هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان
108

سالًی/ 2018 – بەرگی سەدو هەشت

چاپی یەکەم/ سالًی 2021

پێڕیست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (8) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – دووشەممە 2018/2/12 ل 5
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (9) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – سێشەممە 2018/2/13 ل 131
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (10) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – چوارشەممە 2018/2/21 نهێنی
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (11) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – پێنجشەممە 2018/2/22 نهێنی
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (12) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – دووشەممە 2018/2/26 نهێنی
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (13) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – سێشەممە 2018/2/27 نهێنی
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (14) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – دووشەممە 2018/3/5 دواخرا

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی دەسپێك خولی چوارەمی هەڵبژاردن – دووشەممە 2018/5/7 `235
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – پێنجشەممە 2018/6/26 ل 229
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی (2) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – یەکشەممە 2018/7/1 ل 327
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی (3) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – دووشەممە 2018/7/2 ل 375
پرۆتۆکۆلی دانیشتنی (4) خولی چوارەمی هەڵبژاردن – پێنجشەممە 2018/7/9 ل 455

ج- هەڵکەندنی زەوی بردنی خاك و خۆڵی ئاسایی یان تێکەڵە گۆڕینی ریچکەی ئاوی سەر زەوی، گۆڕینی رێرەوی هاتووچۆ.
ح- پەکخستن یان گۆڕینی مافێك لە مافەکانی هاوشانی (ارتفاق) بڕیاردراو لەسەر زەویەکانی دەوڵەت.
خ- داگیرکردن و بەکارهێنان و هەڵکەندن و شێواندنی کەنار و ناوچە و رووبار و دەریاچەکان.
د- شوراکردنی زەوی بەردەڵان، لەورگە، دراستان و کشتوکاڵی بە پێچەوانەی یاسا بەرکارەکان.
ذ- فرۆشتن و بەخشین و بەکرێدانی زەوی بە مەبەستی کشتوکاڵ دروستکردنی باخ و گەشت گوزار و نیشتەجێ، بازرگانی یان بۆ هەر مەبەستێکی دی بە پێچەوانەی یاسا بەرکارەکان.
ر- جیاکردنەوە و پارچە پارچەکردن (افراز الاراضی) بەدەر لە یاسا بەرکارەکان.
ز- هەر رەفتارێکی دیکە جگە لەوانەی لە بەندەکانی پێشوو باسکراون بکەوێتە سەر زەوی و زاری دەوڵەت بەبی وەرگرتنی رەزامەندی بنەمای ئسولی.
2- بەکارهێنانی گشت یان بەشێك لە جادە، شۆستە، گۆڕەپان، باخچە، پارك، یان هەر شوێنیکی گشتی بە شێوەیەکی کاتی یان بەردەوام بۆ بەرژەوەندی تایبەت بە پێچەوانەی یاسا بەرکارەکانی هەرێم.

بەشی دووەم
حوکمە رێکاریەکان

ماددەی (5):
سەرۆکی یەکەی ئیداری و سەرۆکی شارەوانی خۆیان یان بە هۆی چاودێرەوە چاودێری زەوی و زار دەکەن بە مەبەستی رێگری و لابردنی زیادەڕۆیی بە گرتنەبەری ئەم رێکارانەی خوارەوە:
1- پێدانی هۆشداری بە کەسی زیادەڕۆکار بە لابردنی زیادەڕۆیی لە ماوەی (24) کاتژمێر ئەگەر کەسەکە یان لایەنەکە ناسراو بوو.
2- هەڵواسینی پسولەی هۆشداری لە شوێنی زیادەڕۆکە بە لابردنی زیادەڕۆکە لە ماوەی (24) کاتژمێردا ئەگەر زیادەڕۆکار نە ناسراوبوو.
3- ئاگادارکردنەوەی سەرۆکایەتی داواکاری گشتی بە زیادەڕۆییەکەی روویداوە.
4- پێویستە لەسەر سەرۆکی یەکەی کارگێڕی لە ماوەی (48) کاتژمێر لە رێکەوتی ئاگادارکردنەوەی فەرمانی لابردنی زەوی زیادەڕۆکە دەربکات بە هەماهەنگی لەگەڵ شارەوانی تایبەتمەند و دابینکردنی پارێزوان بۆ لیژنە ئەگەر زیادەڕۆکار بەپێی بڕگەکانی یەکەم و دووەمی سەرەوەی ئەم ماددەیە زیادەڕۆکەی لا نەبرد.
ماددەی (6):
هێزەکانی ناوخۆ و گشت هێزە فەرمیەکانی دیکە لە سنووری یەکە ئیدارییەکاندا ئەگەر پێویست بوو فەرمانەکانی سەرۆکی یەکە کارگێڕیەکان جی بەجی دەکەن بۆ پارێزگاری لیژنە.
ماددەی (7):
نابێت خزمەتگوزاری ئاو، ئاوەڕۆ، کارەبا، جادە، ئینتەرنێت، یان هەر خزمەتگوزاریەکی دیکە بگەیەندرێتە ئەو زەوی و زارەی زیادەڕۆکەی لەسەرکراوە.
ماددەی (8):

پاداشتێکی مانگانە بە رێژەیەك زیاتر نەبێت لە (25%) مووچەی بنەڕەتی ئەندامانی لیژنە تەرخان دەکرێت وەك هاندان بۆ ئەندامانی ئەو لیژنەیە بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە پێکدێن دابەش دەکرێن بەپێی رێنمایی وەزیری ناوخۆ و شارەوانی لە هەرێم دەری دەکەن.

ماددەی (9):

پێویستە زیادەڕۆکار لە ماوەی (30) رۆژ لە بەرواری کارپێکردن بەم یاسایە:

1- ئاگاداری شارەوانی پەیوەندیدار بکات لە شوێن و شێوە و رووبەری پێکهاتەی زیادەڕۆکە ئەگەر لە سنووری شارەوانی بوو.
2- ئاگاداری سەرۆکی یەکەی کارگێڕی بکات لە شوێن و شێوە و رووبەر و پێکهاتەی زیادەڕۆکە ئەگەر لە دەرەوەی سنووری شارەوانی بوو.

ماددەی (10):

1- پێویستە سەرۆکی شارەوانی و سەرۆکی یەکە کارگێڕیەکان تۆماری ئەو زانیاری و هەواڵانە بکەن لە تۆمارگەی فەرمی بەشی زیادەڕۆیی و لیژنەی پێویست لەلایەنە پەیوەندیدارەکان پێك بهێنن بۆ جێگیرکردنی جۆر و شێوە و رووبەر و پێکهاتەی زیادەڕۆکە کە لە کۆنووسی تایبەتی بەپێی برگەکانی یەکەم و دووەمی لە ماددەی نۆی ئەم یاسایە پێیان گەیشتووە.
2- حوکمەکانی ئەم یاسایە بەسەر ئەو زیادەڕۆیانە دا جی بەجی دەکرێت کە ئاگاداری شارەوانی و یەکەی کارگێڕی لی نەکراوە و لە ماددەی ئاماژە پێکراوی ماددەی نۆی ئەم یاسایە.

ماددەی (11):

لە ناوەندی هەر پارێزگایەك دادگایەك بۆ تێڕوانینی زیادەڕۆیی پێك دەهێنری ئەو دۆسیانەی پەیوەستن بە زیادەڕۆ بە پەلە هەژمار دەکرێت.

بەشی سێیەم

حوکمە سزاییەکان

ماددەی (12):

لەگەڵ پێشێڵ نەکردنی هەر سزایەکی توندتر کەوا یاسا بەرکارەکان لە هەرێم دەقیان لەسەرکردووە:

1- هەر کەسێك کردارێك لەو کردارانەی لە بڕگەی یەکەمی ماددەی چوارەمی ئەم یاسایەدا هاتوون ئەنجام بدات ئەوە بە بەندکردن بۆ ماوەیەك لە یەك ساڵ کەمتر نەبێت و بە غەرامەیەك لە پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە نرخی ئەو رووبەری زیادەڕۆییەی کراوەتە سەر لە کاتی روودانی زیادەڕۆکە زیاتر نەبێت سزا دەدرێت.
2- هەر کەسێك کردارێك لەو کردارانەی لە بڕگەی دووەمی ماددەی چوارەمی ئەم یاسایەدا هاتوون ئەنجام بدات ئەوە بە غەرامەیەك لە یەك ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە پێنج ملیۆن دینار زیاتر نەبێت سزا دەدرێت و لە حاڵەتی گەڕانەوە سزاکە دەبێتە بەندکردن بۆ ماوەی سی مانگ و غەرامەیەك لە دوو ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە شەش ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.
3- خاوەنی ئەو مۆڵگەیە یان ئەو شوێنە یان ئەو کرێچیەی ئاسانکاری دەکات یان یارمەتی دەدات لە ئەنجامدانی تاوان ئەوە بە هاوبەش دادەندرێت لەو تاوانەی لە بڕگەی دووەمی ئەم ماددەیەدا هاتووە و بە هەمان سزاکەی سزا دەدرێت.
4- هەر کەسێك کەمتەرخەم بێت لە بەجێگەیاندنی ئەرکەکانی لە رێگرتن یان لە لابردنی زیادەڕۆیی لەوانەی ئەندامی لیژنەن ئەوە بەپێی یاسای بەرزەفتەکردنی فەرمانبەران رەفتاری لەگەڵ دەکرێت.

5- ئەگەر ئەنجامدەری تاوانەکە فەرمانبەر یان راسپێردراو بە راژەی گشتی بێت یان بە یەکێك لە کارمەندانی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ یان هێزە چەکدارەکان بێت و سیفەتی خۆی لە ئەنجامدانی تاوانەکە و سوودهێنا بێت (استغلال) یان ئاسانکاری بۆ کەسانی دیکە ئەوە بە بارودۆخی توندکراو دادەندرێت و لە تاوانی هاتوو لە هەردوو بڕگەی یەکەم و دووەمی ئەم ماددەیە.

ماددەی (13):

هەر کەسێك کارێك لە کارەکانی نێوانگیری یان دەڵاڵی لەسەر ئەو زەوی و زار و خانووبەرەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە ئەنجام بدات ئەوە بە بەندکردن بۆ ماوەیەك لە سێ مانگ کەمتر نەبێت و لە شەش مانگ زیاتر نەبێت و بە غەرامەیەك لە پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبێت لە بەهای ئەو رووبەری زیادەڕۆییەی کراوەتە سەر لە کاتی روودانی زیادەڕۆکە زیاتر نەبیت سزا دەدرێت.

ماددەی (14):

هەر فەرمانبەرێك یان راسپێردراوێك بە راژەی گشتی رەزامەندی بنەمای بدات یان یارمەتی بدات یان نێوەندگیری بکات لە پێناو دابینکردنی ئاو یان کارەبا یان خزمەتگوزاری دیکە بۆ ئەوەی زەوی و زار و خانووبەرانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە ئەوە بە بەندکردن بۆ ماوەیەك لە شەش مانگ کەمتر نەبێت و لە یەك ساڵ زیاتر نەبێت سزا دەدرێت.

ماددەی (15):

1- نابێت تۆمەتباری زیادەڕۆکار بە کەفالەت یان بەبێ کەفالەت لە هەردوو قوناغی لێکۆڵینەوەی سەرەتایی یان دادگاییکردن ئازاد بکرێت.
2- تۆمەتباری زیادەڕۆکار سوودمەند نابێت لە حوکمەکانی ئازادکردنی مەرجدار و راگرتنی جێ بەجێ کردن، هەروەها لە دوای تەواوبوونی ماوەی حوکمدانیشی ئازاد ناکرێت تەنها ئەگەر لەسەر تێچووی تایبەتی خۆی زیادەڕۆییەکە لاببات.
3- بڕیار یان حوکمی دەرکراو لە دادگا سزاکارییەکان بە ئازادکردن یان بێ تۆمەتی یان نا بەرپرسیەتی هیچ ئاسەوارێکی نابێت لەسەر لابردنی زیادەڕۆکە.

ماددەی (16):

کەسی زیادەڕۆکار دەبووردرێت لەو سزایانەی لەو یاسایەدا هاتوون ئەگەر هەواڵ بداتە لایەنە تایبەتمەندەکانی زیادەڕۆیی لەسەر روودانی زیادەڕۆکە و لە ماوەی (15) رۆژ لە رێکەوتی هەواڵەکە هەڵسا بە لابردنی بەو مەرجەی ئەو لابردنە بە نووسراوێکی فەرمی لەم لایەنانە پشت راست بکرێتەوە.

ماددەی (17):

1- ئەگەر کردارێك لەلایەن ئەندامانی لیژنە لە کات جێبەجێکردنی ئەو ئەرکەی پەیوەستە بە لابردنی زیادەڕۆکان رووبدات ئەوە بە تاوان دانانەدرێت لەگەڵ رەچاوکردنی حوکمەکانی ماددەی (40)ی یاسای سزاکانی عێراقی ژمارە (111)ی ساڵی 1969ی هەموارکراو.
2- ئەندامانی لیژنە ئەو زیانانەی گەرەنتی ناکەن کە لەوانەیە لە کاتی لابردنی زیادەڕۆ دووچاری کەسی زیادەڕۆکار ببن لەگەڵ رەچاوکردنی حوکمەکانی ماددەی (215) بڕگەی (2) لە یاسای مەدەنی عێراقی ژمارە (40)ی ساڵی 1951ی هەموارکراوە.

بەشی چوارەم

حوکمە کۆتاییەکان

ماددەی (18):

پێویستە لەسەر لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن.

ماددەی (19):
پێویستە لەسەر وەزارەتە پەیوەندیدارەکان ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسان جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دەربکەن.
ماددەی (20):
کار بە هیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك بێت.
ماددەی (21):
ئەم یاسایە لە ڕۆژی بڵاوبوونەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی وەقائعی کوردستان جی بەجی دەکرێت.

هۆیەکانی دەرچوواندن

بە هۆی باری ئاڵۆزی هەرێمی کوردستان و راگواستنی گوندەکان و تێکچوونی پێکهاتەی کۆمەڵایەتی و تێکەڵبوونی کەلتوری گوند لەگەڵ شار و رەوی بە کۆمەڵی گوندنشین بەرەو شارەکان بە هۆی زیادبوونی ژمارەی دانیشتوان بە شێوەیەکی نا ئاسایی و رەوی ژمارەیەکی زۆر لە ناوچە جیا جیاکان بە ئاڕاستەی شارەکانی هەرێم زیادەڕۆیی لەسەر ماڵ و مۆڵکی گشتی بۆتە دیاردە و سیمای شارستانی شارەکان بەرەو شێواو دەچێت، بۆ سنووردارکردنی ئەم دیاردەیە و پارێزگاری لە ماڵ و مۆڵکی گشتی و بن بڕکردنی زیادەڕۆیی تا ئاستی پێویست و پیادەکردنی دادی کۆمەڵایەتی لە دابەشکردنی زەوی و سنووردارکردنی دەست بەسەرداگرتنی زەوی کشتوکاڵی لەوەڕگا و پاوان و دارستانەکانی دەرەوەی سنووری شارەوانی ئەم یاسایە دەرچووێندرا.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

خاڵێکی نیزامی هەیە، بەڕێز امنە زکری فەرموو.

بەڕێز امنە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ گفتوگۆ کرن ل سەر راپۆرتا هاوبەش کو ئەو ببیتە ئەساس پێتڤیە دەنگدان بێتە کرن، چونکی دوو پرۆژە یاسا بوو، بۆ هەندی کو موناقەشە بێتە کرن، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ڕوونکردنەوەیەکی گشتی لەسەر کۆی پرۆژە یاساکە، بەڕێز عمر عینایەت فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەمەوێت لە خیلالی بەڕێزتەوە لە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان و میوانە بەڕێزەکانیش رابگەیەنم کە ئێمە هەموومان ئەو لیژنانە یەك راپۆرتمان ئامادەکردووە بۆ وەڵامی بەڕێز امنە زکری، لە دوای دەرچوونی دەستووری عێراقیەوە گەورەترین کێشە کە رووبەرووی زۆربەی شارەوانیەکان بوویەوە و لە دوای ئەوەی کە مووچەی (17%) هاتە هەرێمی کوردستانەوە خەڵك وەزعی دارایی باش بوو، دیاردەی زیادەڕۆیی لەسەر زەویە کشتوکاڵیەکان زۆر زیادی کرد، دیاردەی کۆچی هاوڵاتیان لە گوندەکانەوە بۆ ناو شارەکان زیادی کرد، ئەمەش کارێکی وای کرد کە زیادەڕۆیی لە ناو هەرێمی کوردستاندا ببێتە دیاردەیەکی زۆر زەق، بە رای من سەرکەوتووترین سەرۆکی یەکەی ئیداری و شارەوانی ئەو کەسانەن کەوا زیادەڕۆیی لە شار و شارۆچکەکان یان لە سنووری ئیداریەکان کەمترە، لەبەر ئەوە خراپترین دیاردە لە هەرێمی کوردستاندا کە روویدا دیاردەی زیادەڕۆییە، بن بڕکردنی زیادەڕۆیی دەبێتە دەستکەوتێکی زۆر گەورە بۆ دەسەڵاتی هەرێمی کوردستان بە

تایبەتی دەسەڵاتی جی بەجی کردن، ئەو یاسایانەی کەوا حکومەتی هەرێمی کوردستان ئێستا کاری پی دەکات بە تایبەتی وەزارەتی شارەوانی لە ساڵی (1979)وە دەست پی دەکات تەبعەن ئەوە قەراری مەجلسی قیادەی سەورەیە، هەڵوەشاوە لە ژمارە (548، 156، 465، 198) تاوەکو دەگاتە ژمارە (398)ی ساڵی 1987، ئەم یاسایانە دوای ئەوەی کە دەستووری عێراقی دەرچوو گرفتی گەورەی دروستکرد بۆ سەرۆکی یەکە ئیدارییەکان کە دەسەڵاتی حاکمی سزا و حاکمی جنح و ئەوانەی لە سەرۆکی شارەوانی و لە سەرۆکی یەکە ئیدارییەکان وەرگرتەوە و وایکرد کە سەرۆکی یەکە ئیدارییەکان و سەرۆکی شارەوانیەکان ئەگەر نا لەم رۆژانە حەفتانە بنێردرێنە بەردەم دادگا و وایدەکرد زۆربەیان تەوقیف دەکران، ئەمە دەستی بەستنەوە و هۆکاری ئەم دەست بەستنەوەیە لە دەستووری عێراقی هات وایکرد کە دەست و پێی سەرۆکی شارەوانیەکان و ستافەکانی ببەستێتەوە، هەروەها بۆ دەرەوەی یەکە ئیدارییەکانیش، سەرۆکی یەکە ئیدارییەکان نەتوانێت رێگری لە زیادەڕۆیی بکات، لە دەرئەنجامی ئەم گرفتە گەورەیەی کە هاتە پێشەوە ئێمە وەکو لیژنەی شارەوانی و گەشت و گوزار بە هاوکاری لەگەڵ بەڕێز وەزیری شارەوانی و لەگەڵ ستافی وەزارەتی کشتوکاڵ و لەگەڵ بەڕێز جێگری وەزیری شارەوانی و لەگەڵ داواکاری گشتی لە سلێمانی و لە هەولێر ئێمە پەیوەندیمان کرد بۆ ئەوەی یاسایەك بدۆزینەوە بۆ هەرێمی کوردستان کە ئەم یاسایە لە بری ئەو قەرارانەی مەجلسی قیادەی سەورە و ئەو یاسایەی کە پێشتر هەبووە کارێك بکات ئێمە هیچ نەبێت لە ئەمڕۆ وە لە دوای دەرچوونی ئەم یاسایەوە ئەوانە زیادەڕۆیی دەکەن و تەماعیان لە زەوی و زاری هەرێمی کوردستان هەیە پێیان بڵێین بووەستن، کەواتە ئەم یاسایەی کە لەبەر دەستاندایە یاسایەکە بۆ لەمەودوایە، ئەسەری رەجعیە، بە هیچ جۆرێك بە مەرجێك ئەو (30) رۆژەی داندراوە پێموایە لە ماددەی نوێی یاساکە هاتووە ئەو ئەسەری زیادەڕۆکار بچێت تۆماری خۆی بکات ئەگەر لە دەرەوەی سنووری شارەوان بوو ئەوە لای سەرۆکی یەکەی ئیداری، ئەگەر لە ناو سنووری شارەوانی بوو لای سەرۆکی شارەوانی، کەواتە چارەسەر چیە بۆ ئەوانەی کەوا ئێستا کردوویانە بۆ ئەوەی زۆر وازح بێت بۆ هەموو ئەو ئەندام پەرلەمانانە دوو یاسای تر ئامادەکراوە، یاسایەکیان لای ئێمەوە ئامادەکراوە لەگەڵ لیژنەی کشتوکاڵ ئەوە ناردوومانە بۆ حکومەت لە ماوەی (30) رۆژە وەڵاممان بداتەوە، بۆ چارەسەری ئەو زیادەڕۆییانەی دەرەوەی سنووری شارەوانی، یاسایەکیش لای وەزارەتی شارەوانیەوە خۆشبەختانە ئەوانیش ئامادەیانکردووە بۆ چارەسەری ئەو زیادەڕۆییانەی کە پێش دەرچوونی ئەم یاسایە کراوە، کەواتە بۆ ئەوەی زۆر روون بێت لەبەر چاوتان ئەم یاسایە لە دوای دەرچوونی یاساکە ئەوەیە کە پەیوەندی بەو زیادەڕۆییانەوە نیە کە پێشترکراوە بە مەرجێك خۆیان تۆمار بکەن و بچن لە شارەوانی و لەلای سەرۆکی یەکەی ئیداری ئەو کاتە سەرۆکی یەکەی ئیداری لەوانەیە دائیرەی پەیوەندیدار تەخویل بکات، بۆ نموونە فەرمانگەی کشتوکاڵ لەوی تۆماریان بۆ دەکەنەوە کی زیادەڕۆیی کردووە ئەو کاتە بەپێی ئەو دوو یاسایەی کە دێنە ئەم قاعەی پەرلەمانەوە لێرەوە دەردەچن مامەڵە لەگەڵ زیادەڕۆییەکانی پێشووی خۆی دەکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

داوا لە خاتوونی بەڕێز نەورۆز مولود دەکەین وەزیری شارەوانی چەند روونکردنەوەیەکی گشتی لەسەر ئەم پڕۆژەیە هەیە بدات، فەرموو.

بەڕێز نەورۆز مولود امین/ وەزیری شارەوانی و گەشت و گوزار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، زۆر سوپاس کە ئەمڕۆ ئەو بابەتە گرنگە لێرە ئامادەکراوە ئەو رەشنووسە یاسایە، بە تەئکید ئەوەی کاك عمر گوتی لەوانەیە کورتەیەك بێت لەسەر دیاردەی زیادەڕۆیی، ئەوەی گوتی بەس تەنها لە هەرێمی کوردستان نیە وەکو ئێمە دەزانین هەموو عێراق بە گشتی و لە هەموو وەڵاتانی دنیا هەیە، بەڵام بە تایبەت لە عێراق هەبووە لە حکومەتە یەك بە دوای یەکەکانی پێشوو هەبووە، هەروەها بە تایبەتیش لە هەرێمی کوردستانیش کە دیاردەی زیادەڕۆیی هەبووە و دوای دەرچوونی دەستووری عێراق لەوانەیە پەرەی سەندبێت، بەڵام لەگەڵ ئەوەدا چەندین رێکاری حکومەت توانیویەتی کە کردوویەتی بە رێگای لیژنەی چاکسازی هەبووە لە سەرۆکایەتی هەرێم کە بتوانێت لیژنەی تایبەتی لە داواکاری گشتی پێکهاتبوو بۆ رێگریکردن لێیان، هەورەها حکومەتی هەرێم چەندین لیژنەی پێکهێناوە بۆ ئەوەی کە خودی جەنابی سەرۆکی حکومەت سەرۆکی لیژنەبوو لەگەڵ جێگری سەرۆکی حکومەت بۆ ئەوەی ئەو دیاردەیە بن ڕبکری و موعالەجەی ئەوەی بکرێت کە هەیە، بۆ ئەم بابەتە یاسایەك ئامادەکراوە بە خۆشحاڵیەوە لیژنەی ئاوەدانکردنەوە و شارەوانی کەوا کاك عمر زۆر هاوکاری ئەو رەشنووسی یاسایە بوو کە لە وەزارەت ئامادەکراوە دوو رەشنووسمان هەبوو، تەنها تێبینیەك ئەگەر رێگەم پی بدەن وەکو لەوانەیە زۆر پرسیاری بێتە سەر، بەڵام با پێش وەختە خۆمان بۆی ئامادە بکەین بۆ ئەوەی وەڵامەکان و روونکردنەوەیەك هەبێت، خۆی یاسای رێگری گرتن لە تاجاوز ئەمە هەدەفی ئاساسی بابڵی بەڕێزانی ئەندامانی پەرلەمانتار و حکومەت و هەموومانە، هەروەها موعالەجەکردن لەوەدا گرنگترە، ئێمە کردمانە دوو رەشنووسی یاسا ئەوەی ئێستا بە خۆشحاڵیەوە موناقەشەی لەسەر کراوە لە چەندین کۆبوونەوەکانی پەرلەمان و ئێستا کە ئەو رەشنووسە ئامادەکراوە ئەمە رێگریکردنە لە یاسای تەجاوزکردن بۆ ئەوەی رەدعەك هەبێت، لەبەر ئەوەی ئەو یاسایانەی کە پێشوو هەبووە لەوانەیە رەدعەکان یان زۆر کەم بوونە یان مەبلەغەکان لەگەڵ ئێستا ناگونجێت، بۆیە ئێمە سزاکان و یاساکان و دیاریکردنی تەجاوزەکانیش دیاریکراوە لەو رەشنووسە، ئەوەی موعالەجەکردنی رەشنووسێکی یاسایی ترە هەم لەلایەن ئێمە وەکو وەزارەتی شارەوانی ئامادەکراوە کە لە ئەنجومەنی وەزیرانەوە دیراسەتی لەسەر دەکرێت، هەم لەلایەن وەزارەتی کشتوکاڵەوە لەگەڵ لیژنەکانی تایبەت لە ناو ئەنجومەنی وەزیران بۆ موعالەجەکردنی بە تایبەتی بابڵێم زەویە کشتوکاڵیەکانە یاخود مەزرەعەکانە کە ناویان لی دەنێن، ئەمانەش موعالەجەیان بۆ دانراوە لەگەڵ ئەوەی تەملیك کردنی هەندێك لە تەجاوزاتەکان کە ئەوەش وەکو ئاماژەم پێدا ئامانە دوو رەشنووسی یاسای ترن کە لە ئەنجومەنی وەزیران دیراستیان بۆ دەکەن، بەڕێزان، بەڵام ئەوەی گرنگە ئەمڕۆ پەسەند بکرێت ئەوەیە کەوا جاری ئێمە رابگرین ئەو تەجاوزاتانە یاخود ئێمە ناوی لی بنێین وەکو نەزیفێکی دائیمیە، هەر چەندە لا بە لا و پچڕ پچڕ توانیومانە عیلاجی بکەین، بەڵام بە یاسایەکی پتەو نەبێت و بە رەدعێکی زۆر بە هێز نەبێت لەوانەیە نەتوانین، ئەوەی ئێستا دەمانەوێت رابگیرێت دوای ئەوەی یاساکانیان بۆ موعەلەجەکردن ئەمانیش رەشنووسیان ئامادەیە و چەندین کۆبوونەوەشی لەسەر کراوە لە ئەنجومەنی وەزیران، زۆر سوپاسی بەڕێزان دەکەین کەوا هاوکاری رەشنووسی ئەو یاسایەیان بوونە کەوا هەم حکومەت و هەم ئەندام پەرلەمانە بەڕێزەکان ئامادەکراوە ئەمڕۆکە دەخرێتە موناقەشە و بریاری لەسەر دەدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان راپۆرتە هاوبەشەکە دەخەینە دەنگدان بۆ ئەوەی ببێتە ئەساسی گفتوگۆکردن لەم دانیشتنەدا، ئێستا ئەوە دەخەینە دەنگدان ئەو راپۆرتە هاوبەشەی کە بەو شێوەیەی خوێندرایەوە لەلایەن سەرۆکی لیژنەی یاسایی ئەوە دەبێتە ئەساس بۆ گفتوگۆکردن، کی لەگەڵدایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ (61) کەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کی لەگەڵدانیە؟

تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ کەس نیە، کەواتە بە کۆی دەنگ پەسەندکرا، بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی راپۆرتەکە مادده بە مادده بخوێننەوە بۆ ئەوەی دەرگای گفتوگۆ بکەینەوە بۆ موناقەشەکردن، فەرموو.

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یاسای رێگری لە زیادەڕۆیی و لابردنی لەسەر زەوی و زاری دەوڵەت لە هەرێمی کوردستان-عێراق.

بەشی یەکەم

پێناسە و ئامانج و پیادەکردن

پێناسەکان:

ماددەی (1):

مەبەست لەو دەستەواژەو وشانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستەکانی جێبەجێکردنی ئەم یاسایە:

1- هەرێم: هەرێمی کوردستان-عێراق.
2- ئەنجومەن: ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان-عێراق.
3- زەوی و زاری دەوڵەت: گشت ئەو زەویانەی مولکی دەوڵەتن لە سنووری هەرێمی کوردستان-عێراق، جا توخمەکەی یان پۆلێنەکەی جۆرەکەی هەر جیەك بێت هەر وەك لە ماددەی یەکەمی یاسای یەکخستنەوەی پۆلێنەکانی زەویەکانی دەوڵەت ژمارە (53)ی ساڵی 1976ی بەرکار دیاریکراوە، هەروەها ئەو زەویانەی کە تەسویە نەکراون و بە ناوی کەسەوە تۆمار نین.
4- زەوی ناو سنووری شارەوانی: گشت ئەو زەویانەی دەکەونە ناو سنووری بڕیاردراو بۆ شارەوانیەکان لە گشت پارێزگا و قەزا و ناحیەکان بەپێی نەخشەی بنەڕەتی.
5- زەوی دەرەوەی سنووری شارەوانی: ئەو زەویانەی دەکەونە دەرەوەی سنووری هاتوو لە بەندی چوارەمی ئەو ماددەیە زەویەکانی دەرەوەی سنووری گوندەکان.
6- سەرۆکی یەکەی کارگیری: پارێزگار، قایمەقام، بەڕێوەبەری ناحیە.
7- شارەوانی: شارەوانی پارێزگا و قەزا و ناحیە و شارەدێیەکانی هەرێم.
8- لیژنە: لیژنەی رێگری لە زیادەڕۆیی و لابردنی.
9- زیادەڕۆکار: ئەو کەس و لایەنەی بەبێ مۆڵەتی یاسایی پەیوەندیدار رەفتارێك دەکات کە لە ماددەی چوارەمی ئەم یاسایەدا هاتووە.
10- چاودێر: کارمەندی کاتی و بەردەوامی شارەوانی و فەرمانگەکانی حکومەت چاودێری زیادەڕۆیی دەکەن.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا دەرگای گفتوگۆ دەکەینەوە بۆ موناقشەکردن، کی دەیەوێت بەشدار بێت بۆ گفتوگۆکردن دەست بەرزکاتەوە بۆ ئەوەی ناوەکان بنووسین؟ بێگەر خان سکرتێری پەرلەمان، فەرموو.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم بەڕێزانە ناویان تۆمارکردووە بۆ ئەوەی گفتوگۆی ئەو ماددەیە بکەن (ئاری عبداللطیف، حاجی کاروان، بێستون فائق، کەژاڵ هادی، مامۆستا عبدالرحمن، مامۆستا ماجد، تحسین اسماعیل، بشار مشیر، عباس غزالی، د.سراج).

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان دەست بە گفتوگۆ دەکەین وەکو پێشتر ئەندامان قسەی خۆیان دەکەن، دواتر لیژنە پەیوەندیدارەکان، دواتر وەزیرە بەڕێزەکان، هەروەها وەزارەتە پەیوەندیدارەکان ئەوانیش رەئی خۆیان دەنووسن و لە رێگای یەکێك لە وەزیرە بەڕێزەکان ئاڕاستەی دەنیشتنەکە دەکرێت، بەڕێز تحسین اسماعیل فەرموو.

بەڕێز تحسین اسماعیل احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا بەخێرهاتنی وەزیری شارەوانی و گەشت و گوزار و وەزیری داد و شاندی یاوەریان دەکەم، من پێموایە بەشی یەکەم پێناسە و ئامانج و پیادەکردن تەنها پێناسەکان بێت، ماددەی (2، 3) نەمێنێت لێرە، ماددەی (2) لەگەڵ هۆیەکانی دەچووانەدن بگونجێنرێت، پیادەکردنەکانیش هەر خۆی لە پێناسەکاندا هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز مامۆستا ماجد فەرموو.

بەڕێز ماجد عثمان توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها بڕگەی سێیەم کە موستەلەحەکان کەلیمەی ئیستوا حەز دەکەم ئاماژەی پی بکەم کە تەسویە کەلیمەکی عەرەبیە مەسدەرەکەی لە ئیستوا وەرگیراوە، موستەلەحی رووپێوی ئەوە راستکردنەوەی پی دەڵێن، بەڵام وابزانم موستەلەحەکە لێرە ئاماژە پێکراوە کە لە زۆربەی ماددەکاندا هاتووە دەبێت بیکەین بە یەکلاکردنەوەی زەویەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك ئاری قەرموو.

بەڕێز ئاری عبداللطیف **مولود:**

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە راستی من تێبینیم لەسەر ناوی یاساکە هەیە کە زیادەڕۆیی و لابردنی لەسەر زەوی و زاری دەوڵەت، تەبعەن ئێمە موڵکمان هەیە هەر زەوی و زار نیە، پێمباشە بکرێت بە یاسای رێگری لە زیادەڕۆیی و داگیرکردنی موڵکی دەوڵەت یان گەڕانەوەی، خاڵێکی تر باسی دەوڵەت کراوە و ئاماژەی پی نەکراوە لە بەشی یەکەم لە پێناسەکاندا، لە کاتێکدا هەرێم ناوی هاتووە، یەعنی مەفروز بوو ناوی دەوڵەتیش بێت ئایا دەوڵەتی عێراقی فیدراڵە یان نا، خاڵی شەشەم و حەوتەم باسی ئیدارەی سەربەخۆ نەکراوە ئایا ئێمە ئیدارەی راپەڕینمان هەیە لەگەڵ ئیدارەی گەرمیان ئایا سەر بە پارێزگایە یان سەر بە قایمەقامیەتە، بێگومان ئەو ئیدارەیە حاڵەتێکی تازەیە لە هەرێمی کوردستان، خاڵی کۆتاییم پێمباشە ماددەیەك زیاد بکرێت زیادەڕۆیی رابردوو، یەعنی ئەوەی کە ئێستا لە هەرێمی کوردستان ئێستا زەوی نەماوە لە هەرێمی کوردستاندا بۆ زانیاریتان هەر هەموو داگیرکراوە بە لادێکانیشەوە، بەو سنوورانەوە کە پێشتریش موڵکی دەوڵەت بوون، پێمباشە ماددەیەکی تازە زیاد بکرێت بۆ ئەم پڕۆژەیە بەم چەشنە ئەو زیادەڕۆییانەی پێش ئەم یاسایەکراوە دەبێت هەموویان مامەڵەی یاسایی بکەن و بە پێچەوانەوە سزاکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز حاجی کاروان فەرموو.

بەڕێز کنعان نجم الدین (حاجی کاروان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەقریبەن تێبینیەکەم هەر ئەوەی کاك ئاری بوو، بەڵام بە دەستکاریەوە یاساکە خۆی ئەگەر بەس باسی زەوی و زار بێت بە قەد زەوی و زار بینا داگیرکراوە، داگیرکردنەکەش یان بە ڕێگای ئەشخاسە یان بە ڕێگای ئەحزابەوەیە، لەبەر ئەوە لێرە جێی دەبێتەوە یان لەسەر زەوی زراعی کراوە یان لەسەر موڵکی گشتی و لەسەر موڵکی شارەوانی کراوە، بۆیە ئەگەر ئەو ئیزافەیە نەکەین تەقریبەن نیوەی ئەو زیادەڕۆییانە ناتوانین بەم یاسایە عیلاج بکەین، بۆیە ئەگەر ناوی یاساکە بگۆڕدرێت بەوەی کە یاسای ڕێگری لە زیادەڕۆیی و لابردن و زەوتکردن، چونکە زەوتکراوە، لەسەر زەوی و زار موڵکی دەوڵەت، بۆیە ئەگەر پێکەوە بێت زۆر باشترە، لە بەشی سێیەم زەوی و زاری دەوڵەت کە باسی ئەوە دەکات گشت ئەو زەوی و موڵکی دەوڵەتن لێرە ئیزافەیەکی بۆ بکەین گشت ئەو زەوی و بینایانەی کە موڵکی دەوڵەتن، چونکە بینایەکی زۆر هەیە موڵکی دەوڵەتە، لە خاڵی هەشتەم لیژنە لیژنەی ڕێگری لە زیادەڕۆیی و لابردن و زەوتکردن، چونکە ئەوە بۆ دوو شتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

وابزانم پێویستیمان بە ڕوونکردنەوەیەك هەیە لەلایەن کاك عمر عینایەت، فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە سەرەتاوە ئێمە ئاماژەمان پێدا بۆ ئەوەی وەڵامدانەوەی قسەکەی بەڕێز کاك ئاری کردی، ئەوە بۆ لەمەودوایە، چارەسەر دێت بە دوو یاسای لەمەودوا، ئەوە وازحە، وشەی زەوی و زاریش یەعنی عەقار، هەم زەوی دەگرێتەوە، هەم خانووش دەگرێتەوە، هەم بیناش دەگرێتەوە، ئەوە پێناسەشی بۆ کراوە بەپێی قانونی ساڵی 1976 ئەگەر بگەڕێیتەوە بۆی زەوی زار تەعریف کراوە، لەبەر ئەوە ئەمە زۆر وازحە ئەم یاسایە بۆ لەمەودوا دێت، مەسەلەن وشەی لادان دانراوە پێمخۆشە وازح بێت لەبەردەمی بەڕێزتان، بۆ نموونە بۆ نووسیومانە لابردن لادانی، مەسەلەن بۆ نموونە دوای ئەم یاسایە کە دەردەچێت ئێمە دەچین سەیر دەکەین کەسێك خەریکە ئیفراز دەکات ئێمە ڕێگری لی دەکەین، بەڵام نەمانتوانی ڕۆژی شەممە و یەك شەممە بەسەرداهات، دوو ڕوژی بەسەرداچوو چووین سەیر دەکەین چوار چین بلۆکی بەرزکردۆتەوە ئەوە لادانەکەیە، بۆ وشەی یان لادان بۆ ئەوانەی پێشوو نیە، بۆ ئەوانەی پێشووش چارەسەرکراوە لە ماددەی نۆی ئەم یاسایە، پێموایە ماددەی نۆیە کە دەڵێین وەرن ناوی خۆتان بنووسن وەزارەتی شارەوانی یاسایەکیان ئامادەکردووە بۆ ئەم مەبەستە و دێتە پەرلەمان بە پەلە داوامان لێکردوون بێتە لیژنەی شارەوانی و لەگەڵ لیژنەی یاسایی و لیژنەی پەیوەندیدارەکان قسەی لەسەر دەکەین، بە نیسبەت ئەوەی دەرەوەی شاریش وەکو پێم گوتی هەم ئەنجومەنی وەزیران وەکو جەنابی نەوڕۆز خان باسیکرد سەرقاڵی ئەوەن و ئێمەش بە پەلەین داوامان لێکردوون لە ماوەی (30) ڕۆژدا وەڵاممان بدەنەوە یاساکە بە ئیمزای بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان بۆیان دەچێت ئەو پڕۆژە یاسایە کە ئێمە دامانناوە بۆ ئەوەی کە لەگەڵ ئەوەی خۆیان یەکی بخەن بۆمان بنێرن لە ماوەی (30) ڕۆژدا، کەواتە چارەسەری دەرەوەی شاریشمان ئامادەکردووە، چارەسەری ناوەوەی شاریش لەلایەن وەزارەتی شارەوانیەوە ئامادەکراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز بشار مشیر فەرموو.

بەڕێز بشار مشیر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیم لەسەر ماددەی یەکەم خاڵی دەیەم هەیە، لێرە دوو جۆرە زیادەڕۆییمان هەیە لەسەر زەوی کشتوکاڵی و زەوی شارەوانی چ موڵك بێت یان زەوی بێت، بۆیە لە کاتی چاودێریکردن لێرە نووسراوە کارمەندی کاتی و بەردەوامی شارەوانی، من پێمباشە کشتوکاڵیش زیاد بکرێت بۆ ئەوەی کارمەندەکان لە کشتوکاڵ لە وەزارەتی شارەوانی و کشتوکاڵ چاودێری بکەن، نەك تەنها شارەوانی، چونکە دوو جۆرە زیادەڕۆییمان هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز بێستون فائق فەرموو.

بەڕێز بێستون فائق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ خاڵی هەشتەم من پێشنیار دەکەم لیژنە تەنها لیژنەی رێگری نەبێت، بنووسرێت لیژنەی رێگری و چاودێری لە زیادەڕۆیی و لابردنی، چونکە دوای رێگری پێویستیمان بە چاودێریە بۆ چۆنیەتی لابردنەکەشی هەیە، بۆ خاڵی دەیەمیش بۆ مەسەلەی چاودێر ئەوەی کاك بشار باسی کرد من پێشنیار دەکەم سیاغەکەی بەم جۆرە لی بکرێت چاودێر کارمەندی کاتی و بەردەوامی شارەوانی و فەرمانگە و وەزارەتەکانی ترە کە چاودێری زیادەڕۆیی دەکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کەژاڵ هادی فەرموو.

بەڕێز کەژاڵ هادی فەقێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم لەلایەن بەڕێزان هەردوو پەرلەمانتار کاك حاجی کاروان و کاك ئاری کرا، بۆیە پشتگیریان لی دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك غزالی فەرموو.

بەڕێز عباس غزالی میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێشك هەر وەکو باسیان کرد زۆرترین زەوی، زەوی زراعیە، کشتوکاڵە کە دەستی بەسەردا گیراوە و خەریکە نەمێنێت، دیاردەیەك بووە، بۆیە ئەمەش زیاتر لە گوندەکان دەبێت، بۆ ئەوەی چارەسەر بکرێت لە خاڵی شەشەم پێشنیار دەکەم کە موختاریش لە گوند لەگەڵ هەیئەی کارگێری بێت، چونکە هەم ئاگادارە و هەم بۆ جێبەجێکردنی ئاسانتر دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز مامۆستا عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن علی رضا فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لە قسەکانی کاك بێستون فائق دەکەم، ئەوەی کاك بشار گوتی بە دەقیقی وایە، چونکە تەجاوزات چەندە کراوەتە سەر زەوی شارەوانی رەنگە چەندین هەندە کرابێتە سەر زەویە کشتوکاڵیەکان، بۆیە ناکرێت بەڕێوەبەرایەتی کشتوکاڵەکان لە قەزا و ناحیەکاندا ناویان لێرە نەبێت، دەکرێت ئەو دامودەزگایانەی تایبەتن بە وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوە ئاوییەکان بۆی زیاد بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنيكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز د.سراج فەرموو.

بەڕێز د.سراج احمد حمدامين:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لە خاڵی هەشتەم وا پێشنيار دەكەم لەبەر ئەوەی كاك بێستونيش باسيكرد، ليژنە كە پێناسەی ليژنە دەكرێت بكرێتە ليژنەی چاودێری و رێگرتن لە زيادەڕۆيی و لابردنی، وشەی رێگری بەراستی پێم وشەيەكی نەشياوە بە ليژنە، يەعنی ليژنەی رێگری بكرێتە ليژنەی چاودێری و رێگرتن لە زيادەڕۆيی، هەروەها خاڵی دەيەم كە پێناسەی چاودێر دەكات منيش هەمان رەئی كاك بشار و بەڕێزان هەيە، يەعنی سياغەكە وای لی بكرێتەوە چاودێر كێيە؟ چاودێر كارمەندی كاتی و بەردەوامی شارەوانيە كە چاودێری زيادەڕۆيی دەكەن، هەروەها چاودێری فەرمانگەكانی تری وەزارەتەكانی بەسەرەوە بێت، ئاوامان داناوە وابزانم پێشنياری لايەنی پەيوەنديداريشە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنيكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

وەڵامی ليژنە پەيوەنديدارەكان، د. ڤاڵا فەرموو.

بەڕێز د. ڤاڵا فريد ابراهيم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنيارەكەی كاك بشار سياغەی دەكەينەوە، هەروەها پێشنيارەكەی بەڕێز بێستون فائق ئەويشيان وەردەگرين و سياغەی دەكەينەوە، ئەوەشی كە پەيوەستە بە موڵك ئەوەش دواجار دايدەڕێژينەوە لەگەڵ ليژنەكان بە نيسبەت ناونيشانەكە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنيكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز د.بەهار فەرموو.

بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی كە گوترا پێناسە و ئامانج و پيادەكردن بەس پێناسەكە بمێنێتەوە، لە راستيدا خۆی داڕشتنی ياسا دوو لايەنی هەيە، لايەنی شكلی و لايەنی مەوزوعی، ئێمە لێرە زۆر گرنگيمان بە لايەنی شكلی نەداوە، لايەنی شكلی تەسنيفكردنە، لە تەسنيفكردنيشدا عادەتەن ئەم سی شتە بە يەكەوەن (پێناسە و ئامانج و پيادەكردن)، ئامانجيش جياوازە لە هۆيەكانی دەرچوواندن، بۆيە ئەو پێشنيارە دەبێت بمێنێتەوە بەو شێوەيە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنيكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز د.عزت فەرموو.

بەڕێز د.عزت صابر اسماعيل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كۆی پڕۆژە ياساكە هەندی هەڵەی زمانەوانی تێدايە و هەوڵدەدەين لەگەڵ هەموو سەرۆكايەتی ليژنەكان چاكی بكەين، پێشنياری سی پەرلەمانتاری بەڕێز لە ناونيشانەكە پشتيوانيان دەكەم، وشەی موڵك بۆ زياد بكەين ياسای رێگری لە زيادەڕۆيی و لابردنی لەسەر زەوی و زار و موڵكی دەوڵەت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنيكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا رەئی وەزیرە بەڕێزەکان وەردەگرین، بەڕێز سینان چەلەبی فەرموو.

بەڕێز سینان عبدالخالق چەلەبی/ وەزیری داد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی دووەم خاڵی سێیەم دەڵێت زەوی و زاری دەوڵەت دواتر لە پێناسەکەی دەڵێت گشت ئەو زەویانە، یان دەبێت بڵێ گشت ئەو زەوی و زارانە یان هەردووکیان زەوی دەوڵەت بڵێی لەوێدا، چونکە زەویەکە لەلایەك پێناسەکراوە کە ئەو بینا و مونشەئاتی لەسەرکراوە، بەس لە پێناسەکەی ئەوە ناهاتووە، لەبەر ئەوە یان دەبێت هەردوو زەوی و زار بێت یان هەردوو زەوی دەوڵەت بێت بەو شێوەیە بێت لەوەی یەکەم، یەعنی لێرە زەوی و زاری دەوڵەت گشت ئەو زەوی و زارانەی کە مولکی دەوڵەتە دەبێت تاوەکو کۆتایی موتابیق بێت ئەوە یەك، دەڵێ توخم لێرە رەگەز لە پێناسەی تەسجیل عەقاری یەعنی جنسی عەقاری دەبێت بگۆڕێت بکەینە رەگەز ئەوە دوو، ماددەی یەکەم خاڵی نۆیەم دەڵێ ئەو کەس و لایەنەی پەیوەندیدار و پێچەوانەی یاسا دەبێت ئیزافە بکرێت لەوێدا، دواتر رفتارێك لە رفتارەکانی هاتووە لەگەڵ چوارەم ئەوانە دەبێت ئیزافە بکرێت لێرانە، پێشنیارەکانمان لە ماددەی یەکەم خاڵی دەیەم، چاودێری لێرانە هەموو ئەو فەرمانبەرانە کە دەگرێتەوە کە لە فەرمانگەکانی شارەوانی و فەرمانگەکانی پەیوەندیدار ئیزافە بکرێت لێرە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز نەورۆز مولود وەزیری شارەوانی فەرموو.

بەڕێز نەورۆز مولود امین/ وەزیری شارەوانی و گەشت و گوزار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامی پەرلەمان، ئێمەش وەکو وەزارەتی شارەوانی و گەشت و گوزار، هەروەها وەزارەتی کشتوکاڵ و ئاودێری بە هەمان شێوە ئەو رەئیانەی ئەو بەڕێزانە ئاماژەیان پێدا کە بڕگەی هەشتەم لیژنەکان لیژنەی چاودێری ئیزافە بکرێ وشەی (چاودێری)، بۆ ئەوەی رێگریکردن بێت باتڵیین لە تەجاوزاتەکان چاودێریشی لەگەڵ بێت، بڕگەی دەیەمیش بە هەمان شێوە کارمەندی کاتی و بەردەوامی شارەوانی و فەرمانگەکانی حکومەت لاببرێت لە جیاتی ئەوە هەروەها چاودێری فەرمانگەکانی تری وەزارەتەکان و بە تایبەتی وەزارەتی کشتوکاڵیش داوا دەکەن کە وشەی لیژنەی کشتوکاڵیش تێیدا ئیزافە بکرێت بۆ ئەوەی ئەوانیش ئاگاداری زیادەڕۆییەکان بن، هەر ئەو دوو خاڵەی موشتەرەکمان هەبوو پێکەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز عمر عینایەت فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو پێشنیارەی بەڕێز د.سنیان ئەو زەویانە من بە باشی دەزانم بکرێت بە زەوی و زار، هەروەها پشتگیری لە قسەکەی کاك بێستون دەکەم، چاودێرەکە بۆ بەڕێز نەورۆز خان کە باسی کرد ئەوەش هەر تەواوە، سیاغەی دەیەمیش داوا دەکەم بکرێتەوە کارمەندانی کاتی و بەردەوامی شارەوانی کە چاودێری زیادەڕۆیی دەکەن، هەروەها چاودێرەکانی دی لە فەرمانگەکانی وەزارەتە پەیوەندیدارەکان، یەعنی ئەوە سیاغە دەکەینەوە و ئەوانیش دەگرێتەوە بە رای من ئەوەش مەعقولە، وشەی موڵکیش ئەو موڵکە ئیزافە دەکەین کە لە ناونیشانەکە هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
ئێستا گوی لە داڕشتنەوەی کۆتایی دەگرین سەبارەت بە ماددەی یەکەم، بەڕێز د. ڤاڵا فەرموو.
بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:
دوای وەرگرتنی پێشنیارەکان بەو شێوەیە ناونیشان و ماددەکە سیاغەکرایەوە.
یاسای رێگری لە زیادەڕۆیی و لابردنی لەسەر زەوی و زار و موڵکی دەوڵەت لە هەرێمی کوردستان-عێراق.
بەشی یەکەم
پێناسە و ئامانج و پیادەکردن
پێناسەکان:
ماددەی (1):
مەبەست لەم دەستەواژەو وشانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستەکانی جێبەجێکردنی ئەم یاسایە:
1- هەرێم: هەرێمی کوردستان-عێراق.
2- ئەنجومەن: ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان-عێراق.
3- زەوی و زاری دەوڵەت: گشت ئەو زەوی و زارانەی موڵکی دەوڵەتن لە سنووری هەرێمی کوردستان-عێراق، جا رەگەزەکەی یان پۆلێنەکەی جۆرەکەی هەر چیەك بێت هەر وەك لە ماددەی یەکەمی یاسای یەکخستنەوەی پۆلێنەکانی زەویەکانی دەوڵەت ژمارە (53)ی ساڵی 1976ی بەرکار دیاریکراوە، هەروەها ئەو زەویانەی کە تەسویە نەکراون و بە ناوی کەسەوە تۆمار نین.
4- زەوی ناو سنووری شارەوانی: گشت ئەو زەویانەی دەکەونە ناو سنووری بڕیاردراو بۆ شارەوانیەکان لە گشت پارێزگا و قەزا و ناحیەکان بەپێی نەخشەی بنەڕەتی.
5- زەوی دەرەوەی سنووری شارەوانی: ئەو زەویانەی دەکەونە دەرەوەی سنووری هاتوو لە بڕگەی چوارەمی ئەم ماددەیە زەویەکانی دەرەوەی سنووری گوندەکان.
6- سەرۆکی یەکەی کارگیری: پارێزگار و قایمەقام و بەڕێوەبەری ناحیە.
7- شارەوانی: شارەوانی پارێزگا و قەزا و ناحیە و شارەدێیەکانی هەرێم.
8- لیژنە: لیژنەی چاودێری و رێگری لە زیادەڕۆیی و لابردنی.
9- زیادەڕۆکار: ئەو کەس و لایەنانەی بەبێ مۆڵەتی یاسایی پەیوەندیدار و بە پێچەوانەوەی یاسا بەرکارەکان رفتارێك دەکات کە لە ماددەی چوارەمی ئەم یاسایەدا هاتووە.
10- چاودێر: کارمەندی کاتی و بەردەوامی شارەوانی کە چاودێری زیادەڕۆیی دەکەن، هەروەها چاودێری فەرمانگە پەیوەندیدارەکانی دیکە.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێز د.بەهار تێبینیت هەیە؟ فەرموو پێش ئەوەی بخەینە دەنگدان.
بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
پێش ئەوەی بخرێتە دەنگدان بریاربوو کە کارمەندی چاودێری لایەنی پەیوەندیدار یان وەزارەتی کشتوکاڵی بۆ زیاد بکەین، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێز عمر عینایەت روونکردنەوە، فەرموو.
بەڕێز عمر عینایەت حەمە:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

له نۆیەمدا یەك وشەمان پەڕاندووە ئەو کەس و لایەنەی بەبی مۆڵەتی یاسایی لایەنی پەیوندیدار، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ئەو ماددەیە بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە دەخەینە دەنگدان، کی لەگەڵدایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ (53) کەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کی لەگەڵدانیە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ کەس نیە، کەواتە بە کۆی دەنگ ئەو ماددەیە پەسەندکرا، دەچینە سەر ماددەی دووەم، د. ڤاڵا فەرموو.

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (2): ئامانجەکان: ئامانجەکانی ئەم یاسایە بریتین لە:

1- پارێزگاری لەو زەویانەی مولکی دەوڵەتن لە ناو سنووری هەرێم و رێگری لە زیادەڕۆیی و داگیرکردنی بە رێگای سپاندنی سزای بەرگر (رادع) بەرمبەر بە زیادەڕۆکار.

2- گرتنەبەری رێکاری توند بۆ لابردنی زیادەڕۆیی لەسەر زەوی و زاری دەوڵەت.

3- پارستنی ئابووری نیشتیمانی هەرێم لە رێگای قەدەغەکردنی زیادەڕۆییکردنە سەر زەویە کشتوکاڵیەکان یان پاوانە سرووشتیەکان یان دارستانە سرووشتیەکان و رێگرتن لە گۆڕینی بەکارهێنانی ئەم زەویانە.

4- پارێزگاری لە نەخشەی بنەڕەتی شارەوانی بەپێی ئەو پلانەی بۆیان دانراوە ئەویش بە رێگری لە زیادەڕۆیی.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا دەرگای گفتوگۆ دەکەینەوە بۆ موناقەشەکردن لەسەر ئەم ماددەیە، کی دەیەوێت قسە بکات؟ بەڕێز بێگەرد تاڵەبانی سکرتێری پەرلەمان فەرموو.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم بەڕێزانە داوای گفتوگۆکردنیان کردووە لەسەر ئەم ماددەیە (ئاری عبداللطیف، ئومێد حەمە علی، بێستون فائق، مامۆستا عبدالرحمن، علی حەمە صالح، سۆران عمر، صالح فەقێ، مامۆستا حسن، د.شێرکۆ).

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك ئاری فەرموو.

بەڕێز ئاری عبداللطیف **مولود:**

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێمباشە لە ئامانجەکاندا تەبعەن چوار خاڵتان دیاریکردووە، هەر چواریان هەست دەکەم نزیکن لە یەکەوە، خاڵی یەکەم و دووەم بکرێت بە یەك بەم جۆرە، پارێزگاری لە زەوی و زار و مولکی دەوڵەت لە ناو سنووری هەرێم و رێگری لە زیادەڕۆیی و داگیرکردنیان نەك داگیرکردنی، داگیرکردنیان و گرتنەبەری رێکاری یاسایی دژی زیادەڕۆکار، سێیەم و چوارەمیش هەست دەکەم هەر نزیکن لە یەکەوە بەم چەشنەی لی بکرێت، پاراستنی ئابووری نیشتیمانی هەرێم و پارێزگاری لە نەخشەی بنەڕەتی شارەوانیەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر ئەوەی نووسیووتە هەر بە نووسین بێنیت پێشکەش بە لیژنەی یاسایی بکەی، بۆ ئەوەی لە داڕشتنەوەی سوودی لێوەربگیرێت، بەڕێز ئومێد حەمە علی فەرموو.

بەڕێز ئومێد حەمە علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بڕگەی دووەم گرتنەبەری رێكاری توونـد بـۆ لابردنی زیـادەڕۆیی لەسـەر زەوی و زاری دەوڵەت، رێكاری توووند كراوەیە رەنگە زۆر یاسایی و دەقیق نەبێت، بكرێتە رێكاری یاسایی پێویسـت، سـێیەم: پاراسـتنی ئـابووری نیشـتیمانی هەرێـم لە رێـگەی قەدەغەكردنـی زیـادەڕۆییكردنە سـەر زەویە كشـتوكاڵیەكان یـان پـاوانە سرووشـتیەكان یـان دارسـتانە سرووشتیەكان و رێگرتن لە گۆڕینی بەكارهێنانەكانی ئەم زەویانە، لێرە بە كۆتایی بڕگەكە دەڵی رێگەگرتن لە بەكارهێنانی ئەم زەویانە لە كاتێكدا تەنها زەوی نیە، زەوی كشتوكاڵیە و پـاوانی سرووشـتیە و دارستانە سرووشـتیەكانن كە ئەمـانە لە چوارچێـوەی زەوی نـاتوانی باسیان بكەی، بۆیە پێشنیار دەكەم رێگرتن بە گۆڕینی بەكارهێنانیان ئەو زەویانە لابدرێت لە رێـگەی ئەو رانـاوەی لكـاوە چارەسـەری ئەو كیشـەیە بكرێـت، چـوارەم: پارێزگـاری لە نەخشـەی بنەڕەتـی شـارەوانی بەپێـی ئەو پلانەی بۆیـان دانـراوە ئەویـش بە رێگـری لە زیـادەڕۆیی، پێشـنیار دەكەم بەم شـێوەیە بینووسـنەوە، پارێزگـاری فەرمـان نـیە ئەگەر لە رووی زمـانیەوانیەوە سـەیری بكەیـن، بـۆیە وا باشـترە بـیكەنە پارێزگـاریكردن لە نەخشـەی بنەڕەتی شارەوانیەكان نەك شارەوانی، پاریزگاركردن لە نەخشەی بنەڕەتـی شارەوانیەكان بەپێی ئەو پلانەی بۆیان دانراوە لە رێگەی بەرگرتن لە زیادەڕۆیی، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بە یارمەتیـت كـاك ئومێـد ئەو پێشـنیارەت بێـرە بـۆ لیـژنە پەیوەندیـدارەكان، خـاڵێكی نیزامـی هەیە، حاجی كاروان فەرموو.

بەڕێز كنعان نجم الدین (حاجی كاروان):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ببوورە ئەوە لەبەر نووسینەكە نامەوێت تەئكید بكەم زیادەڕەوی بۆ قسەیە، زیـادەڕۆیی بـۆ تەواوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز عمر عینایەت روونكردنەوەیەك بكەی لەسەر ئەو زاراوەیە، فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سـەبارەت بە پارێزگـاری و پارێزگـاریكردن، پێمـوایە تەحسـیل حاسـڵە، هەر یەك شـتە، بەڵام وشـەی شـارەوانیمان پێناسـەكردووە، شـارەوانی نووسـیوومانە شـارەوانی قەزا و نـاحیە، شارەوانی پێناسەكراوە، ئەوە پێویست ناكات، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز كاك بێستون فەرموو.

بەڕێز بێستون فائق محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

قسەكانم كرا، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز د.سراج فەرموو.

بەڕێز د.سراج احمد حمدامین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من بۆ ماددەی سێیەم قسە دەكەم، ئێستا ناوم نەنووسیووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:
بەڕێز ماومۆستا عبدالرحمن فەرمووو.
بەڕێز عبدالرحمن على رضا فتاح:
بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.
خـاڵى سـێيەم بـاس لە پاراسـتنى ئـابوورى نيشـتيمانى هەرێـم دەكـات لە رێـگەى قەدەغەكردنـى زيـادەڕۆيى، بەڵام ئەگەر سـەيرێكى زيادەڕۆييەكـان بكەيـن لە هەرێمـى كوردسـتاندا بە تـايبەت بـۆ سـەر زەوى و زارى كشـتوكاڵى زۆرتـرين زيـان يـان زۆرتـرين زيـادەڕۆيى كە كـراوەتە سـەر زەوى كشـتوكاڵى، زەوى كشـتوكاڵيەكان لە راسـتيدا بە هـۆى فراوانكردنى رووبەرى شارەوانيەكان بووە لە قەزا و ناحيە و شـارەكاندا، كە ياسا هەيە ياسا لە هەرێمـدا هەيە و لە حكـومەتى ناوەنديشـەوە هەيە كە بە هـيچ شـێوەيەك نابێـت زەوى كشتوكاڵى بەكار بهێنرێت بـۆ پـڕۆژەى نيشـتەجێبوون، بەڵام ئەگەر سـەيرى بكەى پێموابێـت تاوەكو ئێستا زياتر لە پەنجا هەزار دۆنم بەس پڕۆژەى وەبەرهێنان لەسەر زەوى كشتوكاڵى كـراوە، بـۆيە دەكرێـت خـاڵێكى بـۆ زيـاد بكرێـت يـان بڕگەيەكـى بـۆ زيـاد بكرێـت بەوەى پابەندبوون بەو ياسايانەى كە پارێزگارى لە زەويە كشتوكاڵيەكان دەكات و فراوان نەكردنـى رووبەرى شارەوانيەكان لەسەر زەوى كشتوكاڵى، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:
بەڕێز على حەمە صالح فەرمووو.
بەڕێز على حەمە صالح:
بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.
مـن پێمـوايە مـاددەى دوو دەتوانرێـت هەمـووى لە هۆيەكـانى دەرچوواندنـدا جـێگەى بـۆ بكرێتەوە، هيچ حوكمێكى تێدانيە ئەم ماددەيە، بۆيە دەكرێت سـەر لە نـوى دابڕێـژرێتەوە و لە هۆكـانى دەرچوواندنـدا جـێگەى بكـرێتەوە، ئەگەر كـاك عمـر قەبـولى بكـات تەبـعەن، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:
بەڕێز سۆران عمر فەرمووو.
بەڕێز سۆران عمر سعيد:
بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.
منـيش پشـتيوانى لە رايەكەى كـاك علـى دەكەم، هەر نـاوى ياسـاكە كە ياسـاى رێگـرى زيـادەڕۆيى و لابردنى لەسـەر زەوى و زار و مـۆڵكى گشـتيە، تەحسـيل حاسـڵە ئامـانج لێـى چيە، بۆيە ئەم ماددەيە بەراستى لە رووى شكليەوە بـۆ قـانون پێم سـەيرە ليـژنەى ياسـايى مـاددەيەكى دانـاوە كە هـيچ حـوكمێكى تێـدانيە، دەكرێـت ئەوە بخـرێتە نـاو هۆيەكـانى دەرچوواند و ئەوى پى دەولەمەند بكرێت، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:
ديار د. ڤاڵا تێبينيەكى هەيە، فەرمووو.
بەڕێز د. ڤاڵا فريد ابراهيم:
بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.
ئەوەى پەيوەستە بە ئامانجەكان خۆى لە رووى سياغەى تەشـريعيەوە هەمـوو ياسـايەك كە دادەڕێژرێـت دەبێـت ئامانجەكـانى هەبێـت، لەبەر ئەوەى ئامانجەكـانى دەركردنـى ياسـا جيـاوازن لەگەڵ هۆكارەكـانى دەرچوانـدنى ياسـا، لە رووى شـكليەوە ئەو بـابەتە زۆر زەروريە، بۆيە ئێمە پێداگيرى دەكەين وەكو خۆى بمێنێتەوە، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:
بەڕێز صالح فەقى فەرمووو.
بەڕێز صالح فەقى احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی دووەم خاڵی چوارەم: پارێزگاریكردن لە نەخشەی بنەڕەتی شارەوانی بەپێی ئەو پلانەی لە بری ئەوەی بۆیان دانراوە ئەویش بە رێگری لە زیادەڕۆیی هەر بكرێتە دانراوە بۆ رێگریكردن لە زیادەڕۆیی، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز مامۆستا حسن فەرموو.

بەڕێز حسن صالح محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی دوو بڕگەی دووەم: منیش پێموایە گرتنەبەری رێكاری تووند كە كاك ئومێد باسی كرد، ئەمە زۆر مەتاتیە، چونكە بەراستی ئێمە رۆژانە دەبینین لە ناوچە جیا جیاكان، لە هەر ناوچەیەك جۆرێك مامەڵە دەكرێت، بۆیە شتێكی موەحەد داڕێژرێت باشترە، ئینجا یاسایی بێت یان شتێكی تر بێت باشترە، بۆ لابردنی زیادەڕۆیی من پێموایە لابردن ئەوەیە كە باس لەوە دەكەن ئەسەری رەجعی نیە، لابردن من پێمباشە ببێتە نەهێشتن یان رێگریكردن لە شوێنێك ستوپ بكات، لابردن پێموایە ئەوە دەگرێتەوە كە ئەوەی كە كراویشە لاببرێت، ئێمە باسمان لەوەیكرد كە ئەوە ئەسەری رەجعی نیە و ببێتە نەهێشتن یان رێگریكردن، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز د.شێركۆ فەرموو.

بەڕێز د.شێركۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە بڕگەی سێیەمدا كە باس لە پاراستنی ئابووری نیشتیمانی هەرێم دەكات، بۆ ئەوەی كە دەرگایەك بكەینەوە كە ئەم چارەسەرەی كە لەم یاسایەدا دەكرێت كە زۆر گرنگە بتوانین دواتر دەرگایەكی هەبێت بۆ تەوزیفكردنی، بۆ بووژاندنەوەی ئابووری هەرێمی كوردستان، كە من لە ماددەی پێنجدا پڕۆژەیەك تەرح دەكەم ئەمڕۆ پڕۆژەیەكی زۆر گرنگە، زۆرێك لە قەیرانە ئابووریەكانی هەرێمی كوردستان بە تایبەتی ئەوەی كە لە نێوان كەرتی تایبەت و حكومەتدا هەیە، بەو پڕۆژەیە چارەسەر دەبێت و دیراساتی زۆرمان لەسەر كردووە، بەڵام ئەو لە ماددەی پێنجدا تەرحی دەكەم، بەس ئێستا لەم بڕگەی سێیەمە تەنها سیاغەكە ئاوای لی بكەین كە بڵێین پاراستن و ئاڕاستەكردن بۆ بووژاندنەوەی ئابووری نیشتیمانی هەرێم ئەوەی تری تاوەكو كۆتایی پی بێت، یەعنی تەنها ئاڕاستەكردن بۆ بووژاندنەوەی ئابووری نیشتیمانی هەرێم ئەو وشەی بۆ زیاد بكرێت، ئامانجی ئەم یاسایە من لەگەڵ ئەوەدام فیعلەن ئامانج جیایە لە هۆكاری دەرچوواندن، بۆیە لە ئامانجدا ئەم دەرگایەمان كردەوە كە ئەم موعالەجاتانەی ئێرە هاوكاربن بۆ بووژاندنەوەی ئابووری هەرێم، ئەو دوو وشەیەمان كە لە بڕگەی سێیەم زیادكرد كە گوتمان پاراستن و ئاڕاستەكردن بۆ بووژاندنەوەی ئابووری نیشتیمانی، ئەو كاتە لە ماددەی پێنجدا دەتوانین تەرحی فكرەیەكی كورت و پوخت بكەین و خزمەتێكی گەورە بە ئابووری هەرێم دەكات، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان لە لیژنە پەیوەندیدارەكان تێبینیەكانی ئێوە ئەگەر هەبن، د. ڤاڵا فەرموو.

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشێك لە پێشنیارەكانمان وەرگرت و سیاغەمان كردووە، تەنها ئەوەی بەڕێز د.شێركۆ ماوە ئەگەر بە نووسراوە بۆمان بنێری بۆ ئەوەی قسەی لەسەر بكەین لە لیژنە پەیوەندیدارەكان، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز عمر عینایەت فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت سیاسەتی حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ فراوانکردنی شارەکان وەکو بەڕێز کاك عبدالرحمن باسیکرد، ئەوە پلانی خۆیانە کە چۆن بە گرتنەبەری دروستکردنی بینای عەمودی لە بری بینای ئاسۆیی، یەعنی ئەوە عیلاقەی بەم یاسایەوە نیە لەگەڵ داوای لێبووردنم، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز مامۆستا مەلا غریب فەرموو.

بەڕێز غریب مصطفی **حەمە:**

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاك عمر روونیکردەوە ئەوەی مامۆستا عبدالرحمن باسیکرد ئامانجی ئەم یاسایەی ئێمە نیە، دەبێت وەزارەتی شارەوانی هەماهەنگ بێت لەگەڵ وەزارەتی کشتوکاڵ بۆ پاراستنی زەویە کشتوکاڵیەکان کە لەم ماوەی رابردووە بەراستی سنوورێکی زۆر بەزێنراوە و زەوی زۆرمان لە دەست چووە، بەڵام ئەو هەماهەنگیە ئامانجی ئەو یاسایەی ئێمە نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سینان چەلەبی وەزیری داد تێبینی نیە، بەڕێز نەورۆز مولود وەزیری شارەوانی فەرموو.

بەڕێز نەورۆز مولود امین/ وەزیری شارەوانی و گەشت و گوزار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەزارەتی ناوخۆ هیچ تێبینیەکیان نیە، وەزارەتی ئێمەش وەکو شارەوانی هیچ تێبینیەکمان نیە لەسەر ئەو بڕگانە، بەڵام وەزارەتی کشتوکاڵ دوو تێبینی هەیە، یەکەمیان: بڕگەی یەکەم: پارێزگاری لەو زەوی و زارانە ئیزافە بکرێت، لەبەر ئەوەی لە پێناسەکەی گۆڕیمان، لێرە زەویانە نووسراوە بکرێتە زەوی و زار، بڕگەی دووەم: تێبینیان ئەوەیە کەوا لە بڕگەی سێیەم زەویەکانی تەحدید کردووە ئەوان پێیان باشە کە زەوی بەردەلانیش دیاری بکرێت، سەخەریەکان ئەوانیش ئیزافە سەر ئەوانە بکرێت، بۆ ئەوەی ئەوانیش پارێزگاریان لی بکرێت، تەنها ئەو دوو تێبینیەیان هەبوو وەزارەتی کشتوکاڵ، هەروەها تایبەت بە پرسیاری ئەندام پەرلەمانی بەڕێز کەوا پارێزگاری لە بەکارهێنانی زەوی کشتوکاڵیەکان بکرێت، وابزانم ئەوە چەندین بڕیاری ئەنجومەنی وەزیران دەرکراوە کە تا بکرێت هیچ زەویەکی کشتوکاڵی بەکار نەهێنرێت، ئەو بڕیارە پێشتریش لە بڕیارەکانی یاسای چاکسازی سەرۆکایەتی هەرێم بڕیاری لێدرابوو، بەڵام بەم دواییانە بڕیاری ئەنجومەنی وەزیران دەرکراوە بۆ هەموو وەزارەتەکان تەعمیم کراوە کە زەوی کشتوکاڵی بەکار نەهێنرێت بۆ غەرەزی غەیەرە کشتوکاڵی، بۆ ئەوەی زیاتر پەرە پێبدرێت، هەر وەکو تێبینیەك بۆ ئەو ئەندام پەرلەمانەی کە داواکاری هەبوو، فیعلەن حکومەت کاری بەو بڕیارانە کردووە، سوپاس بۆ تێبینیەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە دەرفەت بە لیژنە پەیوەندیدارەکان دەدەین بۆ ئەوەی راوێژکاری پێویست ئەنجام بدەن و ماددەکە دووبارە سیاغە بکرێت، روونکردنەوەیەکی تر لەلایەن مامۆستا غریب، فەرموو.

بەڕێز غریب مصطفی حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەبەستم ئەوەیە عەرزی بەڕێز وەزیری شارەوانی بکەم کە ئەو بڕیارەی ئەنجومەنی وەزیران مەتاتیە، سەرباری ئەو بڕیارەی کە دەرکراوە کە دەگوترێت هەتاوەکو بکرێت، یەعنی ئەگەر مەجال هەبوو، تاوەکو ئێستا زۆر کارگە دادەمزرێنرێت لەسەر زەویە کشتوکاڵیەکان، نموونەی زیندوومان هەیە لە پار و پێرار و ئەم ساڵیش هەر پڕۆژە بەردەوامە، بەڵام شوێنی بەردەلانمان زۆرە، دەکرێت ئەوانە بگوێزرێنەوە بۆ شوێنی تر دروست بکرێن بۆ ئەوەی زەوی تیا نەچێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا داوا لە لیژنە پەیوندیدارەکان دەکەین بۆ ئەوەی داڕشتنەوەی بۆ بکەن، د. ڤاڵا فەرموو.

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (2):

ئامانجەکان: ئامانجەکانی ئەم یاسایە بریتین لە:

1- پارێزگاری لەو زەوی و زارانەی مولکی دەوڵەتن لە ناو سنووری هەرێم و رێگری لە زیادەڕۆیی و داگیرکردنیان بە رێگای سەپاندنی سزای بەرگر (رادع) بەرامبەر بە زیادەڕۆکار.

2- گرتنەبەری رێکاری یاسایی بۆ لابردنی زیادەڕۆیی لەسەر زەوی و زاری دەوڵەت.

3- پارستن و ئاڕاستەکردن بۆ بووژانەوەی ئابووری نیشتیمانی هەرێم لە رێگای قەدەغەکردنی زیادەڕۆییکردنە سەر زەویە کشتوکاڵیەکان، پاوانە سرووشتیەکان، دارستانە سرووشتیەکان، لەوەڕگە و بەردەلان و رێگرتن لە گۆڕینی بەکارهێنانەکانیان.

4- پارێزگاریکردن لە نەخشەی بنەڕەتی شارەوانی بەپێی ئەو پلانەی بۆیان دانراوە لە رێگەی رێگریکردن لە زیادەڕۆیی.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ئەو ماددەیە بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە دەخەینە دەنگدان، کی لەگەڵدایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ (54) کەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کی لەگەڵدانیە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ (1) کەس لەگەڵدانیە، زۆر سوپاس، کەواتە بە زۆرینەی دەنگ پەسەندکرا، ماددەی سێیەم بخوێننەوە.

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (3):

پیادەکردن: ئەم یاسایە پیادە دەکرێت بەسەر گشت حاڵەتەکانی زیادەڕۆیی لەسەر زەوی و زاری دەوڵەت لە هەرێم توخمەکەی یان پۆلینەکەی جۆرەکەی هەر چیەك بێت.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا دەرگای گفتوگۆ دەکەینەوە لەسەر ئەم ماددەیە بۆ موناقەشەکردن، دیار سی کەس داوا دەکەن موناقەشە بکەن، بەڕێز د.سراج فەرموو.

بەڕێز د.سراج احمد حمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لای جەنابتان مەعلومە ئەو یاسایە، ئەو ماددەیە باسی تەتبیق و پیادەکردنی دەکات، بۆیە دەبێت شتێك بێت کە کێشە لە داهاتووی حکومەت دروست نەکات، من بە پێویستی دەزانم ئەو ماددەیە وای لی بکرێت کە قابیلی جی بەجی کردن بێت، ئینجا من داوا دەکەم بەو شێوازە سیاغە بکرێتەوە، وای لی بکرێت ئەم یاسایە پیادە دەکرێت لەسەر گشت حەڵەتەکانی زیادەڕۆیی کە لە دوای بەرکاربوونی ئەم یاسایە دەکرێتە سەر زەوی و زاری

دەوڵەت لە هەرێم تـوخمەکەی یـان پـۆڵێنەکەی جـۆرەکەی هەر چۆنێك بێت، چـونکە ئەگەر وای لـی نەکرێـت لەوانەیە لە داهـاتوو کێشـەکی زۆر بـۆ حکـومەت دروسـت بکـات، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێز مامۆستا ماجد فەرموو.
بەڕێز ماجد عثمان توفیق:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
لەگەڵ د. ڤاڵا موناقەشەمان کرد، جی بەجی بوو، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێز بەهزاد دەروێش فەرموو.
بەڕێز بەهزاد دەروێش دەروێش:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
ئەز پشـتگیریا بەڕێـز د.سـراج دکەم، هەر چەنـدە لیژنەیـا شـارەوانی بە راسـتی مە گەلەك گفتوگۆ کر کە ئەڤ دەقە لە ئێستا و داهاتوودا تێدا بـوو پێشتر تەبعەن، بەس هـاتە لادان، بە بۆچوونا من تـازە بە دیـقەت سـەحکرە ڤێری ئەگەر ئەم بێـژین ئامـاژە ڤـی خـاڵی نەکەیـن فـیعلەن دی گرفـت لە رووی واقعـی بـۆ حکـومەتی چـی بـن، چـونکی دبێـژیتن هەر کەسـێك بێت ئەڤی دەقی بخوێنیت لازمە هەمی زیادەڕۆیی بەری نـوکە و پێشی نـوکە، هەر چەنـدە یاسـایەکا دیـکە یـا هەی راسـتە یـا چارەسـەریی و لابردنـا زیـادەڕۆیی هێشـتا نەهـاتیە پەرلەمـانێ، بەڵام لێرەدا ئەڤ دەقە زۆر وازحە هەمـی حەڵەتە ڤە دگریـت، بـۆیە منـیش بە پێویسـت دزانـم بێـژین گشـت حاڵەتەکـانی زیـادەڕۆیی لەسـەر زەوی و زاری دەوڵەت لە هەرێـم کە دەکرێـت لە رۆژی دەرچووانـدنی یەم یاسایە و بە دواوە، یەعنـی دەبێـت ئامـاژە پی بکەین، ئەگەر نا کێشە دروست دەبێت، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
دوو بەڕێزی تر وەردەگرین، بەڕێز د.زۆزان فەرموو.
بەڕێز د.زۆزان صادق سعید:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
پشتگیریا ئاخافتنێت د.سراج و کاك بەهزاد دکەم، بەڵـی جێـی پرسیارێیە ئەگەر ئەڤ یاسایە هاتە تەتبیق کرنی بۆ پشتی دەرچوونا یاسایێ، ئەری باشە ئەڤێت بەری ڤـی یاسـایی دی چ ئیجرائات دەرحەق وی دێنە وەرگرتنێ، چـونکە پێشی نـوکە ژی زیـادەڕۆیی ل سـەر زەڤـی و زارێت حکومەتی هاتیە کرنێ، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێز مصطفی سکری فەرموو.
بەڕێز مصطفی احمد حمد:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
بە خوێندنەوەی من لەو نەسەی ماددەی سی ئەو یاسایە پیادە ناکرێت لەسەر خانوو و بینـا، چونکە زەوی و زار لە موستلەحی کە بـاوە لای خۆمـان زیـاتر زەوی کشتوکاڵی دەگـریتەوە، ئینجا پێمباشە ئەوەی بـۆ زیـاد بکرێـت ئەم یاسایە پیادە دەکرێـت بەس گشـت حاڵەتەکـانی زیادەڕۆیی لەسەر خانوو و بینا و زەوی و زاری دەوڵەت لە هەرێم، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێزان لیژنە پەیوەندیدارەکان، فەرموو د.ڤالا.
بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە پێشنیارکرا کە لە دوای بەرکاربوونی ئەم یاسایە دەکرێتە سەر زەوی و زار ئەوە پێشنیارە وەرگیرا و سیاغەمان کردەوە و، کۆتا تێبینیش ئەوە لە ناونیشانەکە و لە پێناسەکان تەحدیدمان کرد کە ئەمە یاسای ساڵی (1976)مان هەیە، لەوی دیاریکراوە زەوی و زار چیە، کە هەموو ئەو توخمانە و پۆلێنانە دەگرێتەوە کە یاساکە دیاریکردووە و هیچی بەدەر نابێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز عمر عینایەت فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە پێشنیارەکەی د.سراج ئەگەر بگەڕێینەوە ماددەی نۆ دوایی ئێمە بە وازحی باسمانکردووە، باسی زیادەڕۆکانی پێش ئەم یاسایەمان کردووە کە دەڵێن بێن و ناوی خۆیان تۆمار بکەن، کەواتە لە کۆتاییشدا نووسراوە ئەم یاسایە لە رۆژی دەرچوونیەوە کاری پی دەکرێت، ئەوە تەحسیل حاسڵە، بەڵام سەرباری ئەوەش ئێمە لەگەڵ بەڕێزان لەگەڵ لیژنەی یاسایی و هاوڕێکانی تر وەرمان گرت و هەوڵدەدەین رێگایەك بدۆزینەوە بۆ ئەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

من وا دەبینم هیچ تێبینیەك نیە، داوا لە بەڕێز وەزیری داد دەکەم ئەگەر تێبینیەکی هەبێت، فەرموو.

بەڕێز سینان عبدالخالق چەلەبی/ وەزیری داد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەوەی ئێمە دوو شتمان هەیە، یەکەم: وشەی توخمەکە بگۆڕین بکرێت بە رەگەز، ئەوەی تریش بە موتەلەقی هاتووە دەبێت بۆ موستەقبەل حیساب بکرێت وەکو عمر عینایەت باسیکرد، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز نەورۆز مەولود وەزیری شارەوانی فەرموو.

بەڕێز نەورۆز مولود امین/ وەزیری شارەوانی و گەشت و گوزار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش وەکو وەزارەتی هەم ناوخۆ و وەزارەتی کشتوکاڵ و وەزارەتی شارەوانی بە هەمان شێواز پشتگیری ئەو تێبینیەمان کرد لە بڕگەی ماددەی سێیەم زیاد دەکرێت، ئەوەی بەڕیزان ئەندامانی پەرلەمان ئیقتراحیان کرد و لیژنەی یاساییش پەسەندیکرد، ئێمە هەر سی وەزارەت پەسەندی دەکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان لیژنە پەیوندیدارەکان کۆتا داڕشتنەکەی بخوێننەوە بۆ ئەوەی بخەینە دەنگدان، د. ڤالا فەرموو.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (3):

پیادەکردن: ئەم یاسایە پیادە دەکرێت بەسەر گشت حاڵەتەکانی زیادەڕۆیی کە لە دوای بەرکاربوونی ئەم یاسایە دەکرێتە سەر زەوی و زاری دەوڵەت لە هەرێم رەگەزەکەی یان پۆلینەکەی جۆرەکەی هەر چیەك بێت.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێـزان ئێسـتا ئەو مـاددەیە بەو شـێوەیەی کە خوێنـدرایەوە دەخەیـنە دەنگـدان، کـی لەگەڵدایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ (54) کەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کی لەگەڵدانیە؟ تکـایە دەسـت بەرزکـاتەوە؟ کەس نـیە، کەواتە بە کـۆی دەنـگ پەسـەندکرا، دەچیـنە سـەر ماددەی چوارەم.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (4):

1- هەر رەفتارێك یان کارێك بکەوێتە سەر زەوی و زاری دەوڵەت یان سەر مافێك لەو مافانەی ئەو زەویانە بە زیادەڕۆیی ئەژمار دەکرێت ئەگەر مۆڵەتی یاسایی نەبێت یان دژ بە یاسا بەرکارەکان بێت، لەوانەش ئەمانەی خوارەوە:

أ- زەوتکردن بەکارهێنان و دەست بەسەرداگرتنی بیناکانی دەوڵەت

ب-دروسـتکردنی خـانوو و بینـا بە هەمـوو جۆرەکـانیەوە بـۆ هەر مەبەسـتێك ئەگەر لەگەڵ نەخشەی بنەڕەتی بگونجێت یان نا.

ت-زەوتکردنی زەوی یان بەشێك لە زەوی.

ث-گۆڕینی رەگەزی زەوی بەکارهێنانی زەوی و گۆڕینی بەکارهێنانی زەوی.

ج- هەڵکەنـدنی زەوی بردنـی خـاك و خـۆڵی ئاسـایی یـان تـێکەڵە گـۆڕینی ریچـکەی ئاوی سەر زەوی، گۆڕینی رێرەوی هاتووچۆ.

ح- پەکخستن یان گۆڕینی مافێك لە مافەکانی هاوشانی (ارتفـاق) بڕیـاردراو لەسـەر زەویەکانی دەوڵەت.

خ- داگیرکـردن و بەکارهێنـان و هەڵکەنـدن و شـێواندنی کەنـار و نـاوچە و رووبـار و دەریاچەکان.

د- شوراکردنی زەوی بەردەڵان، لەورگە، دراسـتان و کشـتوکاڵی بە پێچەوانەی یاسـا بەرکارەکان.

ذ- فرۆشـتن و بەخشـین و بەکرێـدانی زەوی بە مەبەسـتی کشـتوکاڵ دروسـتکردنی بـاخ و گەشـت گـوزار و نیشـتەجێ، بازرگـانی یـان بـۆ هەر مەبەسـتێکی دی بە پێچەوانەی یاسا بەرکارەکان.

ر- جیاکردنەوە و پارچە پارچەکردن (افراز الاراضی) بەدەر لە یاسا بەرکارەکان.

ز- هەر رەفتـارێکی دیـکە جـگە لەوانەی لە بەنـدەکانی پێشـوو باسـکراون بکەوێـتە سەر زەوی و زاری دەوڵەت بەبی وەرگرتنی رەزامەندی بنەمای ئسولی.

2- بەکارهێنانی گشت یان بەشێك لە جادە، شۆستە، گۆڕەپان، باخچە، پارك، یان هەر شـوێنیکی گشـتی بە شـێوەیەکی کـاتی یـان بەردەوام بـۆ بەرژەوەنـدی تـایبەت بە پێچەوانەی یاسا بەرکارەکانی هەرێم.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێـزان ئێسـتا دەرگای گفتوگۆ دەکەینەوە بـۆ موناقەشەکردن لەسـەر ئەم مـاددەیە، کـی دەیەوێت قسە بکات؟ بەڕێز مامۆستا ماجد فەرموو.

بەڕێز ماجد عثمان توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی ماددەی یەکەم بڕگەی نۆیەم پێناسـەی زیادەڕۆکار ئەو کەس و لایەنانەی کە بەبـی مـۆڵەتی یاسـایی یەعنـی لـایەنی پەیوەندیداریشـمان نووسـی بـوو، پێمـوایە لێـرە لە مــاددەی چــوار بــڕگەی چــوار گــۆڕینی رەگەزی زەوی بەکارهێنــانی زەوی و گــۆڕینی بەکارهێنـانی زەوی، وەزارەتـی شـارەوانی و وەزارەتەکـانی تـر بۆیـان هەیە رەگەزی زەوی بگـۆڕن، لەبەر ئەوەی ئـێمە ئەگەر ئەو رسـتەیەی لەسـەر ئیـزافە بکەیـن جـگەلە لەلـایەنە

پەیوەندیدارەكانی حكومەت، چونكە پێموایە ئەگەر وا بێت دەست بەستراو دەبن، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز كاك علی فەرموو.

بەڕێز علی علی هالۆ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ل ڤان (10) سالی بوریدا شارەوانی گەلەك جهێن گەشت و گوزاری و عەردێن گرنگ داینە موساتەحە و داینە خەلكەكی بە شێوەیەكی موساتەحە بۆ ئەنجامدانا چەندین پرۆژێن جۆراوجۆر، ل هەتا نوكە چ پرۆژە ل سەر ڤان جێهان نەهاتینە چی كرن، زۆربەی ئەڤان موستەحا ژی ل دەستێن كەسانێن بەرپرس و دەست رۆیشتوو دانە، ئامادە نینەش پرۆژە تێدا چی بكەن، پێشنیار دكەم وەزارەتا شارەوانی پێداچوونەك ل ڤان موساتەحاتا بكەن، خودانێت وان ئیلزام بكەت ل ماوەیەكی زۆر كەم دا چی كرنا ڤان پرۆژە بكەن، ئەگە نا ژی عەقدێت وان بێنە هەلوەشاندن، چونكە ئەڤ جێهە جێهێت گەشت و گوزارینە، جێهێت گرنگن، ئەگەر پرۆژە بێنە تێدا چی كرن دی سەر و سیمایی باژێری دگوریت، دیسان ژی ئیحتیمالە گەلەك دەلیڤێت كاری پەیاداكەت، دیسان سنوورێت دەڤەری مە دا ژی بە حەقیقەت گەلەك جهی گەشت و گوزاری و جێهێت گرنگ شارەوانی بە ناڤی تەجدید داینە خەلكەكی هەتا ڤی گاڤی ژی ئەڤ عەردە وەكی خۆ ماینە، (10، 15) سالە ئەڤ عەردانە وەكی خۆی ماینە، حازریش نینە چ پرۆژەكی دا چی كەن، دەرباری ماددی چوار خالا دووی چی كرنا خانوو بەرا، بەڕێز سەرۆكی پەرلەمانی، رەنگە جەنابی تە ئەگادار بیتن ئەنجامێن ڤان سالانی بوریدا ل سالی (1992) هەتا سالی (2000) رەنگە دەڤەرێت مە بە هەزاران خەلكی ڤان گوندا ئاوارە بووینە یەكی ڤان زروفی ل سەر مە فەرز بوینە، قەسدا مە ناڤ ناحیە و قەزا و سەنتەری پارێزگەها كرە ڤە، ئەڤ خەلكە ژی خری پێشمەرگە بوینە و خەلكەكی ناڤ شۆڕشا دا ژی هەنە، ئەڤی خەلكی تەجاوز ل سەر عەردی شارەوانی كریە، خانی بۆ خۆ ل سەر ئاڤا كر، هەتا ڤی گاڤی ژی ماینە موتەعەلیق تەعامول تەجاوز تێتە كرن، ئەڤرۆكە ژی ئەگەر ئەڤ قەرارە بێتە پەسەندكرن و سەر وان بێتە تەتبیق كرن حەقا وان بە دیتنا مە غەدرەكا ئێكجار مەزنە، لەوما ئەم داخازی ل وەزارەتا شارەوانیی دكەین پێداچوونەك ل سەر ڤی بڕیاری بكەن یان ژی بە شێوەیەك بە رەنگەكێ، چونكە ڤی بڕیاری دا هاتیە بە چ شێوەیەكی یاسایی بیت یان نا یاسایی بیت گەل نەخشی بنەڕەتی بگونجێت یان نەگونجێتەڤە رەنگە ئەڤە دی زولمەكا گەلەكا مەزن ل خەلكەك دێتە كرن، ئەڤ خەلكە بە درێژایی ژیان ل ناڤ شۆڕشی دا ژیایی، نەتیجە وان زروف ب سەر داهاتین، هاتیە باژێری و هاتنە ناڤ ناحیە و قەزایە دا بە ناچارییا خۆ ئەو خانووی تەجاوز ئاڤ كری، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز بێستون فائق فەرموو.

بەڕێز بێستون فائق محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تێبینیەكانی من تەنها زمانەوانیە، یەكەم: هەر رەفتارێك یان كارێك بكرێتەسەر، نەك بكەویتە سەر، لە ماددەی دووەمیش و لە ماددەكانی كۆتاییشدا وشەی جادە بەكار هاتووە، جادە نا، شەقام، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز كاك ئاری فەرموو.

بەڕێز ئاری عبداللطیف مولود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی چوارەمدا لە خاڵی (ج) هەڵکەندنی زەوی و بردنی خاك و خۆڵی ئاسایی یان تێکەڵە گۆڕینی ڕێچکەی ئاوی سەر زەوی، گۆڕینی ڕێڕەوی هاتووچۆ، یەك حاڵەتی تر هەیە ئێستا بوونی هەیە، باسی ئاوی ژێر زەوی نەکراوە، دزینی ئاوی ژێر زەوی، من نموونەیەکی زۆر زیندوم لایە لە مەنتیقەی هەڵەبجە دوو زەوی لە پاڵ یەکدا بوون دانەیەکیان بە مەتر بە ڕەگ ئاوی هەبووە، بە قوڵایی (20، 30) مەتر لە ژێرەوە، هاوڵاتیەکی تر کە ئاوی نەبووە زەویەکەی لە ژێرەوە تونێلی لێداوە ئاوی زەویەکەی ڕاکێشاوە، هەست دەکەم لە ڕەفتارەکان باسی نەکراوە وەکو ڕەگەز، پێمباشە باسی ئەو حاڵەتەش بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سهام عمر فەرموو.

بەڕێز سهام عمر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەست پێکی بەخێرهاتنا مێڤانا دکەین، ل ماددەیا چواری بڕگەیا ئێکی (پ) پشتگیریا کاك علی و کاك ئاری دکەم، بۆ هەندی کو ل ڤێری یان روونکرن بێتە دان یان ژی چارەسەریەك بکەن لیژنەیا یاسایی بۆ هەندی کو دەمێ بێژیتن دروستکردنی خانوو بینا بە هەموو جۆرەکانیەوە بۆ هەر مەبەستێك ئەگەر لەگەڵ نەخشەی بنەڕەتی بگونجێت یان نا، ل ڤێری بۆچی ئەڤ خاڵی ئیشارەت کەینێ، چونکی مادەم دوو پڕۆژی دی هەنە بۆ چارەسەرکرنێ، کەواتە ئەگەر ئەڤ یاسایە ل سەر هەندی بێتە تەتبیق کرن ل ڤێرێدا ئەگەر دگەل نەخشێ بنەڕەتی بگونجێت ل ڤێرێدا یان لیژنە یان خەڵکەك دەکەفتە ئیشکالێ، ژبەر هەنەدی لیژنەیا یاسایی یان لیژنەیێن پەیوەندیدار ئەگەر روونکرنی بدەن ل سەر ڤی بابەتی گونجاندنا وی لەگەڵ نەخشێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.زۆزان فەرموو.

بەڕێز د.زۆزان صادق سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من موداخەلە نە دەکرد، بەس مولاحەزاما من زمانەوانیە ژبەر هەندی من دڤیا ئەز بێژم، خاڵا (ب) دووماهیا رستە هاتیە بگونجێت یان نا، یەعنی وەکو ئیختیساسەك ل ڤی بواریدا، نینە کو ل دووماهیی نابینی، بگونجێت یان نەگونجێت، یەعنی دڤێت تۆ ڤی سیاغە بنڤیسن باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان لیژنە پەیوەندیدارەکان روونکردنەوەتان چیە لەسەر ئەو تێبینیانە، بەڕێز د.بەهار فەرموو.

بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها سەبارەت بە تێبینیەکەی مامۆستا ماجد کە کێشەی هەبوو لە بڕگەی (پ)، واتە جەنابی گوتی بڕگەی چوار گوتی ئەگەر لایەنی پەیوەندیدار بکات، ئەگەر جەنابت سەیری دیباجەکە بکەی دیباجەکە دەڵی ئەگەر مۆڵەتی یاسایی نەبێت یان دژ بە یاسا بێت، ئەوەی لایەنی پەیوەندیدار دەیکات نە دژ بە یاسایە و نە بی مۆڵەتیش دەیکات، ئەوە ئیختیساسی خۆیەتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز عمر عینایەت فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو بۆچوونەی کاك علی ئێمە روونمانکردەوە کە ئەمە بۆ لەمەودایە و، ئەو زیادەڕۆییانە نیە کە ئێستا کراوە، لە بەندی پێشوو لە ماددەی پێشوو باسمانکردووە، سەبارەت بەوەی کە بگونجێت یان نەگونجێت، مەبەستی ئێمە چیە، هەر کەسێك ئەگەر موڵکی خۆشی بێت تاپۆشی ئەویش بێت بۆی نیە بەبی وەرگرتنی مۆڵەت لە شارەوانی یان لەلایەنە پەیوەندیدارەکان لە دەرەوەی شارەوانی بۆی نیە ئەگەر موڵکی خۆشی بێت بۆ نموونە زەویەکی هەیە ئەو زەویە کشتوکاڵیە ئەگەر وەزارەتی کشتوکاڵ رێگەی پی نەدا ناتوانێت بیکات بە باخ، بۆ نموونە موڵکی خۆیەتی، بەڵام لە نەخشەی بنەڕەتیدا ئەم شوێنە بازرگانیە، ئەم شوێنە مەکتەبە موڵکی ئەوە، تەسمیمی ئەساسی هاتووە و گۆڕاوە، یەعنی شێوەی بەکارهێنانەکەی گۆڕاوە، دەبێت شارەوانی مۆڵەتی بداتی، مۆڵەتی ناداتی دی ئیستیملاکی ئەو موڵکە دەکات لە شوێنیکی دیکەوە دەتوانی یان تەعویزی دەداتی یان قەرەبووی دەکاتەوە بە زەویەکی دیکە، بگونجێت یان، تەبعەن ئەگەر زەوی زراعیش بێت بۆ نموونە موڵکی سلفی زراعی خۆیەتی، بەڵام ناتوانێت بیکات بە بینا، مەبەستمان ئەوەیە، کەواتە مۆڵەتی لایەنی پەیوەندیدار زۆر گرنگە، بە نیسبەت ئەوەی کاك ئاری کە باسیکرد بۆ ئاوی ژێر زەوی، ئاوی ژێر زەوی خۆی هەموو بیرێك (aquifer)ئەکویفاریەری خۆی هەیە، یەعنی لە ناو وەزارەتی کشتوکاڵ پێموایە برادەرانی وەزارەتی کشتوکاڵ لێرەن جاران بۆ بیر دەبوایە (500) مەتر دوور بوایە لە یەکتری، یەعنی ئەمە ستانداردی خۆیانە، ئێستا کردوویانە بە (300) مەتر، کەواتە هەر بیرێك لە (300) مەتر کەمتر بوو ئەوە خۆی نا یاساییە و رێگەی پی نادەن، لەبەر ئەوە پێویست ناکات لێرە بچینە وردەکاریەوە، ئەوە لە رێنماییەکانی وەزارەتی کشتوکاڵ و وەزارەتی شارەوانی و وەزارەتە پەیوەندیدارەکان روونی دەکەنەوە بۆتان، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

وەزیرە بەڕێزەکان، بەڕێز نەورۆز مولود وەزیری شارەوانی فەرموو.

بەڕێز نەورۆز مولود امین/ وەزیری شارەوانی و گەشت و گوزار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو وەزارەتی شارەوانی تێبینیەکمان نیە لەسەری، وەزارەتی ناوخۆش بە هەمان شێواز، بەڵام وەزارەتی کشتوکاڵ لە بڕگە (ب) ئیزافەیەکیان هەیە، وابزانم گونجاویشە ئەویش کە ئیزافە بکرێت دوای ئەوەی کە دەڵێت دروستکردنی خانوو و بینا بە هەموو جۆرەکانیەوە بۆ هەر مەبەستێك ئەگەر لەگەڵ نەخشەی بنەڕەتی بگونجێت یان نا، ئینجا بڵێین یان لە ناو زەویەکانی دەرەوەی سنووری شارەوانی زیاد بکرێت، ئیزافەی ئەو فەقەرەیە بکرێت، چونکە لەوانەیە خانوو و بینا هەبێت بەبی مۆڵەت لە ناو زەوی کشتوکاڵی یان پاوان یان دارستانەکان و بەردەلانەکان دروست بکرێت، بۆیە ئەگەر ئەوە ئیزافە بکرێت، یان لە ناو زەویەکانی دەرەوەی سنووری شارەوانیش لەوانەیە ئەوە زیاتر چارەسەری کێشەکانی زەویە کشتوکاڵیەکان بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

داوا لە لیژنە پەیوەندیدارەکان دەکەین سیاغەی کۆتایی بخوێننەوە، د. ڤاڵا فەرموو.

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (4):

1- هەر رەفتارێك یان كارێك بكرێتە سەر زەوی و زاری دەوڵەت یان سەر مافێك لەو مافانەی سەر ئەو زەویانە بە زیادەڕۆیی ئەژمار دەكرێت ئەگەر مۆڵەتی یاسایی نەبێت یان دژ بە یاسا بەركارەكان بێت، لەوانەش ئەمانەی خوارەوە:
أ- زەوتكردن بەكارهێنان و دەست بەسەرداگرتنی بیناكانی دەوڵەت.
ب-دروستكردنی خانوو و بینا بە هەموو جۆرەكانیەوە بۆ هەر مەبەستێك ئەگەر لەگەڵ نەخشەی بنەڕەتی بگونجێت یان نەگونجێت، هەروەها بۆ ئەو زەویانەش كە دەكەونە دەرەوەی سنووری شارەوانی.
ت-زەوتكردنی زەوی یان بەشێك لە زەوی.
ث-گۆڕینی رەگەزی زەوی بەكارهێنانی زەوی و گۆڕینی بەكارهێنانی زەوی.
ج- هەڵكەندنی زەوی بردنی خاك و خۆڵی ئاسایی یان تێكەڵە گۆڕینی ریچكەی ئاوی سەر زەوی، گۆڕینی رێڕەوی هاتووچۆ.
ح- پەكخستن یان گۆڕینی مافێك لە مافەكانی هاوشانی (ارتفاق) بڕیاردراو لەسەر زەویەكانی دەوڵەت.
خ- داگیركردن و بەكارهێنان و هەڵكەندن و شێواندنی كەنار و ناوچە و رووبار و دەریاچەكان.
د- شوراكردنی زەوی بەردەڵان، لەورگە، دراستان و كشتوكاڵی بە پێچەوانەی یاسا بەركارەكان.
ذ- فرۆشتن و بەخشین و بەكرێدانی زەوی بە مەبەستی كشتوكاڵ دروستكردنی باخ و گەشت گوزار و نیشتەجی بازرگانی یان بۆ هەر مەبەستێكی دی بە پێچەوانەی یاسا بەركارەكانی هەرێم.
ر- جیاكردنەوە و پارچە پارچەكردن (افراز الاراضی) بەدەر لە یاسا بەركارەكان.
ز- هەر رفتارێكی دیكە جگەلە لەوانەی لە بەندەكانی پێشوو باسكراون بكەوێتە سەر زەوی و زاری دەوڵەت بەبی وەرگرتنی رەزامەندی بنەمای ئسولی.
2- بەكارهێنانی گشت یان بەشێك لە شەقام، شۆستە، گۆڕەپان، باخچە، پارك، یان هەر شوێنیكی گشتی بە شێوەیەكی كاتی یان بەردەوام بۆ بەرژەوەندی تایبەت بە پێچەوانەی یاسا بەركارەكانی هەرێم.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ئەو ماددەیە بەو شێوەیەی كە خوێندرایەوە دەخەینە دەنگدان، كێ لەگەڵدایە؟ تكایە دەست بەرزكاتەوە؟ (50) كەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، كی لەگەڵدانیە؟ تكایە دەست بەرزكاتەوە؟ كەس نیە، كەواتە بە كۆی دەنگ ئەو ماددەیە پەسەندكرا، دەچینە سەر ماددەی پێنجەم.

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشی دووەم

حوكمە رێكاریەكان

ماددەی (5):

سەرۆكی یەكەی ئیداری و سەرۆكی شارەوانی خۆیان یان بە هۆی چاودێرەوە چاودێری زەوی و زار دەكەن بە مەبەستی رێگری و لابردنی زیادەڕۆیی بە گرتنەبەری ئەم رێكارانەی خوارەوە:
1- پێدانی هۆشداری بە كەسی زیادەڕۆكار بە لابردنی زیادەڕۆیی لە ماوەی (24) كاتژمێر ئەگەر كەسەكە یان لایەنەكە ناسراو بوو.

2- هەڵواسینی پسولەی هۆشداری (انذار) لە شوێنی زیادەڕۆکە بە لابردنی زیادەڕۆکە لە ماوەی (24) کاتژمێردا ئەگەر زیادەڕۆکار نە ناسراوبوو.
3- ئاگادارکردنەوەی سەرۆکایەتی داواکاری گشتی بە زیادەڕۆییەکەی روویداوە.
4- پێویستە لەسەر سەرۆکی یەکەی کارگێڕی لە ماوەی (48) کاتژمێر لە رێکەوتی ئاگادارکردنەوەی فەرمانی لابردنی زەوی زیادەڕۆکە دەربکات بە هەماهەنگی لەگەڵ شارەوانی تایبەتمەند و دابینکردنی پارێزوان بۆ لیژنە ئەگەر زیادەڕۆکار بەپێی بڕگەکانی یەکەم و دووەمی سەرەوەی ئەم ماددەیە زیادەڕۆکەی لا نەبرد.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا دەرگای گفتوگۆ دەکەینەوە بۆ موناقەشەکردن لەسەر ئەم ماددەیە، کێ دەیەوێت قسە بکات؟ بێگەرد تاڵەبانی سکرتێری پەرلەمان فەرموو.

بەڕێز بێگەرد دلشاد تاڵەبانی/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم بەڕێزانە داوای گفتوگۆیان کردووە (یروانت نیسان، مامۆستا مەروان، ایوب عبدالله، مامۆستا عبدالرحمن، بێستون فائق، د.سرود، قادر رەزگەیی، ڤیان عباس، د.فرست).

بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.فرست فەرموو.

بەڕێز د.فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەسەر دیباجەی ماددەی پێنج هیچ تێبینیەکم نیە، بەڵام بڕگەی یەکەم و دووەم، سێیەم و چوارەمیش، سێیەم هیچ تێبینیم نیە، بەس یەکەم و دووەم و چوارەم، پێدانی مۆڵەت بە کەسی زیادەڕۆکار (24) کاتژمێر و هەڵواسینی ئینزار و ئەوانە، ئێستا لە کوردستان مۆدیلێك هەیە کە گەیشتە سەبە و سەب کرا ئیتر زیادەڕۆیی زۆر زەحمەت تێك دەدرێت، بۆیە ئەم پێدانی مۆڵەت و هەڵواسین و ئینزارانە بە زیادی دەبینم، مادام ئەوە موخالیفی قانونە، مادام ئەحکامی عیقابیشمان هەیە کە لە فەسڵی تر دێینە سەری ئیتر کە زیادەڕۆیی دەستی پێکرد یەکەی ئیداری و شارەوانی یەکسەر مخەولن بەوەی کە ئەو زیادەڕۆییە لابەن و ئیحالەی بکەن بۆ داواکاری گشتی و ئیجرائاتی قەزائی و قانونی بەپێی یاسا بەرکارەکان بگیرێتەبەر، بۆیە مانەوەی (48) کاتژمێر دوو تابقت بۆ تەواو دەکات و سەبیشی دەکات، من نابینم ئەم رێکارە بتوانێت بەرگری لە زیادەڕۆیی بکات، بۆیە وا باشە یەکسەر لە جیاتی ئەوە بابەتەکە ئیحالەی داواکاری گشتی بکرێت و رێکارە یاساییەکان بۆ لابردنی زیادەڕۆیی دەست پێبکرێت و لێرەش بنووسین لەسەر نەفەقەی زیادەڕۆکار، لێرە بنووسین نەك لەولای دەڵی ئەگەر دوای ئەوەی کە تەواوبوو و حوکمدراوە ئینجا بێین باسی بکەین، نەخێر، یەکسەر لەسەر نەفەقەی زیادەڕۆکار زیادەڕۆییەکە هەڵبگیرێت و ئەو مەودایانە و ئەو مۆڵەتانە هەمووی هەڵبگیرێت و هیچ پێویست ناکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز یروانت نیسان فەرموو.

بەڕێز یروانت نیسان مارکۆس:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە رەئیا من یەکسەر ئینزار نایەت، تەبلیغ پاشان ئینزار دێتە کرن، تەبلیغیش مەودایەك دڤێت نە رۆژەك و دووە، حەوت رۆژ کەمتر نەبێت پاشی هەنگی ئینزار بێتە کرن، چونکو تشتەکی ئاسان نینە تەجاوزەك بە خێرایی (24) کاتژمێر رابگرین، یا دووی ژی ئەو (24)

کاتژمێر کەمە، بێتە زێدە کرن ئینزار، لەبەر ئەوەی دائیمەن مە وەك شۆلێت ئەندازیاری حەوت رۆژ پاشی (14) رۆژە، ئەڤە ژی بێتە زێدە کرن چێترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز مەلا مەروان فەرموو.

بەڕێز حسین اسماعیل حسین (مەروان گەڵاڵی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێڕای پشتگیری لە قسەکانی د.فرست ئەو ماوەی کە دانراوە قەناعەتم وایە نەك هەر دوو قاتی تەواو دەکات ماڵەکەشی دەباتە ناو، دوو: لە پێشەکیەکەی دەڵی سەرۆکی یەکەی ئیداری و سەرۆکی شارەوانی ئەوەی ترم پی زیادە کە دەڵی خۆیان یان بە هۆی چاودێرەوە، چونکە تەحسیل حاسڵە، مادام خۆیان سەرپەرشتی دەکەن دەتوانن چ لە رێگای خۆیان بێت و چ لە رێگای لیژنەکان بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك ایوب فەرموو.

بەڕێز ایوب عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من قسەکانم لەلایەن بەڕێز د.فرست و بەڕێز مامۆستا مەروان کرا، پشتگیری لە قسەکانی بەڕێزیان دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز مامۆستا عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن علی فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتیوانی لە قسەکانی بەڕێز د.فرست دەکەم بۆ لابردنی، ئەگەر ئەو بابەتە هەر دەمێنێتەوە تەحدیدکردنی کات لە راستیدا جاری وا هەیە ئەو کەسەی زیادەڕۆیی کردووە رەنگە لە ناو شاردا دابنیشێت و زیادەڕۆییەکە لە گوندێکی دوورە دەستدا کردبێتی، بۆیە تەحدیدکردنی (24) کاتژمێر بۆ لابردن دەکری لەلایەن ئەو لیژنانەی کە چاودێری دەکات ئینزار بکرێت، بەڵام تەحدیدکردنی (24) کاتژمێر و (48) کاتژمێر بۆ ئەوانەی کە شوێنەکانیان نازانرێت لە راستیدا پێموایە شتێکی نا مەنتقیە، زۆرجار رەنگە زیادەڕۆکارەکە هەر لەو هەرێمەشدا نەبێت، ئایا (24) کاتژمێر و (48) کاتژمێر چی لەو کەسانە دەکەی کە زیادەڕۆیی کردووە، بەڵام رۆیشتووە، بۆیە داوا دەکەم لە لیژنەی یاسایی حەلێك بۆ ئەو بابەتە بدۆزنەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.سراج فەرموو.

بەڕێز د.سراج احمد حمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە گوێرەی دیباجەی ماددەی پێنج من وای دەبینم ئەو ماددەیە تەنها حەسرکراوە بە موڵکەکانی وەزارەتی شارەوانی، لەبەر ئەوەی باس دەکات سەرۆکی شارەوانی خۆیان بە هۆی چاودێرەوە چاودێری دەکات، ئەی ئەو موڵکانەی کە تایبەتن بە وەزارەتی دارایی هەندێك موڵکمان هەیە موڵکی داراییە، هەندێك موڵکمان هەیە موڵکی وەزارەتی کشتوکاڵە، من وام پی چاکە وا بنووسرێت هەر وەزارەتێك بەرپرسیارە لە چاودێری موڵکەکانی خۆی بەپێی نەخشەی بنەڕەتی ناو شار یاخود دەرەوەی شار، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز بێستون فائق فەرموو.

بەڕێز بێستون فائق محمد:
بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.
قسەكانی من كرا، پشتگیری لە كاك د.فرست و هاوڕێیانی تر دەكەم، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:
بەڕێز د.سرود فەرموو.
بەڕێز د.سرود سلیم متی:
بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.
قسەكانی من كرا، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:
بەڕێز قادر رەزگەیی فەرموو.
بەڕێز قادر ئۆتمان رەسول:
بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.
هەر چەندە ئێمە لە لیژنەكەین و موناقەشەمان كردووە، تەنها یەك تێبینی ئەویش سەبارەت بە بڕگەی چوارەم لە سەرەتادا ئەو رێكارانە كراونەتە دەسەڵاتی هاوبەش سەرۆكی یەكەی ئیدارییەكە و سەرۆكی شارەوانیەكان، بەڵام لە خاڵی چوارەمدا من پێمباشە بە هەماهەنگی نەبێت، یەعنی سەرۆكی یەكەی كارگێڕی بە هەماهەنگی لەگەڵ سەرۆكی شارەوانی نەبێت، هەماهەنگیەكە لابرێت، چونكە بەپێی ئەو بەدواداچوونانەی ئێمە كردوومانە زۆرجار ئەو هەماهەنگیە راستە سەرۆكی یەكەی ئیداریەكە مولزەم نیە بە هەماهەنگیش، یەعنی مولزەم نیە بەوە، بەڵام بەپێی ئەو بەدواداچوونانەی كە ئێمە كردوومانە زۆرجار لەسەر ئەوەی كە شارەوانی نووسراوی نەكردووە بۆ سەرۆكی یەكەی كاگێڕی و ئەویش دۆسیەكەی بەرز نەكردۆتەوە، بۆ نموونە بۆ داواكاری گشتی یاخۆد بۆ دادگای تایبەتمەند، مادام رێكارەكان دەسەڵاتی هاوبەشن وەك لە دیباجەی ماددەكەدا هاتووە، بۆیە هیچ هەماهەنگی تێدا نەبێت، راستەوخۆ سەرۆكی یەكەی ئیداری فەرمان دەربكات بە لابردنی زیادەڕۆییەكە و گرتنەبەری ئیجرائاتی پێویست، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:
بەڕێز ڤیان عباس فەرموو.
بەڕێز ڤیان عباس عمر:
بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.
بە نیسبەت ماددەیا پێنج خاڵا ئێكی و دووی ئەز وا دبینم پتر خەڵكی هەژار دگریتن، بە تایبەت ئەگەر ئێكی زیادەڕۆیی كردبی و تێدا ئاكنجی بیتن، دانە مۆڵەتی كو بۆ دەمی (24) كاتژمێرا مەودایەكی گەلەك كەمە، ئەگەر حەسەب حاڵەت بیتن ئیستسنا بێتەكرن دی باشتر بیتن، یەعنی بنڤیسین حەسەب حالە ئەگەر پێڤەبیتن پتر بێتە دان یان ئەگەر ژی پێنەڤیتن بلا ئەڤ دەمە بێتە دانان، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:
دیار بەڕێز كاك د.شێركۆ جەودەت چەند پێشنیارێكی هەیە بۆ دەوڵەمەندكردنی ئەو ماددەیە، رەنگە پێویستی بە سی دەقە زیاتر هەبێت، فەرموو.
بەڕێز د.شێركۆ جەودەت مصطفى:
بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.
بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، ئێمە لە ماددەی دوو بڕگەی سێ داوای ئەوەمانكردووە لە ئەمانجەكانی ئەم پڕۆژەیە كە پاراستن و ئاڕاستە بۆ بووژاندەوەی ئابووری هەرێمی كوردستان ئامانجێك بێت لە ئامانجەكانی ئەم پڕۆژەیە، بۆیە بۆ بەدەستهێنانی ئەو بووژاندنەوەیە ئابووریە ئەم بیرۆكەیە لە چەند خولەكێكدا عەرزی بەڕێزتانی دەكەم، هیوادارم وەزیرە بەرێزەكان و پەرلەمانتارانی بەڕێز بە هەندی وەربگرن، چونكە دوو بابەتی زۆر حەساس بۆ كەرتی تایبەت و بۆ پاشەكەوتی مووچە چارەسەر دەكات، دوای

دیراساتێکی زۆر کە بەراستی ماندوبووین لەگەڵ ئەم پڕۆژەیە، پوختەی بیرۆکەکە ئەوەیە تەبعەن دواتر بە دوو رستە ئامادەکراوە پێشکەشی دەکەین بۆ لیژنە بۆ ئەوەی کە لەبەر دەستیان دابێت، پوختەی بیرۆکەکە ئەوەیە چۆن قەرزە ناوخۆییەکانی سەر شانی حکومەت و هەمـــوو مـــووچە دواکەوتووەکـــان تـــا کۆتـــایی ســـاڵی (2017) و بە دانەوەی پاشەکەوتەکانیشەوە بە رەسیدی بانکی بدەینە هاوڵاتیان و مووچەخۆران، دواتر لە رێگەی وەرگـرتنەوەی قەرزەکـانی حکـومەت لـای هاوڵاتیـان و فرۆشـتنەوەی کۆمەڵێـك مـوڵکی حکومی زەوتکراوە و بە رەسیدی بانکی جارێکی تر رەسیدەکان وەربگرینەوە و پاکتاوی بکەینەوە، لێرەدا پێویستمان بە چەند پشتیوانیەکی پەرلەمانی هەیە بۆ شەرعیەتدان بەم هەنگاوانە:

1- حکومەت لە رێگەی وەزارەتی داراییەوە هەرچی زووە هەمـوو شایستە داراییەکانی مووچەخۆران دەکات بە رەسیدی بانکی کە بە هیچ شێوەیەك لە ئێستادا بەڵێنی ئەوە نەدرێت کە بە کاش خەرج دەکرێت، بەڵکو لە جیاتی شایستە داراییەکانی حکومەت وەردەگیرێنەوە.
2- حکومەت لە هەمـوو دامودەزگاکانیدا چەکی رەسیدی بانکی قەبول بکات بۆ هەر پابەندیەکی دارایی لە هەموو فەرمانگەکاندا تەنانەت بۆ فرۆشتنەوەی موڵکەکانی حکومەتیش قەبول دەکرێت.
3- ئەو کۆمپانیایانەی کەرتی تایبەت کە قەرزی بانکەکانی حکومەتیان لایە دەبێت بە هەماهەنگی لەگەڵ نوێنەری پارێزگاکان یان حکومەتدا بە تەقای ئەو قەرزانەی بە چەکی رەسیدی بانکی دەیدەنەوە بە حکومەت پێویستە چەکی بانکی لە هاوڵاتیان قەبول بکەنەوە بۆ شایستە داراییەکانیان کە لای هاوڵاتیانە.
4- حکومەت لە رێگەی لیژنەیەکی ئەمین و جێگای متمانەی هەمـووانەوە بە هاوکاری و هەماهەنگی نێوان وەزارەتەکان و بە ئاگاداری ئەنجـومەنی پارێزگـای شـارەکان هەڵدەستێت بە فرۆشتنی کۆمەڵێك موڵکی حکومی بە چەکی رەسیدی بانکی بۆ پاکتـاوکردنەوەی ئەو رەسـیدانە کە پێویسـتە هەمـوو پارێزگاکـان بە شـێوەیەکی هاوسەنگ بەشداربن لە پاکتاوکردنەوەی ئەو رەسیدە بانکیانە ئەم پرۆسەیەش بە شێوازی زیادکردنی ئاشکرا بکرێت.
5- نابێت هیچ یاسا و رێسایەك و رێنماییەك دەربچێت کە ئاسانکاریەکانی ئەم یاسایە رێگری بکات لەم یاسایە.
6- ئەم رەسیدە بانکیانە بە هیچ شێوەیەك نابێت کەرتی تایبەت و کەسەکانی پـی پابەند بکرێت بۆ وەرگرتنی، بەڵکو ئەو پەڕی ئاسانکاری بۆ جوڵەی بانکی دەکرێت و دەبێت وا بکەین بە شێوەیەکی ئیختیاری لە هەندێك دامودەزگای نا حکـومی وەربگیرێت.
7- ئەم بڕە چەکی بانکیەی دەدرێت تەنها لە رێگەی ئەم پڕۆژەیەوە بەڵاو دەکرێتەوە و نابێت بکرێتە نەریت بۆ داهاتووش، بەڵام دەکرێت بۆ پلانی بودجەی (2018) بڕی یەك تا یەك و نیو ترلیۆن دینار چەکی بانکی تر لە حکومەتەوە بدرێتە کەرتـی تـایبەت بەرامبەر بە خزمەتگوزاریەکـانی کە پێشکەشـی حکـومەتی دەکەن بـۆ قەرەبووکردنەوەی ئەو داهاتە مانگانەیەی حکـومەت کە لە جیاتی پاکتـاوکردنی رەسیدە بانکیەکان بەکاردێت.

بەڕێزان، قەرزە ناوخۆییەکان تاوەکو ئێستا گەیشتۆتە سیانزە ترلیۆن و چوار سەد و پەنجا ملیۆن دینار، ئەگەر بۆ ئاسانکاری ژمارەکان.........ز

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

كاك د.شێركۆ، دەزانی چۆنە، بەڕێزتان لە بابەتەكە دەرچوون، ئەوەی باشتر وایە ئەوەی بەڕێزتان پێشنیار نیە بۆ دەوڵەمەندكردنی پڕۆژەكە، ئەمە پڕۆژەیەكی تەواو جیاوازە، ئەو پڕۆژەیە ئامادەی بكە بۆ ئەوەی لە نزیكترین كاتدا بە ئیمزاوە ئامادەبكرێت بۆ ئەوەی رۆژێك خوێندنەوەی یەكەمی بۆ بكەین، یەعنی ئەوە بە تەئكید دەرچوون بوو لە ماددەكە، ببورە، فەرموو د.شێركۆ.

بەڕێز د.شێركۆ جەودەت مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دوو دێرم ماوە ئەو دوو دێرە ئیزافەكەیە بۆ یاساكە، ئەو دێرە دەوڵەمەندكردنی یاساكەیە، ئەگەر روخسەتم پی بدەی، پێشنیارەكە ئەوەیە كە بڕگەی پێنجەم زیادبكری بۆ ماددەی پێنج كە ئەم دوو دێرە بێت، حكومەتی هەرێم ئەم یاسایە بەكار بهێنێت بۆ چارەسەری قەیرانی دارایی و قەرزە نێوخۆییەكانی لە رێی خستنەبەری و فرۆشتنی موڵكی حكومی بۆ رەسیدی بانكی كەرتی تایبەت و دانەوەی پاشەكەوتی مووچەی فەرمانبەرانی هەرێم ئەمەش بە پڕۆژەیەكی مولحەق هاوپێچی ئەم یاسایە دەكرێت، ئامانجی سێیەمی ماددەی دوو لە ئامانجەكاندا وتومانە ئاڕاستەكردن بۆ بووژاندنەوەی ئابووری، لەبەر ئەوە بۆ تەحقیقی ئامانجەكە ئەم ئیزافەیە پێموایە گرنگە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

دیارە پڕۆژەیەكی زۆر گونجاوە، بەڵام لەگەڵ ئەم دانیشتنە تەسەور دەكەم بۆ پڕۆژەیەكی تەواو و سەربەخۆ ئامادەبكەن، سوود بەخش دەبێت و یارمەتیدەر دەبێت، ئێستا داوا لە لیژنە پەیوەندیدارەكان دەكەین رەئی خۆیان بدەن، بەڕێز عمر عینایەت فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لەوەی د.شێركۆ دەست پی دەكەم، ئەوەی بەڕێزی وەكو چاكسازی بۆ باری ئابووری هەرێمی كوردستان پڕۆژەیەكی گونجاوە، بەڵام ئێمە باسی ئەوە دەكەین كە لە بەیانیەوە لە دەرچوونی ئەم یاسایەوە هیچ كەسێك زیادەڕۆیی لەسەر موڵكی دەوڵەت نەكات، ئەوەی بەڕێزی بۆ چارەسەركردن گونجاوە، لەوانەیە هەندێكی لەگەڵ ئەو پڕۆژە یاسایەی كە لە وەزارەتی شارەوانی دەردەچێت یان لەوەی كشتوكاڵ دامانناوە بێتەوە، بەڵام بۆ ئەم پڕۆژەیە نایەتەوە، ئەو ئاڕاستەش كە باسی دەكەی دەڵێین زیادەڕۆیی نەكرێت لەسەر زەوی دەوڵەت، زەویەكمان داناوە بۆ ئەوەی مەكتەبێكی لەسەر دروست بكەین، بەڵام كەسێك دی دەیكات بە خانوو، كەواتە ئێمە رێگری لە ئاڕاستەكردن لێرە دەیكەین و نایەڵین ئەو زەویە بەكار بهێنرێت بۆ كەسێك شەخسێك بیبات بۆ بەرژەوەندی گشتی بەكار دێت، لەوێدا ئاڕاستەكەی بەڕێزت جێگای دەبێتەوە، بە نیسبەت ئەو (24) كاتژمێرەی كە دانراوە، بەڕێزان، هەندێك دەڵی كەمە، هەندێك دەڵی زۆرە، بەڕێز د.فرست دەڵی زیادە، بەڕێز كاك یروانت گوتی هێشتا كەمە بكرێت بە (7) رۆژ، ئێمە مەبەستمان لەم (24) كاتژمێرە لە دەرئەنجامی خیبرەی وەزارەتی شارەوانی و بەڕێز جێگری وەزیری شارەوانی و وەزارەتی كشتوكاڵ كە لێرە دانیشتوون جاری وا هەیە چۆن نابێت مۆڵەت بدەی بەو كەسە، كەسێك رۆیشتووە چاودێرەكەی تۆ دێت دەڵێت كاكە ئەم كەسە زیادەڕۆییە، خۆی لەوی نیە، راپۆرتەكەی هێناوە، ئێمە ئینزارەكی بۆ دەنێرین و رۆژی دواتر دی كاكە من تاپۆم هەیە و ئەوەش مۆڵەتەكەمە، لەبەر ئەوە دەبی مۆڵەتێكی پی بدەی، لەوانەیە ئەو كەسەی كە ئێمە زیادەڕییەكەی پی دەڵێین بە هیچ جۆرێك گونجاو نیە كی بە من دەڵی لە ماوەی (48) كاتژمێر خەڵك دەتوانێت دیواریش دروست بكات و كونكریت بكات، ئەو شتە موستەحیلە، تۆ دەچی زیادەڕۆیی كردووە بناغەی هەڵكەندووە، لە (24) كاتژمێرەكە

بناغەی هەڵکەندووە و سەبێکی تێکردووە و دوو چین بلۆکی بەرزکردۆتەوە، ئینزارێکی پی دەدەی لەو (24) کاتژمێرە لای برد زۆر چاکە، لای نەبرد لە خیلالی (48) کاتژمێردا موعالەجە دەکرێت، ئەمە لە ئەنجامی خیبرەی وەزارەتی شارەوانیەوە هاتووە، وەزارەتی کشتوکاڵەوە هاتووە، کابرا رۆیشتووە خۆ ناتوانی لە ماوەی (24) کاتژمێردا درەخت بڕوێنێت و درختەکانیشی بەرزکاتەوە، چاڵی هەڵکەندووە و شورایەکی دروست دەکات لەو دەشتە، چاودێرەکە دەڕوات پێی دەڵێت کاکە تۆ مەمنوعە، تەنها شتێك زۆر گرنگە کە لێرە باسی لێوە بکەین بە نیسبەت منەوە هەڵواسینی پسولەی هۆشداری ئینزار لە شوێنی زیادەڕۆکار یان بە نووسین لەسەر زیادەڕۆکە، ئەوە زۆر گرنگە ئیزافە بکرێت، سەرۆکی یەکەی ئیداری و سەرۆکی شارەوانی خۆیان، خۆیانەکە لابرێت، چونکە ئەوە کاری ئەوان نیە، لە رێگەی چاودێرەکانەوە، تەنها قسەی من لەسەر ئەو مادده ئەوەبوو کۆتاییش چوارەمیش بە هەماهەنگی لەگەڵ شارەوانی و فەرمانگەی تایبەتمەند، بە رای من ئەوە پڕ بە پێستی چارەسەرەکەیە، ئەوەشی برای بەڕێزم کاك د.شێرکۆ باسیکرد بۆ لەمەو پێشە، ئێمە باسی لەمەو دوا دەکەین کە لە دوای دەرچوونی ئەم یاسایە هیچ کەس زیادەڕۆیی نەکاتە سەر زەوی دەوڵەت، نە لە دەرەوەی شارەوانی و نە لە ناو شارەوانی، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا داوا لە وەزیرە بەڕێزەکان دەکەین رەئی خۆیان پێشکەش بکەن، بەڕێز سینان چەلەبی وەزیری داد فەرموو.

بەڕێز سینان عبدالخالق چەلەبی/ وەزیری داد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە یەکەمجار کەلیمەی ئیداری بگۆڕین بکەینە کارگێڕی ئەوە یەك، دواتر فەرمانگەکانی شارەوانی و لایەنە پەیوەندیدارەکان و لیژنەکانی چاودێری زەوی زار دەکات، ئەوە دەبێت بگۆڕێت دەبێت شمولی هەمووی بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

پرسیار لە وەزیر داد کرا کە (24) کاتژمێرەکە بمینێت یان نا؟

بەڕێز سینان عبدالخالق چەلەبی/ وەزیری داد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بمێنێت.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز خاتوو نەورۆز مولود وەزیری شارەوانی فەرموو.

بەڕێز نەورۆز مولود امین/ وەزیری شارەوانی و گەشت و گوزار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تایبەت بە (24) کاتژمێرەکە وابزانم کاك عمر موعاناتی شارەوانی باسکرد و ئاماژەی پێدا، شتێکی تریش ئیزافە لەسەر قسەکانی کاك عمر ئەوەیە کە ئەوە هەتا بکرێت خۆی هەڵی بگرێت باشترە، لەوانەیە ئیستیفادەی لە مەوادەکانی خۆی بکات، لەوانەیە بە شێوازێك خۆی پێی خۆشتر بێت تەجاوزەکە هەڵبگرێت، لە حاڵەتێك کە ئیمتیناعی کرد لە هەڵگرتنی تاجاوزەکە ئەو کاتە حکومەت دەچێت هەر لەسەر مەساریفی وی دەبێت هەڵبگرتەوە، بۆیە (24) کاتژمێرەکە بۆ حیمایەکردنی مافەکی خۆیتی کە ئاگاداری بکەی و هەڵبگرێت، ئەوانی تریش کە نووسین ئیزافە بکرێت ئاماژەی پێدا وەکو وەزارەتی کشتوکاڵ هەمان تێبینی هەبوو ئەویش ئاماژەی پێدراوە و وابزانم پەسەندیشە لەلایەن هەمووانەوە کە دوای سەرۆکایەتی شارەوانی لایەنە پەیوەندیدارەکانیش ئیزافە بکرێت بۆ ئەوەی لایەنە

پەیوەندیدارەکانی وەکو کشتوکاڵ و دارایی ئەوانیش بە هەمان شێواز ئەو دەسەڵاتەیان هەبێت، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
سوپاس بۆ خاتوو نەورۆز وەزیری شارەوانی کە رەئی وەزارەتی شارەوانی و وەزارەتی کشتوکاڵ و وەزارەتی ناوخۆی پێشکەش بە دانیشتنەکە کرد، ئێستا داوا لە بەڕێز د. ڤاڵا دەکەین سەرۆکی لیژنەی یاسایی ماددەکە بە داڕشتنەوەیەکی نوی بە رەچاوکردنی تێبینیەکان پێشکەش بکات، فەرموو.
بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
بەشی دووەم
حوکمە رێکاریەکان
ماددەی (5):
سەرۆکی یەکەی کارگێڕی و سەرۆکی شارەوانی و سەرۆکی فەرمانگە پەیوەندیدارەکان بە هۆی چاودێرەوە چاودێری زەوی و زار دەکەن بە مەبەستی رێگری و لابردنی زیادەڕۆیی بە گرتنەبەری ئەم رێکارانەی خوارەوە:
1- پێدانی هۆشداری بە کەسی زیادەڕۆکار بە لابردنی زیادەڕۆیی لە ماوەی (24) کاتژمێر ئەگەر کەسەکە یان لایەنەکە ناسراو بوو.
2- هەڵواسینی پسولەی هۆشداری (انذار) لە شوێنی زیادەڕۆکە یان بە نووسین لەسەر زیادەڕۆکە بە لابردنی زیادەڕۆکە لە ماوەی (24) کاتژمێردا ئەگەر زیادەڕۆکار نە ناسراوبوو.
3- ئاگادارکردنەوەی سەرۆکایەتی داواکاری گشتی بەو زیادەڕۆییەی روویداوە.
4- پێویستە لەسەر سەرۆکی یەکەی کارگێڕی لە ماوەی (48) کاتژمێر لە رێکەوتی ئاگادارکردنەوەی فەرمانی لابردنی زەوی زیادەڕۆکە دەربکات بە هەماهەنگی لەگەڵ شارەوانی و فەرمانگەی تایبەتمەند و دابینکردنی پارێزوان بۆ لیژنە ئەگەر زیادەڕۆکار بەپێی بڕگەکانی یەکەم و دووەمی سەرەوەی ئەم ماددەیە زیادەڕۆکەی لا نەبرد.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێزان ئێستا ئەو ماددەیە بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە دەخەینە دەنگدان، کێ لەگەڵدایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ (55) کەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدانیە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ (1) کەس لەگەڵدانیە، زۆر سوپاس، کەواتە بە زۆرینەی دەنگ ئەو ماددەیە پەسەندکرا، ماددەی شەشەم بخوێننەوە.
بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
ماددەی (6):
هێزەکانی ناوخۆ و گشت هێزە فەرمیەکانی دیکە لە سنووری یەکە ئیدارییەکاندا ئەگەر پێویست بوو فەرمانەکانی سەرۆکی یەکە کارگێڕیەکان جێ بەجێ دەکەن بۆ پارێزگاری لیژنە.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێزان ئێستا دەرگای گفتوگۆ دەکەینەوە بۆ موناقەشەکردن، کێ دەیەوێت قسە بکات؟ فەرموو خاتوو بێگەرد تاڵەبانی سکرتێری پەرلەمان.
بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی/ سکرتێری پەرلەمان:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو بەڕێـزانە داوای گفتوگۆیـان کـردووە (بێسـتون فـائق، د.سـراج، حـاجی کـاروان، عبـاس غزالی، تحسین اسماعیل، د.عزت صابر، صالح فەقێ).
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێز بێستون فائق فەرموو.
بەڕێز بێستون فائق محمد:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
من لەگەڵ ئەوەم وشەی ئەگەر پێویست بوو لابرێت، واتە هێزەکانی ناوخۆ و گشت هێزە فەرمیەکانی دیکە لە سنووری یەکە ئیدارییەکاندا فەرمانەکانی سەرۆکی یەکە کارگێڕیەکان جی بەجی دەکەن بۆ پارێزگاری لیژنە و ئەوەشی بۆ زیاد بکرێت بـۆ لابردنی زیادەڕۆییەکان، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێز د.سراج فەرموو.
بەڕێز د.سراج احمد حمدامین:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
منـیش هەمـان رەئـی کـاك بێسـتونم هەیە، ئەگەر پێویسـت بـوو ئەوە لاببرێـت، هەروەهـا ئەوەش ئیـزافە بکرێـت لە کۆتـاییەکەی ماددەکە لە کـاتی جێبەجێکردنـی فەرمـانی لابردنی زیادەڕۆییەکان، ئەوەش ئیـزافە بکرێـت، لەبەر ئەوەی مانـای زیـاتر دەدات بـۆ ماددەکە، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێز حاجی کاروان فەرموو.
بەڕێز کنعان نجم الدین (حاجی کاروان):
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
رەئیەکەی من گوترا لەلایەن کاك بێستون و د.سراج، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێز عباس غزالی فەرموو.
بەڕێز عباس غزالی میرخان:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
هێزەکانی نـاوخۆ و گشـت هێزەکـان لە سـەرۆکی ئیـدارە فەرمـان وەردەگرێـت، بە بۆچـوونی من ئەوە ماددەیەکی زیادەیە، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێز تحسین اسماعیل فەرموو.
بەڕێز تحسین اسماعیل احمد:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
پـێم باشــە ئەم مـاددەیە بەم شـێوەیە داڕێـژرێتەوە (هێزەکـانی نـاوخۆ و گشــت هێــزە فەرمیەکـانی سـنووری یەکە ئیـدارییەکان لەسـەریانە پارێزگـاری لە لیـژنە بـکەن و لە کـاتی پێویست فەرمانی سەرۆکی یەکە ئیدارییەکان جی بەجی بکەن)، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێز د.عزت فەرموو.
بەڕێز د.عزت صابر اسماعیل:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش بۆ لیژنەی یاسایی پێشنیار دەکەم (ئەگەر پێویست بوو) لاببرێت، کۆتایی دێرەکە ئەوەی بۆ زیاد بکرێت لیژنە و لابردنی زیادەڕۆیی و چەسپاندنی یاسا، لە راستیدا ئامر لیوایەك فەرمان لە قایمەقام وەرناگرێت، بەڵام چەسپاندنی یاسا بە خۆی خۆی ئیلزام دەكات، لەبەر ئەوە كۆتایی پەرەگرافەكە لیژنە و لابردنی زیادەڕۆیی و چەسپاندنی یاسا، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز صالح فەقی فەرمووو.

بەڕێز صالح فەقی احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو هێزەکانی ناوخۆ خۆی راستەوخۆ لەژێر سولتەی ئیدارەیە رەنگە ئەو هێزانەی دیكە مەبەست ئەوەبێت كە هەندێك بەدەر لەو هێزە پێویست بكات، بۆیە ئەو ئەگەر پێویست بوو بكرێتە لە كاتی پێویستدا ئاساییە بۆ ئەو هێزانەی تر، ئەوەی كۆتاییەكەش پارێزگاری لە لیژنە ئەوەی كاك بێستون و كاك د.عزت گوتیان پشتیوانیان دەكەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز انور قادر فەرمووو.

بەڕێز انور قادر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە قسەكانی كاك بێستون دەكەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان لیژنە پەیوەندیدارەکان روونکردنەوەتان لەسەر ئەم ماددەیە، د. ڤاڵا فەرمووو.

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لە كاتی گفتوگۆكانیش ئێمە لەگەڵ ئەوەدا نەبووین ئەو ماددەیە هەبێت، چ هێزەكانی ناوخۆ و گشت هێزە فەرمیەكانی دیكە لە سنووری یەكە ئیدارییەكان لەژێر فەرمانی سەرۆكی یەكەی كارگێڕی بن، چونكە خۆتان دەزانن بەپێی دەستوور بەكارهێنان و ئەمر كردن بۆ بەكارهێنانی هێز لە سەرۆكی یەكەی ئیدارییەكان وەرگیراوەتەوە، ئێمە پێمان باش بوو نەبێت كە دانراوەش ماددەكە گوتمان هەر هیچ نەبێت بۆ ئەوەی زۆر رە روونی موخالەفەی دەستوور نەبێت بڵێین ئەگەر پێویست بوو، یەعنی ئەو موستەلەحی ئەگەر پێویست بوو بۆ ئەوەمان داناوە كە باڵانسێك دابنێین، ئەگەر نا ئێمە وەكو لیژنەی یاسایی پێمان باشە كە ئەو ماددەیە بوونی نەبێت، لەبەر ئەوەی پێچەوانەی دەستوورە، بەڵام ئەگەر هەبووش ماددەكە دەبێت ئەو موستەلەحەی كە دەڵێین ئەگەر پێویست بوو وەكو خۆی بمێنێتەوە بۆ بتوانین هینێك بكەین، لەبەر ئەوە لیژنە پەیوەندیدارەكان سوور بوون لەسەر ئەوەی كە ئەو ماددەیە هەبێت، بەڵام ئێمە پێمان باش بوو نەبێت، ئەگەر هەڵبگیرێتیش بە باشی دەزانین، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز عمر عینایەت فەرمووو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیاردەی لابردنی زیادەڕۆیی دیاردەیەکی زۆر خەتەرناکە لەم وڵاتە، خۆتان دەزانن ئەو كەسانەی كە زیادەڕۆیی دەكەن زۆربەیان هێزی چەكداریان هەیە، هەیە پاسەوانی لەگەڵدایە، ئەگەر ئەو هێزەی ئاسایش و زێرەڤانی و هێزەكانی تایبەت، بە تایبەتی ئێمە ئێستا لە ناو وەزعێكدا دەژین هێزی تایبەت هەیە دانراوە لە ناوچەیەك تەنها بۆ چاودێری

زیــادەڕۆیی، لەبەر ئەوە ئەگەر ئەم هێــزانە پشــتیوانی شــارەوانی نەکەن و بــرادەران لە وەزارەتی ناوخۆ لێرەن پێمخۆشە ئەوان روونکردنەوەیان لەسەر ئەو بابەتە هەبوایە خۆیان لە رێگای وەزیری دادەوە پێمان بڵێن ئایا ئەوە نا یاساییە یان یاساییە وەکو بەڕێز د. ڤاڵا باسیکرد، من پشتگیری دەکەم کە ئەگەر پێویست بوو لاببرێت، لە کۆتاییدا ئەو عیبارەتە زیاد بکرێت لە کاتی لابردنی زیادەڕۆیی، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز مامۆستا غریب فەرموو.

بەڕێز غریب مصطفی حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەك كاك عمر ئاماژەی پێكرد كاری لابردنی زیادەڕۆیی كارێكە لە موستەحیل نزیكە بەراستی، ئەوەندە زەحمەتە ئەوانەی كە هەڵدەستن بەو كارە چ هێزی چەكداربێت چ ئەو فەرمانبەرانەبێت كە بەو كارە هەڵدەستن رووبەرووی چەندین گیر و گرفت و كێشەی دوور و نزیك دەبنەوە، لەبەر ئەوە بە پێویستی دەبینم كە هێزەكانی ناوخۆ وشەیەكی لە پێشدا دابنرێت یان وەكو كاك تحسین ئاماژەی پێكرد دواتر بۆی دابنرێت كە پابەندبن بەو جی بەجی كردنە، ئەگەر نا ئەگەر جۆرێك ئیختیار هەبێت ئێستا هێزەكانی ناوخۆ و گشت هێزە فەرمیەكانی دیكە هەڵدەستن بەو كارە، بنووسرێت پێویستە لەسەریان، شتێك بنووسرێت كە لیژنەی یاسایی ئاماژەی پی بكات بە پێویستی دەبینم، هەروەها پشتیوانی ئەو رەئیەی كاك د.عزت دەكەم، بۆ لابردنی زیادەڕۆیی و چەسپاندنی یاسا پێویستە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.عزت فەرموو.

بەڕێز د.عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر پێویست بوو لێرەدا بەراستی ئەم تەعبیرە ئەوە ناپێكێت كە مەبەستەكەی هەیەتی، ئەگەر پێویست بوو مانای هێزەكانی ناوخۆ و هێزەكانی دیكەش ئەگەر پێویست بكات بۆ لابردنی زیادەڕۆیی، بۆیە ئەوە ناپێكێت، ئەو رەئیەی مامۆستا مەلا غریب جیای بكەینەوە و بەڕێزێكی تری پەرلەمانتاریش، هێزەكانی ناوخۆ فەرمانەكان سەرۆكی یەكە كارگێڕیەكان جی بەجی دەكەن و ئەگەر پێویستیكرد هێزەكانی دیكە بەو شێوەیە، ئەو كاتە ئەگەر پێویست بكات زۆر دەقیقە، بەس ئەمەی ئێستا دەقیق نیە، ئامانجەكە ناپێكێت وەك ئەوەی كە بۆی دانراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا داوا لە وەزیرە بەڕێزەكان دەكەین رەئی خۆیان پێشكەش بكەن، بەڕێز سینان چەلەبی وەزیری داد فەرموو.

بەڕێز سینان عبدالخالق چەلەبی/ وەزیری داد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ تێبینیمان نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز خاتوو نەورۆز مولود وەزیری شارەوانی فەرموو.

بەڕێز نەورۆز مولود امین/ وەزیری شارەوانی و گەشت و گوزار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تایبەت بە رەئی وەزارەتی ناوخۆ پرسیاری ئەوەی كە دەڵی ئەوە یاسایی نیە، ئەوان پێیان وایە كە كارێكی یاساییە كە هێزەكانی ناوخۆ و گشت فەرمانەكان، لەبەر ئەوەی ئەوە

زیندانیکردن نیە، تەنها ئیجرائاتێکی ئیداریە، بۆیە سیغەکەی یاساییە، هیچ کێشەیەکی نیە لە رووی یاساییەوە، ئەوەی وەکو وەزارەتی شارەوانیشە رەئیمان تەنها ئەوەبوو ئەگەر پێویست بوو ئەوە نەمێنێت، باشتر، چونکە لە هەموو حاڵەتێك پێویستە بە تەئکید، لە کۆتایی بڕگەکەش لە کاتی جێبەجێکردنی فەرمانی لابردنی زیادەڕۆییەکە ئیزافە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، داوا لە لیژنە پەیوەندیدارەکان دەکەین سیاغەی کۆتایی، داڕشتنی کۆتایی پێشکەش بە دانیشتنەکە بکەن، د. ڤاڵا فەرموو.

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (6):

هێزەکانی ناوخۆ فەرمانەکانی سەرۆکی یەکە کارگێڕیەکان جی بەجی دەکەن و لە کاتی پێویستدا گشت هێزە فەرمیەکان هاوکاریان دەبن بۆ لابردنی زیادەڕۆیی.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز ئێستا ئەو ماددەی بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە دەخەینە دەنگدان، کی لەگەڵدایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ (55) کەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کی لەگەڵدانیە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ (6) کەس لەگەڵدانیە، زۆر سوپاس، کەواتە بە زۆرینەی دەنگ ئەو ماددەیە پەسەندکرا، دەچینە سەر ماددەی حەوت، جاڵێکی نیزامی هەیە، بەڕێز کاك خلف فەرموو.

بەڕێز خلف احمد معروف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لێرە ناوم نەنووسی لە ماددەی پێشوو، قسەکەم لەسەر ماددەی پێشوو نیە بۆ قسەکردن، لەبەر ئەوەی وامزانی لە ماددەکانی تر ئەگەرچی قسەشمان لەسەر کردووە لە راپۆرتی هاوبەش حەلێك دانراوە بۆ هەندی هێزی فەرمی هەیە پێچەوانەی ئەم ماددەیەی کە ئێستا پەسەندمانکرد کە من لەگەڵ بووم و دەنگم پێدا، هەر هێزی فەرمیە ئەویش، ناوی هێنراوە ئێستا کە لە ماددەکە تەسبیتمانکرد، بەڵام ئەم هێزانە بەکارهێنراون لە دژی فەرمانبەرەکانی شارەوانی، لە هەندێك شوێن نەك حاڵەت خەریك بوو دەبوو بە دیاردە، ئەم هێزانە دەیان دا لە فەرمانبەری شارەوانی، یەعنی بەکارهێنراون لە دژی شارەوانی، ئەو هێزەش لە لەگەڵ فەرمانبەری شارەوانی رۆیشتووە، پێویستە لەم یاسایە ماددەیەکدا جێگەیەك بۆ ئەوە بکەینەوە هەموو ئەوانەی کە هێزی فەرمی بەکار دەهێنن لە دژی هێزەکانی لەگەڵ شارەوانی دەڕۆن ئیجرئاتێکی توندیان لەگەڵ بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

روونکردنەوە لەلایەن عمر عینایەت، فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەکانی دوەی ئەمە ئەو بابەتە عیلاجکراوە، هەر کەسێك پۆستی خۆی بەکار بێنێت و بەپرس بێت لەم وڵاتە و سوود لە پۆستەکەی ببینێت سزای توندتر دەدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی حەوت بخوێننەوە، فەرموو د.ڤالا.

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (7):

نابێــت خزمەتگوزاریەکــانی ئــاو، ئــاوەڕۆ، کارەبــا، شــەقام (جــادە)، ئینتەرنێــت، یــان هەر خزمەتگوزاریەکی دیکە بگەیەندرێتە ئەو زەوی و زارەی زیادەڕۆکەی لەسەرکراوە.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا دەرگای گفتوگۆ دەکەینەوە بۆ موناقەشەکردن لەسەر ماددەی حەوت، کی دەیەوێت قسە بکات؟ بەڕێز د.سرود فەرموو.

بەڕێز د.سرود سلیم متی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە تەسەورم ئەو ماددەیە تایبەتە بە ئەو تەجاوزەی کە بۆتە ئەمری واقیع، بۆیە عقوبەی دانێین بۆی، حەسمی بکەین، بکەینە ئاو و ئاوەڕۆ و کارەبا و جادە تەنها، لەبەر ئەوە ئینتەرنێت کۆنترۆل ناکرێت، بۆیە پێویست ناکات ئیزافە بکرێتەوە لێرە، کە دەڵی یان هەر خزمەتگوزایەکی دیکە، بۆ نموونە پێویستی بە ئیسعاف بوو بە حەریق بوو، خۆ مەحرومیش ناکرێت لە ئیسعاف و حریق، ئینتەرنێت و دوای ئەوە لابرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز محمود حاجی فەرموو.

بەڕێز محمود عمر صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە ئەگەر بۆ تەجاوزەکانی لە ئێستا بە دوایە ئەوە شتێکی ترە و ئایا ئیجرئات چیە ئەگەر دەکرێت ئەوە بۆ پێش لێگرتن، بەڵام ئەگەر بۆ رابردووە واللە نەك جادەیەك و نەك ئاو و ئاوەڕۆ بە گەڕەك تەجاوزکراوە، هەر ئێستا لە ناو ئەم جەلسەیە کە ئێمە دانیشتووین بەرپرس تەلەفونی بۆ من کردووە کە بۆی لەگەڵ بەڕێوەبەری ناحیە قسە بکەم رێگەی پی بدات بیرێك لە ناو بەخچەکەیدا بکرێت، ئینجا بۆیە ئەمە ئەگەر دەکرێتە یاسا پێویست بەوە دەکات هەر ئێستا لەم لەحزەیە واستە دەکات بۆ ئەوەی لەگەڵ بەڕێوەبەری ناحیە قسە بکەم تا رێگەی پی بدات، یان لەگەڵ قایمەقامی کەلار قسە بکەم بۆ ئەوەی رێگەی پی بدرێت بیر لە ناو باخەکەی هەڵبکەنێ، یان کارەباکەی بۆ راکێشن، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز بشار مشیر فەرموو.

بەڕێز بشار مشیر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر وەکو دەزانن مەبەستمان لە دەرچوونی ئەم یاسایە ئەوەیە بۆ ئەوەی ئەم کێشانەی رابردوو چارەسەر بکرێت، بە تایبەت ئەو سەرپێچیانەی کە لەسەر زەوی کشتوکاڵی کراوە، هەروەها باخ دروست بووە، هیچ شك لەوەنیە کە هەموو ئەوانە خزمەتگوزاریەکان پی راگەیشتووە وەکو ئاوە، کارەبایە، شەقامە، هەم دیسان مەبەست لە دەرچوونی ئەم یاسایە بۆ رێگریکردنە لە ئایندە، بۆیە لە ماددەی حەوت من پێمباشە وا بنووسرێت (نابێت خزمەتگوزاریەکانی ئاو و ئاوەڕۆ و کارەبا و تاوەکو کۆتایی بگەیەندرێتە ئەو زەوی و زارەی زیادەڕۆکەی لەسەر دەکرێت)، ئەوەی کراوە کراوە، مەبەستمان لە دەرچوونی ئەم یاسایە چارەسەرکردنی کێشەکەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوەی نووسیووتە تکایە بنێرە، خاڵێکی نیزامی هەیە، بەڕێز ناظم کبیر فەرموو.

بەڕێز ناظم کبیر محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ زووتر بەڕێوەچوونی جەلسەکە مولاحەزەیەکم هەیە، دەبینم زۆربەی بەڕێزەکان ئەوانەی کە موناقەشــە دەکەن ئەوەنە کە واژوویــان کــردووە لەســەر راپــۆرتەکە، بەبــی تێبینــی موناقەشە دەکەن، ئینجا بۆ کات نەکوشتن ئەوەی کە واژوویان کردووە و بەبی تێبینی وابزانم پێویست ناکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵام مافی خۆیان دیسان داوای قسەکردن بکەن، بەڕێز سعید مەسیفی فەرموو.

بەڕێز سعید محمد سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی حەوت بە زیادە دەزانم، لەبەر ئەوەی تۆ رێگریت کردووە لەوەی چیتر زیادەڕۆیی نەکرێت، یەعنی دوو ماددەیە، ماددەیەك ئەوەیە کە بۆ چارەسەرە ئەوانەی کە پێشتر کراون هەموو کارەبا و ئاو تا کۆتایی ئەوەی بۆی کراوە کراوە، ئەوەی ئێستا تۆ رێگری دەکەی، یەعنی کە رێگری کرا لی ناگەڕێی تەواوی بکەی کارەبا و ئاو و ئەو شتانە ببەی، من پشتیوانی تەواوی قسەکەی کاك محمود دەکەم، ئەو ماددەیە زیادەیە ئێستا کە تۆ رێگری دەکەی، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز منی قەهوەچی فەرموو.

بەڕێز منی نبی نادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری تەواوی قسەکەی بەڕێز د.سرود دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنە پەیوەندیدارەکان، بەڕێز عمر عینایەت فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو وشەیەی کە کاك بشار گوتی دەکرێتە بە رەئی ئەوە مەعقولە، بەڵام بۆ زانیاری بەڕێزتان ئێمە کە دەڵێین ئاو نەگەیەنرێتە ئەو کەسەی زیادەرۆکە دەکات، بۆ نموونە کەسێك چووە دەستی کردووە بە کارکردن هێشتا بناغەی لی نەداوە و چووە بۆریەکەی کونکردووە و ئاوەکەشی وەرگرتووە و بەلوعەکەشی لە ناو ماڵەکەی خۆی کردووە، ئێمە رێگــری لەوە دەکەیــن، هێشــتا کــاری نەکــردووە چــووە چەتــاڵی کارەبــاکەی کــردووە و کارەباکەشی بردۆتە شوێنی خۆی، مەبەستمان بۆ ئەوەی داهاتووە، مەبەستمان بۆ لەمەو پێش نیە، بۆ قسەکەی کاك محمود زۆر وازحە ئێمە بۆ لەمەولا رێگری لەوە دەکەین کاتێك کە کەسێك چوو نیازی هەبوو زەویەك داگیر بکات رێگە نادەین ئەگەر کارمەندێکی شارەوانی یان دائیرەی ئاوەڕۆ بچێت لە ژێرەوە بۆریەکەی بۆ کون بکات رەبتی شەبەکەی ئاوەکەی بکات، ئەوە کارێکی نا یاساییە، ئێمە رێگری لەوە دەکەین، هەروەها بە نیسبەت کارەباشەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕیز مامۆستا مەلا غریب فەرموو.

بەڕێز غریب مصطفی حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی من پێویست بوو بیڵێم کاك عمر گەیاندی، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا داوا لە وەزیرە بەڕێزەکان دەکەین رەئی خۆیان پێشکەش بکەن، بەڕێز سینان چەلەبی وەزیری داد فەرموو.

بەڕێز سینان عبدالخالق چەلەبی/ وەزیری داد:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
هیچ تێبینیمان نیە، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێز خاتوو نەورۆز مولود وەزیری شارەوانی فەرموو.
بەڕێز نەورۆز مولود امین/ وەزیری شارەوانی و گەشت و گوزار:
وەزارەتی شارەوانی، وەزارەتی ناوخۆ، وەزارەتی کشتوکاڵ هیچ تێبینیەکمان نیە، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێز د. ڤاڵا فەرموو.
بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
ماددەی (7):
نابێت خزمەتگوزاریەکانی ئاو و ئاوەڕۆ و کارەبا و ڕێگا (شەقام) و ئینتەرنێت یان هەر خزمەتگوزاریەکی دیکە بگەیەندرێتە ئەو زەوی و زارەی زیادەڕۆکەی لەسەر دەکرێت.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێزان ئێستا ئەو ماددەیە بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە دەخەینە دەنگدان، کێ لەگەڵدایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ (51) کەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدانیە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ کەس نیە، کەواتە ماددەکە بە کۆی دەنگ پەسەندکرا، ماددەی هەشت بخوێننەوە، تکایە.
بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
ماددەی (8):
پاداشتێکی مانگانە بە ڕێژەیەك زیاتر نەبێت لە (25%) مووچەی بنەڕەتی ئەندامانی لیژنە تەرخان دەکرێت وەك هاندان بۆ ئەندامانی ئەو لیژنانەی بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە پێکدێن دابەش دەکرێت بەپێی ڕێنمایی وەزیری ناوخۆ و شارەوانی لە هەرێم دەری دەکەن.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێزان ئێستا دەرگای گفتوگۆ دەکەینەوە لەسەر ئەم ماددەیە بۆ موناقەشەکردن، کێ دەیەوێت قسە بکات؟ خاتوو بێگەرد تاڵەبانی سکرتێری پەرلەمان فەرموو.
بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی/ سکرتێری پەرلەمان:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
ئەم بەڕێزانە داوای گفتوگۆیان کردووە (بێستون فائق، مامۆستا عبدالرحمن، علی حەمە صالح، سۆران عمر، د.زۆزان، دڵشاد شعبان، د.سراج، فرحان جوهر، صالح فەقێ، خلف احمد، یروانت نیسان، مامۆستا بەهزاد، د.ڕێواز فائق، سعید مەسیفی، سهام عمر، شوکریە شێخانی، منی قەهەوەچی).
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێز بێستون فائق فەرموو.
بەڕێز بێستون فائق محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.
مـن پێشـنیار دەكەم ئەو پاداشـتەی كە تەرخـان دەكرێـت ئەو هێـزانەش بگـرێتەوە كە لە لـابردنی زیـادەڕۆییەكە یـان لە رێگریكردنـدا تێیـدا بەشـدارن، سیاغەكەشـی بەم جـۆرەیە (پاداشتێكی مانگانە تەرخان دەكرێت بـۆ ئەنـدامانی لیـژنە و ئەو هێـزانەی كە بەشدارن لە لابردنی زیادەڕۆیی یان رێگری بە رێـژەیەك) كە ئەوەی دانـراوە، فەقەرەی كۆتـاییش دەڵـی وەزیـری نـاوخۆ و شـارەوانی ئەوە لەوێـدا وەكـو ئەوە وایە ئەو دووانە یەك وەزارەت، یەك كەس وەزارەتەكە ببـات بەڕێـوە، بنووسـرێت هەردوو وەزیـری نـاوخۆ و شـارەوانی، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:
بەڕێز د.سراج فەرموو.
بەڕێز د.سراج احمد حمدامین:
بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.
رەئیەكەی منیش هەمان رەئیەكەی كاك بێستون نزیكە، من پێشنیار دەكەم ئەم پاداشتە بە هەمـان رێـژە هێزەكـانی نـاوخۆش بگـرێتەوە كە بەشـدارن لە لـابردنی زیادەڕۆییەكـان، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:
بەڕێز یروانت نیسان فەرموو.
بەڕێز یروانت نیسان ماركۆس:
بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.
پشتگیری لە قسەكانی كاك بێستون و كاك د.سراج دەكەم، ئەڤ رێنماییە موشتەرەك بێت لە بەینـی وەزیـری نـاڤخۆ و شارەوانی، نەك هەر یەكەیـان رێنمـایی تـایبەت دەربێخیـت، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:
بەڕێز د.رێواز فەرموو.
بەڕێز د.رێواز فائق حسین:
بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.
والله من تێبینیم تەنها لەسەر سیاغەكە هەیە و پشتگیری لە قسەكانی بەڕێز كاك بێستون دەكەم بە تـایبەتی لە مەسـەلەی دەركردنـی رێنمـایی هاوبەشـدا (پاداشـتێكی مانگـانە بە رێژەیەك زیاتر نەبێت لە (25%)ی مووچەی بنەڕەتی بـۆ ئەنـدامانی لیـژنە تەرخان دەكرێت، وەك هانـدان بـۆ ئەنـدامانی ئەو لیژنـانەی بەپێـی حوكمەكانی ئەم یاسایە پێكدێن و بەپێـی رێنمـاییەكی هـاوبەش كە هەردوو وەزیـری نـاوخۆ و شـارەوانی لە هەرێـم دەری دەكەن دابەش دەكرێت)، فیعلەكە بكەوێتە كۆتاییەوە، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:
بەڕێز مامۆستا عبدالرحمن فەرموو.
بەڕێز عبدالرحمن علی فتاح:
بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.
پشـتیوانی لە قسـەكەی كاك بێسـتون دەكەم، هەروەهـا یەك سـەرەنجی تـرم هەیە لەسـەر ئەوەی كە بـاس لەوە دەكرێـت بەپێـی رێنمـایی كە وەزیـری نـاوخۆ و شـارەوانی، ئـێمە لە ماددەكـانی پێشـوودا ئاماژەمـان بەوەكـرد كە فەرمـانگەی تـریش هەیە، بـۆ نمـوونە فەرمانگەكـانی سـەر بە وەزارەتـی كشـتوكاڵ، بـۆیە دەكرێـت وەزیـری كشوكاڵیشـی لێـرە بـۆ زیاد بكرێت، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز دڵشاد شعبان فەرموو.

بەڕێز دڵشاد شعبان عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مـن پێشـنیارێكم هەیە رەنـگە لیـژنەی هـاوبەش و حكـومەتیش بڵـێن ئەم پێشـنیارە لە رێنماییەكان جێگەی دەبێتەوە، بەڵام مەبەستمە ببێت بە بەشێك لەو یاسایە، من پێشنیار دەكەم كە ئەو لیژنەیە كە بۆ ئەم مەبەستە دادەنرێت هەر شەش مانگ جارێك بگۆڕدرێت، ئەنـدامانی ئەو لیـژنە بگۆڕدرێـت، چـونكە مـن زانیـاریم لـایە لە زۆر شـارەوانی لیـژنەی تەجاوزات و ئەوانە هەیە، بەڵام ئەندامانی دوو سێ لیژنە دەیانناسم كە بوونەتە مەلتی ملیاردێر، كە هەر ئەوانەن ئەمە (10) ساڵە هەر ئەوانە لە ناو ئەو لیژنە دان و نەگۆڕدراون، ئینجا پێمباشە بەپێی یاسا هەر شەش مانگ جاری بگۆڕدرێن، لەبەر هۆكارێكی تریش، چونكە رێژەی لە (25%)ی پاداشتی تێدایە بۆ زۆرترین كەس سوود لەو پاداشتە وەربگرن، پێمباشە ئەم لیژنەیە بەپێی قانون هەر شەش مانگ جارێك یان مەودایەكی قیاسی هەبێت بگۆڕدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز صالح فەقی فەرموو.

بەڕێز صالح فەقی احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری لە پێشنیارەكەی كاك بێستون دەكەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز مامۆستا بەهزاد فەرموو.

بەڕێز بەهزاد دەروێش دەروێش:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش پێمباشـە بڵـێن رێنمـایی هـاوبەش كە وەزیـری نـاوخۆ و شـارەوانی و كشـتوكاڵ و داراییش لەگەڵ بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز شوكریە شێخانی فەرموو.

بەڕێز شوكریە سمایل مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مـن تێبینـیم لەسـەر داڕشـتنەكە هەبـوو و گوتیـان، هەروەهـا پاڵپشـتی لە قسـەكەی كـاك بێستون دەكەم، سەبارەت بە ئەندامانی لیژنە زۆر بە پێویست دەزانم سێ مانگ جارێك یان شەش مانگ جارێك ئەندامەكان بگۆڕێن، چونكە بەپێی زانیاریەكانی ئێمە سەرەڕای ئەوەی كە پـارەی تێـدایە، زۆرجـاریش هەیە ئەنـدامانی ئەو لیژنـانە كە بەردەوام هەر كەسانێكن و ناگۆڕێن گەندەڵی تێیدا دەكرێت یان رەشوە وەردەگرن، شتێك لەم بابەتانە، من پرسیارێكم هەیە لە لیژنەی تایبەتمەند ئەوان لە كاتێكدا كە بۆ ئەو ئەركەی خۆیان هەڵدەستن پاداشت دەكرێن، ئەی ئەگەر گەندەڵیەكان لەسەر ئاشكرا بوو ئایا هیچ سزایەك هەیە بۆ ئەوانە؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز علی حەمە صالح فەرموو.

بەڕێز علی حەمە صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتیوانی لە بۆچوونەكەی كاك دڵشاد شعبان دەكەم، ئەم ماددەیە زۆر گرنگە، بۆیە ئەگەر كاك عمر تەركیز بكات فكری ئەو ماددەیە ئەوەیە تەشجیع بكرێت بۆ ئەوەی رێگری بكرێت،

بۆیە من پێشنیار دەکەم لە کاتی هەبوونی چالاکی ئەم پاداشتە بکرێت، چونکە ئەگەر هیچ چالاکیەکی هیچ مانگێك ئەنجام نەدا بۆ پاداشت بکرێت، پاداشتەکەش بە رێژەیی بێت، لە نێوان لە (20%) بۆ لە (30%) کۆی گشتی مووچەکەی بێت، چونکە مووچەی پۆلیسێك دەرماڵە بنەڕەتیەکەی (200.000) دوو سەد هەزارە لە (25%) دەدەیتی دەکات بە (50.000) پەنجا هەزار، ئەمە تەشجیع نیە، تۆ ئەگەر چالاکیت کرد تەشجیعێکی زۆر باشی بکە، بۆ نموونە چالاکیەکەش دەبێت بە رێژەیی بێت ئەگەر چالاکی کرد لە ماوەی مانگێکدا و یەکێکیش چوار پێنج چالاکی کرد، چونکە ئەمە خەتورەی زۆرە، خەتورە لەسەر ژیانی هەیە، بۆیە پێشنیار دەکەم بەپێی چالاکی بێت و لە نێوان (20%) بۆ لە (30%) بێت لەسەر کۆی گشتی مووچەکەی، نەك لەسەر مووچەی بنەڕەتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز منی قەهوەچی فەرموو.

بەڕێز منى نبى نادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لە قسەکانی کاك بێستون و کاك د.سراج دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سۆران عمر فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتیوانی لە قسەکانی بەڕێزان د.ڕێواز و کاك علی حەمە صالح و مامۆستا عبدالرحمن و کاك دڵشاد شعبان دەکەم، هەروەها تەرکیز لەسەر ئەو خاڵە دەکەم کە ئەم پاداشتە مەقتوع نەبێت، واتە بەشداری لیژنەکە تەنها بەو نیسبە مەقتوعە بێت و هیچ هاندانێك نەبێت بۆ ئەوەی کارەکانیان زیاتر و باشتر ئەنجام بدەن وەکو ئەو بڕە پی بژاردنانەی کە لە وڵاتانی پێشکەوتوو هەیە لە بواری موخالەفەی سەیارە لە هاتووچۆدا، بەشێك نیسبەیەك بۆ ئەوەیە کە رێگریەکە دەکات زیادەڕۆییەکە دەگرێت، بۆ ئەوەی هاندانی زیاتر بێت و پێویستی بەوە نەبێت لە زیادەڕۆکارەکە پارەیەك وەربگرێت و مەقتوعەکەی کە بۆی دانراوە کەم بێت بی منەت بێت، بۆیە من لەگەڵ ئەوەدام کە هاندانەکە بەپێی کار و چالاکیەکەی لیژنەکە بێت، هەروەها بڕێك لەو زیادەڕۆییانەی کە غەرامەی دەکەوێتە سەر بۆ لیژنەکە بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.زۆزان فەرموو.

بەڕێز د.زۆزان صادق سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتەڤانیا گوتنا کاك دڵشاد دکەم، تنی بۆ مولاحەزە ئەز حەز دکەم پێشنیار بکەم کو ئەو رێنماییەی کو دەرکەڤن ناڤ بەش بن ناڤ بەینا هەردوو وەزارەتا دا ماوەیەك بۆ بێتە دەست نیشان کرنی کو سی هەیڤ بن، چونکە گەلەك یاسا دەرکەڤن مە کێشەیا دگەل رێکەتنا رێنمایی وەزارەتا هەی، ئەڤجە ئەڤڕۆکە هەر یاسایەك پێتڤی بە رێنماییا هەبیتن ماوە بۆ بهێتە دەست نیشانکرنی دا پێگیری بە ڤی یاسایی تەعلیماتا بهێتەکرنێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز فرحان جوهر فەرموو.

بەڕێز فرحان جوهر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن له بـارەی هانـدانەکە قسـە دەکەم، پێمـوایە بـڕەکەی (25%)ی مـووچەی بنەڕەتـی دیاریکراوە من لەگەڵ ئەوەدام کە بکرێتە (25%)ی کۆی مووچەکەی بۆ دابین بکرێت، بۆ ئەوەی وەکو هاندانێك بێت بۆ کارکردن، لەبەر ئەوەی ئەم لیژنانە زۆرجار ماندوونە و زۆر کـار دەکەن، هەروەهـا خەتەریاتیشـیان لەسـەرە زۆرجـار رووبەروو دەبـنەوە لەگەڵ مەترسیەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز خلف احمد فەرمو.

بەڕێز خلف احمد معروف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی هەنـدێك رەكـیكە ئەو مـاددەیە نووسـراوەتەوە، بـۆیە زەرورە وەزیـری کشتوکاڵیش لە رێنماییەکاندا هەبێت، هەروەها ئەو پاداشتەی کە دەدرێت بە کارمەندەکان بە دائیمی نەبێت، پشتگیری ئەو رەئیە دەکەم ئەم داڕشتنەوەیەم نووسیووە بۆ بەڕێزتان دەخـوێنمەوە (پاداشـتێك بە رێـژەی لە (25%)ی مـووچەی بنەڕەتـی دیـاری دەکرێـت بـۆ ئەندامانی ئەو لیژنانەی لە کاتی هەستان بە ئەرکی لابردنی زیادەڕۆیی دەست بەکارن بە مەبەستی هاندانیان، وەزیرەکانی ناوخۆ و شارەوانی و کشتوکاڵ رێنماییەکان لەم بارەیەوە دەردەکەن)، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سهام عمر فەرمو.

بەڕێز سهام عمر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەیـا هەشـت پشـتگیریا لە د.رێـواز دکەم بـۆ داڕشـتنەوەی، پشـتگیریا قسـەکانی کـاك عبدالرحمن و کاك بەهزاد دکەم بۆ ئیزافەکرنا وەزارەتا کشتوکاڵ دەمی دەرهێنانا رێنماییـان، هەروەسا پشتگیریا کاك دڵشاد شعبان دکەم وەکـو گۆڕانکاری لە ماوەی دانانا ئەنـدامێن لیژنەیان دا بۆ چاڤدێریا زیادەڕۆییا، دیسـان پێشـنیار دکەم ئەگەر ئەڤ ماددەیا هەڤڕابـوون لیژنەیەن هاوبەش بۆ هەندی کو ماوە بهێتە دانـان بـۆ گۆڕانکاریێت لیژنەکان ئەگەر ببیتە دوو بڕگە (أ، ب) بۆ هەندی کو ماوەیەك بهێتە دانان کە لیژنە هەر بۆ شەش هەیڤاندا بهێتە گـۆڕین یـان هەر سـی هەیڤانـدا بهێـتە گـۆڕین ئەڤە لە دیـڤ راوێـژا لیژنەیـا هـاوبەش، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سعید مەسیفی فەرموو.

بەڕێز سعید محمد سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، من پشتیوانی تەواوی کاك دڵشاد شعبان و کـاك علـی حەمە صـالح و کـاك خلـف دەکەم، لەبەر ئەوەی کە لە کـاتی واجـب هەڵدەسـتن بە کارەکـان لەو کاتە وەکو ختورەیەك چۆن دادەنرێت ئەوهاش بۆ ئەوانە دیاری بکرێت لە کـاتی واجـب، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز منیرە خان فەرموو.

بەڕێز منیرە عثمان علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هەشت لەم یاسایە یەکێکە لە مادده گرنگەکان ئەگەر ئێمە ئەم یاسایە دەردەکەین بۆ ڕێگری لەوە بکەین کە ڕێگری لە زیادەڕۆیی بکەین ئەوە پێویستە ئەم ماددەیە زۆر وردبین تێیدا و زۆر هەڵوەستە بکەین لەسەری، بۆیە گرنگە پێشنیاری ئەندامانی پەرلەمان بە هەند وەربگیرێت لەلایەن لیژنە پەیوەندیدارەکان و لیژنە هاوبەشەکانەوە، لە هەمان کاتدا پشتگیری لە قسەکانی کاك دڵشاد شعبان و کاك علی حەمە صالح و کاك سۆران دەکەم، هەروەها پشتگیری لە مامۆستا عبدالرحمن و هەموو ئەو هاوڕێیانە دەکەم کە باسی ئەوەیان کرد وەزیری کشتوکاڵیش زیاد بکرێت لە ڕیزی وەزیرەکاندا، هەروەها ئەو بڕە پارەیەی کە دیاریکراوە نابێت مەقتوع بێت، چونکە دەبێت بەپێی چالاکیەکەی بێت، ئەگەر مەقتوعیش بێت ڕەنگە ببێتە هۆی ئەوەی کە نەتوانن ئەو لیژنەیە وەکو پێویست کارەکانیان ئەنجام بدەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.عزت فەرموو.

بەڕێز د.عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی ڕەئیەکەی کاك دڵشاد شعبان دەکەم ئەوەبوو بووە ڕای پێنج پەرلەمانتار، بۆیە لێرەدا ماددەی هەشت ببێت بە دوو بڕگە، بڕگەی (أ) بۆ گۆڕانکاریانەی لەسەری ڕێکەوتوون، بڕگەی (ب) لیژنەکانی چاودێری و لابردنی زیادەڕۆیی لە وەزارەتە پەیوەندیدارەکان لە ساڵێك زیاتر نەبن، ماوەی کارکردنیان لە ماوەی ساڵێك زیاتر نەبێت، دەسەڵات بۆ وەزیرە بەڕێزەکانە کاتی بۆ دادەنێن شەش مانگ جارێك بێت یان سێ مانگ جارێك بیان گۆڕن، یان ساڵی جارێك، لە ساڵێك زیاتر نەبێت تەمەنی ئەو لیژنانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

گفتوگۆ لەسەر ئەم ماددەیە لەلایەنی ئەندامانی پەرلەمان کۆتایی هات، ئێستا داوا لە وەزیرە بەڕێزەکان دەکەین ڕەئی خۆیان پێشکەش بکەن، بەڕێز سینان چەلەبی وەزیری داد فەرموو.

بەڕێز سینان عبدالخالق چەلەبی/ وەزیری داد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو وەزارەتی داد هیچ تێبینیمان نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز خاتوو نەورۆز مولود وەزیری شارەوانی فەرموو.

بەڕێز نەورۆز مولود امین/ وەزیری شارەوانی و گەشت و گوزار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو وەزارەتی شارەوانی لە ڕەشنووسی ئێمە هەمان ڕەئی ئەو ئەندام پەرلەمانە بەڕێزانەمان هەبوو کە پاداشتێکی مانگانە بە ڕێژەیەکی دیاریکراو لە بڕی غەرامات بێت بۆ ئەوەی نەك ئەو پاداشتە هەر دابنرێت و وەربگیرێت بەبێ ئەوەی ئیجرائات بکرێت، بەڵام لە بڕی غەرامات کە کۆ دەکرێتەوە لەو بڕە مەسەلەن نیسبەیەکمان دانابوو لە (10%) کەمتر نەبێت و لە (15%) تاوەکو (20%) قابیلی موناقەشەیە زیاتر نەبێت، لە بڕی ئەو پارەیەی کەوا لە غەرماتەکەی پڕۆژەکان وەردەگیرێت بەسەریان، هەروەها تێبینیەکی ئەوەشمان نووسی بوو کە بەهەمان شێوە بۆ هێزەکانی ناوخۆش کە تێدابێت، ئێمە وەکو وەزارەتی شارەوانی لە ڕەشنووسەکە ناردرابوو، لەگەڵ سەرۆك و ئەندامانی لیژنەی

تەرخانکراو ئەوەیان بۆ دابەش بکرێت، ئێمە وەکو خۆشمان وەکو وەزارەتی خۆمان تەجروبەیەکی سەرکەوتوومان هەیە لەسەر ئەوەی کە ئەو برادەرانەی ئەندامانی پەرلەمان ئاماژەی پێدەکەن کە رێژەیەك لە بڕی غەرامات بێت، ئێمە لە داهات وامان کردووە و سەرکەوتووش بووە، داهات ئەگەر زیاد نەکرێت ئێمە پاداشت نادەین کە بە تەعلیمات لە وەزارەتی دارایی بۆمان دەرچووە، ئەگەر داهات زیاد نەکرێت ئێمە پاداشت سەرف ناکەین بۆ ئەو فەرمانبەرانەی کە موستەحەقاتی پاداشتن، بۆیە ئێمە بە هەمان شێواز ئەگەر رێکبخرێتەوە بە رەئی ئێمە زیاتر ئامانجی ئەوە زیاتر دەپێکێت، وەکو وەزارەتی کشتوکاڵیش تێبینیان لەسەر ئەوەیە فیعلەن کەوا وەزارەتی ناوخۆ و شارەوانی و کشتوکاڵیش زیاد بکرێت، بەڵام پێکەوە بە رەئی ئێمە رێنمایی دەربکرێت، نەك هەر کەس لە تەرفی خۆی رێنمایی دەربکات و دواتر یەك نەگرێتەوە، لایەنی پەیوەندیداری دیکە وابزانم پێویست ناکات، ئەگەر هەر تەنها کشتوکاڵ قابلی موناقەشەیە داخیل بکرێت یاخود نا، بەڵام ئەوە رەئی وەزارەتی کشتوکاڵە کە وەزیری کشتوکاڵیش ئیزافەی سەر وەزارەتی ناوخۆ و شارەوانی بکرێت، بەڵام لەوانەیە جیهەتی تر دارایی هەر چۆن داخیلی بکەین لەوانەیە پاڵپشتی نەکەن، بەڵام ئەوە بە یاسا رێك دەخرێت، وەکو تێبینی وەزارەتی کشتوکاڵە دەیخوێنمەوە، بەڵام رێژەکان ئێمە وەکو وەزارەتی شارەوانی پێشتر هەر وا دامانڕشتبوو کە چۆن ئەندامانی پەرلەمان باسیانکرد و لیژنەکانیش وەك ئاماژەیان پێکرد ئەوە بەپێی رێنماییەکان ئێمە لەبەرنامەمانە کەوا فیعلەن لە شەش مانگ زیاتر نەبن، یاخود ماوەکەی گۆڕانکاریان بەسەردا بێتەوە، سەبارەت بە ماوەکەش د.زۆزان باسیکرد فیعلەن ماوەی دەرکردنی رێنماییەکان زۆر گرنگە ئێمە بە تەجروبە هەمانە ئەگەر دیاری نەکرێت رێنماییەکان دوا دەکەون، فیعلەن دیاری بکرێت لە ماوەی سێ مانگ ئەو وەزارەتانە رێنمایی پێویست بۆ ئەو یاسایە دەربکەن بە هاوبەشی، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

رەئی وەزارەتەکانی شارەوانی و ناوخۆ و کشتوکاڵ پێشکەشی کرد، لیژنە پەیوەندیدارەکان رەئی خۆتان پێشکەش بکەن، بەڕێز عمر عینایەت سەرۆکی لیژنەی شارەوانی فەرموو.

بەڕێز عمر عنیایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم شوێنەی کە پێی دەڵێن بەشی زیادەڕۆیی لە ناو شارەوانیەکاندا هیچ کارمەندێك خۆی لی نادات، ئەمە ئەو شوێنەیە کە هەڕەشەی کوشتن و هەڕەشەی زۆر خەتەریان لەسەرە، لەبەر ئەوە ئەم شوێنە ئەگەر پاداشتێکی سابتیان نەبێت هیچ کارمەندێك ناچێت، ئێستا شارەوانی هەیە من شارەزای ئەو شارەوانیەم، حەز دەکەم بەباشی گوێی لە من بێت ئەگەر ئەو کارمەندانە وەك مووچە مانگانە نەیان درێتی هیچ کەسێك لەو شوێنە کار ناکات، خۆیان نادەن لە قەرەی ئەوەی خۆیان بخەنە خەتەری کوشتن و مەرگ و هەڕەشە و زیان لێدان لە خۆیان و لە کەس و کاریان لەبەر ئەوەی لەم بەشە کار دەکەن، ئەگەر پاداشتێکیان نەدرێتی لە کۆتاییشەوە سزایان بۆ دانراوە دەربارەی گۆڕینی لیژنەکانیش ئەوە کاری لیژنەی شارەوانیە، تەحسیل حاسڵە، کە دەبێت ئەو کارمەندەی کە ئەو کارە دەکات دەبێت دەست پاك بێت ئەگەر نا ئەوە سزامان بۆ داناوە لە کۆتاییەوە، ئێمە لێرە چۆن بڵێین کاکە والله لیژنە بگۆڕە لەبەر ئەوەی نەوەك گەندەڵی بکات، تەحسیل حاسڵە، دەبێت دەست پاك بێت کاتێك دەست پاك نەبوو سزای بۆ دانراوە هەم لە یاسای سزادانی عێراقی و هەم لەم یاسایەش ئێمە جەختمان لەسەر کردۆتەوە، لەبەر ئەوەی بە رەئی من گۆڕینی لیژنە لە دەسەڵاتی بەڕێز وەزیرەکاندایە، پێویست ناکات ئێمە لە قانوندا ئەوە

بچەسپێنین، بەڵام ئەگەر پاداشتێك وەكو مووچە پێیان نەدرێت كەس لەم بەشە كار ناكات، من تكاتان لێدەكەم ئەندامانی پەرلەمان من خۆم لەوی كارم كردووە زیادەڕۆیی وەك شێرپەنجە وایە لە دائیرەكانی دەوڵەتدا، ئەگەر ئەمە تەشجیع نەكرێن مەبلەغێك پارەیان پی نەدرێت مانگانە كەس لەو بەشە كار ناكات، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز مامۆستا مەلا غریب فەرموو.

بەڕێز غریب مصطفى حەمە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم بابەتی پاداشتە ئێمە لە لیژنەكان لە نووسینی راپۆرتدا زۆر لەسەری وەستاین، ئەوەی بەڕێز وەزیری شارەوانی باسی دەكات ئاڕاستەی بابەتەكەیە، ئەوەی كاك عمر باسی دەكات ئاڕاستەیەكی تریەتی، هەردوو لێكدانەوەكە راستە، بەڵام لە هەموو حاڵەتێكدا هەر فەرمانبەرێك ئەوە دەكات ئەگەرچی ئەو پاداشتەی كە دەكرێت هەرچەند موغری بێت هەر كەس خۆی لی نادات، چونكە بەراستی بابەتێكی ترسناكە، لەبەر ئەوە لە غەرامە بدرێت یاخود مووچەیەكی مەقتوع بێت بۆ بیردرێتەوە لە هەموو بارێكدا پێویستە لیژنەكان گۆڕانكاریان تێدا بكرێت و بڕی پاداشتەكە ئەوەندە زۆربێت لیژنەی یاسایی وا قەراری لەسەر بدەین ئەوەندە زۆربێت كە موغری بێت بەو كەسەی كاری تێدا دەكات، بگۆڕێتیش، چونكە كارەكە ناخۆشە و هەموو فەرمانبەرێك خۆی لە قەرە نادات، ئەوسا بوونە ئەندام دەكرێتە دەوری كە دەرویش بوو لە رێنماییەكاندا ئەوە چارەسەر دەكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

چاوەڕوانی ئەوەین كە لیژنەی یاسایی داڕشتنێكی نوی بۆ ئەم ماددەیە بكەن بە رەچاوكردنی تێبینیەكانی پەرلەمانتاران، د. ڤالآ فەرموو.

بەڕێز د. ڤالآ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (8):

1- لەو پی بژاردنەی كە لە زیادەڕۆكار وەردەگیرێت رێژەیەك كە زیاتر نەبێت (25%)ی كۆی مووچەی ئەندامانی لیژنە و هێزە فەرمیەكانی بەشداربوو لە لابردنی زیادەڕۆیی تەرخان دەكرێت وەك هاندان بۆیان بەپێی رێنماییەك كە وەزیری ناوخۆ و وەزیری شارەوانی و وەزیری كشتوكاڵ دەریدەكەن دابەش دەكرێت.

2- نابێت ماوەی كاركردنی لیژنە لە ساڵێك تێپەڕ بكات.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

دوو خاڵی نیزامی هەیە، بەڕێز تحسین اسماعیل فەرموو.

بەڕێز تحسین اسماعیل احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ناوی هەر سی وەزارەت هاتووە بنووسرێت بە هاوبەشی، چونكە ئیشارەتێكدراوە كە نەك هەر یەكە و بە جیا رێنمایی دەربكات، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز بشار مشیر فەرموو.

بەڕێز بشار مشیر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

جەنابی وەزیر شارەوانی باسیكرد كە ئەو رێژەیەی دانراوە (25%) لەو غەرامەیەی كە لەسەرپێچیكار وەردەگیرێت، كە د. ڤالا باسیكرد زیاتر نەبێت لە مووچەی بنەڕەتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێز د. ڤاڵا ئەگەر روونکردنەوەی زیاتر بدەن، فەرموو.
بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
گوتوومانە لەو پـی بـژاردنەی کە لە زیادەڕۆکـار وەردەگیرێـت، لەو غەرامـاتە، رێـژەیەك کە زیاتر نەبێت لە (25%)ی کۆی مووچەکەی، خۆ دەبێت تەحدیدی رێژەی بکەی کە چەندی دەداتی لەو غەرامەیە، ئینجا بە نیسبەت رێنماییەکان نووسیوومانە رێنماییەك کە وەزیری فلان و فلان دەری دەکەن، یەعنی ئەو یەکە مەبەستمان ئەوەیە کە یەك رێنمایی دەردەکەن، بۆیە شتێکیشمان نیە بە ناوی رێنمایی هاوبەش، بۆیە لێرانە ئیزافەم نەکرد، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
دوو خاڵی تری نیزامی لەسەر بابەتەکە وەردەگرین، بەڕێز کاك بەهزاد فەرموو.
بەڕێز بەهزاد دەروێش دەروێش:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
لیژنەیا یاسایی بەحسکر کە خاڵا دووی ماوەی ساڵەکی لیژنە دی کاری وی دێتە وەستاندن، تەبعەن لیژنەیا مە پێناسە کری ل ماددەیا ئێکی لیژنەی زیادەڕۆیی بەردەوام دەبیت، بەس بێژنی لیژنە دهێتە گۆڕین لە ساڵێك دی گۆڕانکاری بەسەر دادێت، ئەگەر نا کاری لیژنە بەردەوامە، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
تکایە ئەو بڕگەیە بخوێننەوە، د. ڤاڵا فەرموو.
بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
دووەم: نابێت ماوەی کارکردنی لیژنە لە ساڵێك تێپەڕ بکات.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
خاتوو ئێڤار فەرموو، خاڵی نیزامی.
بەڕێز ئێڤار ابراهیم حسین:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
پێشنیار دەکەم هەر سی وەزارەتەکان رێنمایی دەربکەن، نەك وەزیر، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
بەڕێز خلف احمد فەرموو، خاڵی نیزامی.
بەڕێز خلف احمد معروف:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
بڕگەی دووەم کە بۆیان زیادکردووە دەڵی نابێت کارکردنی لیژنە لە ماوەی ساڵێك تێپەڕ بکات، لێرە فیعلەن ئەو قسەیە تەواوە کاری ئەم لیژنەیە دەوستێنرێت، پێویستە بگوترێت نابی ماوەی کارکردنی ئەندامانی لیژنە لە ساڵێك تێپەڕ بکات، دواتر ئەندامانی نوی دەست بەکار دەبن لە لیژنەکە، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
د. ڤاڵا فەرموو.
بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
ئەگەر لیژنەکەت گۆڕی ئەی نابێت ئەندامانی نوی دەست بەکاربن، لیژنەکە گۆڕدرا چ دەبێت، ئێمە دەڵێین دەگۆڕدرێت، ناڵێین ئیلغا دەبێتەوە، نامێنێت، ئەگەر گوتمان تێپەڕ نەکات پێویستە بگۆڕدرێت کەوابی دەگۆڕدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز زانا عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز زانا عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستی لە بڕگەی دووەم ئێمە داوامانکرد کە ئەندامانی لیژنە، چونکە زۆرجار فێڵێك دەکەن لە گۆڕینی لیژنە سەرۆکی لیژنەکە دەگۆڕن بە تەنها بۆ خۆی گۆڕانکاریە، یان یەك ئەندام دەگۆڕن گۆڕانکاریە، بەشێکی زۆری ئەندامەکانی دەمێنێتەوە، بەس کە گوتمان ئەندامانی لیژنە ماوەکەیان لە ساڵێك تێپەڕ نەکات بە بڕوای من ئەوە حەسمی بابەتەکە دەکات، ئەوەی کە داوای دەکەین ئێمە ئەوەیە ئەندامەکان درێژ نەکرێنەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز عمر عینایەت فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە بابەتی پەرلەمان نیە، لیژنە دەسەڵاتی وەزیرە، وەزیر ببینێت چالاکە و پاکە و کارەکانی بە رێك و پێکی دەکات چ ئیجاب دەکات بێگۆڕێت، بەڕێزت مەعقول نیە کەسێك خیبرە پەیدا دەکات لە کارێکدا و بێگۆڕی، ئەگەر پاك نەبوو ئەوە دەسەلاتی وەزیرە، بەراستی حەق نیە بچینە ئەو وردەکاریەوە، پێویستە ئەو بڕگەیە هەر لابرێت، ئەوە لە دەسەڵاتی جی بەجی کردنە و خۆیان دەزانن دەیگۆڕن یان نایگۆڕن، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

د.زۆزان فەرموو.

بەڕێز د.زۆزان صادق سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەری کا دەنگدانی ل سەر بکەن، من پێشنیارکر کو ماوەی دەرکەتنا رێنماییان بهێتە تەحدیدکرن سی هەیڤا، جەنابی وەزیر ژی یەعنی کەسی مەعنیە پشتەڤانیا ڤی چەندی کر، ئەز حەز دکەم ئەو ژی بەرچاڤ بهێتە وەرگرتنێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز خاتوو نەورۆز وەزیری شارەوانی فەرموو.

بەڕێز نەورۆز مولود امین/ وەزیری شارەوانی و گەشت و گوزار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە مەبلەغەکەی کە دیاریکراوە (25%) لە مووچەی بنەڕەتی لە بڕی غەراماتەکان، مەسەلەن ئەگەر مووچەی بنەڕەتی فەرمانبەرێك (400.000) چوارسەد هەزار دینار بوو یان (500.000) هەزار دینار بوو مەعنای (50.000) هەزاری دەدەیتێ، یەعنی بڕێکی زۆر کەمە، ئێمە دەمانەوێت مەبلەغێکی تەشجیع بێت بۆ ئەوەی بتوانێت کارەکانی بە رێکی بکات، ئەوە وەکو هاندانیك بێت بۆ ئەوەی بەرەو ئەو کارەی بڕوات و کارەکەی بکات بەراستی، ئامانجی ئێمە ئەوەیە کەوا کارەکە بکرێت، بەڵام ئەگەر (50.000) چەنجا هەزار دینار یان (60.000) شەست هەزار دینار بوو کەس ئەو کارە زەحمەتەی ناکات و خۆشی ناخاتە بەر مەترسی بۆ (50.000) چەنجا هەزار یان (60.000) شەست هەزار دینار، مەبلەغەکە زۆر کەمە، خۆی تووشی دوژمنکاریش دەکات بەو (50.000) هەزار دینارە، ئێمە وەکو رەئی خۆمان گوتمان لە بڕی پارەی غەرامە وەرگیراوەکان، مەسەلەن ئەو ساڵە من ئەو مانگە (10.000.000) دە ملیۆن دینارم کۆکردەوە لە غەراماتی تەجاوزات ئەو (10.000.000) دە ملیۆن دینارە (10%)ی بدەمە ئەندامەکان و لیژنەکە لەسەریان دابەش

بكات ئەوە رەئى ئێمەيە، نازانم ئێوە چەندى پەسەند دەكەن، ئێمە باسى مووچەمان نەكرد، ئـێمە دەڵێـين ئەوە تەشـجيعێكە لە بـڕى غەراماتەكـان زيـاتر وەربگيـرێتەوە، تـۆ هانـدانێكى دەدەيتـى بچێت غەرامەكەت بـۆ كۆكاتەوە، كە دەڵێـى لە بـڕى غەرامەكـان مەسـەلەن ئەو مـانگە مـن (10.000.000) دە مليـۆن دينـارم غەرامە وەرگرتـووە (10%)ى (10.000.000) دە مليـۆنەكەى دابەشـى سـەر ئەنـدامانى ليـژنە دەكەم هەر يەك بەبـڕى (10%) مەبـلەغەى دەدەمـێ، ئەوە تەشـجيعى دەكـات ئەو سـەرپێچيەى هەڵبگرێـت و خۆشـى تێـدا بەرپـرس بكـات، بەڵـام ئەگەر مەبلەغێكـى مەقتـوع بێـت لەوانەيە زۆر كەس ئەو كـارە نەكـات، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

رەنــگە داڕشــتنى ئەم مــاددەيە پێويســتى بە كــاتى زيــاتر هەبێــت، ئــێمە دانيشــتنەكە هەڵــدەگرين كــاتژمێر (4) دەگەڕێيــنەوە بە داڕشــتنێكى نــوێ، ئينجــا دەخەيــنە دەنگــدان، سوپاس بۆ ئێوە.

دانيشتنى دووەم

بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنيكى – جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

بە ناوى خواى بەخشندەو ميهرەبان دانيشتنەكەمان بە نـاوى گەلـى كوردستانەوە بەردەوام دەكەين ،داوا دەكەين لە سەرۆك ليژنە پەيوەنديدارەكان تەشريف بێنن بـۆ شـوێنى تايبەت بە ليژنەكـان فەرمـوو بەرێـز سـەرۆكى ليـژنەى پەيوەنديـدارەكان ليـژنەى ياسـايى و ليـژنەى دارايى و ليژنەى ناوخۆ و كشتوكاڵ و شارەوانيەكان .

دووبـارە بەخێرهـاتنى بەرێـز وەزيـرى شـارەوانى و شـاندى حكـومەتى هەرێمـى كوردسـتان دەكەيــن كە لەگەڵ ئــێمەدا لەو دانيشــتنە بەردەوامــن بەرێــزان ئێســتا داوا لە ليــژنە پەيوەنديـدارەكان دەكەيـن مـاددەى (هەشـتەم) ديـارە گفتوگـۆكراوە و تێبينيەكـانى ئێـوە رەچاوكراوە ئێسـتا داوا لە بەرێـز د. ڤاڵا دەكەيـن بـا تەئكيـدى نيصـاب بكەيـن ، نيصـابەكە تەواوە.

بەرێز د. ڤاڵا فريد ابراهيم:

بەرێز سەرۆكى پەرلەمان.

ماددەى هەشتەم:

1-پێويســتە ليــژنە لە لــايەن ســەرۆكى يەكە كارگێريەكــان بە هەمەنگــى لەگەڵ لــايەنە پەيوەنديدارەكان لە ماوەيەك كە لە (15)رۆژ لە رۆژى بەركاربونى ئەم ياسايە تێپەر نەكات پێك بهێندرێت .

2-لەو پێبــژاردنەى كە لە زيادەرۆكــارى وەردەگيرێــت رێــژەيەك كە زيــاتر نەبێــت لە كــۆى مـووچەى ئەنـدامانى ليژنەو هێـزە فەرميەكـانى بەژداربـوو لە لابردنى زيـادەرۆيى تەرخـان دەكرێت وەك هاندان بۆيان و دابەش دەكرێت بە پێى رێنمايەك كە وەزيـرى شـارەوانى بە هەمەهەنگـــى لەگەڵ وەزارەتە پەيوەنديـــدارەكان لە مـــاوەيەك كە لە (45)رۆژ لە رۆژى بەركاربونى ئەم ياسايە تێپەر نەكات دەرى دەكات .

3-ليژنە دەگۆردرێت و ماوەى كاركردنى لە ساڵێك تێپەر ناكات .

بەرێز جعفر ابراهيم ئێمنيكى – جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

ســوپاس بــۆ بەرێــز ســەرۆكى ليــژنەى ياســايى ، بەرێــزان گوێتــان لێبــوو ئەو مــاددەيە بەوشێوازەى خوێندرايەوە دەخەينە دەنگدان كى لەگەڵدايە؟(60)كەس بە پەسـەنددەزانن ئەوەى دژە كەس نيە بە كۆى دەنگ پەسەندكرا .

ماددەى نۆيەم :

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان.
ماددەی نۆیەم:پێویستە زیادەرۆكار لەماوەی (30)رۆژ لەرۆژی كارپێكردن بەم یاساییە .
1-ئاگاداری شارەوانی پەیوەندیداربكا لە شوێن و شێوەو رووبەروو پێكهاتەی زیادەرۆیەكە ئەگەر هاتوو لە سنووری شارەوانی بوو .
2-ئاگاداری سەرۆكی یەكەی كارگێری بكا لە شوێن و شێوەو رووبەروو پێك هاتەی زیادەرۆكە ئەگەر لە دەرەوەی سنووری شارەوانی بوو .
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی – جێگری سەرۆكی پەڕلەمان :
سوپاس بۆ بەڕێز د.ڤاڵا سەرۆكی لیژنەی یاسایی ، بەرێزان دەرگای گفتووگۆ لەسەر ئەم ماددەیە دەكەینەوە فەرموون ، بەرێزان دیارە (4) ئەندام پەڕلەمانی بەرێز داوایان كردوە لەسەر ئەم ماددەیە قسە بكەن فەرموو د.فرسەت صۆفی .
بەڕێز د.فرسەت صۆفی علی:
بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان.
ئەوەی من تێگەیشتبم ئەم یاسایەی كە ئێستا دەری دەكەین ئەحكامی عیقابیە بۆ ئەو زیادەرۆیانەی كە لە دوای دەرجواندنی ئەم یاساییە روودەدەن ، ئەوەی كە لە ماددەی (9)هاتووە و لە بڕگەی دووەمی ماددەی (10)ش هاتوە هەر لەگەڵی بەو مانایە دێت كە مەسحی یا با بڵێین كێوماڵی هەموو ئەو زێدەرۆیانەی كە پێشتر كراون لە ماوەی (30) رۆژدیاری كراوە بدرێتە جیهەتی پەیوەندیدار و لە ماددەی (19) بڕگەی (2) كە پەیوەستە بە ماددەی (9) باسی دەكەم، دەڵی ئەگەر لەو ماوەیە نەهاتن ئەوا حوكمەكانی با بلێین عیقابیەكانی لەسەر جێبە جێدەكرێت ، من پێموایە ئێستا حكومەتی هەرێمی كوردستان ئامادەكاری دەكات بۆ یاسایەك بۆ چارەسەركردنی زێدەرۆیەكانی لەماوەی رابردوو كرایەوە لەوانەیە جەندرۆژێكی داهاتوو بێتە پەڕلەمانیش ، بۆیە تێكەڵكردنی ئەم بابەتە لەگەڵ ئەحكامی عیقابی كە ئێمە دەمانەوێت لەمەو دوا سزا بسەپێنین بەسەر ئەوانەی تەجاوزدەكەن بابەتەكان تێكەڵاو دەكات ، بۆیە پێشنیاز دەكەم ماددەی (9)یەم بەتەواوی هەڵبگیرێت ،جونكە پەیوەندی بە ئەو تەجاوزاتانەوە هەیە كە لە ماوەی رابردووكراون، واتا كەسێك تەجاوزی كردوەو پێویستە ئاگاداری جیهەتی پەیوەندیدار كە من تەجاوزم كردووە ئەوە كێو ماڵكردنە مەسحە ئەمە پێویستی بە موعالجەیەكی تر هەیە كە تەحاموولبكا لەگەڵ ئەو تەجاوزاتانەی كە لە ماوەی رابردووكراون ، بە دیوەكی تر ئەگەر بەم شێوە بمینی بڕگەی (2)ماددەی (10)شەرعیەن دەداتە تەجاوزەكە واتا ئەگەر لەماوەی دیاری كراو ئاگاداری كردەوە ئەوە بەو مەفهومەیە ئیتر تەواو وازی لی دێنن لەكاتێكدا ئێمە وازی لی ناهێنین وەكووباسم كرد قانونێكی تر هەیە موعالەجەی دەكات ، بۆیە پێشنیاز دەكەم ماددەی (9)بەتەواوی هەڵبگیرێت وە دواتریش كە هاتینە سەر ماددەی (10) لەوێش پێم وایە بڕگەی (2)وەمیش لەوی هەڵبگیرێت زۆر سوپاس .
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی – جێگری سەرۆكی پەڕلەمان:
فەرموو كاك فرحان.
بەڕێز فەرحان جوهەر قادر:
بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان.
منیش پشگیری قسەكانی كاك فرست ئەكەم لەوەی كە ئەم مەسەلەیە ئاڵۆزی تی ئەكەوێت، بەڵام من لەگەڵ هەڵگرتنی ماددەكە نیم، بەڵام بەشێوەیەك كە زیادەرۆكار بچی خۆی ئاگاداریان بكاتەوە خۆی بچی لەماوەی (30)رۆژ ئاگاداری جیهاتی پەیوەندی دار بكاتن ئەمە تۆزێك كێشە دروست ئەكاتن یان ئەبی بۆ ئەوەی رابردوو كە ئەو یاسایە ناگرێتەوە یان كە لە داهاتوودا چۆن رێگە دراوە لە ماوەی (30)رۆژدا ئەم تەجاوزەی كردووە خۆی بچێ ئاگاداریان بكاتەوە، بۆیە لێرە تەناقوزێك هەیە لە هەردووك بڕگەكەدا پێم وایە ئەوەی

ئەم ماددەیە یان بە شێوازێکی تر داڕێژرێتەوە یان زیادەرۆکار ئەبی خۆی لە جیاتی زیادەرۆکار لیژنەکەی کە دانراوە بۆ نەهێشتن و لابردنی زیادەرۆکە خۆی بچیتن ئەوکارە بکاو ئاگاداری شارەوانی یا ئاگاداری یەکەی کارگێری بکا یەعنی ئیشی لیژنەکەیە نەك ئیشی کەسی زیادەرۆکار زیادەرۆکار ئەبی ئیجرائاتی لەگەڵ بکری ، بگیری سزا ، بدرێتن نەك خۆی لەماوەی (30)رۆژ دانیشتووە ئینجا بچیت ئەمە بکاتن، بۆیە ئەم ماددەیە داڕشتنەوەیەکی تری پێویستەو زۆر سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك محمود.

بەرێز محمود عمر صالح:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە رای من ئەم ماددەیە فەقەرەیەکی بۆ زیادبکری لەوەی کە بۆخۆتان ئەزانن ئێستا سەرۆکی وەحدە ئیداریەکان بە تایبەت مودیری ناحیەو قایمقام بودجەو پارەو ئۆتۆمبیلی تەواوی لەبەر دەستا نیە جا بەراستی بۆ بەرگری کردن لە زیادەرۆی و تەجاوزات پێویستی بە پارە هەیە ، پێویستی بە چەك هەیە، پێویستی بە سەیارە هەیە ، بەو شتانەیە ، بۆیە پێویست ئەکا لەو ناحیەوە دەعمی تەواو بکرێن زۆر سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ڤەمان.

بەرێز ڤەمان فیصل سلیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی نۆیەم لە دەسپێکی ئەوەی دەڵێت پێویستە زیادەرۆکار لەماوەی (30) رۆژدا من حوکمی ئەو نەصە تا حەدێك بە مردووی دەبینم، جونکە وا تەسەور دەکەم هەدەفی مشەرح لێرانە ئەوەیە موعاقبە کردنی کەس ،نیە بەڵکو رێگری کردنە لەبەردەم ئەوەی کە ئیتر لەمەودوا لەرۆژی ئینفازی ئەم یاسایەوە ئیتر تەجاوزات لەسەر موڵکی دەوڵتا دروست نەبیتن، بۆیە من لەگەڵ ئەوەدام ئەو نەصە هەڵبگیرێتن، جونکە خۆی پرسیاریش لێرانە دروست دەبیتن ئایە؟ ئەوەی کە هێشتا (30)رۆژەکە تێپەر نەبوە لە بەرواری ئینفازی ئەم یاسایە ئایە؟ شەرعیەت دانە بەو تەجاوزاتانەی کە دروست دەبن، بۆیە لەگەڵ ئەودام یەعنی بە موتلەقی بێتن رۆژی ئینفازی ئەم یاسایەوە رێگری بکرێتن ئەوە سەرنجی یەکەم .

سەرنجی دووەم:ماددەی (10)یەم هەر تەواوکەری ماددەی (9)یە یەعنی پێویست ناکات ماددەی (10)یەم بە ماددەیەکی موستەقل بێتە خوارەوە ئەگەر ئەو پێشنیارە پەسەند بکەن من هەندی سیاغەشم کردوە ماددەی (10)یەم بە دوو فەقەرەی زۆر کورت و تەواوکەربن بۆ ماددەی (9)یەم بە لیژنە پەیوەندیدارەکان دەدەم و زۆر سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز ڤەمان فەیصل ، ئەوەی نووسیوتە ئەو پێشنیارە بنێرە بۆ لیژنەی پەیوەندیدار سوپاس.

بەرێزان دیارە ئەو ماددەیە پێویستی بە رونکردنەوەی زیاتر هەیە داوا لە بەرێز وەزیری شارەوانی دەکەین و شاندی حکومەت ، با جاری یەکەم بەرێز عمر عینایات وەر بگرین ، فەرموو کاك عمر .

بەرێز عمر عینایەت حمە سعید:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە دانانی ئەم دوو بڕگەیە کە (30)ڕۆژمان داناوە بۆ ئەوەیە ئەو زیادەڕۆیانەی کە پێشتر کراوە مەسح بکری شارەوانی و وزارەتی کشتوکاڵ و وەزارەتە پەیوەندیدارەکان و بزانن خەڵکەکان خۆیان بێن ئەمان تۆمارێك ئەکەنەوە لای خۆیان تۆماری ئەو زیادەڕۆیانەی بۆ ئەوەی زیادەڕۆی کۆن لە زیادەڕۆی تازە جیا بکرێتەوە، ئامانجی سەرەکی ئێمە ئەوەیە کە ئە زیادەڕۆیانەی پێش دەرچوونی ئەم یاسایە کراوە لە خیلالی (30)ڕۆژابێت هەرکەسێك ئامادە نەبوو بێت کەواتە خۆی نایەوێت زیادەڕۆکەی ئەمە شەرعیەت دان نیە، جونکە قەرارەکانی مەجلیس قیادە ثورة کە پێشتر بەسەر زیادەڕۆکار تەتبیق بووە بەردەوام ئەبین بەو ئیجرائاتانەی بەرامبەر بەوانا ، بەڵام ئەم یاسایە نایانگرێتەوە تا ئەوکاتەی یاسای چارەسەرکردنەکە دەر ئەجێت کەواتە ئەمە تحصیل حاصل نابێت ، یەك نمونەی بە سیت بۆ ئێوە روون ئەکەمەوە مەسەلەن کەسێك چوە خانویەکی دروست کردووە لە شوێنێکا خانووی نیشتەجێیە شوێنی بازرگانیە ، بەڵام ئەو خانووی سەکەنی لی دروستکردووە ئەوە ئەگەر حەلەکەشبی ئەوە هەر نایگرێتەوە لەبەر ئەوە ئەمە جارەسەری ناکا ، کەسێك مەسەلەن خانووی هەیە چووە زیادەڕۆیی کردووە ئەگەر بێتوو لە چارەسەرەکەی داهاتوشا هەبێت ئەو کەسە ئەو قتعە و عەرزەی پێنادرێت بەخۆرایی بەس ئەگەر شوێنەکەی سەکەنیش بێت بەحەقی پێی ئەدری لەبەر ئەوە مەسحێکە ئێمە ئەمانەوی ، یەکەم حکومەت ئەو توانایەی نیە بزانی جەندکەس زیادەڕۆیی کردووە لەدەرەوەی شارو ناوشار ئەوکەسانەی کە زیادەڕۆیان لەدەرەوەی شارکردوە دێن لەوەزارەتی زراعە ناوی خۆیان تۆمار ئەکەن ئەڵێن کاکە من ئەوەندە دۆنمم کردووە ئەمە روبەرەکەیەتی ئەمە وەزعەکەیە کە ئەمن هەمە ئەمە رووبەری بیناکەمە ئەمان ئیستمارەیەکیان بۆ ئەکەن بە گوێرەی ئەو تەعلیماتەی ئەمان بۆیان دا ئەبەزێنن بە نیسبەت شارەوانیش عەینەن شت کەواتە ئەوەی جەنابی کاك د.فرسەت ئەیلی بە عەکسەوە ئەمە ئەبێتەحەدی فاصل لە نێوان زیادەڕۆکاری تازە و زێدەڕۆکارە کۆنەکان و شەرعیەت دانیش نیە چونکە یاساکۆنەکان ئەیانگرێتەوە لەبەر ئەوە بوونی ئەم ماددەیە زۆر زۆر زەروریە و بۆیە کردوومانە بە دووبەشەوە سنووری شارەوانی دێن بۆ شارەوانی سنووری دەرەوەی شارەوانیش ئەچن بۆ دەرەوەی یەکەی سەرۆکی کارگێری زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ عمر عینایەت بۆ ئەم روونکردنەوەیە ، رایەکان تەواو بوونە لای ئێوە ئێستا داوا لە لیژنە پەیوەندیدارەکان دەکەین و بەڕێز وەزیری شارەوانی ئەگەر لەم بوارەوە روونکردنەوە هەبیت .

بەڕێز نەورۆز مولود /وەزیری شارەوانی و گەشتو گوزار:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

هەمان روونکردنەوەکەی کاك عمر دای تەقریبەن هەر با بڵێین هەمان روونکردنەوەمان هەیە بۆ دیاریکردن نیە، بەڵام ئێمە تەنها فەقەرەیەکمان پی باشە کە زیادبکرێ، کە دەڵێن پێویستە زیادەڕۆکار لە ماوەی (30)ڕۆژ بلێین ئەو زیادەڕۆکارە ئەوەی پێشووتر کراوە واتا هەروەها هەمان وەزارەتی داد و وزارەتی کشتوکال و ناوخۆش هەمان رەئیمان هەیە کە تەحدیدبکری ئەوە ئەو غموزەی کە هەیە روون دەکرێتەوە کە دەڵێن ئەو زیادە رۆکارەی پێش دەرچوونی ئەو یاسایە هەر لە فەقەرەی یەکەم ماددەی نۆیەم کەدەڵی پێویستە زیادەڕۆکار لەماوەی (30) ڕۆژ پێش بلێین ماوەی (30) ڕۆژ زیادەڕۆکارەی کە کراوە پێش دەرچوونی ئەم یاسایە کە ئەو فەقەرەیە ئیزافە بکرێت ئەوا وازحە کەوا تەنها جەردێکە واقع حالی ئەو تەجاوزانەیە کە هەیە دوای ئێمە تەنها خۆ کێشەی حەل دەکەین تەنها ئێمە

یاسـایەکمان دەرکـردووە بەس بـۆ مەزرەعەکـان و بـۆ زەویە کشـتوکالیەکان نـیە ئـێمە شـارەوانیە دارایە ئەنـواع تەجـاوزات هەیە پێشـوو دەبێـت ئەوانە جەرد بکرێـت هەمـوو بە لیستێك ئامادەبکرێت بزانن چ هەیە ئەوانیش موعالەجە بکرێن یەعنی ئەوانیش عیلاجی خۆیان دەبێت کە جەردەکە بکرێت ئەمە بە خراپی نازانین زۆر سوپاس .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

زۆر سـوپاس بـۆ وەزیـری شـارەوانی دیـارە رەئـی وەزارەتـی شـارەوانی وەزارەتـی نـاوخۆ و وەزارەتـی کشـتوکال و وەزارەتـی داد پێشـکەش بە دانیشـتنەکەی کـرد ئێسـتا چـاوەڕوانی دارشتنەوەی ئەم ماددەیەینە ، بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی فەرموو .

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

لیژنە پەیوەندیدارەکان دەمانەوێت ماددەی (9) و ماددەی (10) دەمج بکەین بە جۆرێك کە ماددەی (9) لە (4)بڕگە پێك بێتن بۆیە ماددەی (10)ش دەخوێنمەوە بۆ ئەوەی بەڕێزان ئەندامانی پەڕلەمان بڕیاری خۆیان لەسەر بدەن ئینجا دوایی دەیکەین بە یەك ماددە و کە ماددەی (9)یە لە (4)بڕگە پێك دێت .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ سەرۆکی لیژنەی یاسایی ماددەی (10)بخوێنەوە .

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

1-پێویسـتە سـەرۆکی شـارەوانی و سـەرۆکی یەکە گارگێریەکـان تۆمـاری ئەو زانیـاری و هەوڵـانە بـکەن لە تۆمارگـای فەرمـی بەشـی زیـادەڕۆیی و لیـژنەی پێویسـت لە لـایەن پەیوەندیدارەکان پێك بهێنن بۆ جێگیرکردنی جۆروشێوەو رووبەروو پێکهاتەی زیادەڕۆکار کە لە کۆنووسی تایبەت بە پێی بڕگەکانی یەکەم و دووەم لەماددەی (9)ی ئەم یاسایە پێیان گەیشتووە .

2-حوکمەکـانی ئەم یاسـایە بەسـەر ئەو زیادەڕۆیـانە دا جێبەجـی دەکرێـت کە ئاگـاداری شـارەوانی و یەکەی کـارگێری لـی نەکـراوەو لە مـاددەی ئامـاژەپێکراوی مـاددەی (9) ئەم یاسایە .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی ، بەڕێزان گفتووگۆی ماددەی (10)یەم وە بەو ئاراستەیەی کەهەردوو ماددە دەمج بکری بکرێن بە یەك ماددە فەرموو کاك سیراج.

بەڕێز سیراج احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

من لە ماددەی (10)یەم پێم باشە ئەو ئیزافە بکری لە کۆتایی ماددەکە لە بڕگەی (2) ئەو زێدەڕۆیانەی کە لە بڕگەی (2) مـاددەی (4)ی ئەم یاسـاییە داهـاتووە ئەوانـیش بگـرێتەوە لەبەر ئەوەی لەمـاددەی (2) لە بـڕگەی (2) مـاددەی (4) بـاس لەو زێـدەڕۆیانە دەکـاتن کە لەسـەر جادەو شۆستەو گۆرەپانەکان زیادەڕۆیی لەسەر کراوە پێویستە ئەوانەش ئیزافە بکری زۆر زۆر سوپاس .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز سیراج ،فەرموو کاك بەهزاد .

بەڕێز بەهزاد دەروێش دەروێش .

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

مە ب پێویست زانی کە ماددا (9) خالا (3) ب ڤی شێوەی بیت کو بێتە دەمج کرن گەل ماددا (10)، بێژیت شارەوانی وە سەرۆکی یەکەی کارگێری هەڵدەستن بە دروستکردنی دوو لیست بۆ

ئەوانەی لە رۆژی دەرچواندنی ئەو یاسایە کراون وە ئەوانەی پاش دەرچوونی ئەم یاسایە کراون، یەعنی دوو لیستی جیا بن بە پێی بەرواری ئەم یاسایە و پێشی، وە پۆلینکردنیان بە پێی توخمە و جۆرەکانیان،چونکە تێبینیشمان هەبوو نووسراوە جۆر و شێوە لە پێناسەشمان نووسیوە جۆر و توخمە لێرە ئەوەش راست بکرێتەوە بەم سیاغە، لە هەمان کاتدا ئەمەش چارەسەر دەبیت بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان کە لە ماددەی (9) دەڵێت پێویستە زیادەڕۆکار لە (30) رۆژدا،ئەگەر مەسەلەن زیادەڕۆییەك کرا وە خاوەنەکەی ئاگاداری لایەنی پەیوەندیدار نەکاتەوە ئەو کاتە دەبێت هەر تۆمار بکرێت شارەوانی یان سەرۆکی یەکەی کارگێرییەکان، بۆیە بەم پێشنیارە ئەمەش چارەسەر دەبێت.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك صالح.

بەرێز صالح فقی محمد:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

هەندی محەرەماتی تر هەیە یان بە خاڵێك لێرەیا یان بە ماددەیەکی تایبەت ئاماژەی پێبدەین محەرەماتی رێگاوبان محەرەماتی تاوەرەکانی کارەبا محرەماتی تاوەرەکانی ئیتیصالات و محەرەماتی بۆڕی ناقلی ئاو بە نمونە ، جاری وا هەیە هەفتەیەك ئاو لە سلێمانی نیە، چیيە والله ئەمە شۆفل ئیشی کردووە لە نزیك یا لەسەر بۆری ئاوەکان یان ئەو تاوەری کارەباکان ترسی بۆ سەر ژیانی خەڵك هەیە لە بن تاوەرەکە خانوو ئەکرێت، بۆیە ئەمە بەشێك لەمانە بە رێنمایی لە لایەن وەزارەتە تایبەتمەندەکانەوە رێنمای هەیە ، بەڵام جێبەجی نەکراوە بۆیە گرنگە ئەمە کاری لەسەر بکرێ، بۆ نمونە کەسێك (10)مەتر لەسەر جادەیەکی سەرەکی کە لە کاتێکا هەندێك رێنمای جیا جیا هەیە بەشێك بە (45)مەتر بەشێك بە (75)مەتر ناوی ئەبا بۆ ئەوەی لەسەر رێگا سەرەکیەکان و شوێنە گشتیانە دروست نەکرێت ، بەڵام پێچەوانە ئەکری و بەردەوامیشە بۆیە پێویستە جێگەی ئەوە بکەینەوە زۆر سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك قادر.

بەرێز قادر ئۆتمان رسول:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (10) کە باس لەوە دەکات پێویستە سەرۆکی شارەوانی و سەرۆکی یەکەکارگێریەکان تۆماری زانیاری بکەن دواتر لیژنە پێك بێنن من پێم باشە کە سەرۆکی شارەوانی و سەرۆکی یەکە کارگێریەکان لە سنووری هەموو یەکەیەکی کارگێری لیژنەیەك پێك بهێنن لە لایەنە پەیوەندیدارەکان بۆ مەبەستی تۆمارکردنی زانیاری و هەوڵەکان لە تۆمارگەی فەرمی بەشی زیادەرۆیی ئینجا بۆ جێگیرکردنی جۆرو شێوەو رووبەری پێکهاتەکەی تا تەواو دەبێت، مەبەستم ئەوەیە کە بە تەنها لیژنەکە بەس بۆ دیاری کردنی جۆرو شێوەو ئەو پانتایەی زیادەرۆیی تێداکراوە تەجاوەزی تێداکراوە هەر بۆ ئەوە نەبێت لیژنەکە، بۆ وەرگرتنی زانیاری و مەعلوماتەکانیش بێت لەسەر ئەوەی کە کی کردوویەتی لە کوی کراوە و بۆ زیادەرۆکار ئاگاداری لایەنی پەیوەندیداری نەکردۆتەوە، و سەبارەت بە بڕگەی یەکەم و دووەمی ماددەی (10) من پێم باشە لە بەشی حوکمە سزایەکانیش سزا بۆ ئەو کەسانە دابندرێت کە تەجاوزیان کردووە یا زیادەرۆیانکردووە، بەڵام لایەنی پەیوەندیداریان ئاگادار نەکردۆتەوەو لەوەی کە زیادەرۆیان کردووەو لە کوی کردوویانە و حوکمەکانی ئەو قانونەیان جێبەجی نەکردووەو زۆر سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

فەرموو کاك فرحان.

بەرێز فەرحان جوهر قادر:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

لە ماددەی (10) لە بڕگەی یەکەم ئەڵێ پێویستە سەرۆکی شارەوانی و سەرۆکی یەکە کارگێریەکان تۆماری ئەو زانیاری و هەواڵانە بکەن، هەواڵەکان تۆماربکەن ، ئەو هەواڵانە بکەن زانیاری و ئەو هەواڵانەیە یان هەواڵانەیە چی؟

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان :

ئەو هەواڵانە.

بەڕێز فەرحان جوهر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

ئاخر هەواڵیش چۆنە تۆمار ئەکرێتن زانیاری تۆمار ئەکرێ، بەڵام هەوال مەساحەی تۆمار ناکری یەعنی شتێکی مەلموس نیە تا تەسجیل بکرێتن بۆیە پێویستی بەراستکردنەوەهەیە زۆر سوپاس .

بەڕێزجعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان :

سوپاس بۆ بەڕێز فرحان جوهەر . فەرموو مامۆستا ملا ماجد .

بەڕێز ماجد عثمان توفيق:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (9)و(10) کە لێرە ئێمە نووسیتمان خیلالی (30) رۆژ سەرپێچی کار خۆی ئاگاداری لایەنی پەیوەندیدارەکان بکا ئەوا زۆر باشە بۆ ئەو کەسانەی کە کاتی خۆشی لە رابردووشدا سەرپێچیان کردووە و ئێستاش دەکەن بۆ ئەوەی مەسەلەن ئێستا وەحدە ئیداریەکان لەگەڵ شارەوانیەکان پێم وایە هەموو جەردیان کردیە بەس لەوانەیە ئیحتمال هەیە هەندێك حالەت تۆمار نەکرابێت یان لە بیریان کردبی کە دەچی ، مەسەلەن شەخسەکە دەجێت تەئکید بکا لە وەحدە ئیداریەکە لە شاروانیەکە بۆ ئەوەی بزانی کە ئایە ئەو حالەتەی کە ئەو سەر پێجیەی کردووە لەوی تۆمار کرایە؟ یان تۆمار نەکرایە ؟ ئەوە لە بۆ بەرژەوەندی ویە ئەگەر نەجێت لەوانەیە ناوی لە بیرکرابێت بەوە لەقەڵەم دەدرێت تازە سەرپێجیەکەی کردووە حوکمی ئەم یاسایە دەیگرێتەوە بۆیە سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

فەرموو کاك عمر عینایەت.

بەڕێز عمر عینایات حمە سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

لەگەڵ پشتگیریم بۆ قسەکانی کاك ملا ماجید ئەم سەر ژمێریە ئەم ئەحسایەی کە ئەکرێت یەعنی مافی جۆرێك لە مافی ئەو کەسانە ئەپارێزێت کە پێشتر زیادەرۆیان کردووە ئەچن ناوی خۆیان تۆمار ئەکەن پسولەیەك وەر ئەگرن لە حکومەت لەو دائیرەیە ئەڵێ کاکە من پێش دەرچوونی ئەم یاسایە زیادەرۆیم کردووە ، ئامانجی سەرەکی ئێمە لە دانانی ئەم بڕگەیە ئەمەیە مەقسەد وەلامێك بۆ قسەی کاك صالح ، باسی مافی تەریقی کرد یەعنی (رایت ئۆفۆ) یان (حقت تريقی) پی ئەڵێن ئەوا بە یاسای ژمارە (2)ی ساڵی (2012) رێك خراوە جاددەی دووساید حەقی تەریقی چەندە (75) مەترە لە سەنتەرەوە بۆ هەر مونشەئێك کە هەبێت (هاى تێنشن) مافی خۆی هەیە جەدوەل ئاو ئاوەرۆ مافی خۆی هەیە لەبەر ئەمە ئەوە بەیاسا رێکخراوە هەمووجادەیەك پانیەکەی جەندبێت مافی رێگا پارێزراوە لەبەر ئەوە پێویست ناکا لێرە جارێکی تر ئەمە داخلی بکەینەوە سەرنجەکەی زۆر جوانبووراستە ، بەڵام بە یاسا رێکخراوە لەبەر ئەوە ناکری جارێکی تر لێرە بە یاسا رێکی بخەین سوپاس .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز عمر عینایات . ئێستا داوا لە بەڕێز وەزیری شارەوانی دەکەین رەئی وەزارەتی شارەوانی وەزارەتەکانی پەیوەندیداری تر.

بەڕێز نەورۆز مولود / وەزیری شارەوانی و گەشتو گوزار:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
ئەوەی بەڕێز کاك سیراج ئەندام پەرلەمان ئاماژەی پێدا بڕگەی (2)وەم ماددەی (10)یەم کە دەڵی حوکمەکانی ئەم یاسایە ئەو زیادەڕۆیانە جێبەجی دەکرێت کە ئاگاداری شارەوانی و یەکەی کارگێری لی نەکراوە لە ماددەی ئاماژەپێکراو ماددەی (9)ی ئەم یاسایە ئەوەش ئیزافە بکری کە ئەو زیادەڕۆیانەی کە لە بڕگەی (2)وەم لە ماددەی (4)می ئەم یاسایەش هاتووە ئەویش کە تەعریفی ئەو ماددەی بۆ نمونە ، ئێمە زۆربەی شوێنەکان مەسەلەن دەلی ئەم یاسایە پەیرەو دەکری بەکارهێنانی گشت یان بەشێك لە جادەو شۆستەو گۆرپان و باخچەو پارك و ئەوانەش واتا ئەوانەی کە هەیە وەکوو شەقام گرتنە یاخود تەجاوزە لە سەر پارکو باخچەکانا ئەوانە مەشمول نینە تەنها جەرد بکرێن ئەمانە ئێمە دەتوانین ئیجرائاتیشیان لەگەڵ بکری هەڵی بگرینەوە، بۆیە دەبێت بڕگەی تێدا بکری بەس بۆ جەردکردن نیە ئەوە ئەوەی دەلێین کە ناوی بێتن بۆ ئەوەی ئیجرائاتیشی لەگەل بکرێتن ئەو فەقەرەیەی تێدا ئیزافە بکری .
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
سوپاس بۆ بەڕێز وەزیری شارەوانی بۆ ئەو رونکردنەوە .
بەڕێز عمر عینایات حمە سعید:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
ئەو بابەتەی جەنابی وەزیری شارەوانی باسی کرد ئەوا زیادەرۆ کاتیەکانە ئەوانەی کە عەرەبانەیەك دا ئەنێن مەسەلەن لەبەر دەم شێخەالله یا شۆستەکان ئەگرن یا دووکاندارەکان رەسیف ئەگرن یا خەڵك هەیە شتیکی هەیە لە سەر جادە دای ئەنی ئەیفرۆشی ئەمە شتی کاتیە، ئەوە لە دواوە حەلمان کردووە لە کاتی سزاکانیشا ئەمانەمان وەك سزای ئەوەمان نەداوە بەشێوەیەك سزای بدەین کە عەلائەساس ئەمە زیادەرۆی بۆ لەمەو دوا ئەکا ئەمە تەحصیل حاصلە نابی بمینی لەبەر ئەوە جارەسەر کراوە ئەوە ئەو بابەتەی جەنابت باسی ئەکەی .
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
سوباس بۆ بەڕێز عمر عینایات . ئێستا داوا دەکەین دیارە پێشنیاروایە هەردووك ماددە بکرێن بە یەك ماددە .
بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
ماددەی (9) دوای دارشتنەوەی ئەو پێشنیارانەی کە کران لە لایەن ئەندامانی پەڕلەمانەوە و وەزیری پەیوەندیدار
ماددەی (9) پێویستە زیادەرۆکار لەو زیادەرۆیانەی کە پێش بەرکار بوونی ئەم یاسایە کراون لە ماوەی (30)رۆژ لە بەرواری کار پێکردن بەم یاسایە .
1-ئاگاداری شارەوانی پەیوەندیدار بکا لە شوێن و شێوەو رووبەروو پێکهاتەی زیادەرۆکە ئەگەر لە سنووری شارەوانی بوو .
2-ئاگاداری سەرۆکی یەکەی کارگێری بکا لە شوێن و شێوەو رووبەروو پێك هاتەی زیادەرۆکە ئەگەر لە دەرەوەی سنووری شارەوانی بوو .
3-پێویستە سەرۆکی شارەوانی و سەرۆکی یەکە کارگێریەکان تۆماری ئەو زانیاری و هەواڵانە بکەن لە تۆمارگەی فەرمی بەشی زیادەرۆیی و لیژنەی پێویست لە لایەنە پەیوەندیدارەکان پێك بهێنن بۆ جێگیرکردنی جۆرو شێوەو رووبەروو پێك هاتەی زیادەرۆکە کە لە کۆنووسی تایبەتدا کە بە پێی بڕگەکانی یەکەم و دووەمی ئەم ماددەیە پێیان گەیشتووە .

4-حوكمەكــانی ئەم یاســایە بەســەر ئەو زیادەرۆیــانەدا جێبەجــی دەكــری كە ئاگــاداری شارەوانی و یەكەی كارگێری لی نەكراوە بە پێی بڕگەكانی یەكەم و دووەمی ئەو مادەیەو و ئەو زیادەرۆیانەش كە لە بڕگەی دووەم لە ماددەی (4)ی ئەم یاسایەدا هاتوە .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز د.ڤالا سەرۆكی لیژنەی یاسایی ، ئەو هەردوو ماددەیە كە لێك دراون بەو شێوازەی خوێندرایەوە من وا تێدەگەم كە هیچ تێبینیەكی لەسەر نیە دەخەینە دەنگدان یەك پرسیار هەنە فەرموو كاك عبدالله .

بەڕێز عبدالله محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

بۆ لیژنە بەرێزەكان لەو پێشنیارەی كردوویانە رێگری ئەكا لە بەردەوام بوونی ئیجرائات بۆ زیادەرۆیی لە ر ابردوودا .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

وڵامەكە؟ بەرێز عمر عینایات حمە . فەرموو كاك عمر عینایات.

بەڕێز عمر عینایەت حمە سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

ئەو زیادەرۆیانەی كە پێشتر كراوە لە دادگاكانا بەردەوام ببی تا ئەوكاتەی ئەو یاسایەیی كە بۆ چارەسەركردنەكەی لە لایەن وەزارەتی شارەوانی ئامادەكراوە .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

ســوپاس بــۆ ئەو رونكــردنەوە ئێســتا ئەو هەردوومــادەیە بە لێــك دراوی بەو شــێوازەی خوێندرایەوە خاڵی نیزامی فەرموو كاك صالح.

بەڕێز صالح فقی محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

هیچ یاسایەك نیە خەڵك تەجاوز بكاتە سەر زەوی خەلك بە نا یاسایی تەجاوزی كردۆتە سەر زەوی بە هەمان شێوە بۆ ئەو وەڵامەی كاك عمر بە ئێستاشەوە بەردەوامە لەسەر هەموو جادە سەرەكیەكان بەنزینخانە، چێشت خانە، هەموو ئەو شوێنە گشتیانە بكری بە بی ئەوەی رەنگە (20)مەتر لە جادەكەوە دووربێت بۆ وەك چۆن ئەوەی پێشوو تەئكید كردنەوەیە ئەمەش تەئكید كردنەوەبێت لە هەموو ئەو موحەرەماتانەی تاوەرەكان و رێگاوبان و ئیتصالات و بۆری نقلی گەورە هی ئاو سوپاس .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز صالح فقێ. دیارە پێشتر روونكردنەوە لەسەر ئەوە درا كە ئەوە بە پێی یاسای تر چارەسەر كراوە بەڵی فەرموو كاك عمر عینایات.

بەڕێز عمر عینایات حمە:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

خۆی من پشتگیری قسەكانی كاك صالحم كرد یاسایەكی تایبەت هەیە بە رێگاو بان لە كوردستانا كاتی جێبە جێناكری كەواتا لەوانەیە ئەم یاسایەش دەركەین و لەوانەیە جێبەجی نەكری ئەوە بابەتێكی دیكەیە یەعنی یاسا ئێمە ئەگەر ئەمانەوی یاسا هەبَی یاسا نەبوون جیایە، یاسا جێبەجی نەكردن جیایە یاسایەك هەیە كە پێی دەلێن یاسای رێگاو بان لە كوردستانا ژمارە (3)ی سالی (2012) كاتی كە رەئیسی وەحدەی ئیداری خۆی لێنادا جێبەجێی ناكا ئەلێرە ئێمە سزامان بۆ داناوە لەمەولا ئەگەر سەرۆكی یەكەی ئیداری یان ئەوانەی كە لە لیژنەكان كەم تەرخەم بوون سزا ئەدرێن بە پێی سزادانی یاسای سزادانی عیراق.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ ئەو رونكردنەوە خالی نیزامی كاك ڤەمان فەیصل.

بەڕێز ڤەمان فیصل سلیم:
بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان.
یەعنی سەرۆكی وەحدەی ئیداری یان سەرۆكی هەر دائیرەیەك بەرپرسە لە بەڕێوەبردنی ئیدارەی خۆی ئەوە شتێكی تەحصیل حاصلە لەناو ئیدارەیا لەخاڵی سێیەما ئێمە پێشنیارمانكرد كە مەسەلەن هەردووك مادده یەك بگرن، خاڵی سێیەم دەڵێتن لەسەر سەرۆكی شارەوانی یان سەرۆكی یەكەی كارگێری پێویستە تۆمار بكرێتن یەعنی بە تەحدیدكراوی ناوی ئەو دینیتن تۆ لایەنی پەیوەندیدارت ئاگاداركرد شارەوانی بیتن یا ئەوا ئیتر ئەوا بۆخۆیان مەتروكە مەسەلەن كی لیژنە دەنێرن یان چۆن دەنێرن تەحصیل حاصلە سەرۆكی شارەوانی بە قسمی تەجاوزات دەڵێتن كاكینە برۆن ئەو شوێنە تەسجیل بكەن ئەوها بكەن ئەوها بكەن زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی – جێگری سەرۆكی پەڕلەمان:
سوپاس بۆ بەڕێز ڤەمان فیصل . بەڕێز سەرۆكی لیژنەی یاسایی .
بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان.
خوێندمانەوە ماددەكە لە دەنگدان دابوو ئەو نوقتە نیزامیانە وەرگیران بەڕێزتان بیخەنە دەنگدان فەرموو.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی – جێگری سەرۆكی پەڕلەمان:
دیارە ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێندرایەوە ئەوە دەخەینە دەنگدان، دەنگدان لەسەر ماددەی (9)و(10) كە لێك دراون كی لەگەڵدایە؟ (60) كەس بە پەسەند دەزانن ، ئەوەی دژە؟ (8)كەس دژن ئەم ماددەیە بە زۆرینەی دەنگ پەسەند كرا .
ماددەی (11) دەبیتە ماددەی (10) .
بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان.
ماددەی (10) : لەناوەندی هەر پارێزگایەك دادگایەك بۆ تێروانینی زیادە رۆیی پێك دەهێندرێت و ئەو دۆسیانەی پەیوەستن بە زیادەرۆ بە پەلە ئەژمار دەكرێت .
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی – جێگری سەرۆكی پەڕلەمان:
بۆ گفتووگۆ لەسەر ماددەی (10) هی تازە فەرموو كاك بەهزاد .
بەڕێز بەهزاد دەروێش دەروێش:
بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان.
وەختێ خۆ د لیژنا شارەوانی دا مە ئەڤ تێبینییە كر كو كێشەیەك لێرە هەیە مەسەلا دادگایەكان یا قەزایا واتا ڤێ گاڤێ هەمی فشار و زەخت دێكەڤیتە ئەڤ دادگایا تێتە پێك ئینان ل ناوەندێ پارێزگایێ، بۆیە پێویستە كێشە لێرە چارەسەر ببیت، چونكی ئەو مەلەفاتە هەمی بچنە ناوەندێ پارێزگا ب راستی زۆر زەحمەتە، بۆیە پێشنیار دەكەین لە ناوەندی هەر پارێزگایەك دادگایەك بۆ تێڕوانینی زیادەڕەوی پێك بهێنرێت وە لە قەزایەكان نوێنەریان دەبێت یان دادوەرێك لە هەر قەزایەك تەكلیف بكرێت، زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی – جێگری سەرۆكی پەڕلەمان:
تەلار خان فەرموو.
بەڕێز تەلار لەتیف محمد:
بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان.
سەرەتا زۆر بەخێرهاتنی وەزیری شارەوانی و میوانە بەڕێزەكان ئەكەین، بۆ ئەم ماددەی (10) پێویستی بە سیاغەیە جارێكی تر ، جونكە لە رووی یاسایی و لە رووی ئیداریشەوە ئێمە (4) محكەمەی ئیستینافمان هەیە بە پێی پارێزگاكانیش دابەش نەكراون، بەڵكو مەحكەمەی ئیستئنافی گەرمیانمان هەیە، هەولێرمان هەیە، دهۆكمان هەیە، سلیمانیمان

هەیە، بۆیە ئەمە گرفت دروست ئەکا بۆ کاری ئەم لیژنەیە ، بۆیە پێویست ئەکا جارێکی تر سیاغە بکرێتەوە بە شێوەیەك بە دوو سیاغە یا ئەوەتا ئەبی بنووسرێت لە دادگایەکی تایبەت بۆ تێروانینی دۆسیەکانی لێکۆلینەوەو کەتن یەعنی تەحدید بکری ،جونکە ئەو ماددە سزایانەی دانراوە لە ماددەکانی (12)یا زیاتر جونحە دەگرێتەوە، بۆیە پێویست ئەکا یان سیاغە بکرێتەوە یان بۆ ئەوەی کە کێشەی ئەترافەکانیش حەل بکا کە کێشەی کە کاك بەهزادیش ئاماژەی پێکرد کە بار گرانی دروست نەبی هۆکاری دادگاکان بە تایبەت ئەترافەکان بلێت لە هەر دادگایەك دادوەرێك را ئەسپێردرێت یاخود دا ئەنرێت بۆ تێروانین لە دۆسیەکانی لە قۆناغەکانی لێکۆلینەوەو دادگایی کردنیش بۆ ئەوەی چارەسەری ئەو کێشە ئەکا و هەروەها یەك بڕگەی تریش ئیزافە بکری سەلاحیەتی راگرتنی تەجاوز بدری بە دادوەر بۆ ئەوەی راستەوخۆ ئەو کارە بدری بە دادوەر کێشە دروست نەکات ،جونکە راستە رەنگە ئەو سلاحیەتە لەسەرتایە مدیری ناحیەکان ئەو سلاحیتەیان بەکار بهێنن، بەلام لەبەر ئەوەی دادوەر سلاحیەتی یەکلاکەرەوەی هەیە راستەوخۆ ئەوەی پی بدری و بۆ ئەوەی ئەو کێشانە یەکلاکەرەوەبێت هەتاکو ئەوکاتە دۆسیەکەی یەکلا ئەبێتەوە زۆر سوپاس .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان :

سوپاس بۆ تەلار لەتیف زەحمەت نەبی هەردووك سیاغ هەردوك بنێری بۆ بەرێزان لە لیژنەی یاسایی .

بەڕێز د.پەری صالح حمید:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

ببورە لەوەی من وام زانی ماددەی (10)یە ببورە دارشتنەوەکەی بوو من ناردم بۆ لیژنەی.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

هەردووك دەمچ بوینە سوپاس بۆ د.پەری .

بەڕێز د.جوان اسماعیل عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

من تەعلیقم لەسەر ماددەی (11) نیە، بەلام بە داخەوە لە ماددەی (9)وماددەی (10) دەدەقە ئەمن دەستم بلندکردیە نە سەرۆکی پەڕلەمان نە سکرتێر ئەمنیان دیت تکات لی ئەکەم چاوتان لەو لایەش بێت لەو سایتە جارەکی دیکە حسابەکمان لۆ بکەن ماددەکە رۆی ماددەی (9)و(10) تەعلیقم لەسەر هەبوو هەر دەستم بلندکرد دەتانن بیبینن دەدەقە هەلتان نەستاندم حسابمان لۆ بکەن چاوەکەمی.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

بمانبەخشە ئەمجارە بەسەرچاو. بەرێزان داوا لە لیژنە پەیوەندیدارەکان دەکەین ئەگەر لەم بوارەوە رەئیتان نەبی داوا لە بەرێز وەزیری شارەوانی دەکەم، فەرموو بەرێز وەزیری شارەوانی.

بەڕێز نەورۆز مولود / وەزیری شارەوانی و گەشتو گوزار:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

ئێمە وەکو وەزارەتی شارەوانی تێبینیەکمان نیە لەسەر ئەو بڕگەیە، بەلام لە وەزارەتی داد بەهۆی ئەوەی دادگاکان با بلێم زیاتر پەیوەندە بە ئەنجومەنی دادوەری و لەگەل وەزارەتی داد با بلێم پێشنیاریان کردیە کە دەلێن لەناوەندی هەر پارێزگایەکدا دادگایەك پێکبهێندرێت لە قەزاکانیش دادوەرێك دەست نیشان دەکرێت بۆ تێروانینی زیادەرۆیەکان ئەو دۆسیەیە یەعنی پەیوەستن بە زیادەرۆی بە پەلە ئەژمار دەکرێت ، واتا موعالەجەی بە دادوەرێك موعالەجەی قەزاو ناحیەکان دەکەن وەکو پێشنیاری وەزارەتی داد . هەروەها وەزارەتی ناوخۆش پێشنیاری ئەوەی دەکا کە دەلێت هەر پارێزگایەك دادگایەکی هەبیت بیلامەعناوە ئەگەر پارێزگا دادگایەکی هەبێت واتا ئیدارەکانی وەکو ئیدارەی راپەرین و بابلێم ئیدارەی

گەرمیانیش ئەمانەش هەمان شێوازی وی بن ئیزافە بکری تێدا یاخود عەینەن حوکمی لەسەر تەتبیق بکری ئەوەی تریش وەکو ئاماژەم پێدا وەزارەتی داد ئاماژەی بەوەی کردیە کەلە قەزاکانیش دادوەرێکی تایبەتمەندیان لۆ دابندرێت و سیفەتی ئیستعجالیشیان بدرێتی زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ وەزیری شارەوانی کە رەئی وەزارەتی شارەوانی و وەزارەتی ناوخۆ و وەزارەتی داد و وەزارەتی کشتوکال پێشکەش بە دانیشتنەکەی کرد، بەڕێزان بە رەچاوکردنی تێبینیەکانی ئێوە و رەئی و بۆچوونی لیژنە پەیوەندیدارەکان ، ئێستا داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەین دارشتنەوەی ماددەی (10)ی تازە بکرێتن بۆ ئەوەی بخەینە دەنگ دان . خالێکی نیزامی فەرموو تەلار لطیف .

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

بۆ ئەو رایەی وەزیری داد زۆر گرنگە یەعنی کار لەسەر ئەوە بکری لە هەر دادگایەکی تێهەڵچونەوە بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان ،چونکە ئێمە لە هەمووپاریزگاکان یەعنی ناتوانین دادگای تایبەتمەند بەس بلێین لە هەر دادگایەکی تێهەڵچوونەوە دادگای تایبەتمەند هەبێت و لە دادگاکانی دیکەش ئەتوانی دادوەرێك تەخسیس کری بۆ تێروانین لە دۆسیەکانی زیادە رۆیی لە مەرحەلەی لێکۆڵیەوە و جونحیشدا .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز تەلار لطیف. ئێستا دارشتنی ماددە چاوەروان دەکەین.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

ماددەی (10):لەناوەندی هەر پارێزگایەك دادگایەك پێکدەهێندرێت و لە قەزاکانیش دادوەرێك دەست نیشان دەکرێت بۆ تێروانینی زیادە رۆیەکان و ئەو دۆسیانەی پەیوەستن بە زیادەرۆیی بە پەلە ئەژمار دەکرێن.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان :

خاڵی نیزامی هەنە قەرموو تەلار خان.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

یەعنی ئاخر نابی بە ناوی پارێزگا ناوبێت د. ڤالا ، لەبەر ئەوەی ئەبی بلێین ئەو پارێزگایە لابدری ،چونکە بۆ نمونە ئێستا مەحکەمەی ئیسئنافی گەرمیان پارێزگا نیە هەتاوەکو ئێمە ئەو مامەڵەیان لەگەڵ بکەین کێشە دروست ئەبێت ئەوکاتە تۆ لەویا ناتوانی تۆ دادگایەکی تایبەتمەند دانێی ئەوکاتە سەرۆکایەتیەکی خۆی هەیە گرفتی بۆ دروست ئەبی لە روی کاری ئیداریشو و لە روی محاکمەوە جیاوازە لەگەڵ دادگاکانی دیکە نا بێت وەکو پارێزگا تەعامولی لەگەڵ ناکا ئەو وشەی پارێزگا کێشە بۆ ماددەکە دروست دەکا لەرووی جێبەجێکردنەوە، نە ئەتوانین پارێزگاکە لە هەموو مەنتقەیەکی ئیستئنافی دادگایەکی تایبەت پێك بێت و لە دادگاکانی ترێش ئەتوانی بەو سیاغەی کە هاتووە بۆئەوەی کێشە بۆ سنوورەکان و بۆ پارێزگاکانیش دروست نەبی سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ ئەو رونکردنەوەی بەڕێز تەلار لطیف .ئێستا فەرموو نەورۆزخان وەزیری شارەوانی .

بەڕێز نەورۆز مولود / وەزیری شارەوانی و گەشتو گوزار:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

بۆ یەك لـا کردنەوەی ئەو بڕگەیە لەوانەیە ئـاوا باشـتر بیـت ئەگەر بڵـین لە ناوەنـدی هەر پارێزگایەك بۆ ئیدارەیەکی سەربەخۆ بەس کەلیمەی ئیدارەی سەربەخۆی بۆ زیاد بکەین ئەوکاتە ئیدارەی راپەرین و گەرمیانیش دەگرێتەوە.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز وەزیری شارەوانی . فەرموو د.بەهار.

بەرێز د.بەهار محمود فتاح:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

ئەو سـیاغەیەی کە ئـێمە خوێنـدمانەوە هەردووکـی حەلکـردووە لەبەر ئەوەی کە ئیـدارەی سەربەخۆ قانونی نیە، بەڵام وتوومانە لە قەزاش ئێستا مەنتیقەی گەرمیان بە قەزا حسابە یەعنی دادوەرێك تایبەت دەکرێت ئەگەر لە روی یاسایشەوەبێت.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

خاڵی نیزامی کاك بێستون فایق. لەسەر ئەمە.

بەرێز بێستون فائق محمد:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

ئێمە دوو ئیدارەی سەربەخۆمان هەیە لە کوردستان هەردوو ئیدارەکە بە بڕیاری تایبەتی ئەنجومەنی وەزیران بۆ هەمـوو ئەو ری و شـوێنە ئەو وردە کاریـانە مـامەڵەی پارێزگایـان لەگەڵـدا ئەکرێـت سـەرۆکی ئیـدارەکە سـیفەی محـافزی هەیە لە ئیمتیـازات و هەمـوو دەسەڵاتەکان وەحـدە ئیـداریەکانیش بە هەمـان شـێوە یەعنـی وەکـو پارێزگـا مامەڵەیـان لەگەڵدا ئەکری بریاری ئەنجومەنی وەزیرانیش هەیە زۆر سوپاس.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سـوپاس بـۆ بەرێـز بێسـتون فـایق روونکردنەوەکـی پێویسـت بـوو لە جێـی خـۆ بـوو دەسـت خۆش.

بەرێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

وەکو ئەوەی خوێندمانەوە بەرێزتان بیدەنە دەنگدان .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

بەو شێوازەی خوێندرایەوە دەخەینە دەنگدان ماددەی (10) بەو شێوازەی خوێنـدرایەوە کـی لەگەڵـــدایە ؟ (57) کەس بە پەســـەند دەزانـــن، ئەوەی دژە؟ (2) کەس دژن مـــاددەکە بە زۆرینەی دەنگ پەسەندکرا .

ماددەی (12) دەبیتە ماددەی (11).

بەرێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

بەشی سێیەم حوکمە سزایەکان ماددەی (11)

لەگەڵ پێشـێل نەکردنـی هەر سـزایەکی تونـدتر کەوا یاسـا بەرکارەکـان لە هەرێـم دەقیـان لەسەر کردوە .

1-هەرکەسێك کردارێـك لەوکـردارانەی لە بـڕگەی یەکەمـی مـاددەی (4)مـی ئەم یاسـایە دا هاتوون ئەنجام بدا ئەوا بە بەنـدکردن بـۆ مـاوەی یەك ساڵ کەمتر نەبێـت و بە غەرامەیەك لە (5.000.000) پێـنج ملیـۆن دینـار کەمتـر نەبێـت و لە نرخـی ئەو رووبەرەی زێـدەرۆیی کراوەتە سەر لە کاتی رودانی زێدە رۆکە زیاتر نەبێت سزا دەدرێت .

2-هەر کەسـێك کردارێـك لەوکـردارانەی لە بـڕگەی دووەم مـاددەی (4)مـی ئەم یاسـایە دا هاتوون ئەنجام بـدات ئەوا بە غەرامەیەك لە (1.000.000) ملیۆنێک دینار کەمتر نەبێت لە (5.000.000) پێنج ملیـۆن دینـار زیـاتر نەبێـت سـزا دەدری ، و لە حـاڵەتی گەرانەوە سـزاکە

دەبێتە بەندکردن بۆ ماوەی (3) مانگ و غرامەیەك لە (2.000.000) دوو ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (6.000.000) ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.
3-خاوەنی ئەو موڵکە یان شوێنە یان ئەو کرێچیەی ئاسانکاری دەکا یان یارمەتی دەدا لە ئەنجامدانی تاوان ئەوا بە هاوبەش دادەنرێت لەو تاوانەی لە بڕگەی دووەمی ئەو ماددەیەداهاتوە و بەهەمان سزاکە سزا دەدرێت
4-هەر کەسێك کەم تەرخەم بێت لە بەجێگەیاندنی ئەرکەکانی لە رێگرتن یان لابردنی زیادەرۆیی لەوانەنی ئەندامی لیژنەن ئەوا بە پێی یاسای بەرزەفتەکردنی فەرمانبەران رەفتاریان لەگەڵ دەکری .
5-ئەگەر ئەنجامدەری تاوان فەرمانبەری یان راسپێردراو بە راژەی گشتی بێت یان یەکێك لە کارمەندانی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ یان هێزە جەکدارەکان بی و سیفەتی خۆی لە ئەنجامدانی تاوانەکە و سودهێنابی ئیستغلال یان ئاسانی کردبێت بۆ کەسانی دیکە ئەوا بە بارودۆخی توندکراو دادەنرێت لە تاوانی هاتوو هەردوو بڕگەی یەکەم و دووەمی ئەو ماددەیە .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز د. ڤاڵا سەرۆکی لیژنەی یاسایی .ئێستا بۆ گفتوگۆ لەسەر ماددەی (11)دەرگای گفتوگۆ دەکەینەوە .

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی – سکرتێری پەڕلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوبەرێزانەی گفتوگۆ دەکەن لەسەر ماددەی (11) ناوەکان (ئاری عبداللطیف، د.پەری، د.زۆزان، تحسین اسماعیل، ڤمان فیصل، پەروا علی، شکریە شێخانی، مامۆستا عبدالرحمان، کاك مصطفی سکری، ابو بکر هەڵەدنی، علی عثمان).

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز سکرتێری پەڕلەمان.

بەڕێز ئاری عبداللطیف مولود:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

لە خاڵی یەکەم و لە خاڵی دووەما هەرکەسێك کردارێك لەو کردارانە دووچار دووبارە بۆتەوە هەردووکیان ئەمە کردارەکە ئەزانین مەبەست زیادەرۆیە، بەڵام لە خاڵی سێیەم و لەخاڵی پێنجەما باسی تاوان هاتووە، ئەڵی خاوەنی ئەو موڵکە یا شوێنە یا کرێچەی ئاسانکاری ئەکا یارمەتی ئەدات لە ئەنجامدانی تاوان ئەمە پێویستی بە رونکردنەوەیە هەم دیسان لە خاڵی پێنجەما نووسراوە ئەگەر ئەنجامدەری تاوان، ئایە مەبەست چیە؟ ئەوە رونکردنەوەی پێویستە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان :

سوپاس بۆ بەرێز کاك ئاری. رونکردنەوە بەرێز د.ڤالا.

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

بۆ ئەوەی دووبارە نەبێتەوە ملاحەزەکەی زۆر لە جێی خۆیەتی هەمووتاوانەکان دەکرێتە زیادەرۆیی هەموو ئەنجامدەری تاوانیش دەکرێتە زیادەرۆکار .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

فەرموو کاك مستەفا.

بەڕێز مصطفى احمد حمد:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

لە خاڵی چوارەم لە بڕگەی چوارەم دەڵی هەرکەسێك کەم تەرخەم بێت لە بە جێگەیاندنی پێم باشە لە جێیە جێکردنی نەك لە بە جێگەیاندنی .

له بڕگەی پێنجەمیشدا دەلی هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ یان هێزە چەکدارەکان ئەوە یاسایە وشـەی هێـزە چەکـدارەکان زاراوەیەکـی ناشـیرنە لە لـای خۆمـان زیـاتر میلیشـاو ئەوانە ئەگرێتەوە پێم باشە ئەوەش بگۆرین بە هێزەکانی سەر بەوەزارەتی پێشمەرگە یان شتێکی دیکەی بۆ دابندری باشترە یەعنی لە هێزە چەکدارەکان.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

د. پەری فەرموو.

بەڕێز د.پەری صالح حمید:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

دیـارە مـن کێشـەم هەر زیـاتر لەگەڵ دارشتنەوەی رستەکانە مـاددەی (11) لەگەل ، دەتـانم لەسەر هەمووی کۆمێنت بدەم یەعنی بەس یەکەم؟

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

چـۆن حەز دەکەی بەو شـێوازە . حەز دەکەی بخـوینەوە حەزدەکەی بە نووسـینیش ئاڕاسـتە بکە.

بەڕێز د.پەری صالح حمید:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

مـاددەی (11) لەگەڵ پێشـێل نەکردنـی هەر سـزایەکی تونـدتر کەوایە بـیکەنە کە بێـزەحمەت یاسا بەرکارەکان لە هەرێم دەقیان لەسەر کردوە:

یەکەم: هەرکەسـێك کردارێـك لەو کـردارانەی لە بـڕگەی یەکەمـی مـاددەی (4)مـی ئەم یاسایەدا هاتوون ئەنجام بدات و ئەوا بەندکردن بۆ ماوەی لە سالێك کەمتر نەبێت ئەوەش ئەگەر چـاك بکرێـت بـی زەحـمەت بە غەرامەیەك کە (5.000.000) ملیـۆنیش کەمە، ئەگەر زیاد بکری ئەو (5.000.000) نە کەمتر نەبی لە نرخی ئەو رووبەرەی زێدەرۆی کراوەتە سەر لە کاتی روودانی زێدە رۆیەکە زیاتر نەبێت سزادەدرێت .

دووەم: هەرکەسـێك کردارێـك لەو کـردارانەی لە بـڕگەی دوەمـی مـاددەی چـوارەمی ئەم یاسـایەدا هـاتوون ئەنجـام بـدات خاڵبەنـدیش وێـرانە لە خاڵبەنـدی ئەوا بە غەرامەیەك لە (1.000.000) یەك ملیـۆن دینـار کەمتـر نەبێـت و ئەو پێـنجەش زیـاد بکری بێـزەحمەت سـزا دەدرێـت و لە حـاڵەتی گەرانەوە بـۆ سـەر پێچـی بـۆ زێـدەرۆیی ئەوش زیـادبکری سـزایەکەی دەبێتە بەنـد کـردن ، بـۆ مـاوەی (3) مانگ و غەرامەیەك لە دوو ملیـۆن دینـار کەمتر نەبێت ئەوانە ئەگەر زیاد بکری بە پێی زیاتر ئەگەر تەداخولات هەبوو شـەش ملیـۆن دینـار دیسـان زیاتر نەبێت ئەوەش ئەگەر زیادبکری .

سـێیەم : ئەگەر خـاوەنی مـوولـك یـان شـوێنە یـان ئەو کـرێجیەی کە ئاسـانکاری دەکـات یـان یـارمەتی دەدات لە ئەنجامـدانی تـاوان ئەوا بە هـاوبەش دادەنرێـت لەو تـاوانەی لە بڕگەی دووەم لەو مـاددەیە هـاتووە ، بەو شـێوەی لـی بکـری بێـزەحمەت خـاوەنی ئەو مـوڵکە یـان شـوێنە یـان ئەو کـرێچیەی ئاسـانکاری یـان یـارمەتی دەدات لە ئەنجامـدانی تـاوان ئەوا بە هاوبەش دادەنرێت لەوتاوانەی لە بڕگەی ئەوجا عقابەکەشی لەگەلی بێت.

چـوارەم : هەر یەکسـەر جـاکردنەکەی دەخـوێنمەوە هەر کەسـێك لە ئەنـدامانی لیـژنە زۆر دوورو درێژ کرایتەوە جویتەوە ئەو سەری ئەوقسە.

هەرکەسێك لە ئەندامانی لیژنە لە جێبە جێکردنـی ئەرکەکـانی کەم تەرخەم بـی لە رێگرتنـی لابردنی زێـدەرۆیی بە پێـی یاسـای بەرزەفتەکردنـی فەرمـانبەران رەفتـاری لەگەڵ دەکرێـت سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان :

سوپاس بۆ د.پەری ئەگەر ئەوانە بە نووسینیش بنێری بـۆ لیـژنەی پەیوەندیـدار . بەرێـز علـی عثمان.

بەرێز علی عثمان علی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر فیعلەن هەدەفا حکومەتێ ئەو بیت کـو رێگریـێ ل زێـدەڕەویێ سـەر مـوڵکێ گشـتی بـکەت نەخاسمە وەزارەتا شارەوانیێ کو ب حەدێ کێم بشێت کۆنترۆڵا ئەوێ زێدەڕەویێ بگریت ئەوێ سەر موڵکێ گشتی تێتە کرن، چونکی ب حەقیقەت یا بـوویە دیاردەکا ترسـناك ئەڤ دیـاردە ژی یـا وەلێهاتی تەنها چیاییێت ماین حەتا چەند ساڵێت بهێت ب قەناعەتا من چیا ژی نامنین تەنها دێ جادێت ناڤ بازێری مینـە دەستێ شارەوانیێ دا، ئەو سزاییێت د ڤی پرۆژەی دا هاتین ب حەقیقەت سزاییێت گەلەکێت سـڤکن دێبیتە هانـدەرەك دێ پتـر خەلکـی هـان دەت زێـدە گـاڤیێ و جـورئەتێ بدەتە خۆ زێدەڕەویێ ل سەر موڵکێ گشتی بکەت، لەوما پێشنیار دکەم سزا ب ڤـی رەنگـێ خـارێ دیارکری بن، ماددێ (11) خالا ئێکێ بەندکرن ژ دوو ساڵا کێمتر نەبیت و ژ چار ساڵا زێـدەتر نەبیت گەڵ غەرامەکێ ژ (15000000) پازدە ملیۆن دینارا کێمتر نەبیت، مادده (11) بـڕگە ئێـك پێشـنیار دکەم بڤی رەنگێ خارێ دیارکری بیت بەندکرن ژ سێ هەیڤا کێمتر نەبیت و ژ شەش هەیڤا زێدەتر نەبیت دگەل غەرامەکێ ژ (3000000) سێ ملیۆنا کێمتر نەبیت و ژ (6000000) ملیۆنا زێدەتر نەبیت، د حالەتێ زڤڕینێ دا بۆ هەمان زێدەڕەوی پێشنیار دکەم ب ڤی رەنگێ خاری دیارکری بیت بەندکرن ژ شەش هەیڤا کێمتر نەبیت و گەڵ غەرامەکێ ژ (4000000) چار ملیۆنا کێمتر نەبیت و ژ (8000000) هەشت ملیۆنا زێدەتر نەبیت، دیسا خاڵا (5) سەبارەت ئەڤ تاوانێت تێنە ئەنجامدان سـەر زێـدەڕەویێ ب شـێوەیەکێ زۆرێ رێکخسـتی تێـنە ئەنجامـدان فەرمانبەرێـت شـارەوانیا ئەکسەری پێ رادبنەڤە بەرهەڵا تێتە کرن ئەز حەز دکەم جەنابێ وە باش بزانیت، من رێزا هەی بۆ هەمی فەرمانبەرێت شارەوانیا هەی فەرمانگەهێت کشتوکاڵی، چونکی مە مەعلوماتێت دەقیق یێت هەی ئەڤ خەلکێ ڤان زێدەگاڤیا بیتە رێ خۆشکەریێ بۆت کەت فەرمانبەرن پێ رادبن چـونکی تەحدیـدا مەوقعـا قتعـێ دکەن مەسـاحا وێ دکەنەڤە خەریتـێ بـۆ دادڕێـژن هەمـی ئاسانکارییەکێ بۆدکەن هەتا ئێك شێت تەجاوزەکێ بکەتەڤە، لەوما یا زەروری بوو د ڤێ قانونێ دا جهەك هاتبا گرتن عقوبەکا وازح بۆ وان فەرمانبەرا هاتبا داناندن دا ببتە رەدعەك ئیدی خەلکەك یا فەرمانبەر نەشیابن تەجاوزێ سەر ڤێ قانونێ بکەن بەلکی ئەڤ دیاردە تا رادەیەك یا کێم با، چونکی هاووڵاتییەکێ عادی زۆر ب ساناهی ڤی کاری ناکەت خەلکەکی دەستێ دگەل هەی چ مەسـاح بیـت موهەندسـە فەرمـانبەرەکە ل بەلەدیـێ ل فەرمانگەهێـت کشـتوکالی ریگـاو بانـا هاریکاریەکا تەمام بۆ تێتە کرن گەلەك جارا یێ مای نەخشێ بۆ داڕێژتی، سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سـوپاس بـۆ بەرێـز علـی عثمـان روونکـردنەوەیەك لە لیـژنەی شارەوانی بەرێـز سـەرۆکی لیژنە بەرێز عمر عینایات.

بەرێز عمر عینایات حمه سعید:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنهـا یەك روونکـردنەوە بـۆ بەرێـزان ئەنـدامانی پەرلەمـان سـزای دووەم هەرکەسـێك رەفتارێك لەو رەفتارانە ئەوە بۆ ئەو کەسانەیە کە زیادەرۆیی کاتی ئەکەن وریابن لەگەڵ یەکەما فەرقی هەیە یەعنی زیادەرۆیی کاتی ئەوانەیە کەدەستگێرەکانی سەر عەرەبانەو شۆسـتەکانا ، بـۆیە سـزاکە کەمتـرە ئەوانەی سـەرەوە لە مـادەی یەکەم هـاتووە سـزایەکە زیـاترە هیـوادرم ئەو دوانە لێـك جیـا بـکەنەوە مەبەسـتمان ئەو کەسـانەیە دەسـتگێرو عەرەبانەکانی سەر جادەکانن سوپاس.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك ابوبکر.

بەرێز ابوبکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان.

تێبینیەكەی من بەشێكی وترا لەسەر وشەی تاوان بوو پێم وایە لە قانونەكانی ترا كە لەم پەڕلەمانە دەرمانكردووە وشەی (جرم)مان بەكار هێناوە هی ئەم خولەو خولەكانی پێشوتریش هەر چەندە وشەی سەر پێچیش دەبێت، بەڵام جرم ئەوەترە یانی لە تاوان بە رای من .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی – جێگری سەرۆكی پەڕلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك عبدالرحمن.

بەڕێز عبدالرحمن علی رضا:

بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان.

هەندێك لە قسەكانم كرا ئەوەی كە لێرە كە بە غیابی ئەزانم ئەوەیە لەخالی سێهەما خاوەنی ئەو موڵكە یا ئەو شوێنە ئەو كرێچیەی ئاسانكاری ئەكات خۆمان ئەزانین جۆرێك لەو زیادەرۆیانە یان ئەو كرین و فرۆشتنانەی كە ئەكرێت لەو ناوچانە لە رێگەی نوسینگەوە ئەكرێ، بۆیە ئەوەی لێرە غیابە ناوی ئەو نوسینگانەیە ئەكرێت ناوی نوسینگەكان بۆ مەسەلەی لێپێچینەوەو سزادانیش زیاد بكری و سوپاستان ئەكەم .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی – جێگری سەرۆكی پەڕلەمان:

فەرموو د. زۆزان فەرموو.

بەڕێز د.زۆزان صادق سعید:

بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان.

دیارە پرۆژە هەمی گەلەك هەلەیێت زمانەڤانی یێت تێدا، پشتەڤانیا وان گۆتنا دكەم ئەوێت دكتۆرە پەریێ گۆتی بۆ زیدە كرن یان راست ڤەكرنا، ئەگەر ل دەستپێكا رستا ئێكێ لەگەڵ ببیتە بۆ یەعنی بۆ پێشێل نەكردنی دێ درستر بیت وەكو سیاغە، ل برگا چارێ ژی دا بە پێی نینە د كوردیێ دا تو بە پێ جودا بنڤیسی ئو ئی جودا بنڤیسی وەكو رێنڤێس سبەهی ئیحتماله ل گەلەك جها بێتە نەشر كرنێ ببیتە جهێ تەعنێ ببێژن كەسێن پسپۆر نەبوون ئەوانا دروست بكەن؟ ئەو ئیبە دبیت پێڤە بهێتە نڤیسینێ، دیسان د هەمان رێزدا فەرمانبەران رەفتاری لە گەڵ دەكرێت ئەو ئیبە یا زێدەیە هەما رەفتارگەل تێتە كرنێ ئەڤە بۆ دروست كردنێن زمانی گەلەكێت تێدا هەین دكتۆرە پەریێ تەقسیر نەكر ئو سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی – جێگری سەرۆكی پەڕلەمان :

كاك تحسین فەرموو.

بەڕێز تحسین اسماعیل احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان.

بەر لەوەی تێبینیەكانم لەسەر ئەو خاڵانە كە هەیە باس بكەم من پرسیارێكم لە بەڕێز وەزیری شارەوانی هەیە؟ پێناسە چیە بۆ ئەو زەوی و زارو مولكانەی كە هی دەوڵەتن لە زۆربەی قەزاو ناحیەو گوندەكان تەنانەت لە دەورووبەری پارێزگاكانیش حوكومەت خاوەنی مولك نیە دەسەڵاتی بەسەر موڵكەكاندا نیە كێشەی لەگەڵ خەڵك هەیە، یەعنی زۆر جی هەیە دراوەتە پرۆژەیەكی زراعی ، بەڵام خاوەنەكەی نەیهێشتوە یان خاوەنەكەی ئەو دێیە نەیهێشتوە پرۆژە دراوەتە سیاحە، بەڵام خاوەنی ئەو دێیە چوە خۆی تەسەروفی تێداكردووە و نەی هێشتوە سیاحە كاری خۆی بكا ئەمە جاری وەكو پرسیار بۆ ئەوان و پێم خۆشە چۆن دەتوانن ببنە خاوەن موڵكی حكومەت.

ئەوەی تریان بە نسبەت ئەو زێدەرۆیانەی لەسەر موڵكی دەوڵەت دەكرێتن بەند كردن رەنگە زۆر جایز نەبن، نەبی بە سالێك من زیاتر دەمەوی ئەم موڵكانە بگەرێنەوە بۆ حكومەت، بگەرێنەوە بۆ دەوڵەت زیاتر غەرامە رەنگە دەوری هەبێت لێرە بەندكردنی

ساڵێك من پێم وایە زۆر زۆرە غرامە رەنگە زیاتر دەوری هەبێت و لەو شوێنانەی کە وشەی تاوان بەکار هاتووە پێم باشترە زێدەرۆیی تێدا جێی بگرێت و زۆر سوپاس.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

پەروا خان فەرموو.

بەرێز پەروا علی حمە:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

سەرەتا پێم خۆشبوو ئەگەر بەرێزانی ئەندامانی لیژنە لە کۆتایا سەرنج و روونکردنەوەکانیان بدەن کە هەموو تێبینیەکان ئەوتری سەبارەت بە ماددەی بلێین (12)کە ئەوترێت لەگەڵ پێشیڵ نەکردنی هەر سزایەکی توند کەوا د.پەری ئیشارەتی پێدا کەوا یاسا بەرکارەکان لە هەرێم دەقیان لەسەرکراون ئەوە زۆ تەرجومەیەکی حەرفیە خۆزگە ئەگەر بکری بە یاساکان دەرکراون دەقیان لەسەر کراون زۆر زۆر حەرفیە هیوادارم ئەگەر سیاغەیەکی بۆ بدۆزنەوە لە بڕگەی یەکەما ئەڵی لێرەوە من دەست پی ئەکەم کە ئەڵی لە (5.000.000) پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبی و لەنرخی ئەو روبەرەی زێدە رۆیی کراوەتە سەر لەکاتی رووداني زێدەرۆیەکە زیاتر نەبی نرخی ئەو رووبەرە چەندە ؟تەحدید کری باشتررێکە، ئەگەر نرخێکی بۆ دانێی تەخمینی بکەن ئەگەر تەحدیدیش نەکری ، بەڵام شتێکی بۆ دابندرێ، سەبارەت بە چوارەم بەرێزان ئیشارەتیان پێدا(د.پەری و د.زۆزان)، بەڵام ئەکری لەباتی بەرزەفتەکردنی کە وشەیەکی ئەویش تەرجومە کراوە، بەلام قانونی ئینزیبات لە تەنیشتیەوە ئەگەر لەقەوسێکیشابێت دابندرێت یەعنی ئەو وشەیە تۆزێك نامۆیە، راستە ئەمانەوێت بە کوردی بکری ، بەڵام هیوادارم ئەوە کاری لەسەر بکری زۆر سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

کاك ڤەمان فەرموو.

بەرێز ڤەمان فیصل سلیم:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

تێبینیەکەم هەر لە سەر سەرەتای ماددەکەیە ئەویش دەڵێتن لەگەڵ پێشێل نەکردنی هەر سزایەکی توندتر تەسەور دەکەم لێرانە دەست و پێی مەحاکم مقەیەد کردووە و تعاروز و تعاونیش دروست دەبی هەر لەگەڵ یەکەما لە کۆتایا دەڵێتن ئەگەر لەگەڵ نرخی روبەری زیادەرۆیەکەی کراوەتە سەر زیاتر نەبێتن یەعنی مەسەلەن بۆ نمونە ئەگەر (5،000،000) ملیۆن بێتن تۆ لە دەسپێکا بە مەحاکم گۆتیە ئەگەر برۆ سەر یاسایەکی تر ئەگەر لەوی سزایەکی توندتر هەبێتن دەبی تۆ ئەو سزایە جێبەجی بکەی تەبیعەتی یاساو حوکمە سزایەکانیش وان ، ئەگەر موشەرەع دابنێتن لە کاتی تەدبیقا ئەگەر نەتوانی رەدع و معالەجەی ئەو کێشە بکاتن مەجلیسی تەشریعی بۆی هەیە ئەو سزایانە راست بکاتەوەو توندتری بکاتن ،بۆیە لە دەسپێکا پێویست ناکا ئەو نەصە دابنێی بڵی لەگەڵ پێشیڵ نەکردنی هەر سزایەکی توندترو زۆر سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس، شوکریە خان فەرموو.

بەرێز شکریە سمایل مصطفى:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

تاوانەکان ئەگەر بگۆڕدرێت بکرێتە سەر پێچی، نوسینگەکانیش دیارە بەشێکی پشکی گەورەیان بەر دەکەوێت لەو سەر پێچیانە پێم وایە ناویان بهێندری و ئەوەشیان بۆ زیاد بکری سەرەرای ئەوەی ئەو غەرامانە غەرامەو بەندو ئەوانە بیان گرێتەوە مۆڵەتیشیان لی بسەندرێتەوە بۆماوەی ساڵێك، بەشێوەیەکی گشتی ئەو غەرامەی کە داندراوە بۆ ئەو

زێـدە رویـانە سـەرپێچیانە بەراسـتی غەرامەکـان زۆر کەمـن لەبەر ئەوەی ئەو کەسـەی کە شتێکی وای لی ئاشکرا دەبێت حەتمەن پێشتری زۆر شتی لەم بابەتە کـردووە ، رەنـگە هـیچ سزاش نەدرابێـت پـێم وایا غەرامەکـان بکـرێتە دوو ئەوەنـدە یـا سی ئەوەنـدە باشـترە بەنـد کردنەکان کەم بکرێتەوەو سوپاس.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك ئومێد فەرموو.

بەرێز ئومێد حمە علی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها سەرنجەکەم لەسەر ئەو برگەی یەك ئەو (5.000.000) پێنج ملیۆن دینـارەی کـراوە، ئەڵـی (5.000.000) پێـنج ملیـۆن دینـار کەمتـر نەبێـت و لە نرخـی ئەو رووبەرەی زیـادەرۆیی کراوەتە سەر با بلێین لەکاتی روودانی زیادە رۆیەکە زیاتر نەبی ،رەنـگە هەنـدێك لەو زیـادە رۆیـانە ئەو پـارچە زەویە خـۆی بـایی (5.000.000) پێـنج ملیـۆن دینـار نەبـی نـرخەکەی لە (5.000.000) پێنج ملیۆن دینار کە کەمترە تۆ دەلی نابی لە (5.000.000) پێنج ملیـۆن دینـار کەمتـر نەبـی لە هەمـان کاتـدا نـابی لە نرخـی زەویەکەش زیـاتر بـی ئەمە ئەبـی چارەسـەر بکری ،جـونکە مەرج نیە هەمـو زێـدەرۆیەکان نرخەکەیـان ئەسـڵەن بگـاتە (5.000.000) پێـنج ملیـۆن دینـار بە تـایبەتی لە نـاوچە دوورە دەسـتەکان قەزاو ناحیەکـان لە گونـدەکان یەعنـی ئەو نرخە ئەو پارەیە زۆر زۆرە زۆر سوپاس.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

د. سیراج فەرموو.

بەرێز د.سیراج احمد محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

منـیش لەگەڵ غەرامەکـان بەراسـتی غەرامەکـان ئەبـی زیـاتر بکـری و تەفـاهومیش هەبـی شــوێن لەگەل شــوێن فەرقــی هەیە ، تەجــاوز لەگەل تەجــاوز فەرقــی هەیە، نــابی هەر هەموویان بە یەك چاو بدرێتن.

دووەمیش: باسی تاوان کرا ، من پێم باشە بکری (المتجـاوز)یەعنـی زێـدەرۆکار و پاشـان ئەو کە باسـی لادانی زێـدەرۆکار دەکـاتن زێـدەرۆیەکە بـا لەسـەر ئەسـتۆی ئەو کەسـە بێـت کە (المتجـاوزە)بۆخۆی حـوکمەت بـۆ ئەو ئەرکەی لە سـەر شـانی خـۆی بگـریتن نیـوەی تێـك داو ئەوەی تێکداو خۆی مەشغوڵ و سەرقاڵ بکاو مەصایف سەرف بکاتن وام پی چاکە ئیـزافە بکری لە هەر شوێنێك باسی لابردن بکرێتن لابردنەکە زێدە رۆکارەکە بەخـۆی لابردنەکەی لە ئەستۆی خۆی بگری و زۆر سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك دلشاد فەرموو.

بەرێز دڵشاد شعبان عبدالغفار:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە رەچاو کراوە تەنیا لایەنی قانونی و لایەنی ئـابووریە لە یاسـاکە دا حەزدەکەیـن تۆزێـك رەچـاوی لـایەنی کۆمەڵـایەتیش بکـری ،جـونکە زۆربەی هەرە زۆری ئەو خەڵـکەی کە تەجاوزی کـردەی خەڵکـی فەقیـر حاڵ و یەعنـی لە نەبـوونی بـووە خانوەکـی لەسـەر عەرزی تەجاوز کردووە یان عەرەبانەیەکی بە تەجاوز دانـاوە یەعنـی حەز دەکەم سزایەکە ئیختیـاری بی یان پارە یان سجن ، جـونکە تـۆ کـابرایەکی فەقیـر حاڵ پارەشـی لـی بسـتێنی و سجنیشـی بـکەی لە مـاڵ و منـدالیش جیـای بـکەیەوە ئەمەش لە رووی کۆمەڵـایەتیەوە ئەگەر رەچـاو بکری شتێکی باش دەبی زۆر سوپاس.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو د. ڤالا.

بەرێز د. ڤالا فريد ابراهيم:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

زۆر باسی رەفتارو تاوان و ئەنجامدانی تاوان کرا لێرانە ئەمە ئەگەر بە رەفتاریشی دا نێین و بەزێدە رۆکاریشی دا نەنێین و بە تاوانیش ناوی ببەین هیچ کێشەیەکی نیە لە رویی یاسایەوە ،چونکە ئەو عقوبانەی ئێمە دامان ناوە عقوبەی موخالەفەو عقوبەی جوونحەن، بۆیە کەسەکە بە تاوانباریش ناو ببری و بە تاوانیش ناوی ببەین زۆر ئاسایە لە یاساکە ئەوە خالی یەکەم.

خالی دووەم:پێشنیار کرا کە هەموورەفتارەکان بکرێنە سەر پێچی ئەمن هەموو عقوبەکانی بۆ موخالەفە دا نەنراون عقوبەمان هەیە بۆ تاوانەکانی جونحە دانراوە بەند کردنی تێدایە بۆ ماوەی شەش مانگ ، بۆ ماوەی دووساڵ ، بۆ ماوەی زیاتر لە سالێك ئەوەی کە باسکرا لەسەر دیباجەکە لەگەڵ پێشێل نەکردنی هەر سزایەکی توندتر کەوا یاسا بەرکارەکان لە هەرێم دەقیان لەسەر کردووە ئەمە مەبەستمان ئەوەیە کە ئەو یاسایە خاضع بێت کە دەرمان کردووە، بۆیە ئەمە لێرە محاکم و موقەید ناکەین موحاکم و موخەیر دەکەین لە نێوان ئەو سزایانەی ئەو یاسایانەی داینراوە لە نێوان ئەو سزایەش کە لە یاسایەکی تر دا هەن و توندترن کە ئەوان جێبەجی بکاتن ئینجا پێشنیارێك هەبوو لە هەرێم کە دەقیان لەسەر کراوە بەس بگوتری یاسا بەر کارەکان لە هەرێم ئەوا موصتەلحاتی قانونین لە قانوندا (المنصوص عليها)یەعنی موصتلەحاتی قانونین هەندێك لەو مادانەی کە حوکمە سزایەکان و قانونین هەندێك تەحەمولمان بکەن ، چونکە ئەو موصتەلەحانە ناتوانین ئەوانە دابنێین کە خۆشە لەسەر زمان الا دەبی ئەو موصتەلاحاتە دابنێین کە لە یاسا بەکاریان دێنی سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهيم ئێمنيكی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

د. بەهار فەرموو.

بەرێز د.بەهار محمود فتاح:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

تەنها ئیزافەیەك بۆ قسەکانی بەرێز د. ڤالا باس لەوەش کرا ئەو کۆمپانیایانەو ئەو شوێنانە بکری کە ئەو کارانە ئەنجام ئەدەن ماددەی دوای ئەو باسی ئەوە ئەکا هەر بۆ دڵنیایی بەرێزان کە ئەو ئیختراعەیان کرد .

بەرێز جعفر ابراهيم ئێمنيكی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس، كاك عمر فەرموو.

بەرێز عمر عينايات حمه سعيد:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

بەرێز کاك تحسين باسی بەندکردنی کرد وتی زۆرە بە پێی ئەزمونی ئێمە خەلك هەیە ئامادەیە بیست مليۆن دينار بدا ،بەڵام يەك شەوی لە بەنديخانە نەبی لەبەر ئەوە بەندکردن زۆر گرنگە لەم ياسايە هەبێت ئەوە بە نيسبەت جوابی کاك تحسين .بەنسبەت کەسێك يەکێك لە برادەران باسيان کرد وتيان فەرق هەبی غەرامە لە نێوان قەزاو ناحيە ئەمە ياسايە دەری دەکەين جاری وا هەيە شوێنێك لە سەنتەری قەزايەکا زيادەرۆيەکی لەسەر ئەکری زۆر گرانترە لەوەی لە قەراغی پارێزگای سلێمانی يا پارێزگای هەولێر ئەکری لەبەر ئەوەی تۆ ناکری تەزئيەی بکری لە قانونا ئەوە بە نسبەت فەرق کردن جاروا هەيە تۆ مەسەلەن غەرامەيەك ئەکەی مرورێك موخالەفەيەك ئەکا بلێين لە سلێمانی يا لە قەزايەك يا لە چۆمان ناکری بلێی ئەو موخالەفە لەگەل مروری هەولێرا فەرقی هەبی ئێمە ياسا دا ئەنێين لێرە لەگەڵ داوای لێبوردنم ئەوا لە شوێنی خۆيا نيە ئێمە کە جيای بکەينەوە ئەم غەرامەيە لە قەزايەك جيابی لە ناحيەك جيا بێت لە سەنتەری پارێزگايەك جيا

بێت بە نسبەتی غەرامەکانەوە من پێم باشە چەند هاوریەك باسیان کرد پێم وابی پەرواخان باسی کرد کاك ئومێدیش باسی کرد کاك بێستون یەکی لەوانە باسیان کرد لایەنی کەم و لایەنی زۆری دا بنێین (5.000.000) پێنج ملیۆن دینار بە (2000.000) ملیۆن دینار ئەگەر ئێمە بچینە داهاتی مەحکەمەوە بۆ خەملاندنی نرخەکەی ئەوکاتە پێویستمان بە خەبیر ئەبێت تا مەحکمە خەبیر دێنی و خەبیرجەند جەلسەیەکی ئەبێو ئی ئەمە گەورەترین کارەسات بۆ محکمە دروست ئەکاو هەر تەواو نابی لەبەر ئەوە بلێین لایەنی کەمی غەرامەکە وەلانێ زۆری غەرامەکە ئەوەی بەرێزتان لەسەری رێك ئەکەون قەراری لەسەر ئەدەن لانی کەم و لایەنی زۆری بۆ دیاری بکەین و زۆر سوپاستان ئەکەم .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو د. عزت.

بەرێز د.عزت صابر اسماعیل:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە باسی زیادەرۆی دەکەین بەراستی ئەم یاسایە بۆ داهاتووە بۆ هەمووجۆرێکە لە زیادەرۆیی ئەگەر کەسێك ئۆتۆمبێلەکەی لە گەراجەکە جێی نابێتەوە نیو مەتر زەوی دێنێتە پێشەوە بگاتە دوو مەتر زیادەرۆیی، سی مەتر زیادەرۆیی ناکری لایەنی کەمی غەرامەکەی (5.000.000) پێنج ملیۆن دینار بێت بۆ دوو مەتر زیادەرۆیی، بۆیە لەگەڵ لیژنەی یاسایی گەیشتینە ئەو دەر ئەنجامەی ئەو (5.000.000) پێنج ملیۆنە بکری بە (3.000.000) سێ ملیۆن لایەنی کەمی بی ئەگەر هەرچیەکی کردبی (3.000.000) سێ ملیۆن بی بەشە بەرزەکەشی بریتییێت لەوەی کە وەك خۆی لە بڕگەکەیا هاتووە کە زیاتر نەبی لە بەهای راستەقینەی ئەو رووبەرە زەویەی کە زیادە رۆیی لەسەر کراوە زۆر سوپاس.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك ماجد فەرموو.

بەرێز ماجد عثمان تۆفیق:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری رایی کاك عمر عینایات دەکەم سەبارەت بەوە لە فەقەرەی یەکەم لە نرخی ئەو رووبەرەی زیادە رۆیی کراوەتە سەری لەکاتی روودانی زێدەرۆکە زیاتر نەبێت هەندێك برادەران تەعلیقیان لەسەر هەبوو من دەلێم کەمتر نەبێت و لێرەدا نوسراوە لە نرخی ئێمە دەلێین بە مەرجێك لە نرخی ئەو رووبەرەی زێدەرۆیەیی لەسەر کراوە کەمتر نەبی سوپاس.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

خاڵی نیزامی.

بەرێز پەروا علی حمە:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە و وشەیەی کە وتم دەقیان لەسەر کراوە ئەگەر ئەوە لە زمانی کوردیا (ینص علیها) بۆ دەقی ئەگەر بکری بە دەق دەقی ئەدەبیە بۆ شعرو پەخشان ئەکری ئەوە بگۆردرێت بە ئاماژەیان پی کراوە ،جونکە ئەو تەر جومە (ینص علیها) دەقیان لەسەر نیە ببورە ئاخر بەکار دێت ، بەڵام زۆر تەرجومەیەکی حرفیە دەق بۆ دەقی ئەدەبی ئەبێت ،عەرەبیەکەی بەکار بهێنرێت باشترە کە بە رای من زۆر سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئومێد فەرموو.

بەرێز ئومێد حمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

لە قسەکانا جەختمان لەسەر ئەوە کردەوە کە ئەو (5.000.000) پێنج ملیۆنە زۆرە ئیستاش ئەو برەی دیاری کراوە د.عزەت ئەوەش زۆرە لەبەر چاوگرتنی ئەوەش کە ئەگەر پارچەیەك زەوی لە گوندێکی کوردستان لە گوندێکی شارەزوور یان مەنتیقەی پێنچوێن تەماشا بکەی ئەو (3.000.000) ئەو سێ ملیۆنەش بۆ غەرامە کردن زۆر زۆرە، ئەکرێ (1.000.000) ملیۆنێك لایەنی کەمی دابنری و بەو مەرجەی تریان بهێلێتەوە ئەوکاتە دەسەڵاتی حاکم خۆیەتی کە ئەو زەویەی کە نرخێکی زۆری هەیە غەرامەیەکی زۆرتری بکا لە دەسەڵاتی ئەواندا دەبێت ،بەڵام بەو شێوەیە تەعامول بکری بە دڵنیایی زیانێکی گەورە بە تایبەتی بەو چین و توێژو فەقیرو هەژارەکانی کۆمەڵگەی ئێمە ئەگەیەنێت و تەئکید قسەی ئەو هاورێیەمان کە باسی لەوە کرد بە تایبەتی ئەوەی عارەبانەی سەرچادەکانەوە ئەوە ئیشکالێکی زۆر سەرەکی کۆمەڵگەی ئێمەیە شارەکانی ئێمەیە دەبی زۆر وریا بین لەمە تەنانەت ئەوان نارەزایی دەر دەبرن لەبەر ئەوەی رێگەیان پی نادری لەو شوێنانە کارو کاسبی خۆیان بکەن لە دۆخێکی ئابووری زۆر خراپی ئەوەی ئێستا کە ئێمە تێیدا ئەژین بۆیە دەبی لەوەشا تۆزێك بە حەزەرەوە تەحەمول بکەین نالێم هەمووبنەما یاساکانی خۆمانی بۆ تێك بدەین ، بەڵام لەو مەسەلەیە ئەبی تۆزێك بە حەزەرەوە تەحەمول بکەین و زۆر سوپاس .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز ئومێد حەمە علی .ئێستا داوا لە بەرێز وەزیری شارەوانی دەکەم رەئی و سەرنج و تێبینی وەزارەتی شارەوانی وەزارەتی پەیوەندیدارەکان پێشکەش بکات .

بەڕێز نەورۆز مولود /وەزیری شارەوانی و گەشتو گوزار:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

تایبەت بە تێبینیەکانی ئێمە وەك وەزارەتی شارەوانی و وەزارەتی دادیش بەهەمان شێوە و کشتوکاڵیش لە ماددەی (12)بڕگەی یەکەم کە تەحدیدی غەرامەکە کراوە ئەو (5.000.000) پێنج ملیۆنە کە حەدی کەمترینیانە ئێمە پێشنیار ئەکەین کە حەدی ئەعلاشی بۆ دیاری بکری ،بەڵام بە مەرجێك ئەو بڕگەیە هەڵبستی کە دەلی لە نرخی ئەو رووبەرەی زیادەرۆیی کراوەتە سەر لە کاتی روودانی زیادە رۆکە کە زیاتر نەبێت سزاکەی ئەمە دەبێتە رێگرو دەبێتە موشکلەیەکی گەورە بۆ جێبەجی کردنی لەبەر ئەوە تا دادگا تەقدیری دەکا، تا دادگا دیاری دەکا بە چەند و چۆن تەقدیری دەکا نرخی بۆ دادەنی ، ئەوە کار لە کارا دەترازی بۆیە ئەو بڕگەیە لابری ئەگەر پێتان ئەکری پێتان باش بی حەدی ئەعلاکەی بۆ دا بنێن بۆ نمونە لە (20.000.000) بیست ملیۆن زیاتر نەبێت بۆ نمونە ،بەڵام ئەو بڕگەیە دەبی بە هەموو شێوازێك نەمینی لەبەر ئەوەی دەبێتە رێگر لە بەردەم جێبەجێکردنی بڕگەکانی ئەم یاسایە ئەمە خاڵی یەکەم .

خاڵی دووەم : کە ئەوە لە بیر کراوە لە کۆتایی بڕگەی دووەم دەبی بنووسری لادانی سەرپێچی کار لەسەر خەرجی خۆی بێتن دەبی ئەو بڕگەیە ئیزافە بکری لەگەڵ لابردنی زیادەرۆیی لەسەر خەرجی خۆی ئەوە لە کۆتایی بڕگەی دووەم. لە هەر دوو سێیەمیش بە هەمان شێوە لە یەکەم و دووەم هەمان شێواز دەبی ئەوەی لەسەر بی لابردنی تەجاوزەکە لەسەر خەرجی خۆی بێت .

سەبارەت بە بڕگەی (4)م کەم تەرخەمەکە کەدیاری کراوە دەلی هەر کەسێك کەم تەرخەم بێت لە بەجی گەیاندنی لە لابردنی زیادەرۆیی ئەوانەی ئەندامانی لێژنەن، بەڵام لێرە باسی سەرۆك لێژنەو سەرۆکی فەرمانگەو سەرۆکی یەکە ئیداریەکان و هەر فەرمانبەر دەبی

شان به شانی ئەو ئەندامانە سزا بدرێن ئەوانیش دەبی سزایان بۆ دیاری بکرێ، بۆیە لێروکانە تەنها کورت نەکرێتەوە سزاکان تەنها لەسەر ئەندامانی لێژنە نەبێ، بەڵکو دەبی سەرۆکی لیژنەکان و سەرۆکی یەکە ئیداریەکان و بە هەمان شێواز سزاکانیان بۆ بنووسرێت و هەروەها سەبارەت بە رای ناوخۆ پێیان باشە کەوا سزای سەربازیش ئیزافە بکری لە بڕگەی (4)م سزای سەربازیش کە ئەوەی سەربازەو سزای بۆ دابنرێت کەم تەرخەمن راستە لە بڕگەی (5)مدا دیاری کراوە، بەڵام ئەوە بۆ کەم تەرخەم نیە ئەوە بۆ زیادەرۆکارە ئەگەر خۆی تەجاوز بکا ، بەڵام بڕگەی (4)م دەبی لە سزایەکانیش دەبی سزای سەربازیش زیاد بکری ئەوە تێبینی وەزارەتی ناوخۆیە .
لە بڕگەی سێیەمیش باسی تاوان کرا دەکری هەر تەسمێکی دیکە وەکو د.ڤاڵا ئاماژەی پێکرد هەروەها دەلی ئەوەی بە هاوبەش دا دەنری لەو تاوانەی لە بڕگەی یەکەمیشی بۆ زیاد بکری تەنها دووەم نا کە لە بڕگەیەی یەکەم و دووەمی ئەم ماددەیەدا هاتووە بە هەمان سزاکەی سزا دەدرێت ئەوە وەکو تێبینیەکانمان لەسەر ئەو ماددەیە .
سەبارەت بە وەڵامی بەرێز کاك تەحسین ئەندام پەڕلەمان لەسەر سوئالێکی بەرامبەر بە ئێمە وەکو وەزارەتی شارەوانی کردی کە دەسەڵات لەسەر موڵك و ماڵەکان چیەو چۆن زەویەك تەرخان دەکرێت بۆ پڕۆژەیەك ، بەڵام ئیجرائاتی لەگەڵ ناکری یاخود ساحێب زەویەکە دەستی لەسەر هەڵناگری زۆر راستە، بەڵام ئەوە لەو حاڵەتانە روودەدات ئەو زەویانەی کە تەسفیە نەکراینە کە موڵکی نە حکومەتەو نە هاوڵاتییە پێشتر کە میزانیە باش بوو بودجەی حکومەت باش بوو زۆربەی پڕۆژەکان بۆ نمونە جادەو شەقام و مەکتەب و پڕۆژە خزمەتگوزاریەکان کە لە لایەن حکومەت ئەنجام دەدرا ئەگەر زەوی هاوڵاتی بەگەڵ کەوتبایە لەو شوێنانە کە تەوسیە نەکراون ئەوە لە بری ئەو مەبلەغەی کە بۆ پڕۆژەکە دادەنرا مەبلەغێك بۆ خاوەنەکان دادەنراو بۆیان دەدرا یاخود چەندین رێنمایی لابەلا هەبووە بۆ نمونە ئەگەر هەر دۆنمێك (200) م بداتی بۆ نمونە لە پشدەرو قەڵادزی رێنمایەکی تایبەتیان بۆ هەبوو بەو شێوازە چارەسەر دەکرا ،بەڵام ئەوانە هەموی راگیرا ئەو رێنمایانە و بە هۆی قەیرانی دارایش رۆژ نەمانی پرۆژە ئەو حاڵەتەی ئێستاکە زیاتر بەر چاوە ، خەڵکەك هەیە ئەگەر مولکی حکومەت نەبی و مولکی هاوڵاتیەکەش نەبی لەوانەیە بەر بەست بی لەبەر پڕۆژەکە بکاتن ئەوە کێشەیە بە هۆی نەبوونی ئەو شوێنانەیە کە تەوسیە کراون هەنێکیشیان ئەگەر سەنەدیان هەبوبی بۆ نمونە پرۆژە بۆ سیاحە یاخود گەشتوگوزار ئەگەر سەنەد بە ناوی سیاحە بوو مولکیەتی زەویەکە حوکم دەکات ئەگەر موڵکیەتی بەلەدیە بووبی یاخود هی گەشتوگوزار بێت یاخود هی دارایی بیت ئەوە جیهەتی پەیوەندیدار لەسەریتی مولزەمە ئەوەی لەسەری ئیعتراز دەکا پرۆژە ئەنجام بدرێتن ئینجا ئیجرائاتی یاسایی بکرێتن ئەم حالەتانە هەبووە، بەڵام هەموی بەسەر کرایە، بەڵام بە پێی توانا ئەوەی کێشەی هەرە زەقە ئەوەی ئاماژەی پێدا کاك تحسین ئەو مەنتیقانەیە کە تەوسیەیان نیەو سەنەدیان نیە زۆر سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز نەورۆز مولود وەزیری شارەوانی بۆ ئەو روونکردنەوەیە کە رەئی وەزارەتی شارەوانی بوو وەزارەتی ناوخۆبوو وەزارەتی کشتوکاڵ بوو وەزارەتی داد بوو سوپاس، ئێستا بەرێزان داوا لە لیژنە پەیوەندیدارەکان دەکەین دارشتنێکی نوی بۆ ئەو ماددەیە بکەن بۆ ئەوەی بخەینە دەنگ دان نیصابەکەش هەیە نەجنە دەری تا تەواو دەکەین بەلی ئێستا گوی بگرن فەرموو د.ڤاڵا.

بەرێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان.
بەشی سێیەم حوكمە سزایەكان : ماددەی (11)لەگەڵ پێشێڵ نەكردنی هەر سزایەكی توندتر كەوا یاسا بەركارەكان لە هەرێم دەقیان لەسەر كردووە .
1-هەركەسێك رەفتارێك لەو رەفتارانەی لە بڕگەی (1) ماددەی (4) ی ئەم یاسایەدا هاتووە ئەنجام بدات ئەوا بەبەندكردن بۆ ماوەیەك لە یەك ساڵ كەمتر نەبێت و بە پێژماردنێك لە (3.000.000) سێ ملیۆن دینار كەمتر نەبێت و لە (15)ملیۆن دینار زیاتر نەبێت سزا دەدرێت .
2-هەركەسێك رەفتارێك لەو رەفتارانەی لە بڕگەی دووەمی ماددەی (4)ی ئەم یاسایەدا هاتووە ئەنجام بدات ئەوا بە پی بژاردنێك لە (500،000) پێنج سەد هەزار دینار كەمتر نەبێت و لە (2.000.000) دوو ملیۆن دینار زیاتر نەبێت سزا دەدرێت، و لە حاڵەتی گەڕانەوە سزاكەی دەبێتە بەندكردن بۆ ماوەی سی مانگ و پی بژاردنێك لە (2.000.000) دوو ملیۆن دینار كەمتر نەبێت و لە (4.000.000) ملیۆن دینار زیاتر نەبێت و لابردنی زیادەرۆكە لەسەر خەرجی زیادە رۆكار دەبێت .
3-خاوەنی ئەو مۆڵكە یان ئەو شوێنە یان ئەو كرێچیەی ئاسانكاری دەكات یان یارمەتی دەدات لە ئەنجامدانی زیادەرۆیی ئەوا بە هاوبەش دادەنرێت لەو رەفتارانەی لە بڕگەی دووەمی ئەم ماددەیە دا هاتووەو بە هەمان سزاكەی سزا دەدرێت .
4-هەر كەسێك لە سەرۆك و ئەندامانی لیژنەو كارمەندانی فەرمانگە پەیوەندیدارەكان كەمتەرخەم بن لە بەجێگەیاندنی ئەركەكانی لە رێگرتن یان لابردنی زیادەرۆیی ئەوا بە پێی یاسای بەرزەفتەكردنی فەرمانبەران رەفتاری لەگەڵدادەكرێت .
5-ئەگەر زیادەرۆكار فەرمانبەر یان راسپێردراو بە راژەی گشتی بێت یان یەكێك لە كارمەندەكانی هێزەكانی ئاسایشی ناوخۆ یان هێزە جەكدارەكان بێت و سیفەتی خۆی لە ئەنجامدانی تاوانەكە و سوودهێنابێت استغلال یان ئاسانی كردبێت بۆ كەسانی دیكە ئەوا بە بارو دۆخی توندكراو دادەنری لە رەفتارەكانی هاتوو لە هەردووبڕگەی یەكەم و دووەمی ئەم ماددەیە .
بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنیكی – جێگری سەرۆكی پەڕلەمان:
سوپاس بۆ بەڕێز سەرۆكی لیژنەی یاسایی بۆ خوێندنەوەی ئەم ماددەیە دیارە بڕگەیەك ماوە ئیزافە بكری فەرمووعمر عینایات .
بەڕێز عمر عینایات حمه سعيد:
بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان.
پێم وایە جەنابی د.ڤالا یەك شتی بیر چوو لە بڕگەی یەكەما لەگەڵ لابردنی زیادەرۆیەكە لەسەر خەرجی خۆی لە دووەما داماناُ لە یەكەما ئیزافەمان نەكردووە ، بۆ ئەوەی پێشی بخرێتە دەنگدانەوە با بەسەرمانا نەچێت .
بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنیكی – جێگری سەرۆكی پەڕلەمان:
ئەو ماددەیە و ئەمن دەبینم هیچ تێبینیەكی لەسەر نیە خالی نیزامیە ؟ فەرمووكاك خەلەف .
بەڕێز خەلەف احمد معروف:
بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان.
من لە ماددەی پێشوو قسەیەكم كرد لەسەر ماددەی پێشوو لە خاڵی پێنجەمی ئەم ماددەیە هاتووە بۆیە نەم ویست قسەی لەسەر بكەمەوە بەو ئومێدەبووم كە رێك بكرێتەوە بۆیە وەك خۆی ماوە ئینجا بۆیە قسە ئەكەم لە سەرەتاوە ناوم نە نووسی ، بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان ئەلی ئەگەر ئەنجامدەری تاوان فەرمانبەر یا راسپێردراو بە راژەی گشتی بێت یان یەكێك لە كارمەندانی هێزەكانی ئاسایشی ناوخۆ بێت، ئەمە بەڕێز سەرۆكی لیژنەی شارەوانی و یاسایی بەراستی ئەم بابەتە ئەوەی كە ئێمە وتمان پۆلیسە

ئەزانـی ئەینێـری بـۆ کارێـك کە ئەو کـارە شـەئنی ئەو نـیە دیفـاع کـردنە لە زیـادە ڕۆیـی ڕووبەڕووی هێزەکانی تری پۆلیسی هاوری ئەبێتەوە وەك نمونە باسی بکەم هیچ سزایەك بـۆ ئەوە دا نەنـراوە بـۆ نمـونە مـن پۆلیسـم لە یەکێـك لە دەزگا فەرمیەکـان بەر پرسـەکەم ئەمـرم پـی ئەکـا لەگەڵ گروپێکـی تـر ئەڕۆم ڕووبەڕووی هێزەکـانی ئاسـایش بـومەتەوە یـا ڕووبەڕوی موەزەفەکـانی شـارەوانی بـومەتەوە کە چـون بـۆ ئیجرائـاتکردنی قەزیەیەکـی زیـادەڕۆیی ئیجرائـات چیە لەگەڵ ئەمە بـۆ مـن چـیە؟ لەو بابەتەیـا هـیچ سـزایەك بـۆ ئەمە دانەنـراوە بـڕگەی پێـنجەم ئەوەی لە بـڕگەی پێنجەمـا هـاتووە ئیسـتغلال کردنـی مەنصـەبە ئەمەی من ئەیلێم ئیستغلالی مەنصـەب نییە بە تەنها پۆلیسێك ئامرەکەی فەرمانی پـی ئەکا ئەچێـت دیفـاع لە زیـادەڕۆیەك ئەکـا کە هێزەکـانی تـر هـاتوون ئەو زیـادەڕۆیە لـابەن سزای ئەوە چیە سوپاس .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

بەلی سوپاس بۆ بەڕێز خەلەف احمد .کۆتایی ڕوونکردنەوە لەلایەن لیژنەی یاسایی .

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

کاکە ئیستغلال مەنصەبەکەی ئیستغلال دەکات بۆ ئەنجام دانی تاوانەکانی بڕگەی یەکەم و دووەمی ماددەی (4)ی یاساکە خۆ ئێمە نالێین لەسـەر ئیستغلال کردنەکە سزا دەدرێت ئێمە دەلێین ئیستغلالی مەنصـەبی خـۆی دەکا بـۆ چـی بـۆ ئەنجامدانی ئەو ڕەفتارانەی لە بڕگەی یەکەم و دووەمی ماددەی (4)می یاساکە داهاتوون کە ئەمە مەنعی دەکەین بەلـی مەبەستمان ئەوەیەو سزاکەش بە زەرفی موشەدەدیشمان داناوە لێرە.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سـوپاس بـۆ بەڕێـز د. ڤاڵا سـەرۆکی لیـژنەی یاسـایی بەڕێـزان ئەم مـاددەیە ئامـادەیە بـۆ دەنگدان بەو شێوازەی خوێندرایەوە دەخەینە دەنگدان ئەو ماددەیە فەرموو د.ڤالا.

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

لابردنی زیادەڕۆکە لەسەر خەرجی زیادەڕۆکار دەبی بـۆ بڕگەی یەکەم و دووەمـی ماددەی (11) زیاد دەکرێت.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

ئەوەش ئیزافەکرا بەو شێوازە ماددەکە هەمـووی دەخەیـنە دەنـگ دان مـاددەی (11)ئەوەی لەگەلیەتـی دەسـت بەرز بکـا تکـایە؟ (50)کەس بە پەسـەند دەزانـن ، ئەوەی دژە ؟(4)کەس دژن، ماددەکە بە زۆرینەی دەنگ پەسەندکرا، ماددەی (12).

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

هەرکەسـێك کە کارێـك لە کارەکـانی نێوەنـدگیری یـان دەڵـاڵی لەسـەر ئەو زەوی و زاری خـانوبەرانەی حوکمەکـانی ئەم یاسـایەی دەیـان گـرێتەوە ئەنجـام بـدا ئەوە بە بەنـدکردن بـۆ مـاوەیەك لە سـی مانـگ کەمتـر نەبـی و لە شـەش مانـگ زیـاتر نەبـی بە غەرامەیەك لە (5.000.000) پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبی و لە بەهـای ئەو ڕووبەرەی زێدەڕۆکەی کـراوەتە سەرە لە کاتی ڕوودانی زێدەڕۆکە زیاتر نەبی سزا دەدرێ.

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان ئەوەی پەیوەستە کە دەلـی لە بەهـای ئەو ڕووبەرەی زێـدەڕۆکەی کراوەتە سەر لەکاتی زێدەرۆ زیاتر نەبی ئەوا بە مەبلەغ دایدەنێن و هەڵدەگیرێت.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی بەڕێزان دەرگای گفتوگۆ لەسـەر مـاددەی (12) دەکەیـنەوە دیـارە کەس نـیە، داوا لە لیـژنەی یاسـایی دەکەیـن، بەڕێـز وەزیـری شـارەوانی ئەگەر لەسەر ئەم ماددە ڕوونکردنەوەیەك هەبێت.

بەڕێز نەورۆز مولود / وەزیری شارەوانی و گەشتو گوزار:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
پشتگیری رایەکەی د.ڤاڵا دەکەین کە بە مەبلەغ دیاری بکری لێرە بەڵام ئەو سی مانگەو شەش مانگە بە رەئی من حوکمەکانی زۆر کەمە پێویستە زیاتر بکرێتن لەبەر ئەوەی ئێمە دەلێین ئەو یاسایە بۆ رەدعە، بۆیە ئەگەر حوکمەکانی ئەو مادانە زیاتر بکری بە رای ئێمە باشترە ، سی مانگەکەو شەش مانگەکە بە رای ئێمە کەمە هەروەها وەزارەتی ناوخۆش داوادەکات کە پێشنیار دەکەن کەوا نوسینگەکان بەتایبەتی ناویان لێرە بێت مەکتەب عقارات کەئەوان زۆر تیجارەت بەو زەویانە دەکەن دەلی لێرە لە ناو قەوس بنووسن ئەمە دەلالیمان نوسیووە، دەلی نوسینگەکانی عەقارات دیاری بکری تەحدید بکری بۆ ئەوەی زیاتر تیجارەتەکە دەڵاڵەکە لە نووسینگەی عقاراتەکانەوە دەکری ئەوە وەکو تێبینی ناوخۆیە.
بەڕێز/جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان :
سوپاس بۆ بەڕێز وەزیری شارەوەانی نەورۆز مولود کە کە رای وەزارەتی شارەوانلی وەزارەتی ناوخۆ پێشکەش بە دانیشتنەکەی کرد، ئێستا لیژنە پەیوەندیدارەکان لە نێوان خۆیاندا، بەڕێز مامۆستا ملا غەریب.
بەڕێز غریب مصطفى حمەخان:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
بۆ ناو هێنانی نوسینگەکان هەر لە پاڵ کەسێکا ئەوەش ئیزافە بکری هەر کەسی یا نوسینگەیەك تا کۆتایی هەر کەسێك یا نوسینگەیەك تۆ جاروا هەیە نوسینگەیەك زیاتر لە کەسێکی تیایە جاروا هەیە کەسێك دەیکا نوسینگەی نیە لەبەر ئەوە هەردووکی ئاوا باس بکری باشترە.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
سوپاس بۆ بەڕێز مامۆستا ملا غەریب هەر ئەوەیە ئەو تێبینیە، راویژکاری پێویستە لە لایەن لیژنە پەیوەندیدارەکان روونکردنەوە لە لایەن بەڕێز د.بەهار.
بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
داوای ئەوە کرا کە وشەی نووسینگە ئیزافە بکری ئەو وشەیە وشەیەکی قانونی نیە، بۆیە کە ئەلی هەر کەسێك کەسی مەعنەوی تەبیعی هەیە، کەسی مەعنەویش هەیە خۆ ئەو نووسینگانە کەسی مەعنەوین یەعنی ئیتر ئەیگرێتەوە بۆیە ئەگەر ئیزافەش بکری رێگریەك نیە، بەلام موستەلەحێکی قانونی نیە زیادەیە .
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
بەڕێز د.ڤالا سەرۆکی لیژنەی قانونی فەرموو.
بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
لێرانە کە دەلێین هەر کەسێك کارێك لە کارەکانی نێوەندگیری یان دەڵاڵی بکا مەبەستمان لە دەلاڵی زیاتر لێرە عورفە نووسینگەکانی کڕین و فرۆشتنە بۆ ئەوە بچێتە ناو پرۆتۆکۆڵ کاتی گەرانەوە بۆ تەفسیر کردن بزانن ئەوانەی کە تەتبیقی دەکەن ئەمە مەبەستمان لە دەڵالی لێرانە زیاتر ئەوانن لە نووسینگەکانی کڕین و فرۆشتن کار دەکەن بۆیە ماددەکەمان دارشتۆتەوە بەم شێوەیە دیخوێنینەوە .
ماددەی (12) : هەرکەسێك رەفتارێك لە رەفتارەکانی نێوەند گیری یان دەڵاڵی لەسەر ئەو زەوی و زارو خانوبەرانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیان گرێتەوە ئەنجام بدات ئەوا بە بەندکردن بۆ ماوەیەك لە شەش مانگ کەمتر نەبێت و لە سالێك زیاتر نەبێت و بە پی

بژاردنێك له (5.000.000) پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و له (3.000.000) سێ ملیۆن دینار زیاتر نەبێت و سزا دەدرێت .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی بەرێزان من وا دەبینم هیچ تێبینیەك نیە ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێندرایەوە دەخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (54) کەس لەگەلیدان ،ئەوەی دژە؟ کەس نیە، بە کۆی دەنگ پەسەندکرا .

ماددەی (13):

بەرێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (13) : هەر فەرمانبەر راسپێردراوێك بە راژەی گشتی رەزامەندی بنەمایی بدا یان یارمەتی بدا یا نێوانگیری بکا لە پێناو دابینکردنی ئاو یان کارەبا یان خزمەتگوزاری دیکە بۆ ئەو زەوی و زارو خانوبەرانەی حوکمەکانی ئەو یاسایە دەیان گرێتەوە ئەوا بە بەندکردن بۆ ماوەیەك لە شەش مانگ کەمتر نەبێت و لە یەك ساڵ زیاتر نەبێت سزا دەدرێت.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی بۆ گفتو گۆ لەسەر ئەم ماددەیەی نیە ، ماددەکە بەو شێوازەی خوێندرایەوە بەرێز وەزیری شارەوانی تێبینی نیە ، سوپاس بۆ وەزیری شارەوانی لیژنە پەیوەندیدارەکان نیە ، ماددەکە بەو شێوازەی خوێندرایەوە دەخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (57)کەس لەگەلیدان ،ئەوەی دژە؟ کەس نیە ،بە کۆی دەنگ پەسەندکرا، ماددەی (14).

بەرێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (14) :

1-نابێت تۆمەتباری زیادەرۆکار بە کەفالەت یان بە بێ کەفالەت لە هەردووك قۆناغی لێکۆلینەوەی سەرەتایی یان دادگایی کردن ئازاد بکرێ.

2-تۆمەتباری زیادەرۆکار سودمەند نابێت لە حوکمەکانی ئازادکردنی مەجدارو راگرتنی جێبەجێکردن ، هەروەها لە دوای تەواوبوونی ماوەی حوکمدانیشی ئازاد ناکری ، تەنها ئەگەر لەسەر تێچوی تایبەتی خۆی زیادە رۆکە لا ببات.

3-بڕیار یان حوکمی دەر کراو لە دادگا سزاکاریەکان بە ئازادکردن یان بێ تۆمەتی یان نابەر پرسیەتی هیچ ئاسەوارێکی نابێت لەسەر لابردنی زێدەرۆیەکە .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز سۆرۆکی لیژنەی یاسایی بۆ گفتوگۆ لەسەر ماددەی (14) دەرگای گفتوگۆ دەکەینەوە دیارە سێ بەرێز داوا دەکەن فەرموو د.فرسەت ،دواتر تەلارلطیف، دواتر ئاری عبداالطیف، فەرموو .

بەرێز د.فرسەت سۆفی علی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە قانونی ئصولی محاکەمات باسی ئیفرادی شەرتی کردووە و تەنانەت بۆ قەتل یان جەرائیمی گەورە لە زەرفی موشەدەدیش مەشمولە بە ئیفرادی شەرتی چۆن دەکری لێرە کە حەپسە یانی مەشمول نەبی بە ئیفرادی شەرتی ،بۆیە من پێم وایە ئەوە موخالیفی مەبادئی عامە ئەم ئازادکردنی مەرجدار هەڵبگرن.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

تەلار خان فەرموو.

بەرێز تەلار لطیف محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باشە ئەم ماددەیە هەر لاببری لەبەر ئەوەی ئەمە تەدەخولە لە سوڵتەی قەزائی و وە هیچ صلاحیەتێك بۆ ئەو دادوەرە ناهێڵێتەوە ئەمە جگە لەوەی پێشەڵکاریە بەرامبەر بە مافی مرۆڤیش ،چونکە تۆ ناکری صلاحیەت تۆ یاسا رێکی خستووە کێن ئەوانەی بە کەفالە بەر ئەبن و کێش کەفالە شمولی ناکات ئەمە لە لایەك ، لە لایەکی ترەوە ئەوەی کە پەیوەندیدارە بە ئیقاف تەنفیزو بە بەربوونی بە مەرجدار ئەمانە هەمووی بە یاسا و د.فرسەتیش ئاماژەی پێکرد رێکخراوە یەعنی ناکری تۆ بێی لەماددەیەکی ئاوا پێشەڵکاری یاسا هەبی و لە بڕگەی سێهەمیشا لە کاتێکا لە بڕگەی سێهەما لە ماددەی (11) کە ئێستا بۆتە ماددەی (11) تۆ لەو بڕگەیا هەمویت خستۆتە سجنەوە یەعنی تۆ شمولی کەفالەش نەکەن و بە هیچ شێوەیەك مافی بەربوونیان نەبی هەتاکو ئەو زیادەڕۆیەو دۆسیە یەکلا ئەبێتەوە ئەوە بەراستی ئێمە کێشەی یاسایی بۆ دادگاکان لە روی تەنفیزەوە لەروی جێبەجێکردنەوە کێشە دروست ئەبی ئەمە دوای ئەوەی لە سجن بی کی ئەو زیادەڕۆیە لا ئەبا، ئەمانە کۆمەڵێك گرفتی یاسایی دروست ئەکا، بۆیە پێویستە لەسەر ئەو ماددەیە یان لا ببری یان رێك بخرێتەوە زۆر سوپاس؟

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز تەلار لطیف ئێمە یەك بەڕێزی تر ماوە ئەندامی پەڕلەمان با ئەویش قسەی خۆی بکات بەڕێز کاك ئاری ئینجا دێینە لای لیژنە پەیوەندیدارەکان.

بەڕێز ئاری عبداللطیف موولود.

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

لە خاڵی یەکەم و دووەما دەستەواژەی تۆمەتباری زێدەڕۆکار هاتووە هەست ئەکەم یا باش نەبی یا تەواو نەبی هەڵەبی بکری بە زیادە ڕۆکاری بەندکراو، چونکە ئێمە باسی بەندکردن ئەکەین تۆمەتباری زیادە ڕۆکار هەست ئەکەم باش نەبی هەر لە دووەم خاڵیشا هەر دووبارە هەم هاتۆتەوە تۆمەتباری زێدەڕۆکار ببی بە زێدەڕۆکاری بەندکراو لە کۆتایشا لە خاڵی دووەما ئەلی تەنها ئەگەر لەسەر تێچوونی تایبەتی خۆی زێدەڕۆیەکە لاببات ئەوە رێکی کا بکری بە ، ئی باشە هەڵەیە بکری بە ئەوکاتە نەبی کە لەسەر ئەرکی خۆی زیادەڕۆکە لادەبات، نا سەیری کە ئەوکاتە نەبی کە لەسەر ئەرکی خۆی زیادەڕۆیەکە لا دەبات ئەمە لە رووی رێزمانیەوە سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس کاك ئاری ئەگەر ئەو تێبینیە بنووسی بنێری بەڕێز د.ڤاڵا.

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

من پشتگیری لە پێشنیارەکەی بەڕێز تەلار خان دەکەم و داوا دەکەم ئەو ماددەیە هەڵبگیرێت.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز د.ڤاڵا، فەرموو د.بەهار.

بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

منیش بە هەمان شێوە پشتگیری لە پێشنیارەکەی تەلار خان ئەکەم و داوا ئەکەم لا ببرێت.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حمە سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

ئەوە هەڵبگیری هەرکەس بەکەفالەت بەربی ئەم یاسایە دەر نەچێت باشترە بە رای من یاساکە دەر نەکەن ئەو کەسەی زیادەڕۆی کردوو بەکەفالەت بەربوو ئیتر مەسائیلی قانونیە یان نا ، ئێمە گیرمان بەدەست قانونی (548)تا ئەخیر قانونی (87)وە خواردووە لەبەر ئەوەی زیادەڕۆکار دوو ڕۆژ حاکم سجنی کا دێتە دەرەوە وەکو بەرزێکی باران بۆخۆی ئەگەڕێت مسەلەحەکەش تی ئەکاتوو کۆتایش دێت و حوکمیش نادری لەبەر ئەوە بە رەئی من ئەگەر ئەوە لاببری یاساکە بپێچنەوەو دەری مەکەن سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز عمر عینایات ئێستا داوا دواتر ئێستا دێینە سەر ئەوەی کە زیاتر رەئی جەنابی وەزیر وەر دەگرین بەس بۆ ئەو خاڵە نیزامیە دواتر وەر دەگرین ئێستا داوا لە بەڕێز وەزیری شارەوانی دەکەین رەئی وەزارەتی شارەوانی وەزارەتە پەیوەندیدارەکان فەرموو.

بەڕێز نەورۆز مولود / وەزیری شارەوانی و گەشتو گوزار:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

بەلی رەئی ئێمەش بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان ماددەی (14) فیعلەن ئەوەی کە کاك عمر گۆتی ئەوەی کە تێدانەبی فیعلەن یەعنی هیچ شتێکمان نەکرد ئەو ماددەیە بمینی ، بەڵام ئێمە دەلێین هەر کەفالەتو بی کەفالەتەکە زیادە پێویست ناکا تۆمەتباری زیادەڕۆکار لە هەردوو قۆناغی لێکۆلینەوەی سەرەتایی یا دادگایی کردن ئازاد بکرێ، نابی ئازاد بکریی پێویست ناکا کەلیمەی کەفالەتو بی کەفالەتی تێدابی پێویست بەو دوو کەلیمەیە ناکاتن، جونکە خۆی خەڵك خۆی کە بەر نەبوو بە کەفالەت بی یان بی کەفالەت بی ئەصڵەن ئازاد ناکرێتن ئەو بە کەفالەتەو بی کەفالەتە زیادە، بەڵام ئەو بڕگەیە زۆر زۆر زەروریە ئەگەر لا بدری فیعلەن قسەکانی کاك عمر دووبارە ناکەمەوە کەواتە هیچ رەدعێك نامینی لەو یاسایەدا ئەو یاسایە بۆ رەدع دامان ناوە هەر ئەوەیە ئەوەش لا بدری وابزانم غەڵەتەکە لاببا تەنها لا نەبات زۆر سوپاس ئەوە رەئی من بوو.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز وەزیری شارەوانی کە رەئی وەزارەتی شارەوانی وەزارەتە پەیوەنیدارەکانی پێشکەشکرد. بەڕێز تەلار لطیف فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

هەرکەسێك لە مەرحەلەی لێکۆلینەوە یا دادگایکردنا کاتی بە کەفالە بەر ئەبی مانای ئەوە نییە تۆ تۆمەتت لەسەر هەڵگیراوە تۆ مەرحەلەیەکی کە هەیە ئەگەر تەسبیت بو بەسەریا فیعلەن تەجاوزەکەی کردووە ئەوە مادەی (11) عقوبەکانی ئەوی بەسەرا تەسبیت دەبی ئەمە لە لایەك لە لایەکیکە تۆ دادوەر راستەوخۆ بریارئەیا بە راگرتنی ئەو تەجاوزە کە تۆ بریارت دا بە راگرتنی تەجاوزەکە کەواتە ناتوانی جارێکیکە تەجاوز بکاتەوە هەتاوەکو رێکارە یاسایەکان نەبێ، بەڵام تۆ لێرەیا بەراستی ئەوە تەدەخولە لە ئیشی دادوەر و ئەبێتەهۆکارێك بۆ بارگرانی بەسەر دادگاکانەوە و حەتا چاك سازیەکانیشەوە و ئەمە جگە لەوەی دژی بنەماکانی ئەو یاسایانەیە دژە یاساکانی بنەمای مافی مرۆڤە و زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز تەلار خان رەئیەکی تر وەر دەگرین بەهار خان ئینجا دێین بە شێوەیەك لە شێوەکان بە دەنگدان یەکلای دەکەینەوە.

بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

ئێمە یاسایەکمان هەیە ناوی (أصول محاکمات جزائیە)یەعنی بنەماکانی دادگەری سزایی لایەنی ئیجرائاتی سزایی بۆ رێك خستووین واتا ئێمە لە ئەم یاسایانە دەری ئەکەین و بۆمان هەیە لە رووی مەوزوعیەوە کە قانونی عقوبات دەگرێتەوە لە رووی مەوزوعیەوە بۆمان هەیە ئیستحداسی جەریمەو مەوزوعی بکەین ، بەڵام لە رووە ئیجرائیەکەوە بۆمان نیە یەعنی ئیستحداسی ئەو ریکارانە تێك بدەین با وەکو ئەوکاتەمان لی نەیەت کە لە یاسای عەفووعامەکەیا سی جار وتم ماددەی (305) ئەلی کە عەفوی عام دەرچوو دەبی ئیجرائاتی حەقیقی بوەستێنری ئەوەتا مەحاکم رەخنەمان لی ئەگری لەمەشا عەینەن شت ئوصولی محاکەماتە ئیفرادی شرتی و کەفالەو ئەو شتانە تەنزیم کراوە، بۆیە لادان لەوە پێم وایە کە پێچەوانەی یاسای ئێمەیە بەلکو دەلی لە لیژنەی یاسایی خۆمان واژۆمان کردووە بەس بەسرمانا تێپەریوە.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز د.بەهار .ئێستا ئێمە لە بەردەم دەنگدانین یەکەم لەسەر ئەوەی ئەم ماددەیە هەموو لاببرێت بەرێز د. ڤالا بەلی فەرموو د.رێواس.

بەڕێز رێواس فائق حسێن:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

بڕگەی سێیەم ئەلی بڕیار یان حوکمی دەرکراو لە دادگا سزاکاریەکان بە ئازادکردن یا بی تۆمەتی یان نا بەرپرسیارەتی هیچ ئاسەوارێکی نابی لەسەر لابردنی زیادەرۆیەکە ، بە رەئی من ئەوە بمێنێتەوە، بەڵام باشە بۆچی؟ یەعنی هیچ پەیوەندی بە دوانەکەی ترەوە نیە یەعنی ترسی ئەوە هەیە یەکێك بلی من بەرائەتم وەرگرت بۆ نمونە عەمدەن ئەوەی نەکردووە کەسێك عەمدەن تەجاوز ناکا، بەڵام فیعلەن تەجاوزی کردووە لەوانەیە مەترێك جوبێتە پێش موهەندیس بۆی کردووە ئیسپاتی ئەکا کە ئەمە جەریمە، نیە تاوان نیە ،یەعنی لە رووی جەزائیەوە بێتاوان دەر ئەچی ، بەڵام لە رووی واقیعی و مادیەوە ئیشەکەی کردووە لەبەر ئەوە ئەو فەقەرەیە بمێنێتەوە بە رەئی من سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ د.رێواس. ئێستا داوا لە لیژنە پەیوەندیدارەکان دەکەین راوێژکاری لە نێوان خۆتاندا ئەنجام بدەن بۆ ئەوەی بە شێوازی دەنگدان بەرێزد.ڤالا .

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

بڕگەی یەکەم و بڕگەی دووەم لە ماددەی (14) دا زیاتر لە (3) کەس پێشنیاری کردووە کە هەڵبگیرێ، بەڵام وەزیری پەیوەندیدار لیژنەی تایبەتمەند داوا دەکا بمێننێتن، داوا لە جەنابتان دەکەم بە هەڵگرتنی بڕگەی یەکەم و بڕگەی دووەم لە ماددەی (14) بخرێتە دەنگدان بۆ ئەوەی دواجار یەکلای بکەینەوە .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

بەڕێزان ماددەی (14) بڕگەی یەکەم و دووەم دەخەینە دەنگدان ئەوەی لەگەڵیدایە ئەو دوو بڕگە نەمێنێت ئیلغا بکرێن بڕگەی یەکەم بڕگەی دووەم لە ماددەی (14) کەوتە دەنگدان با تەواوی بکەین دووبارە دەکەین خالێکی نیزامیش هەیە فەرموو کاك فرسەت .

بەڕێز فرسەت سۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

چەندین جارە شت لەو قاعەیا بەسەرماندا رەت دەبێت سیستەمی قەزائی لە عێراق و لە کوردستان دارێژراوە، من گوتم ئیفراد شەرتی مەسەلەیەکە مەبدئە لە قانونی ئوصولی محاکەمات باس کراوە ، چۆن تۆ پاش ئەو روونکردنەوانە دەیخەیە دەنگدان یەعنی مەبدەئە ئێمە ئێستا ئەگەر دەستکاری ئەو سیستەمی قەزائی و ئوصولی محاکەماتی

جەزائیمـان کـرد ئـێمە دەسـتکاری ئیجرائاتەکـانی تەحقیـق مراحەلاتەکـانی تەحقیقمـان کـرد ،چونکە هەتا دەگاتە مەرحەلەی تەعن و کۆتـایی هەمـووی مەرحەلەیە لە دوای یەك هـاتوە ،چۆن ئێمە رێگە بە خۆمان دەدەیـن لەسـەر مەسـەلەیەك کە ئێسـتا روونمـان کـردەوە چەنـد بـرادەری قـانونی قسـەیان کـرد ئـێمە دەڵێین ئەمە موخـالیفی قەواعیـدی عـامی ئوصـولی محاکەماتی جزائیە ، بۆیە ئەم مەسائیلانە ناخرێنە دەنگدان بەرێز سەرۆکی پەرلەمان .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دکتۆر فرسەت تۆ لی حالی نەبوی وا پێشنیار کرا بڕگەی یەکەم و دووەم لا ببرێن خۆی دەبێتن بیخەینە دەنگدان ، یەعنی چۆن یەکلای بکرێتەوە بەرێز تەلار لطیف .

بەرێز تەلار لطیف محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

تکایە ئەم مـاددەیە بەراسـتی زۆر زۆر حەساسـە مـن پـێم سـەیرە وەزیـری داد بە وەکالەت لەگەڵ ئەو ماددەیا وەکو خۆی بمینێتەوە ،چونکە ئەمە گرفت دروست ئەکا لە کاتی جێبە جێکردنی ئەو یاسایە ودژی رێکارە یاسایەکانی ئصول محاکەماتی جەزائیە، بۆیە تکایە ئـێمە هەموومـان لەگەڵ ئەوەدایـن زیـادە رەوی نەمینـی هەمووـمـان لەگەڵ ئەوایـن رێکـارە یاسـاکان بگیـرێتە بەر ، بەڵام لە چوار چێوەی یاسایە نەك لە پەرلەمانەوە یاسایە دەرچی دژی بنەمـا ئەساسـیەکانی یاسـاکان بـی بـۆیە ئەمە کێشــە دروســت ئەکــا نــاکری لە مەرحەلەیەکی تەحقیقـا ئاکارێـك مـامەڵەبکری لە مەحکەمەیەکی کە بە شـێوازێکی دیـکە قۆناغی تیا ئیشـکری ئەمە زۆر گرنگە تکایە داوا لە پەرلەمانتارەکان ئەکەم یەعنـی لە رووە قانونیەکەوە سەیری بکەن نەك بە عاتیفەو تەنها لە بەر پرۆژەیەك سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز تەلارخان ئێستا دەزانی چۆنە بەرێز ئامینە زکری

بەرێز ئامینە زکری سعید:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر تشتەك دژی قەواعدێت یاسایی بیت، قەواعدێت عـام بیت ئۆتۆمـاتیکی ئێکلاکرن پێنەڤێت ناچیتە دەنگدانێدا، نەچۆنا دەنگدانێ ئێکلاکرنا بابەتییە، سوپاس.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێز وەزیری شارەوانی خاتوو نەورۆز مولود فەرموو.

بەرێز نەورۆز مولود / وەزیری شارەوانی و گەشتو گوزار:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەنـدامە پەرلەمـانە بەرێزەکـان لێـژنە یاسـایەکان ئەمە رەئـی خۆمـان وەکـو تێبینـی و وەکـو مەعانـاتی خۆمـان لەو کێشـەیەدا هەیتمـان کە دەڵێین ئەوە کێشـەکانە لەوانەیە رۆژێـك لە رۆژان هەر یەکەك لە ئێوە ببن بە وەزیـری شـارەوانی لەوانەیە دووقـاتی ئەو کێشـانە زیـاتر بەرەو رووتـان دەبـتەوە هەوڵ دەدەن چارەسـەری بـکەن ، بەڵام ئەگەر لە رووی یاسـایەوە کێشە دروست دەکا ئەمە ناتوانین فەرز بکەین رەئی خۆمان بلێین لە رووی یاسایەوە ئەگەر دەزانن لە روی یاسایەوە کێشەی هەیە ئێمەش یاساییەنو ئێمەش پاڵپشتی رەئیەکەی ئێـوە دەکەین ، بەڵام ئەمە وەکو تێبینی ئەگەر کێشەی یاسایی نەبوایە ئەمە پێمان باش بـوو ئەو بڕگەیە بمێنی ئەگەر دەزانن تەعارۆز دەکا لەگەل ماددەی یاسایەکانی ترو لەگەڵ قەواعـدی یاسایی تر و ئەکید ئەمەش لەگەڵ نینەو نامانەوی یاسایەك دەرچی بڕگەیەك کەوا تەعاروز بکا لەگەڵ بەشە یاساکانی تـر وەکـو تێبینـی بە نـاوی هەر چـوار وەزارەتـی سـوپاس بەلـی وەکـو وەزارەتـی عەدلـیش بەرێـز سـەرۆکی پەرلەمـان وەزارەتـی عەدلـیش پـێی باشـە ئەو حوکمانە با جێبەجی نەکری ئەگەر بە مەرجێك لا بدرێتن ئەو شەرتەیان هەیە ئەو مەرجەیـان

هەیە بە مەعناو بە کەفالە بەر نەبی هەتا تەجاوزەکە لا دەباتن ئەگەر بەڵگەیەکی لەو شێوازە دابڕێژرێتەوە بۆ ئەوەی لە رووی یاسایەوە وەکو وەزارەی عەدل پێشنیار دەکەن.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز وەزیری شارەوانی و رەئی وەزارەتی شارەوانی کشتوکال ناوخۆ داد پێشکەشی کرد، ئێستا چاوەروانی لیژنەی یاسایین بە شێوازی کە پێچەوانەی قەواعیدە عامەکە نەبێتن دەیخەینە دەنگدان فەرموو.

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

ماددەی (14) :

یەکەم : نابی تۆمەتباری زیادەرۆکار لە هەردوو قۆناغی لێکۆلینەوەی سەرەتایان یان دادگایی کردن ئازاد بکری تا زیادەرۆکە لا دەبات.

بڕگەی دووەم : هەڵبگیرێت.

بڕگەی سێیەم : ببی بە دووەم : بڕیار یان حوکمی دەرکراو لە دادگا سزاکاریەکان بە ئا زاد کردن یان بی تۆمەتی یان نا بەرپرسیاریەتی هیچ ئاسەوارێکی نابی لەسەر لابردنی زیادەرۆکە .بەو شێوەیە باشە.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

بەو شێوازەی خوێندرایەوە من وا تێگەیشتم هیچ تێبینیەك نەماوە ماددەکە بەو شێوازەی خوێندرایەوە دەخەینە دەنگدان بەو شێوازەی خوێندرایەوە کی لەگەڵیدایە تکایە دەست بەرز بکاتەوە ؟ (42) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژە ؟ کەس نیە بە کۆی دەنگ پەسەند کرا. ماددەی (15).

بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

ماددەی (15) کەسی زێدەرۆکار دەبوردرێت لەو سزایانەی لەم یاسایەدا هاتوون ئەگەر هەواڵ بداتە لایەنە تایبەتمەندییەکانی زیادەرۆیی لەسەر رووداني زیادەرۆیەکەو لە ماوەی (15) رۆژ لە رێکەوتی هەواڵدانەکە هەڵسا بەلابردنی بەو مەرجەی ئەو لابردنە بە نوسراوێکی فەرمی لەم لایەنانە پشت راست بکرێتەوە .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی . بەڕێزان بۆ گفتوگۆی ماددەی (15) دەرگا دەکەینەوە کەس نیە بەس کاك د.فرسەت و کاك د.سرود و کاك د. عزت صابر .

بەڕێز د. فرسەت صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

لە ماددەی (5)بڕگەی (4) لە هەموو حالەتەکان (48) کاتژمێر دیاری کراوە کە ئەگەر ئینزار کراو ئاگادارکرایەوە لەو کاتە جیهەتی پەیوەندیدار دی زێدەرۆکە لا دەبات بۆیە لە خیلالی دوای (48)کاتژمێر بە پێی ئەو قانونەی کە دەنگمان لەسەردا لە ماددەی (5) دەبی زێدەرۆیەکە نەمابی لێرە (15) رۆژ دیاری کراوە (15) رۆژ بۆ عدول بۆ ئەوەی پەشیمان بێتەوە لەو جەریمەی کە کردوویەتی لێرە تەناقوزێك دروست دەبی ،جونکە تۆ لەولای لە هەموو حالەتەکان لە (48) کاتژمێر هەڵتگرتووە و یان دەبی بکرێتە (48) کاتژمێر ئەو (15) رۆژە یان هەر زیادە ئەوە، بۆیە پێشنیاز ئەکەم ئەگەر لەو ماوەی کە قانون دیاری کردووە لە ماددەی(5) لەو (48)سعاتە خۆی هات پەشیمان بۆوە ئەوە باشە، ئەگینا (15) رۆژەکە

تەجاوزەکە هەردەبی نەمابی ئەگەر نا دیارە باوەرمان بە ماددەکەی نەکرد پێشتر دەنگمان لەسەردا سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز د.فرسەت هەردوو بەڕێزی تر وەر دەگرین ئینجا رەئی لیژنەکان بەڕێز د.سرود.

بەڕێز د. سرود سلیم متی:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

بە نسبەت ئەو یاسایە هەتا ئەو مادده قورسایەتی زۆر تیایە عقوباتی زۆر زۆر باشی تیایە نیازی ئەوش هەمووی کە رێگرێکی جوان دابنێن لەبەردەم ئەوەی دەیەوی تەجاوز بکا ،بەڵام ئەم مادده ماددەی (15) زۆر مەتاتیەتی تیایە بە تەسەوری من بە تێگەیشتنی من دەبێتە نوقتە زوعفی ئەو قانونە (15) رۆژ زۆر زۆرە لەبەر ئەوە کە دەلی بیدایەتی مادە دەلی کەسی زیادەرۆکار یەعنی کابرا تەسنیف کراوە کە تەجاوزی کردیە ئەوجا نیەت پاکی و مەحسوبی مەنسوبیەت و تەعامول لەگەڵ لیژنەو مەجالی بدەنی دەرفەتی بدەنی بە تەسەورم ئەو نوقتە دەبتە نوقتە زوعفی ئەو قانونە پێشنیار دەکەم هەر لابدری بە یەك جاری زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

د. عزەت فەرموو.

بەڕێز د.عزەت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

من لەگەڵ ئەوەم بمێنێتەوە ، بەڵام نیوە دێری ئەخیری ئەو لابردنە بە نوسراوێکی فەرمی لەم لایەنانە پشت راست بکرێتەوە روون نیە، لایەنەکان کێن، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز د.عزەت.

بەڕێز عمر عینایەت حمە سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

ئەو ماددەیە بۆ ئەو زیادەرۆیانە دیاری کراوە کە لایەنی پەیوەندی دار فەرمانگەکان پێیان نەزانیوە بەسەریانە تێپەری کردووە ئینزار نەکراوە خۆشی ئاگادارنەکراوەتەوە ئەگەر توانی لەماوەی (15) رۆژا خۆی بێت یەعنی ئەو بڕگەی باسی (24)سعات و (48)سعاتەکەمان کردووە ئینزار نەکراوە پێی نەزانراوە بۆ سەر حکومەتا تێپەری کردوە ، بەڵام خۆی دی دەلی کاکە من زیادەرۆیەکم کردووە لە شوێنێکی دوورە دەستایە وەرن کاکە ئەوە زیادەرۆکەیە مەبەستی سەرەکی ئەم بڕگە ئەوەیە پشتگیری جەنابی د.عزەت دەکەم بۆ پشتراستکردنەوەی لە لایەنی پەیوەندیدار ، ئەوانەی بە سەر دائیرەکانا تێپەری کردووە نەیان زانیوە سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز عمر عینایەت . بەڕێز وەزیری شارەوانی.

بەڕێز نەورۆز مولود / وەزیری شارەوانی و گەشتو گوزار:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

تێبینیمان نیە لەسەر ئەو بڕگەیە سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێزتان فەرموو بەڕێز لیژنەی یاسایی.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

ماددەی (15) زیادەرۆکار دەبوردرێت لەو سزایانەی لەم یاسایانە دا هاتوون ئەگەر هەواڵ بداتە لایەنە تایبەت مەندیەکانی زیادەرۆیی لەسەر ڕوودانی زیادەرۆیەکەو لە ماوەی (15) رۆژ لە ڕێکەوتی هەواڵدانەکە هەڵسا بە لابردنی بەو مەرجەی ئەو لابردنە نوسراوێکی فەرمی لە لایەنی پەیوەندیدار پشت ڕاست بکرێتەوە.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

من وا دەبینم کە هیچ تێبینیەك نیە ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێندرایەوە دەخەینە دەنگدان کی لەگەڵدایە؟ (40) کەس لە گەلیدان ئەوەی دژە؟ (5) کەس دژن، ماددەکە بە زۆرینەی دەنگ پەسەندکرا.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

ماددەی (16): یەکەم: ئەگەر کردارێك لە لایەن ئەندامانی لیژنە لە کاتی جێبەجێکردنی ئەو ئەرکەی پەیوەستە بە لابردنی زیادەرۆیەکان ڕوویدا ئەوا بە تاوان دا ناندرێت لەگەڵ ڕەچاوکردنی حوکمەکانی ماددەی (40) ی یاساکانی سزای عێراقی ژمارە (111)ی ساڵی (1969)ی هەموارکراو.

دووەم : ئەندامانی لیژنە ئەو زیانانە گرەنتی ناکەن کە لەوانەیە لەکاتی لابردنی زیادەرۆیی دووچاری کەسی زیادەرۆکار ببن لەگەڵ ڕەچاوکردنی حوکمەکانی ماددەی (215) بڕگەی (2) لە یاسای مەدەنی عێراقی ژمارە (40)ی سالی (1951) هەموار کراو.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی بەڕێزان بۆ گفتوگۆی ئەم ماددەیە دەرگا دەکەینەوە.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تالەبانی – سکرتێری پەڕلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

ئەوبەڕێزانە داوای گفتوگۆیان کردوە (تحسین اسماعیل – ڕێواز فایق – تەلار لطیف – خلف احمد – شکریە شێخانی – د.پەری – سۆران عمر – ئومێد حمە علی – پەروا علی) سوپاس.

بەڕێز/جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان :

سوپاس بۆ بەڕێز بێگەرد تاڵەبانی سکرتێری پەڕلەمان . ڕوونکردنەوەیەك لە لایەن بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

بۆ بڕگەی یەکەم لیژنەی یاسایی پێشنیار دەکات کە ئەوە ئیزافە بکری ئەگەر ڕەفتارێك بە مەبەست نەبێت لە لایەن ئەندامانی لیژنە لە کاتی جێبەجێکردنی ئەو ئەرکەی پێویستە بە لابردنی زیادەرۆکان ڕوویدات ئەوا بە تاوان دا نانـدری واتا خەتەئێك کاتێك لە دەستیان ئەنجام دەدری بە تاوان دانانری ئەما جەرائیمی مەقصود ئەوا محکومە.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

یانی به ئیزافه کردنی ؟ بی مەبەست، سوپاس بۆ ئەو روونکردنەوە بەرێزان دەست به گفتوگۆ دەکەین بەرێز تحسین اسماعیل.

بەرێز تحسین اسماعیل احمد:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

تێبینیەکەی من هەر بڕگەی یەکەم بوو کە وازح نەبوو سوپاس بۆ د.ڤاڵا.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

فەرموو د. رێواس.

بەرێز د. رێواس فائق حسێن:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

بۆ روونکردنەوەی زیاتر بۆ بەرێزان ئەندامانی پەڕلەمان ،چونکە ئێمە حەقی ئەوەمانییە کارێك کە تاوانبی بۆ نمونە، یەکێك بکوژی ئێمە بلێین ئەمە یەعنی به تاوان ئەژمار ناکرێ، بەڵام ئیعتمادکردن لەسەر ماددەی (40) له یاسای سزادنی عێراقی ئەوەیە کە ماددەی (40) بەم شێوەیە ئەلی یەکێك به نیەتێکی ساف یەعنی وەکو ئەوەی به بی مەبەست بەسەلامەتی نێت تاوانێکی لە دەست کەوت لەکاتی جێبەجێکردنی فەرمانەکانە یا ئیتقادی وابو یان تەسەوری وابو کە ئەمە جێبەجێکردنی فەرمانە یان فەرمانێکی کەسێکی سەروی خۆی جێبەجێکرد و حەقی موناقەشەکردنی ئەو فەرمانەی نەبوو له نەتیجەی ئەمە تاوانێك له دەستی رووی دا به تاوان ئەژمار ناکری ،بەلام مەرجی دانراوە ئەبی ئیسپاتی کا نیەتی نەبووە یەعنی مەسەلەن شتی پێشتری لەگەڵ نەبووە یان مەسەلەن ئەم سەبەب نەبووە ئەم دەسپێکەر نەبوە و بۆیە ئەم مادەیە هاتووە ئەگینا بۆ روونکردنەوەی زیاتر ئێمە حەقی ئەوەمان نیه کارێك کە خۆی له ئەصلا خۆی تاوان بی ئێمە به تاوان ئەژماری نەکەین زۆر سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

تەلار خان فەرموو.

بەرێز تەلار لطیف محمد:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

قسەکانی من له لایەن د.رێواسەوە کرا زۆر سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

کاك خلف فەرموو.

بەرێز خلف احمد معروف:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

خاتو رێواس و تەلار خان قسەکانی منیان کرد زۆر سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان :

سوپاس، فەرموو شکریە خان.

بەرێز شکریە سمایل مصطفی:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

قسەکانی من کرا ئەوەی کە د. ڤاڵا روونی کردەوە مەبەستم ئەوەبو مەبەست و بی مەبەست سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

د. پەری فەرموو.

بەرێز د.پەری صالح حمید:

بەرێز سەرۆکی پەڕلەمان.

لەلای منیش لێڵیەکی زۆری تێدابوو ئەو بڕگەیە د.ڤاڵا وەڵامەکەی داینەوە سوپاس .
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
فەرموو کاك سۆران.
بەڕێز سۆران عمر سعید:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
ئەوەی بەڕێز لیژنەی یاسایی وتی روونکردنەوەی زیاتربوو لەسەر ئەوەی ئەگەر کردارێك چوکە ئەوە زۆر مەتاتی و نا وازح بوو ، بەڵام لە بڕگەی دووەمیش دیسان پێویستمان بە روونکردنەوەیە لەسەر یاسایی سزادانی عێراقی ماددەی (215) بڕگەی (2) دیسان ئەمەش هەر زیانەکان بۆ کەسی زیادەڕۆیە واتا بۆ زیادەڕۆیی و شتی ماددی نیە بۆ کەسی زێدەرۆکارە واتا دیسان ئەمەش هەر بۆ زیان گەیاندنە بۆ کەسی زیادەرۆکار کە لەوانەیە نازانم ئەمش روون نیە هیوادارم روونکردنەوە بدری زۆر سوپاس .
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
سوپاس بۆ بەڕێز سۆران عمر . بەردەوام دەبین ئنجا دەرفەتت پی دەدەین کاك عمر عینایات .
بەڕێز ئومێد حمە علی:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
من سەرنجەکەم لەسەر هەردوو بڕگەکەیە ئەوەی لیژنەی یاسایی دیسانەوە هەر ئەو مەتاتیە یەعنی ئەگەر رەفتارێك بە مەبەست نەبو یەعنی بۆیە ئەمەش دەرگای هەر رەفتارێك دەکاتەوەو و ئەوان دەتوانن هەمیشە پاساوی بی مەبەست بوونی ئەو رەفتارەیان بەرامبەر بە خەڵکی کەسی زێدەرۆکار بهێنەوە، بۆیە پێم وایە دەبی بیری لێبکرێتەوە رێگە لەو مەتاتیە بگیری هەم لە خالی یەکەم و هەم لە خاڵی دوەمیش کە کاك سۆرانیش باسی کرد زۆر سوپاس .
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
پەروا خان فەرموو.
بەڕێز پەروا علی حمە:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
من وەڵامەکەم وەرگرتەوە د.ڤاڵا وەڵامەکەی دامەوە زۆر سوپاس .
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
سوپاس، کاك ئاری فەرموو.
بەڕێز ئاری عبداللطیف موولود:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
لە خاڵی دووەما ئاماژە نەدراوە بە لایەنی پەیوەندیدار کە وەزارەتە بەرێزەکان ئەگرێتەوە لەوانەیە ئەو زیادەرۆکارە سبەینی سکاڵای یاسایی تۆمار بکا لەسەر یەکێك لە وەزیرە بەرێزەکان لەکاتێکا ئەگەر منالێکی یا حالەتێکی نا ئاسایی رویدا بۆیە پێم باشە بکری بە و لایەنانەی پەیوەندیدارو ئەندامانی لیژنە بەرپرس نین لە هەر زیانێك زیانەکەش بکری بە زیانی گیانی و زیانی ماڵی نیە، جونکە تەنها نوسراوە ئەندامانی لیژنە ئەو زیانانە گرەنتی ناکەن تەبعەن ئێمە زیانمان هەیە گیانی و ماڵین هەندێك جار منالێك لەو حاڵەتە تیا ئەجی سکالای یاسایی تۆمار ئەکات زۆر سوپاس.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
فەرموو لیژنە پەیوەندیدارەکان فەرموو د.بەهار.
بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

ئەو غموزەی کە هەبوو بە دانانی ئەو موصتەلەحە بە مەبەست نەبی ،حەل ئەبی جونکە ئێمە بە مەبەست نەبی مەبەستمان لا غێر عەمدیە ئەرکانی جەریمەی عەمدی و غێر عەمدیش لە قانونا دیاری کراوە ئەوەی کە غێر عەمدی بی قەسدی ئیجرامی تیا نیە قازی بۆخۆی دەزانی ئەو بابەتە.
سەبارەت بە بڕگەی دووەم : ئەگەر دیقەت بدەن جەنابتان بڕگەی دووەم تایبەتە بە زەرەری ماددی تایبەتە بە قانونی مەدەنی ئەوەی یەکەمیان تایبەتە بە لایەنی جەزائیەکەی کە قانونی عقوباتە، بۆیە وتوومانە ماددەی (215) لە یاسای مەدەنی عێراقی بۆ کاک سۆرانیش و بۆ ئەندامانی بەرێزی تریش ماددەی (215) فەقەرەی دوو هەر هەموو مادەکە دوو فەقەرەیە بەو شێوەیە (يضاف الفعل الى الفاعل لل أمر ما لم يكن مجبراً على أن الاجبار معتبر فى التصرفات الفعلية هو الاكراء الملجئ وحده) دووەم ئەوەی کە ئێمە مەبەستمانە (ومع ذلك لايكون الموقف العام مسوؤل عن عمله الذى اضر بالغير اذا قام به تنفيذآ لامر صدر اليه من رئيسه متى كان اطاعة هذا الامر واجب عليه أو يعتقد انها واجبة، وعلى من احدث ضرر أن يثبت انه كان يعتقد مشروعية العمل الذى اتاه بأن يقيم الدليل على انه راعية فى ذالك جانب الحيطة وأن اعتقاده كان مبنيا على اسباب معقولة)، واتە فەقەرەی یەکەم و دووەم یەك شتە، بەڵام ئەوەیان بۆ لایەنە جەزائیەکەیە ئەمەیان بۆ لایەنە مەدەنیەکەیە سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

کاك عمر عینایەت فەرمووو.

بەڕێز عمر عینایەت حمە سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

بۆ زیاتر بەرچاو روونی ئەندامانی پەڕلەمان با شتەکە بکەینە مەیدانی بۆ نمونە ئەو کەسەی زیادەرۆی کردووە لە (24) سەعات لای نەبردووە لە (48)سەعات ئێمە تیمی ئەبەین لای ئەبەین لە کاتی لابردنەکەیا بۆ نمونە ئەو سەلاجەیەکی لە ژوورەوەیەو ئێمە پێمان نەزانیەوە شۆفلێکمان لێداوە سەلاجەکەی شکاوە ئەوە ئێمە موقەسیر نابین یان مەسەلەن گەڵابەیە لمی لێیە ئەلی کاکە گەڵابە لمەکەم خۆم ئەیگوازمەوە لەوکاتەیا شۆفلەکە تێکەڵی ئەکا لەگەل بلۆکەکەیا یان ئەلی با بلۆکەکانم نەشکی ئەمە مەبەستی سەرەکی ئێمە لە رووی ماددیەکەیەو ئەمەیە ناتوانی شکات کا بلی کاکە واللە من سەلاجەیەکم شکا لەم ماڵە تۆ مەفروزە خۆت سەلاجەکە لابەریت مەبەستی سەرەکی ئێمە لێرەیا ئەوەیە زیاتر لە رووی ماددیەکەوە سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

فەرموو کاك ابوبکر.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

من لەگەڵ بەشی دووەمەکەدام کە زیانە ماددیەکانە ، بەڵام سەرنجی ئەندامانی پەڕلەمان بۆ حاڵەتێك را ئەکێشم لەم بڕگەیە بۆ حیمایە ئەو لیژنەیە دانراوە کە هەڵدەستن بە لابردنی زێدەرۆیەکە، بەلام لە وڵاتی ئێمەدا بە داخەوە تەنانەت ئەوانەش کە بە پێی بڕیاری دادگا ئەگیرێن تەعەصوفی زۆر بەرامبەر بەو هاوڵاتیانەی بەکار ئەهێندرێت لە ئوسلوب لە شێواز لە ئیهانە کردن، بۆیە ئەبی من لەگەڵ ئەو قسەی کاك ئومێدام ئەبی بە حاڵەتێك شێوەیەك ئەو بڕگەیە لابری یان بە شێوەیەك داڕێژرێتەوە کە کەڕامەتی ئەو هاوڵاتیەی کە سەر پێچیەکەشی کردووە لە روانگەی پرەنسیپەکانی مافی مرۆڤەوە مامەلەی لەگەل بکری زۆر سوپاس .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

کاك سۆران فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
سـوپاس بـۆ روونکـردنەوەکەی بەڕێـز د.بەهـار ، بەڵـام مـن جـارێکی تـر لە بـڕگەی دووەم تەئکیددەکەمەوە نەصە کوردیەکە وازحە ئەلی ئەندامانی لیژنە ئەو زیانانە گەرەنتی ناکەن کە لەوانەیە لەکـاتی لـابردنی زیـادەڕۆیی دووچـاری کەسـی زێـدەڕۆکار کەوی یەعنـی بەر شەخسەکە بکەوی هیچ تەفسیرێکی تر هەڵناگری دووچاری کەسی زێدەڕۆکار، نەك بلی لە دووچاری شوێنی زیادەڕۆیی یەعنی بزەبت دووچـاری رەنـگە مـن بڵێم لەم خانووە تەجاوزە دەر نـاچم بە شـۆفلەکە بلـی بیروخێنە بە سـەریا ، چـونکە بە پێـی ئەو مـاددەیە بڕگەی (2) ئێمە مەسئولیەتی هەڵناگرین زەمانەتی زیانەکان ناکەین ناکری بلێی بەر شـەق زێدەڕۆکار ئەکەوی ئیشکال لەو نەصە کوردیەدایە زۆر سوپاس .
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
سوپاس بۆ بەڕێز سـۆران عمـر . روونکـردنەوەك لە لایەن بەڕێـز د. ڤاڵا دواتـر داوا لە بەڕێـز وەزیری شارەوانی دەکەین روونکردنەوەمان بداتێ.
بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
لە بڕگەی دووەم زیان هاتووە زیـان یەعنـی (زەرەر)زەرەر لە مصـتەلەحی مەدەنـی قـانونی لەگەڵ زەرەر و ئەوەی زەرەری پێکەوتـووە ئەوەی زەرەرەکەی پێگەیانـدووە تەعـامول دەکـا ، بەڵام بۆ دڵنیا بوون تەبعەن ئەوە مەحاکم دەزانی مەبەست چیە موشەرع لەوەی کە ئاوای نوسیووە بۆ دڵنیابوونی ئەندامانی پەڕلەمان دەتوانری بگوتری لەکاتی لابردنی زیادەڕۆیی کە دووچاری زمەی مالی کەسی زێدەڕۆکار دەبـی جا بە کـوردیەکەی بەلـی بە شـێوەیەکی ئەوەتـۆ دای دەرێـژین کە زیـاتر دڵنیـایی بـداتن لێـرە کێشـەمان هەیە دەنـا محـاکم دەزانـی ،چونکە ئیشارەتمان بە قانونی مەدەنی داوە دەزانی زەرەرەو مەسەلەکە مـاددیەو پیوسـت نیە بە جینایەت .
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
داوا لە بەڕێز وەزیری شارەوانی دەکەین روونکردنەوەمان بداتی لەسەر ئەم ماددەیە .
بەڕێز نەورۆز مولود /وەزیری شارەوانی و گەشتو گوزار:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
وەکـو وەزارەتـی عەدل تێبینـی لەسـەر ئەو مـاددەیە بـڕگەی یەکەم هەیە کە کـردار بکـرێتە رەفتـار واتە ئەگەر رەفتارێـك لە لـایەن ئەوەش ئیـزافە بکـری سـەرۆکی یەکەی کـارگێری و شارەوانی و لایەنە پەیوەندیدارەکان و ئەندامانی لیژنە واتە ئەوانـی دیش ئیزافە بکری بە هەمـان شـێواز تەعامولیـان لەگەڵ بکـری لە بـڕگەی دووەمـیش لە بـاتی ئەنـدامانی لێـژنە بکرێتە ئەو لایەنانەی کە لە بڕگەی یەکەم هاتووە هەر ئەو تێبینیەی وەزارەتی عەدل هەیە .
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
سـوپاس بـۆ بەڕێـز وەزیـری شـارەوانی کە رەئـی وەزارەتـی شـارەوانی و وەزارەتـی داد و وەزارەتی نـاوخۆو وەزارەتـی کشـتوکاڵ پێشـکەش بە دانیشـتنەکەی کـرد، ئێسـتا داوا لە هەر پێـنج لیـژنەی پەیوەندیـدار دەکەیـن راوێژکـاری ئەنجـام بـدەن بـۆ ئەوەی مـاددەکە بخەیـنە دەنگدان بەڕێز ئومێد حمە علی .
بەڕێز ئومێد حمە علی صالح:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
مـن ئەکـری وەك ئەنـدامێکی لیـژنەی مـافی مـرۆڤ دووبـارە جەخـت لەسـەر بـڕگەی یەکەم بکەمەوە سـەرباری ئەو روونکـردنەوە یاسایانە ، بەڵام ئەگەر کردارێك لە لایەن ئەنـدامانی ئەو لیـژنەیەوە لەکاتی جێبەجێکردنـی ئەو فەرمانـانەی کە پێیـانە ئەنجـام بـدرێت و بە تـاوان

حساب نەكرى ئەمە زۆر زۆر كراوەيە زۆر مە تاتيە تەنانەت بەو وشەيەشەوە كە دەلى بە مەبەستيش نەبێ، بۆيە تكايە پياچونەوەيەك بەوە بكرى لەم حالەتەيا پێشلكارى زۆر دەكرى راستە حاكمەكان ئەمە دەزانن و مەبەستەكە دەزانن ،بەڵام لە شوێنى زيادەرەويەكەو لە تەعامولكردن لەگەڵ هاولاتيا هەندێك جار ياساش رێگە نادا زيادە رەوى دەكەنە سەر مافەكانى مرۆڤ جا وەرە بە بى ياسا بلێى تۆ هەر كردارێك لە كاتى جێبەجێكردنى ئەو فەرمانەدا دەنوێنى بە تاوان بۆت حيساب ناكرى دەبى چى رووبدا بۆيە تكايە لەسەر ئەوە هەڵوەستەيەكى توندتر بكەن ئەوە ديسانەوە دەلێمەوە ئەو نەصەى كەباسيشيان كرد ئەوەش هەر مەتاتيە .

بەرێز جعفر ابراهيم ئێمنيكى – جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

تەلار خان فەرموو.

بەرێز تەلار لطيف محمد:

بەرێز سەرۆكى پەرلەمان.

بۆ ئەوەى كە گرفت دروست نەبى لەكاتى تەدبيقا و لەهەمان كاتدا ئەو كێشانە دروست نەبى ئەوانەى كە كاك ئوميێديش باسى كرد جێبەجى بكرى دەتوانين نەلێين بە تاوان دانانرێت ئەو وشەيە لابرێت ئەو وشەيە بلێين حوكمەكانى ماددەى (40) لە ياساى سزادانى عێراقى ئەگرێتەوە ئەوكاتە ئەوەى تر دادگا بڕيار ئەدا ئايە تاوانە ،تاوان نيە، ماددەى (40) چۆن تەدبيق ئەبى بەسەريا ئەوا ئەوكاتە يەكلا ئەبێتەوە، بەڵام موسبەقەن ئەوەى بە تاوان دا نەنرێت لابرى تەسەور ئەكەم ئەوە چارەسەر بكاو زۆر سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهيم ئێمنيكى – جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

رەئيەكى تر وەر ئەگرين و چاوەروانى ليژنەى پەيوەنديدار دەبين .

بەرێز قادر ئۆتمان رسول:

بەرێز سەرۆكى پەرلەمان.

پشتگيرى لە قسەكانى تەلار خان دەكەم ئەگەر ئەوەى تەلار خان دەيلى جێى نەكرێتەوە لە ساغەى قانونى پێشنيار دەكەم وشەى مەبەست هەڵبگيرى لە جياتى ئەمە وشەى ئەنقەست دابنرى ،چونكە لە قانوندا حيساب بۆ نيەت ناكرى يەعنى وەكو شەريعەت نيە يەعنى مەبەستى بو مەبەستى نەبوو نيەتى بو يان نيەتى نەبوو ئەمە لە قانوندا حيساب بۆ نيەت ناكرى حيساب بۆ خودى كردەوەكە دەكرى سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهيم ئێمنيكى – جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، شكريە خان فەرموو.

بەرێز شكريە سمايل مصطفى:

بەرێز سەرۆكى پەرلەمان.

من لەو گفتوگۆيانە پرسيارێكم بۆ دروست بوو ئەگەر بۆ نمونە خێزانێك خانويەكيان كردبوو لەسەر زەويەكى زێدەرەوى پاش ئەوەى كە فەرمانى روخاندنيان لە بۆ دەرچوو ،بەڵام ئەو خێزانە وتيان بە هيج شێوازێك ئەو خانووە چۆڵ ناكەين لەسەر خانووەكە دانيشتن ئايە لەو حالەتە چۆن چارەسەر دەكرى بە شەق فرێدەدرێن يان چارەسەر چيە بۆ ئەوە؟ سوپاس .

بەرێز جعفر ابراهيم ئێمنيكى – جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك عمر عينايەت فەرموو.

بەرێز عمر عينايەت حمە سعيد:

بەرێز سەرۆكى پەرلەمان.

والله شكريە خان ئەوە بەسەر ئێمە هاتووە چوين خانوو بروخێنين هێزە ئەمنيەكان چون پەلى زيادەرۆكارەكەيان گرتووە بۆ نمونە زۆر بە بەصيتى ئەمە وتوومانە ئەو زيادەرۆكارە چيە ؟ و زۆر بە زەييمان پێهاتەوە كە كاتى سەرۆكى شارەوانى هاتووە بە ئێمەى وتووە

ئەم زیادەرۆكارە كە لێرە ئەم زیادەرۆكاریەی كردووە لە فلانە گەرەك خانوویەكی هەیە لە فلانە كۆلان خانوویەكی تری هەیە لێرەش خانوویەكی هەیە خۆی و ژنەكەی و منالەكانی هێناوە داینـاوە یەعنـی سـی خانووی هەبـووە ئـێمە هێناومانەتە دەرەوە بە هێـزی هێـزە ئەمنیەكان ئەوانەی كەوا مەدەنیەكان بردویانەتە دەرەوەو دوایە زیادە رۆكەیان لابراوە زۆر بە نەرمووو نیانی هێناومانتە دەرەوە .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی – جێگری سەرۆكی پەڕلەمان:

ئێسـتا داوا لە لیـژنەی یاسـایی دەكەیـن سـیاغەی ئەو مـاددەیە بەو شـێوازەی رەچـاوی تێبینیەكانی ئێوە بكرێتن فەرموو .

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان.

ماددەی (16) :

یەكەم : ئەگەر رەفتارێـك بە ئەنقەسـت نەبێـت لەنـاو قەوص (غێـر عەمـدی) لەلـایەن ئەندامانی لیژنەو لایەنە پەیوەندیدارەكان لە كاتی جێبەجێكردنی ئەو ئەركەی پەیوەستە بە لابردنی زیادەرۆیەكان رووبدات ئەوە بە تاوان دا نانرێت لە گەڵ رەچاوكردنی حوكمەكانی ماددەی (40)ی یاسای سزاكانی عێراقی ژمارە (111)ی سالی (1969)ی هەموار كراو.

دووەم: ئەندامانی لیژنەو لایەنە پەیوەندیدارەكان ئەو زیانە ماڵیانە كە مەبەستمان زیانی ماددیە ئەو زیانە ماڵیانە گرەنتـی نـاكەن كە لەوانەیە لەكاتی لابردنی زێدەرۆیی دووچاری زێـدەرۆكار بـبن لەگەڵ رەچـاوكردنی حوكمەكـانی مـاددەی (215) بـڕگەی (2) لە یاسـایی مەدەنی عێراقیش ژمارە (40)ی ساڵی (1951)ی هەموار كراو .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی – جێگری سەرۆكی پەڕلەمان:

د. فرست فەرمووو.

بەڕێز د.فرسەت صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان.

ئەو پێشـنیارەی بەرێـز تەلـار خـان كـردی زۆر لە جێگـای خـۆی دابـوو مـن پـێم بـاش نیـیە بە ئەنقەسـت و بـی ئەنقەسـت باسـی بكـری ، جـوملەكە تەواو بكرێـت تـا دەگەیـنە ئەوەی كە لەوی بگـوتری بە پێـی حوكمەكـانی مـاددەی (40) لە یاسـای سـزادانی عێراقـی مـامەڵەی لەگەڵ دەكرێت ، یەعنـی ئەگەر كەسێك خـۆ لە قـانونی عقوبـاتیش هـاتووە ئەگەر كەسێك كەسێكیشـی لەدەسـت بكوژرێـت پـۆلیس بێـت، بەڵـام ئەمـری سـەرەوەی خـۆی جێبەجـی كردووە ئەوە حوكمی عامە یەعنی هەتا ئەگەر لێرەشی نەنووسین قـازی خـۆی دەگەڕێتەوە سەری ، بەڵام ئەگەر هەر دەتانەوێت ئیزافەی بـكەن بەس ئەوەبـی وەكـو خـۆی بڕوا ئەگەر كردارێـك لەلـایەن ئەنـدامانی لیـژنە لەكـاتی جێبەجێكردنـی ئەو ئەركەی كە پێویسـتە بە لابردنی زێدەرۆكار رووبدات ئەوا بە تاوان دانان هەر لێرە ناكری ئەوەش بنووسری رووبدات ئەوا بە پێی حوكمەكانی ماددەی (40) لە یاسای سزادانی عێراقـی مـاددەی (111)مـامەڵەی لەگەڵ دەكری ئەوە كافیە .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی – جێگری سەرۆكی پەڕلەمان:

كاك خلف فەرمووو.

بەڕێز خلف احمد معروف:

بەڕێز سەرۆكی پەڕلەمان.

بە دەق من پشتگیری لەو قسەی كاك د.فرسەت ئەكەم لە راستیا كە ئێمە وتمان بە تـاوان دانـانری كەواتە ئەم قـانونی هـیچ نـاهێڵێتەوە بـۆ مـاددەی (40)ی سـزادانانی عێراقـی لەبەر ئەوە ئەبـی بلێـین ئەو ئەركەی پەیوەسـتە بە لـابردنی زێـدەرۆیەكان رووبـدات ئەوا بە پێـی حوكمەكانی ماددەی (40)ی سزادانی عێراقی مامەلەی لەگەل ئەكری تاوانەكە لابەن .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
ئێستا دارشتنی کۆتایی پێش ئەوەی بیخەینە کۆتایی .
بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
ماددەی (16) :
یەکەم : ئەگەر ڕەفتارێك لە لایەن ئەندامانی لیژنەو لایەنە پەیوەندیدارەکان لە کاتی جێبەجێکردنی ئەو ئەرکەی پەیوەستە بە لابردنی زیادەڕۆکان رووبدات ئەوا بە پێی حوکمەکانی ماددەی (40) ی یاسایی سزادانی عێراقی ژمارە (111)ی سالی (1969)ی هەموارکراو ڕەفتاری لەگەڵدا دەکری .
دووەم : ئەندامانی لیژنەو لایەنە پەیوەندیدارەکان ئەو زیانە مالیانە گەرەنتی ناکەن کە لەوانەیە لە کاتی لابردنی زیادەڕۆیی دووچاری زیادەڕۆکار ببن لەگەڵ ڕەچاوکردنی حوکمەکانی ماددەی (215)ی برگە (2) لە یاسای مەدەنی عێراقی ژمارە (40)ی سالّی (1951)ی هەموارکراو .
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
من وا تێگەیشتم هیچ تێبینیەك نیە بەو شێوازەی خوێندرایەوە دەخەینە دەنگدان کی لەگەڵدایە؟(51) کەس بە پەسەند دەزانن ، ئەوەی دژە؟ (4) کەس دژن ،بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا . ماددەی17.
بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
بەشی چوارەم حوکمە کۆتایەکان ماددەی (17) :
پێویستە لەسەر لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجی بکەن .
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
موناقەشە لەسەر ئەم ماددەیە نیە ، ئەم ماددەیە دەخەینە دەنگدان ئەوەی بە پەسەند دەزانیت کی لەگەڵدایە؟(56) کەس لەگەلی دان، ئەوەی دژە ؟کەس نیە، بە کۆی دەنگ پەسەند کرا . ماددەی (18).
بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
ماددەی (18): پێویستە لەسەر وەزارەتە پەیوەندیدارەکان ڕێنمای پێویست بۆ ئاسان جێبەجێکردنی ئەم یاسایە دەر بکەن.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
من وا تێگەیشتم موناقەشە نیە، موناقەشە 2 کەس بەڕێز عەباس غەزالی .
بەڕێز عەباس غزالی میرخان:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
بە باشی دەزانم ماوەی بۆ لایەنی پەیوەندیدار کاتێك دیاری بکری بۆ دەرکردنی ڕێنمایەکان کە لە مانگێك تێپەر نەکات .
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
سوپاس، کاك ابوبکر فەرموو.
بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
هەمان تێبینیە کە پێشتریش د.زۆزان باسی کرد کە ماوەیەك هەبی بۆ دەرکردنی ئەو ڕێنمایانە .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
کاك عمر عینایەت فەرموو.
بەڕێز عمر عینایەت حمە سعید.
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
منیش پشتگیری ئەو بەڕێزانە ئەکەم والله ماوەیەك دیاری نەکری یاسای دوانزەمان هەیە دووساڵە دەرچووە تا ئێستا ڕێنمایی گوندەکان تا ئێستا ڕێنمای بۆ دەر نەچووە .
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان :
بەڕێز وەزیری شارەوانی ئەگەر تێبینیەك لەم بوارەوە.
بەڕێز نەوروز مولود / وەزیری شارەوانی و گەشتو گوزار:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
ئێمە تێبینیمان نیە، بەڵام وەك وەزارەی عەدل دەلێتن ئەوان پێشنیار دەکەن کە دەلی با وەزارەتی شارەوانی ڕێنمایی دەربکا، ئەگەر بنووسن پەیوەندیدارەکان دیار نیە کێیە؟ هەرکەسێك لەلای خۆی پەیوەندیدارە ئەوەرەئی وەزارەتی دادە ، ئیتر نازانم د.ڤاڵا لە رووی یاسایەوە باشتر بزانێتن.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
ئەو رەئیەی کە پێشکەشی کرد رەئی وەزارەتی دادە بەڕێزیان پێشکەشیان کرد.
بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
ماددەی (18): پێویستە لەسەر وەزارەتی شارەوانی بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتە پەیوەندیدارەکان لە ماوەی (30) رۆژ لەرۆژی بەرکاربوونی ئەم یاسایە ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسان جێبەجێکردنی یاساکە دەربکەن.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
من وا دەبینم هیچ تێبینیەك نیە ، ئەو ماددەیە بەو شێوازە خوێندرایەوە دەخەینە دەنگدان کی لەگەڵدایە؟ (54)کەس بە پەسەند دەزانن ، ئەوەی دژە؟ کەس نیە، بە کۆی دەنگ پەسەندکرا .
ماددەی (19).
بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
ماددەی (19): کار بە هیچ دەقێکی یاسایی یان بریارێك ناکری کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك بێت .
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:
من وا دەبینم هیچ موناقەشە نیە ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێندرایەوە دەخەینە دەنگدان کی لەگەڵدایە؟ (61)کەس بە پەسەند دەزانن ، ئەوەی دژە ؟کەس نیە، بە کۆی دەنگ پەسەندکرا، ماددەی (20).
بەڕێز د. ڤاڵا فرید ابراهیم:
بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.
ماددەی(20): ئەم یاسایە لەرۆژی بڵاوبونەوەی لەرۆژنامەی فەرمی وەقائیعی کوردستان جێبەجی دەکرێت.
بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

من وا دەبینم هیچ موناقەشەیەك نیە ، ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێندرایەوە دەخەینە دەنگدان کی لەگەڵدایە؟ (56)کەس لەگەڵیدان ، ئەوەی دژە؟ کەس نیە ، بەکۆی دەنگ پەسەندکرا .هۆیەکانی دەرچواندن.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

بەهۆی باری ئاڵۆزی هەرێمی کوردستان و راگواستنی گوندەکان و تێکچوونی پێکهاتەی کۆمەڵایەتی و تێکەڵ بوونی کلتوری گوند لەگەڵ شارو ڕەوی بەکۆمەڵ گوندنیشان بەرەو شارەکان و هۆی زیادبوونی ژمارەی دانیشتوان بە شێوەیەکی نا ئاسایی و رەوی ژمارەیەکی زۆر لە ناوچە جیا جیاکان و بە ئاڕاستەی شارەکانی هەرێم زیادەرۆی لەسەر ماڵ و موڵکی گشتی بۆتە دیاردە و سیمای شارستانی شارەکان بەرەو شێواو دەچێت بۆ سنوور دارکردنی ئەم دیاردەیەو پارێزگاری لەماڵ و موڵکی گشتی بنبڕکردنی زیادەرۆیی تا ئاستی پێویست و پیادەکردنی دادی کۆمەڵایەتی لە دابەش کردنی زەوی سنووردارکردنی دەست بەسەراگرتنی زەوی کشتوکالی و لەوەرگاو پاوان و دارستانەکانی دەرەوەی سنووری شارەوانی ئەم یاسایە دەرچوێندرا .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

مناقەشە گفتوگۆ لەسەر هۆکانی دەرچواندن.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی – سکرتێری پەڕلەمان:

ئەوبەرێزانەی داوای گفتوگۆیان کردووە (عبداللە حاجی محمود ، عباس غزالی ، ئاری عبداللطیف ، بەهزاد دەرویش، مامۆستا حسن، د.پەری، ئومێد حمە علی، فەرحان جەوهەر، سۆران عمر).

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

دەست بە گفتوگۆ دەکەین.

بەڕێز د.عزەت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

دەستەواژەی زیادبوونی ژمارەی دانیشتوان بە شێوەیەکی نا ئاسایی پێشنیار دەکەم بە شێوەیەکی نا ئاسایی هەڵبگیرێت و هیچی تر ئەوەی تر وەك خۆی.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس، کاك عبداللە فەرمووو.

بەڕێز عبداللە محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

هۆیەکانی دەرچواندن ئاوای لی بکری ئەو سیاغە بگۆری بەرەئی من بۆ ئەوەی رێگری بکری لە زیادەرۆیی لەسەر ماڵ و موڵکی گشتی سنووردارکردنی ئەم دیاردەیەو بنەبڕکردنی زیادەرۆیی ئەم یاسایە دەرکرا .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

حیات خان فەرموو.

بەڕێز حیات مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

لە هۆکارەکانی دەرچوواندن تا رادەیەك درێژ دادرێکی زۆری تێدایە بە تایبەت لە دێری یەکەم و دووەم هەر پێویست ناکات، بەهۆی باری ئاڵۆزی هەرێمی کوردستان و راگواستنی گوندەکان و تێکچوونی پێکهاتەی کۆمەڵایەتی و تێکەڵاوبونی کەلتوری و گوند لەگەڵ شاروو رەوی بە کۆمەڵ و گوندنیشینان بەرەو شارەکان ئەوە لابدرێت و، لە دوای ئەوە دابڕێژری با بڵێین حیسابی بۆ بکرێت هەر ئەوە سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دەتوانن ئەمەی بۆ ئێمەت خوێندەوە بنێری بۆ بەڕێزان کاك عبدالله تۆش کە بنێری باش دەبی ،چونکە زەحمەتە هەموی بەو خێرایە وەر بگیرێت .فەرموو کاك سۆران .

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هۆیەکانی دەرچواندن ئەلێی بۆ ساڵی (92)یە، بۆیە من پێشنیاری ئەم دەقە ئەکەم بە هۆی ئەنجامدانی زیادەڕۆیی لەسەرزەوی و زاری مۆڵکی گشتی و رێگری کردن لەم دیاردەیە بە مەبەستی پاراستنی زەوی کشتوکاڵی ئەم یاسایە دەرچوێندرا .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوەش بنێرە زەحمەت نەبیتن .

بەڕێز فرحان جوهر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەهۆی باری ئاڵۆزی هەرێمی کوردستان ئەمە لاببرێت باری ئاڵۆزی چی دوای ژمارەی دانیشتوان لە هەموو شوێنێك زیاد دەکات یەعنی خۆ کەس ناتوانی ری لە ژمارەی دانیشتوان بگرێ، تێکەڵکردنی کلتوری گوند و شار ئەمە لێدانە تۆزێك وەکو شێوازێکی ئیستیخفافە بەگوند دەکرێتن ئەوەی من نووسیتم ئەمەیە بەهۆی هەر دەست پێبکری بەهۆی تێکدان و تێکدانی گوندەکان و راگواستنی خەڵکەکەی بۆ شار بۆ ناو شارو کۆمەڵگاکان و ئاوەدان نەبوونەوەی گوندەکان و سەر سنوورەکان بەهۆی ئالۆزی باری ئاسایشی ئەم ناوچانە خەڵکێکی زۆر رووی لە شارەکان کردووە ،بۆیە ئەم دیاردە زیادە رەویەی بە شێوەیەکی بەرچاو زیاد بووە بۆ رێگری کردن لەم دیاردەیە تێك نەدانی سیمای شارستانیەتی و پێکهاتەی ئالۆزی شیرازەی پێکهاتەی کۆمەڵایەتیەکان رێگرنکردن ئەم یاسایە دەرچوێندرا .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ فەرحان جەوهەر . ئەوەی نوسیوتە ئەوەش بنێرە بۆ ئێمە.

بەڕێز ئومێد حمه علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەم شێوەیە دابڕێژری ، لە پێناو بنبڕکردنی زیادەرەوی و پارێزگاری کردن لە ماڵ و مولکی گشتی و پیادەکردنی دادی کۆمەڵایەتی و لە دابەش کردنی زەوی و سنووردارکردنی دەست بەسەرداگرتنی زەوی کشتوکاڵی و لەوەرگاو دارستانەکانی دەرەوەی سنووری شارەوانی ئەم یاسایە دەرچوێندرا.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عباس فەرموو.

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری ڕەئیەکانی کاك فەرحان دەکەم ،چونکە جیاوازیەك لە بەینی گوند نیشینان هەیە کە گوندەکان سەرچاوەی کشتوکال و پاراستنی کەلتوری کوردەوارین ئەمە شێوەیەکە بۆ بەرجەستەکردن.
دووەمین زەوی کشتوکاڵمان نەماوە لەوەرگاکانمان خەریکن تەواودەبن لە دێری ئاخیری لە دەستبەسەراگرتن پێم باشە بۆ پاراستنی زەوی کشتوکاڵ و لەوەرگاکان وشەی پاراستنی بکاربێی و سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

د. پەری فەرموو.

بەڕێز د.پەری صالح حمید:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

بەس دەزانم ئەو قسانەی دەیکەم بۆی زیاد ناکەن بەس هەر دەیخونمەوە ، ئەورۆ ئەو ئیشانە کرا هەمووی لەسەر ئەنجام بوو کەس لەسەر هۆکاری زیادەڕۆیی قسەی نەکرد کە هۆیە سەرەکیەکەی بەهۆی نەبوونی دادی کۆمەڵایەتیی و چاودێری کردنی بارودۆخی هاوڵاتیان و لیژنەی گەرەکەکان نەما هەتا بارودۆخی هاوڵاتیان بە حکومەت رابگەینی و ئەو زێدەڕۆیانەش یەکەم جارە لە لایەن بەرپرسەکانەوە دەستی پێکرا وردە وردە بڵاوبۆوە لەناو خەڵکەکە پشتیوانی قسەکانی کاك فەرحانیش دەکەم ئەگەر گوندی ئیتاڵیی و ئینگلیزی و ئەو گوندە نوێیانە لە بۆ گوندەکان بکرابا کەس حەزی لە شاری نییە ، شاریش هەندە خۆش نییە هەموو لەگوندەکان دەمانەوە ئەو لێشاوە بەکۆمەڵە دەستی پێنەدەکرد سوپاس .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

کاك ئاری فەرموو.

بەڕێز ئاری عبداللطیف موولود:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

ڕاستی من پێنج شەش جار ئەم دەقەم خوێندەوە ئەم پەرەگرافە هەر زۆر زۆر خراپە یەعنی یەك دێری ڕاستە یەك دێر، جگە لەوەی کە ئیهانەیەکی گەورەی تیایە بە گوند نشینان ئەلێی هەست ئەکەی وا ئەیخوێنیتەوە کە کەسێکی شارچیەتی داینابی دژی گوند نشینەکان ئێستا ئەسڵەن گوندەکان و شاخەکان هەر هەمووی داگیرکراون ، تۆ سەیریکە ئەو ئایکۆنانەی بەکار هاتووە کلتوری گوند لەگەڵ شار هەمووی ئیهانەیە ، ڕەوی بەکۆمەڵی گوند نیشینان بەرەو شارەکان هەم دیسان لێدانە لە گوند نشینی داماو، ڕەوی ژمارەیەکی زۆر لەناوچە جیاجیاکان بۆ ئاڕاستەی شارەکانی هەرێم هەم دووبارە ئەمە هەست ئەکەی ئەمەی نوسیووە زۆر شارچیەتیە من پێم وایە بەو چەشنەی لێبی زۆر بە کورتی و موقتەسەری و ئەگات ، بەهۆی باری ئاڵۆزی هەرێم و زۆربونی ڕێژەی دانیشتوان و دەستبردن بۆسەر زەوی و زارو موڵکی دەوڵەت و لە پێناو پاراستنی دادی کۆمەڵایەتی و بەرگرتن لە تێکچوونی باری یاساو بەرگرتن لەهەر زیادەڕۆیی و داگیرکاریەکی موڵکی گشتی و دەوڵەت ئەم یاسایە دەرچوێندرا.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ کاك ئاری ئەوەی نوسیووتە بنێرە بۆ ئێمە سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

کاك بەهزاد فەرموو.

بەڕێز بەهزاد دەروێش:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

سێ دێرێت ئەولی هەر زێدەنە چونکی بێژیت زیابوونی ژمارەی دانیشتوان بە شێوەیەکی نائاسایی ل هەرێما کوردستانێ هەتا نوکە نەبوویە شەش ملیۆن خۆ ئەم ل سینێ ناژین من پێ

باشە ب کورتی سێ خال تێدا بن بە هۆی زیاد بوونی زیادەڕەوی لە سەر زەوی و زاری دەوڵەت لە هەرێمی کوردستان کە بۆتە ئەگەری تێکچوونی سیمای شارستانی شار و شارۆچکەکان وە بۆ پیادە کردنی دادی کۆمەڵایەتی لە دابەشکردنی زەوی وە بۆ ڕێگری کردن ڕێگری و راگرتنی زیادەڕەوی وە سنوردارکردنی دەستبەسەرکردنی زەوی کشتوکاڵی لەوەڕگا و پاوان و دارستانەکانی دەرەوەی سنوری شارەوانی ئەم یاسایە...

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

کاك حسن فەرموو.

بەڕێز حسن صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

من پشتگیری لە قسەکەی د.عزەت صابر دەکەم بە شێوەی نا ئاسایی من پێم سەیرە شێوەی نا ئاسایی چیە و سەد لە سەد پشتیوانی قسەکانی کاك ئاری دەکەم یەعنی هەموو ئەو تەجاوزاتانەی لە شارو شارۆچکەکان کراوە من ئێستا حەزت لێیە ئێستا بە ژمارە پێت دەڵێم هەزار تەجاوزت پی دەلێم یەك لادی تەجاوزی نەکردووە هەمووی مەسئولین کردوویەتی، بۆیە ئەوە ئیهانەیە پشتیوانی لە قسەکانی وی دەکەم زۆر خراپە ، خالێکی تر من پێم وایە لە دوای ئاڕاستەی شارەکانی هەرێم یەعنی زیادەڕۆیی ژمارەیەکی زۆر لە ناوچەی جیاجیاکان بە ئاڕاستەی شارەکانی هەرێم من پێم باشە ئەوەی بۆ زیاد بکری ،چونکە بەراستی ئەمە حکومەتی هەرێمە لە سالی (92)وەوە پلانێکی تایبەتی نیە بۆ ئیفرازکردنی زەوی بەسەر خەڵکی هەژارو مستەحەق و خاوەن پێداویستی با بلێین نەبوونی پلانێکی ستراتیژی لەلایەن حکومەتی هەرێم وەزارەتی پەیوەندیدار لە دابەش کردنی زەوی بەسەر خەڵکی موستەحەق ئەوە یەکێکە لەهۆیە هەرە گرنگەکانی تەجاوەزات لەسەر موڵکی دەوڵەت.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

کاك ئەیوب فەرموو.

بەڕێز ئەیوب عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

منیش هاورام لەگەڵ ئەو بەرێزانەدا ،چونکە ئەگەر یەکێك هۆکارەکانی دەرچواندنی ئەم یاسایە بخوێنێتەوە ئەلی هۆکارەکانی هەموتەجاوزات لە هەرێم دا ئێستا گوندنیشینانن، بۆیە ئەگەر هۆکارەکان هەموی بەوردی بنووسینەوە ئەوە مەعلومە لەلای هەموو خەڵکی کوردستان کە بەرپرسان و خراپ بەکارهێنانی دەسەلاتە، بۆیە منیش هاوڕام لەگەڵ ئەوەدا کە واز لە هۆکارەکانی ئەو تەجاوزاتە بێنین بە کورتی بنووسرێت لە پێناوی کۆتای هێنان بە زیادەرۆیی ئەو یاسایە دەرچوێندرا.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەڕلەمان لە راستیا من دەستخۆشی لە لیژنە پەیوەندیدارەکان دەکەم بەتایبەتی برای بەرێزمان کاك (عمر عینایات) ،چونکە خەمێکی زۆری ئەم مەسەلەیەی خوارد شوکور بوو بە یاسا ، بەڵام ئەسڵ ئەوەیە کە تەجاوز نەکری واتە مەبدەئێکی عام هەیە نابی تەجاوزبکری و ئێمە پێویستمان بە یاسایەکی لەم جۆرە نەبوو ،چونکە لە یاسایی وەزارەتی شارەوانی یاسای ئیدیعایەی عام یاسای ئیستسمار ئەسڵ تریش قانونی عقوباتی عێراقی حەلی بۆ ئەم مەسەلانە داناوە هۆکارێك هەیە لە کوردستانا وا ئەکا یاسایەك لە پەڕلەمانی کوردستان دەرچی ئەویش ئەوەیە ئەحزاب و ئەشخاصی خاوەن

مەکانەتی عام مەنصەبی عام تەجاوزیان کردۆتە دیاردە لە کوردستاندا ، بۆیە هۆکاری سەرەکی لە دەرکردنی ئەم یاسایە ،بریتیە لەوە پێویستە زکری ئەو خالەبکری لە ئەحزاب و ئەشخاص خاوەنی مەوقیعیەتی عامن تەجاوزیان کردۆتە سەر مولکی گشتی ئەمە عیلاقەی نە بەشارەوە هەیە نە بەلادی و نە خەلکی هەژارەوە هەیە سوپاستان ئەکەم.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

لە کۆتایدا بەڕێز کاك عمر.

بەڕێز عمر عینایەت حمە سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەڕلەمان.

وجودەکەمان بو بە درێژدادڕی و بە گوند کاکە من خۆم گوند نشینم بەڕێزینە ئەوە باسی چی ئەکەن ئێوە ئەمە کاکە لە (91)وە مساعەدەم بکەن نووسیومە زۆر بە کورتی رەئی هەمویانم وەرگرتوە ،بەلآم ئەمە فیعلەن دەرئەنجامی (91)ە تا ئیستا زۆر رونبی لات بەلی هی سالی(91)ە کاك سۆران (92و 91) ئەوە بە کورتیەکەی ئەم لیژنە لەسەرئەمە رێك کەوتین، بە مەبەستی رێگری کردن لە داگیرکردنی مال و مولکی دەولەت و پارێزگاری لە سیمای شارستانی شارەکانی کوردستان و پارێزگاری لە شوێنە گەشتیاریەکان و لەوەرگەو پاوانی دەرەوەی سنووری شارەوانی پیادەکردنی دادی کۆمەلایەتی ئەم یاسایە دەرچوێندرا .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی – جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

بەڕێزان بەوشێوازەی خوێندرایەوە دەنگدانە بەو شێوازەی خوێندرایەوە کی لەگەڵدایە؟(59) کەس لەگەلی دان ، ئەوەی دژە ،کەس نیە ، بە کۆی دەنگ پەسەندکرا .

کۆی یاساکە دەخەینە دەنگدان دەنگدان، لەسەر کۆی یاساکە کی لەگەڵدایە؟(59)کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژە ، کەس نیە ، بە کۆی دەنگ ئەم یاسایە پەسەندکرا ،ئەم یاسایە پیرۆزە لە پەرلەمانی کوردستان ، پیرۆزە لە گەلی کوردستان ، بەرێزان سوپاسێکی بی پایان بۆ بەرێزان وەزیرە بەرێزەکان کە کە ئەمرۆ لەگەڵ ئێمەدابوون بەرێز وەزیری شارەوانی خاتوو نەورۆز مەولوود ، بەرێز سینان جەلەبی کە نەیتوانی بەردەوام بی تا کۆتایی لەگەڵ شاندی حکومەت کە هەمویان لێرەنە بەرێزو سوپاسەوە سوپاس بۆ لیژنە پەیوەندیدارەکان کە زۆر مادووبون بەم پرۆژە یاسایە بەم یاساوە لیژنەی یاسایی، لیژنەی ناوخۆ، لیژنەی دارایی ، لیژنەی کشتوکاڵ ، و بە تایبەتی لیژنەی شارەوانی و بەتایبەتیش کاك عمر عینایات دەستخۆشی لی دەکەین و دەستخۆشی بۆ هەموو ئێوەی بەرێز .

بەرێزان ئەم دانیشتنە کۆتایی پێدێنین بەیانی سەعات (11) بەرنامەی کار بەردەوام دەبێت سوپاس .

بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی
سکرتێری پەرلەمانی
کوردستان – عێراق

جعفر ابراهیم ئێمینکی
جێگری سەرۆکی پەرلەمانی
کوردستان – عێراق

د. یوسف محمد صادق
سەرۆکی پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پەرلەمانی کوردستان – عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (9)ی
سی شەممە رێکەوتی 13\2\2018
خولی چوارەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (9)
سێشەممە ڕێكەوتی 2018/2/13

كاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی سی شەممە رێكەوتی 2018/2/13 پەرلەمانی كوردستان - عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینكی جێگری سەرۆك و، بەڕێز بێگەرد تاڵەبانی سكرتێری پەرلەمان، دانیشتنی ژمارە (9)ی خولی چوارەمی، ساڵی (2018) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگە (1)ی ماددە (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەمواركراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی كوردستان - عێراق، دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان بڕیاری دا كاتی دانیشتنی ژمارە (9)ی خولی بەهارەی ساڵی پێنجەم لە خولی چوارەمی هەڵبژاردن لە كات (12)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی سی شەممە رێكەوتی 2018/2/13 دا بەم شێوەیە بێت:

یەكەم/ گفتوگۆكردنی پڕۆژە یاسای بەركاركردنی یاسای هەمواری (20)ەمی یاسای میلاكاتی ژمارە (20)ی ساڵی (1960) لە هەرێمی كوردستان بە پێی ماددەكانی (72، 74، 74) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1)ی ساڵی (1992)ی هەمواركراو.

دووەم/ گفتوگۆكردنی پڕۆژە یاسای بەركاركردنی یاسای نەهێشتنی بازرگانی كردن بەمرۆڤ ژمارە (28)ی ساڵی (2012)ی عیراق لە هەرێمی كوردستان بەپێی ماددەكانی (72، 74، 75) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1)ی ساڵی (1992)ی هەمواركراو.

سێیەم/ زیادكردن و دەست لەكاركێشانەوەی ئەم ئەندام پەرلەمانانەی خوارەوە لە لیژنە هەمیشەییەكانی پەرلەمان بە پێی ماددەی (44) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان ژمارەی (1)ی ساڵی (1992)ی هەمواركراو.

1- دەست لەكاركێشانەوەی ئەندام پەرلەمان بەڕێز دلێر مصطفی حسن لە لیژنەی كاروباری پێشمەرگە و شەهیدان و قوربانیانی جینۆساید.

2-زیادكردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز ئاری عبداللطیف مولود بۆ سەر لیژنەی رۆشنبیری و راگەیاندن و هونەر.

چوارەم/ گفتوگۆكردنی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان كەلەلایەن لیژنەی كاتی بۆ پێداچوونەوەی پەیڕەوی ناوخۆ ئامادەكراوە بە پێی بڕیاری ژمارە (26)ی ساڵی (2014) و بڕگەی (8) لە ماددەی (56)ی یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1)ی ساڵی (1992)ی هەمواركراو پاڵپشت بە ماددەی (94)ی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1)ی ساڵی (1992)ی هەمواركراو.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

دانیشتنەكەمان بەناوی گەلی كوردستانەوە دەست پی دەكەین، خولی چوارەمی هەڵبژاردن ساڵی پێنجەم دانیشتنی ژمارە (9)، رۆژی دانیشتن (2018/2/13) بەرنامەی كار:

یەكەم/ گفتوگۆكردنی پڕۆژە یاسای بەركاركردنی یاسای هەمواری (20)ەمی یاسای میلاكاتی ژمارە (20)ی ساڵی (1960) لە هەرێمی كوردستان بە پێی ماددەكانی (72، 74، 74) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1)ی ساڵی (1992)ی هەمواركراو.

دووەم/ گفتوگۆكردنی پڕۆژە یاسای بەركاركردنی یاسای نەهێشتنی بازرگانی كردن بەمرۆڤ ژمارە (28)ی ساڵی (2012)ی عیراق لە هەرێمی كوردستان بەپێی ماددەكانی

(72، 74، 75) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی (1992)ی هەموارکراو.
سێیەم/ زیادکردن و دەست لەکارکێشانەوەی ئەم ئەندام پەرلەمانانەی خوارەوە لە لیژنە هەمیشەییەکانی پەرلەمان بە پێی ماددەی (44) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان ژمارەی (1)ی ساڵی (1992)ی هەموارکراو.
1- دەست لەکارکێشانەوەی ئەندام پەرلەمان بەڕێز دلێر مصطفى حسن لە لیژنەی کاروباری پێشمەرگە و شەهیدان و قوربانیانی جینۆساید.
2-زیادکردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز ئاری عبداللطيف مولود بۆ سەر لیژنەی رۆشنبیری و راگەیاندن و هونەر.
چوارەم/ گفتوگۆکردنی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان کەلەلایەن لیژنەی کاتی بۆ پێداچوونەوەی پەیڕەوی ناوخۆ ئامادەکراوە بە پێی بڕیاری ژمارە (26)ی ساڵی (2014) و بڕگەی (8) لە ماددەی (56)ی یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی (1992)ی هەموارکراو پاڵپشت بە ماددەی (94)ی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی (1992)ی هەموارکراو.
ئێستا داوا لە بەڕێز بێگەرد تاڵەبانی دەکەم سکرتێری پەرلەمان پوختەی دانیشتنی پێشتر و غیاباتی بی هۆ و ئەوەی بە هۆ پێشکەش بە دانیشتنەکە بکات، فەرموو بەڕێز.
بەڕێز بێگەرد دڵشاد شکرالله (بێگەرد تاڵەبانی):
بەناوی خوای گەورە و میهرەبان.
پوختەی دانیشتنی ژمارە (8)ی ئاسایی رۆژی دووشەممە رێککەوتی (2018/2/12) بەم شێوەیەی خوارەوە بوو:
1-دەست پێکردنی دانیشتن لەلایەن بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمان.
2-خوێندنەوەی ناوی ئەندامانی ئامادەبوو و ئامادەنەبوو و هەروەها خوێندنەوەی پوختەی دانیشتنی پێشوو لەلایەن سکرتێری پەرلەمان.
3-گفتوگۆکردن و پەسەندکردنی پرۆژە یاسای زیادەڕۆیی لەسەر موڵکی دەوڵەت.
ناوی ئەو ئەندام پەرلەمانە بەڕێزانەی کە لە دانیشتنی ژمارە (8)ی ئاسایی رۆژی لەبەرواری (2018/2/12) مۆڵەت پێدراون یان بەبی مۆڵەت ئامادەنەبوون ئەوانەن:
- ئاواز جەنگی برهان / مۆڵەت.
- سەرکەوت سەرحەد خليفە/ مۆڵەت
- عباس فتاح/ مۆڵەت
- گەشە دارا جلال/ مۆڵەت
- جمال عثمان کارسول/ ئامادەنەبوو
- شیرین حسنی رەمەزان/ مۆڵەت
- صالح بشار صالح/ مۆڵەت
- على على هالۆ/ مۆڵەت
- هێڤا حاجی میرخان/ مۆڵەت
- فیروز تەها/ مۆڵەت
- محمد على یاسین/ مۆڵەت
- بەهار عبدالرحمن/ مۆڵەت
- رابون تۆفیق معروف/ مۆڵەت
- زولفا محمود عبدالله/ مۆڵەت

- سهراب ميكائيل محمد/ مۆڵەت
- شێرکۆ حەمە أمين/ مۆڵەت
- عادل عزيز شكر/ مۆڵەت
- ئايدن معروف/ مۆڵەت
- ئاری محمد عبدالرحيم/ مۆڵەت
- باپير كامەلا سليمان/ مۆڵەت
- جودت جرجيس/ مۆڵەت
- عبدالرحمن فارس/ مۆڵەت
- كمال يلدا/ مۆڵەت
- وحيده ياقو/ مۆڵەت
- يعقوب گورگيس/ مۆڵەت

ئەوە دانيشتنی سەرلەبەيانی و دانيشتنی ئێوارەش، ئەوانەی كە بەيانييەكەی حزووريان هەبووە بەڵآم دوای نيوەڕۆ داوای مۆڵەتيان كردووە خۆمان لێرە جيامان كردۆتەوە، ئەو ئەندام پەرلەمانە بەڕێزانەی كە بۆ دانيشتنی ئەمڕۆ داوای مۆڵەتيان كردووە:

- يروانت نيسان
- وحيده ياقو
- د.جوان إسماعيل
- عادل عزيز
- سهام عمر
- رۆزا محمود
- جودت جرجيس
- كمال يلدا
- صالح بشار
- هێڤا حاجی ميرخان
- شيرين حسنی
- إدريس علی
- أنس محمد
- فيروز طه
- ئاواز جەنگی
- د.عزت صابر

زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز سكرتێری پەرلەمان، كاك عبدالرحمن خاڵی نيزامی هەيە؟ فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن علی رضا:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من داوا لە ئێوە دەكەم وەكو دەستەی سەرۆكايەتی پەرلەمانی كوردستان ئيلتيزامی تەواو بە كاتی دانيشتنەكانەوە بكەن، چونكە سەعات (11) كە دانراوە ئەوە چارەكی دەوی بۆ (12)، ئەوە يەك، دوو/ لە راستی دا كە ئێمە دوێنی دانيشتن بووە زۆرينەمان لە هەولێردا ين پێويستی نەدەكرد دانيشتن سەعات (11) بكرێت، دووەم داواكارم لە پەرلەمانی كوردستان هەموومان دەزانين لە ئێستادا بەتايبەت پرۆسەی پەروەردە و فێركردن لە حاڵەتێكی زۆر خەراپدايە، لە بەشێكی هەر زۆری كوردستان دا دەوام بە تەواوی ئيفليج بووە، لەبەشەكەی تريدا لە راستی دا بەنيوەناچڵی دەوام دەكرێت، ناكرێت

پەرلەمانی کوردستان وەك چۆن حکومەت لە راستی دا خۆی لی گێل کردووە ناچی بە دەنگ چارەسەرکردنی گرفتەکانەوە، ئێمەی پەرلەمانتاران کە نوێنەرایەتی خەڵکی کوردستان دەکەین بە هەموو توێژەکانەوە لە ئاست ئەو گرفت و کارەساتەی کە رووی لە هەرێم کردووە بی دەنگ بین، بۆیە داواکارم لە بەڕێزتان ئێمە جارێکی تریش داوامان کردووە یان ئەنجومەنی هەرێمی بانگ بکەن بۆ ئەو پەرلەمانی کوردستانە، وەزیری پەروەردەش پێویستە بێتە پەرلەمانی کوردستان، بۆ ئەوەی لە راستی دا کۆتایی بەو هەموو گرفتە بهێنین و لانی کەم چارەسەرێك یان نیمچە چارەسەرێك بدۆزینەوە، پێشتریش داوامان کردووە، بۆیە تکا دەکەم ناکرێت هەرێمی کوردستان بەو هەموو قەیران و تەنگەژەدا گوزەر بکات، ئێمەی پەرلەمانی کوردستان لە ئاستی دا بی دەنگ بین، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس جاری یەکەم لەسەر ئەو پوختەی دانیشتنی پێشتر هیچ تێبینییەك من هەستم پی نەکرد هەبێت، ئەوە پەسەند دەکەین، لەسەر خاڵی نیزامی بەڕێز مامۆستا عبدالرحمن، سەبارەت بەوەی یەکەم بەراستی ئەوە لە جێی خۆیەتی، بەڵام پەیوەست نەبوو بە ئێمە لە دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان، زیاتر پەیوەستە بە ئێوەوە، ئێمە موتابەعەمان دەکرد لە خوارەوە تەقریبەن (20) دەقە ڕۆیشت هەر نیصاب تەواو نەبوو، نیصابەکە هەر لە خواری بوو، لە ئاخیریش کە هاتین هەندێك بی سەروبەری هەبوو بۆیە ئیستیغلالی کاتمان کرد، بە هەر حاڵ ئەوە زۆر گرنگە ئێمەش رەچاوی دەکەین و ئێوەش ڕەچاوی بکەن، سەبارەت بەوەی پەروەردە ئەوە دەتوانن بە شێوازێك لە شێوازەکان بەتایبەتی لیژنەی پەرەوەردە و خوێندنی باڵآ دوایی داوای ئەو بابەتە بکەن، ئێمەش پەیوەندی پێویست ئەنجام دەدەین، ئەو پرسە فیعلەن پرسێکی زۆر گرنگی کۆمەڵگای کوردستانی و خەڵکی کوردستانە، هی قوتابیانە، کەس و کاری قوتابیانە، قوتابخانەکانە، بۆیەش ئەوە بە تەئکید بۆ پەرلەمانی کوردستان گرنگە، سی خاڵی تری نیزامی وەردەگرین، بەڕێز د.ئیبراهیم سمۆ، فەرموو.

بەڕێز إبراهیم أحمد سمۆ أحمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر بۆ روونکردنەوە لەسەر تێبینیا کاك عبدالرحمن، دهێمەت ناڤبەرەکی را لیژنا پەروەردە و خوێندنی بالا وەکی بیژیت بحزورا هەمی ئەندامێت لیژنا پەروەرەدە و خوێندنی باڵآ مە هەستی وێ بابەتێ کریە کاك عبدالرحمن بەحسێ کری، لەوێ ژی هەر ئەڤرۆکە ب نوێنەراتیا لیژنا پەروەردە و خوێندنی باڵآ دگەل وەزیرێ پەروەردێ ئەم رۆیشتینە خوارێ دەمی دەست حازریا خۆ خۆ حازر کریە دگەل مدیر عامێت خۆ خرا کو مە رۆیشتنەکا وەکی سەرۆکێ زانکۆیا کو ئامادەبووین پێش هەفتەیەکی هەمی لیژنا پەروەردە و خوێندنی باڵآ تنێ گلەییەکا بچووکا هەی، یەعنی بۆ بابەتەکی وەسا گرنگ دڤیا کاك عبدالرحمن وەکی ئەندامەکی پەرلەمانی عەلەل ئەڤەل پەیوەندیەکا ژمە کربا کامە چێ کریە، لیژنا پەروەردە و خوێندنی باڵآ هەندا جارا وەسا هەستەکی بۆ خەڵکی دیار دکەن کو کە ئەنەما لیژنا پەروەردە و خوێندنی بالآ یا نڤیسیە هە ژی بابەتی نەبوو باوەرکە بە دوو کۆبوونا کر ئەڤە د.ریواز و د.جوان هەموو ئەندامێت لیژنا پەروەردە و خوێندنی باڵآ شاهیدی ڤێ ئاخافتنێنە ئەڤە دوو هەفتەیە ئەم ڤی بابەتی ڤە ئەو بابەتە ژی ئەم حەز دکەین کاك عبدالرحمن ئان هەر ئەندام پەرلەمانەك ئەو رۆژە ئەم دەست نیشان کرن کو وەزیر و مدیرعام بێن بلا ئەو ژی حازر بن چونکە ئەندام پەرلەمانن چ پرسیارەکا هەبیتە ئاراستەی وان دکەت ئەگەر ئەوان رازی نەبن و قەناعەت پێ نەهینا پاشی وەختەکی ئاسایی دا بۆ خۆ ئیمزا کۆمبکەن و وەزیریش داخاز کەنە پەرلەمانی و سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز د.إبراهیم سمۆ، بە تەئکید چەند قسەکردن لەسەر ئەو بابەتە، چەند بایەخدانی ئێوەی بەڕێزە بەو بابەتە، ئەوەش لەجێی خۆیەتی، لە کاتی کۆبوونەوەی لیژنەکان کە مێوانتان هەبێت پێم باشە ئاگاداری دیوان بکرێت، دەزانم ئاگادارتان کردووە، بۆ ئەوەی هەر بەڕێزێکی تر بەلای گرنگ بێت لەو دانیشتنە ئامادە بێت بە حزووری مێوانان دەتوانێت دوای ئاگاداربوونەوە ئەوەش ئامادە ببێت، بەڕێز علی حەمە صالح، خاڵی نیزامی، فەرموو.

بەڕێز علی حەمە صالح طە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ لە (11/7)دا واتا پێش سی مانگ بانگهێشتی ئەنجومەنی باڵای هەرێمی نەوت و غازمان کردووە، تکا دەکەم لە دانیشتنەکان دا وەڵامیان نەداوینەتەوە، هەرێمی کوردستان تووشی قەیرانێکی قووڵی دارایی بووە، ئەوەی پەروەردە، ئەوەی لیواکانی وەزارەتی پێشمەرگە، هێزی ناوخۆ، هەمووی پەیوەندی بە دۆسیەی نەوتەوە هەیە، پەیوەندی بەو قەرزانەوە هەیە کە نازانری چی لێهاتووە و چۆن؟ لەگەڵ دیلۆیت دا کۆبووینەتەوە، وەڵامێکی موقنیع نیە، یەعنی هیوادارین وەڵامێکی پەیڕەویمان بدەنەوە، بۆ ئەنجومەنی باڵای هەرێمی نەوت و غاز نایەتە ئەم پەرلەمانە، ئایا ئێوە داواکارییەکەتان نەناردووە؟ ئەوان نایێنن، چونکە دڵنیابن لەوەی ئەوە پەیوەندی بەهیچەوە نیە، ئەم دۆخە بەردەوام بێت هەرێمی کوردستان تووشی دارووخانێکی زۆر گەورە دەبێت، ئەگەر وا بڕوات لە ساڵی (2018) دۆخی مووچە زۆر خەراپتر دەبێت، نە وەڵامی پرسیارەکانمان دراوەتەوە، نە دێنە دانیشتنی پەرلەمان، ئێمە بە پێی پەیڕەوی ناوخۆ کردوومانە ئەوە (15) رۆژیش تێپەڕ بووە، دەبی ببی بە ئیستیجواب، ئیستیجوابەکەش ناڕوات، بۆیە تکا دەکەم وەڵامێکی پەیڕەویمان بدەنەوە، ئایا دێن یان نایێن؟ هۆکارەکەی بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ وەڵاممان بدەنەوە، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز علی حەمە صالح، راست دەکەی بەڕێزتان باسی ئەو بابەتەتان کردووە و داواتان کردووە، بەڕێزی تریش داوای کردووە، هەموویشی لە جێی خۆیەتی و پێویستە، ئێمەش ئەو رۆژە بە حزووری بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران، بەحزووری بەڕێز جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران، شاندی حکومەت لە پەرلەمانی کوردستان دا، ئەو داوایە جارێکی تر جەختمان لی کردەوە، داوامان کردەوە گوتمان ئەگەر هەموو ئەنجومەنیش حازر نەبی لە پەرلەمانی کوردستان، بەڵام پەرلەمانی کوردستان پێویستی بە وەڵامێکی حازر هەیە، وەڵامێك لە حزووری پەرلەمان لە دانیشتنێکی پەرلەمان دا، بۆیەش ئێمە ئەو ئامادەکارییانەی ماون ئەنجامی دەدەین لە کاتێکی نزیکدا بێنە ئێرە، ئەو ڕوونکردنەوەی پێویستن بە پەرلەمان بدرێت، لە رێگای پەرلەمان بە خەڵکی کوردستان بدرێت، خاڵی تری نیزامی، بەڕێز د.ڤالا، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فرید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار دەکەم بڕگەی یەکەم کە تایبەتە بەگفتوگۆ کردن لەسەر پرۆژە یاسای بەرکارکردنی یاسای هەمواری (20)می یاسای میلاکات دوابخرێت، لەبەر ئەوەی لیژنەی یاسایی لە کۆبوونەوەی ئەوڕۆی دا کتابێکی رەسمی کردووە بۆ حکومەت بە مەبەستی وەرگرتنی ڕای حکومەت لەسەر ئەو بابەتە، بابەتەکە پەیوەستە بە پێدانی عینوانی وەزیفی بۆ ئەو کەسانەی کە حکومەت دایاندەمەزرێنی یان دایمەزراندوون بۆیە پێویستیمان بەرای سەریحی حکومەتە لەو بابەتە داوا دەکەین گفتوگۆکردن لەسەر ئەو بابەتە ئەمڕۆ دوابخرێت.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز د.ڤالا، بەڕێز تەلار لطیف، فەرموو.

بەڕێز تەلار لطيف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا پشتگیری لە پێشنیارەکەی د. ڤاڵا دەکەم، لەبەر ئەوەی زۆر زۆر گرنگە کە هەر یاسایەك دەردەچێت جێبەجی کردنەکەی گرنگترە، بۆیە پێویست دەکات بۆ ئەوەی هیچ کێشەیەك دروست نەبی دواتر بۆ جێبەجی کردنی ئەو یاسایە پێویستە چاوەڕێی رای حکومەت بکەین، وادەیەکیشمان بۆ دیاری کردووە کە لە هەفتەیەك تێپەڕ نەکات، خاڵی دووەمیش پەیوەندیدارە بەو یاداشتەی کە لە (11/6) پێکەشم کردووە بە سەرۆکایەتی پەرلەمان سەبارەت بە هەر دوو دەستەی نەزاهە و دەستەی مافی مرۆڤ، تکایە زۆر گرنگە پەرلەمانی کوردستان ئەو رێکارە یاساییانە بگرێتەبەر، چونکە کێشەی بۆ دادگاکان دروست کردووە، چونکە کاری هەر دوو دەستەکە پەیوەندیدارە بەکاری دادگاکانەوە، بۆیە ناکری سەرۆکی ئەو دەستانە بەشێوەیەکی نایاسایی لەو جێگایانە بمێننەوە، ئەگەر وادەیەکی تریان پی دەدرێتەوە بە پێی یاساکە ئەوە دەتواندرێ، ئەگەر هەر دوو وادە و دەورەی خۆیانیان تەواو کردووە ئەوا پێویستە بگۆڕێن بۆ ئەوەی کێشە بۆ ئەو دادگایانە دروست نەبێ، ئەرکی پەرلەمانی کوردستانە کار لەسەر ئەو رێکارانە بکات بەپێی یاساکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز تەلار لطيف، شەش خاڵی تری نیزامی هەیە، یەك بە یەك وەردەگرم، بە پێی ئەسبەقیەت ئەوەی من بینیومە، تەقدیریە، بەڕێز مامۆستا مەلا ماجد، فەرموو.

بەڕێز ماجد عثمان توفيق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ داوای لێبووردنم لە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان داواکارییەکم هەیە، حەز دەکەم کە لە خاڵی نیزامییەکان یەعنی کاتێکی زۆر دەکوژرێ، من داوا دەکەم لەگەڵ دەستپێکی پێشکەش کردنی بەرنامەی کار و خوێندنەوەی غیابات و ئەوە لە دوای خوێندنی غیابات لە خاڵە نیزامییەکان پەخشی راستەخۆ رابگیرێت، دوایی دەست پی بکاتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز مامۆستا مەلا ماجد، بەڕێز شوان شێخ أحمد، فەرموو.

بەڕێز شوان أحمد نعمان (شوان شێخ أحمد):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش بە هەمان شێوە پشتگیری لە پێشنیازەکەی د. ڤاڵا دەکەم سەبارەت بەدواخستنی گفتوگۆ لەسەر یاسای هەمواری (20)می یاسای میلاکات، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز شوان شێخ أحمد، بەڕێز حیات مجید، فەرموو.

بەڕێز حيات مجيد قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە داواکەی بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی دەکەین، خاڵێکی تریش لە ناو بۆکسەکانی ئەندامانی پەرلەمان دا دوێنی و چەند جارێکیش موتابەعە کراوە، نەك هەر من چەند ئەندامێکی بەڕێزی تریش ئەو راپۆرتانەی کە دەخرێتە ناو موناقەشەوە لە ناو بۆکسەکان دا نیە، ئەگەر موراجەعەی ئەوە بکەنەوە لە رووی ئیدارییەوە سوپاستان دەکەین.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بـۆ بەڕێـز حيات مجيد، تەئكيد لە ديوان دەكەيـن كە دەبێت ئەو بـابەتە چارەسـەر بكرێت، بەڕێز ئامينە زيكرى، فەرموو.

بەڕێز امينە زيكرى سعيد:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

پشتگيريا د.ڤالاێ دكەم كو ڕێگا يەكێ بێتە پاش ئێخستن چونكى تەبەعياتێ مالى ژيەت هەى دڤێت رايى حكومەتێ دا بۆيت، هەروەسا ڕێگا دووهێ ژى بێتە پێش ئێخستن ژ بەر چەند سەبەبا، بۆ نموونە بديتنا من ديراسە سەر نە هاتنە كرن سەر وى ياسايى بازرگانى كـرن ب مرۆڤـان، هەنـدەك نمـوونە ددێ بەحـس كەم، پـرۆژە ياسـا بازرگانى كرنا مرۆڤا يـا عێراقى ب نموونە ژى سەح كەيـن مـاددێ دووهـێ بەحسێ هەنـدێ دكات كـو ليـژنە بهێتە دامەزراندن ناڤ و نيشانێ ڤى ليژنا ليژنەيەكا مەركەزيا بەرهەم دار بۆ بازرگانى كرنا مرۆڤا، كو دگەل نينەرى هەمى پاريزگەها دڤێتن تەنسيق هەبيتن ئەڤە تشتەكا كو دڤيچتن دگەل دامودزەگەهێ هەرێما كوردستانێ يا گونجاى بيت ماددەيەكا كو پێتڤيا تەعدپلى يە يان ماددێ سێ فەقەرە (8) كو پێتڤيا ئەسڵەن بهێتە لادان، ئەو ماددە دبێژيت هەوڵدان بهێتە كرن كو عيراق ببيتە ئەندام د ئيتفاقياتێن دوەلى دا ئەوآ گرێداى بەرەنگاربوونا مرۆڤان كو ئەڤە ژى ماددەيەكى زێدە و ئەركى ليژنا مەركەزيە يان ماددێ چارێ بەحسى هەندێ دكاتن كو هەرێمێ لهەر پارێزگايەكى ليژنەيەكا فەرعى بهێتە دامەزراندن ئەگەر لگور ڤى ماددێ بێتن ماددەيەكى زياد ئەگەر ليژنە بێتە دامەزراندن د ليژنەيەكيا سەرەكى بيتن ليژنەيەت فەرعى نڤيسينگەى پارێزگەها هەروەسا قەزا دهێتە ڤەكرن، يان ماددێ پێنجێ دبێژيتن فەقەرە ئێكێ بەحسێ سزايێ دكات، كو سزا بێژيت ئێك ژ ڤان كارێن كو هاتينە كرن ماددێ ئێكێ دا كو ماددى يەكێ دێ ڤێ ياسايى دا هاتيە پێناسە كرنە، واتا ماددەيەكى زێدە د ڤى تەعديل بهێتە كرن، يان ماددێ دەهێ، بەحسێ هەندى دكاتنى موافەقە ئەو كەسێن قوربانيەت ڤى تاوانێ دا دڤێتن ناهيتە وەرگرتن، ئەسڵەن خۆ ئەوە جەريمەيەكا يا دوەليە، ئيختساسەكا شامل و عالميە زمنى قانوون عقوباتى سالآ (69) ێ كو هەر كەسەك تاوانبار بيت دوەليەن بهێتە گرتن ئۆتۆماتيكيەن دێتە سزادان و هەروەسا ئەڤ تاوانە ناهێتە ئسولى محاكماتا، ژ بەر هەنـدێ داخاز دكەم ئەڤ فەقەرە ژى بهێتە پاش ئى خستن بـۆ هەندى كو ديراسەتەكا باشتر سەر بێتە كرن.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز امنە زيكرى، بەڕێز سۆران عمر، فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعيد:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

من پێم سەيرە بڕگەى يەكەم لە بەرنامەى كار كە گفتوگۆيە لەسەر بەركاركردنى ياساى هەمـوارى بيسـتەمى ياسـاى ميلاكـات چـۆتە بەرنـامەى كـار و ليـژنەى ياسـايى و ليـژنە پەيوەنديدارەكان تێپەڕيوە ئێستا داواى لابردنى دەكەن، لە كاتێكدا ئەم مەسئەلەيە ئەگەر بەهانە ئەوەيە تەبەعياتى مالى هەيە بەڕاستى دەبوو لە ليژنەى دارايیش ئەوە موناقەشە بكرايە، بەڵام كە ليژنەى ياسايى بۆ ئێمەى ناردووە بەڕێزانى ئەندامانى ليژنە لەوێن پێيان وتـووين ئينفـازە بەبـى تەبەعيـاتە هـيچ كێشـەيەكى نـيە، پـێم سـەيرە ئێسـتا داوا بكـرى لە بەرنامەى كاردا لاببرێ، بۆيە ئومێد دەكەم لانەبرى و داوا دەكەم كە وەك خۆى بڕوات.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز سۆران عمر، بەڕێز د.بەهار، فەرموو.

بەڕێز بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

منیش پشتیوانی لەو رایە دەکەم کە بڕگەی یەکەم لاببرێت، لەبەر ئەوەی هەندی مەسەلە هەیە مەسائیلی قانونی یە، یەعنی مەسەلەی میلاکات پەیوەندی بە دەسەلاَتی جێبەجی کردنەوە هەیە، زیادکردنی تەوصیفی وەزیفی و عینوانی وەزیفی یە ئەو بابەتە، بۆیە پێویستمان بە رەئیەکی صەریحی حکومەت هەیە، ئەو جۆرە پرۆژانە یان دەبێت موباشەرەتەن لە حکومەتەوە بێن، یان ئەگەر لە حکومەتەوە نەیێن دەبێت حکومەت بڵی کە من رازیم بەو دەرەجە وەزیفیانە کە ئێوە ئیزافەی دەکەن بۆ ئەم بابەتە، بۆیە بابەتەکە زۆر یاساییە کە ئێمە داوای دواخستنی دەکەین، دواخستنەکەشی تەصەور ناکەم هیچی تێدابێت، بە حکومەتمان گوتووە لە ماوەی حەفتەیەکدا رەئی خۆیان بدەنەوە.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز د.بەهار، بەڕێز عمر کۆچەر، فەرموو.

بەڕێز عمر صالح عمر (عمر کۆچەر):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جەنابی هەوە و هەمی ئەندامێ پەرلەمان دزانن یەعنی کە بارودۆخی ڤی خەڵکا دبوریتن چ ئاستە، ئەڤ یاسا و گفتوگۆیەت ئەم دکەین هەمی گرنگن، بەس پەرلەمان نێنەری راستەقینەی خەڵکیە ، قەناعەتا من ئەڤە سازیا حکومەتێ هاتی، ئەڤە حەق نەبی هەمی ببیتە یاسا، چونکی مەیێ داخازا کریە وەك لیژنا دەستپاکی ب سەرۆکاتی بنێریت بۆ ئەنجومەنی وەزیران ئەڤێت نا یاسایی پێتڤیەت بریارەکی نزیکا هەلوەشینن و دە خەلکەکی دیتر دەوامێت کە موستەحەق مووچەیێ وان ناچیتە هەیڤا جارەکی بیتن، ڤێ ئاگاداری وە بکەین کو مە لە لیژنا دەست پاکی د راپۆرتا خۆ تەمام کری داخازێ دکەین کو سەرۆکایەتی دیڤ چوونا دژی بکاتن ئەڤ هەر شەش لیژنا ب زیترین وەخت ئەڤ پرۆژی بینە هۆلا پەرلەمانێ دا چ بیانو بۆ حکمەتی نەمینن بیژیتن کو پەرلەمانێ تاخیر کر وەزعی خەلکی ئەم بینینە پەیرەوی ناوخۆ یاسایەك گەلەك نوکە خەلك نەیەت پێتڤی، ئەڤە خالآ یەکێ، خالآ دووهێ/ ئەز پشتەڤنیا تەلار خانێ دکەم ئەوە چەند جار سەرۆکی دەستا دەستپاکی ژ مە داخاز کر ماوەیا وان یەکسەر ڤە چوو نە یاساییە ل پیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی دڤێتن ئیکی دی بێتە ئیختیار کرن، حەز کەین بەرسڤا هەوە، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز مامۆستا عمر کۆچەر، ئەوەی یەکەم نیزامی نەبوو، دەکرا پێش دانیشتنەکە ئاگاداری ئێمە بکەی، هەر بۆ ئاگاداری بەڕێزتان هەمووتان هیچ کەس نابی باسی بیانوو بکات، ئەو پرۆژە پرۆژەی نیشتیمانییە، پرۆژەی هەموو فراکسیۆنەکانە، پرۆژەی پەرلەمانە، پرۆژەی حکومەتە، لەبەر ئەوەش بەو خەمخۆرییە لیژنەکان ئیشی خۆیان کردووە، بەردەوامن، زۆر نەماوە بۆ ئەوەی ئەو پرۆژەیە بکەوێتە بەرنامەی کار، دووەم/ ئەوەی پەیوەستە بە هەردوو دەستە بەتایبەتی دەستەی مافی مرۆڤ و دەستەی دەسپاکی ئەوە ئێستا راوێژکاری بەردەوامە لەگەڵ لایەنەکانی تر، هەر تەنیا پەرلەمان نیە، راستە پەیوەستن بەپەرلەمانەوە، بەلاَم سیاقی ئیشکردنی ئەو پلانە ئایا هەندێکیان تەمدید دەکەی؟ یان ئاڵوگۆڕ دەکەی؟ ئەوە بەردەوامن، لە نزیکترین کاتدا ئەوە چارەسەر دەکرێت، بەڕێز رێواز فائق، فەرموو.

بەڕێز رێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە تەئجیلکردنی بڕگەی یەکەمی بەرنامەی کار بەش بەحاڵی خۆم من لە پێناوی یەکگرتوویی دەنگی لیژنەی یاسایی قبووڵمە ئەوە دوابخرێ، بەلاَم دەمەوی یەك

روونکردنەوە بدەم لەسەر ئەم بابەتە لەسەر ئەو ئەساسەی کە بەندە لەگەڵ ڕەفیقەکانم ئەم پرۆژەیەمان ئامادە کردووە لە فراکسیۆنە جیاوازەکان، بۆخۆتان دەزانن قانونی میلاکات بە تەنها بۆ وەسفی وەزیفی و ڕێکخستنی میلاکاتە، دڵنیاشم لەوەی کە هیچ تەبەعەیەکی مالی لەسەر حکومەتی هەرێمی کوردستان دروست ناکات، ئەوەی کە پەیوەستە بە مەسەلەی موخەصەصات و مەسەلەی ڕەواتب قانونی ژمارە (22)ی ساڵی (2008) ئەوە دەرەجەکانی وەزیفی ڕێکخستووە، قانونی خدمەی مەدەنیش لە (9) بڕگەی جیاوازدا مەسەلەی موخەصەصاتی ڕێکخستووە، بەڵام لەبەر ئەوەی ڕەئیەك هەبووە لە ناو لیژنەیەك کە باشترە ئێمە ڕەئیەکی صەریحی حکومەتمان دەست بکەوێ، منیش پشتگیری ئەوە دەکەم بە مەرجێك لە یەك حەفتە تێنەپەڕێ، واتا حەفتەی داهاتوو وەکو ئەمڕۆ ئەگەر حکومەت وەڵامی نەدابووینەوە یەکسەر ئەم بابەتە جارێکی تر بخرێتە ناو بەرنامەی کاری دانیشتنەکانی پەرلەمانی کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز ڕێواز فائق، دوو خاڵی تری نیزامی وەردەگرین و کۆتایی پی دەینین، بەڕێز عباس غەزالی، فەرموو.

بەڕێز عباس غزالی میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ ئەوەدام ئەو پرۆژانەی ڕەهەندی پەیوەستن بە حکومەتەوە ڕەوانە بکرێن، بەڵام دەبی حکومەتیش لە کاتێکی دیاریکراودا وەڵام بداتەوە، بۆ نموونە پرۆژەیەکی گرنگی وەکو ئاو ئەوە سی مانگە چۆتە حکومەت و بەدواداچوونی دەکەین ناگەڕێتەوە، ئەگەر جوابیان نەدراوە بخرێتە بەرنامەی کار بۆ جێبەجێکردن، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز عباس غەزالی، بەڕێز عمر عینایەت، فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ڕێزم بۆ لیژنەی یاسایی دەزانم لۆدێکی زۆریشیان لەسەرە، بەڵام دواراپۆرت کە دەنووسری بۆ ئەوەی بخرێتە بەرنامەی کارەوە لەلای لیژنەی یاساییەوەیە، منیش وەکو کاك سۆران گوتی پێم سەیرە چۆن خراوەتە بەرنامەی کار و راپۆرتیان نەهاتووە، بە پێی ئەو زانیارییانەی من هەمە وەسفە وەزیفی تەبەعاتی مالیەی لەسەر حکومەت کەم دەکاتەوە، نەك زیادی بکات، بۆیە من پشتیوانی لە قسەکانی کاك سۆران دەکەم، داوا دەکەم لە بەرنامەی ئەمڕۆ موناقەشە بکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز عمر عینایەت، بەڕێزان بۆتان سەیر نەبێت ئەوە مەسەلەی خەمخۆرییە، مەسەلەی جدییەتە، مەسەلەی پەرۆشییە بۆ ئەوەی ئیشەك بەباشی بکرێت، مەسەلەی دەرکردنی یاسا راستە ئەوەی ڕەهەندی دارایی هەیە، ئەوە لیژنەی دارایی ڕەئی دەدات، بەڵام ئەوە لە جدییەتی لیژنەی یاسایی ڕەنگدەداتەوە، ئەو جدییەتەش ڕەئی حکومەت لەو بارەوە زۆر گرنگە، بەبی ئەوەی حکومەت ڕەئی بدات تۆ یاسایەك بۆ کی دەردەکەی؟ لەبەر ئەوە ئەو پێشنیارە پێشنیاری یەکەم ئێمە دەخەینە دەنگدانەوە لەسەر بڕگەی یەکەم کە دوا بکەوێت بۆ دانیشتنەکانی داهاتوو، خاڵی یەکەمی بەرنامەی کار بۆ ماوەی یەك حەفتە دوادەکەوێت، ئەوە دەخەینە دەنگدان.

بەڕێز امینە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
دیڤ پەیڕەوی ناوخۆدا حکومەتی (15) ڕۆژی لەبەردەستە حەتا ماوەی خۆ وەربگریتن، یەعنی دە بۆچی وی ماوەی وی کو پەیڕەوی رێگەدایە تو دژی وەرگری؟ یەعنی ئەز دگەل هەندی نیم تۆ وەختەکی زەمەنییا دیاری بکەی، چونکە ماوەی دیارکریت لە پەیڕەوی دیارە.
بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
ئەوە خۆی دوادەکەوێت، ئێمە ماوەکە دیار ناکەین، بەڵام لیژنەی یاسایی لەبەینی خۆیان ئیتیفاقیان کردووە کە ئەم بابەتە بۆ دڵنیایی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، مەبەستی ئەوان ئەوەیە کە دڵنیابن ئەم مەسەلە فەرامۆش ناکرێت، پەراوێز ناخرێت، لە ماوەیەکی کورتدا جارێکی تر دەکەوێتە بەرنامەی کار، ئەم بڕگەیە دوادەکەوێت، دەخەینە دەنگدان، کێ لەگەڵە ئەو بڕگەیە دوابکەوێت تکایە دەست بەرز بکبتەوە؟ (52) کەس بە پەسەند دەزانن ئەو بڕگەیە دوا بکەوێت، کێ دژیەتی؟ (13) کەس لەگەڵ ئەوە نین و دژن، بە زۆرینەی دەنگ دواکەوت، تێبینییەکی تەکنیکی هەبوو، کاتی کە کارەبا نامێنێت (5) دەقە دەتوانین بە (UPS) لە دانیشتنەکە بەردوام بین دواتر دەبی هەڵگرین، بەڵام هەر بۆ ئاگاداری ئێوەی بەڕێز خاڵی دووەم دەبێتە خاڵ یەکەم، بەڵام پێشنیارێك هەبوو کە ئەو خاڵەش دوابکەوێت، یەك پێشنیار بە تەنیایە، بەڕێز ئێڤار إبراهیم، فەرموو.
بەڕێز ئێڤار إبراهیم حسین:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
ئەگەر یەك پێشنیار هەبێت بە پێی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان ناتوانی بخرێتە دەنگدان، دەبی زیاتر لە سی کەس بێ.
بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
سوپاس بۆ بەڕێز ئێڤار إبراهیم، بەڕێز سۆران عمر، فەرموو.
بەڕێز سۆران عمر سعید:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
گفتوگۆی پرۆژەی یاسای بەرکارکردنی نەهێشتنی بازرگانی بە مرۆڤ ئەوەی ساڵی (2012)ی عێراق، پێشنیار دەکەم دوابخری بە تەعدیلەوە بهێنرێتەوە، چونکە بازرگانی کردن بە مرۆڤ گۆڕانکاری بەسەرەوە هاتووە و شەش ساڵ ئەو یاسایە لە عێراق دەرچووە، پێشنیاری پێشتریش هەیە و پرۆژەی پێشتریش هەیە بۆ هەمواری بۆیە پێشنیار دەکەم ئەویش دوابخرێت.
بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
سوپاس بۆ بەڕێز سۆران عمر، بەڕێز شیلان جعفر، فەرموو.
بەڕێز شیلان جعفر علی:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
منیش پشتگیری خوشکی بەڕێزم ئامینە خان و کاك سۆران دەکەم بۆ دواخستنی بڕگەی دووەم بە هەمان شێوە بۆ ئەوەی زیاتر دیراسە بکرێت.
بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:
سوپاس بۆ بەڕێز شیلان جعفر، بەڕێز مەردان خدر، فەرموو.
بەڕێز مەردان خدر مصطفى:
بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.
ئەگەر بە وردی سەیری راپۆرتی لیژنەکان و ئەصڵی یاساکە بکەین ئەوەی عیراق، فیعلەن لە چەند ماددەیەك پێویستمان بەوەیە کە بە تەعدیلەوە ئەو یاسایە ئینفاز بکرێت، بۆیە منیش داوا دەکەم و پشتگیری ئەو رەئیانە دەکەم کە دوابخرێت تاکو ئەو تەعدیلە ئامادە دەکرێت پاشان گفتوگۆی لەسەر بکرێت، سوپاس.
بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز مەردان خدر، ئەوە وا نیشان دەدات بە وردی ئەو پرۆژەتان خوێندۆتەوە، بەڕێز کەژاڵ هادی، فەرموو.

بەڕێز کەژاڵ هادی فقێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوا دەکەم کە بـڕگەی دووەم دوانەخرێـت، لەبەر ئەوەی ئـێمە لەگەڵ لیـژنەی یاسـایی و لیژنەی مافی مرۆڤ، لیژنەی مافی مرۆڤ واژوویـان هەیە لەسـەر ڕاپـۆرتەکە، بـۆیە پێمان باشـە ئەمڕۆ ئەم یاسایە ئینفاز بکرێـت و دوانەخری بـۆ کۆبـوونەوەی داهاتوو، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز کەژاڵ هادی، بەڕێز زانا عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز زانا عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

والله من پێشنیارێکم هەیە، حەفتەی دوو ڕۆژ دانیشین، ڕۆژی یەکەم بـۆ نـوقتەی نیزامـی و ڕۆژی دووەمیش بۆ بەرنامەی کار بەراستی، ئەوە (26) کەس بەس بۆ نوقتەی نیزام قسـەی کردووە، پێمـوایە ئـاوا ئیش نـاڕوات، پـرۆژە یاسا تێدەپەڕی هەر لە پەرلەمـانی عیـراق، پـرۆە یاسایەك دەڕوات (10) کەس قسە ناکات تیایدا، لەبەر ئەوە بەراسـتی ئەو بـابەتە چارەسـەر بـکەن بـۆ ئەوەی گـروتینێـك هەبـی بێـین بەرنـامەی کـارەکە وەکـو خـۆی جێبەجـی بکەیـن، هەمیشـە ئـێمە بەرنـامەی کـار دەگـۆڕین، ئەی بـۆ وا داینـانێین کە گـۆڕانکـاری تێـدا نەکـرێ، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز زانا عبدالرحمن، تێبینییەکەت بەجێیە، بەڵام ئەوە نیشـانەی دینامیکییەتی ئەندامانی پەرلەمانە، دینامیکییەتی لیژنەکانە، ئەوەش دەبێـت بە هەنـد وەربگیرێـت، بەڕێـز امینە زیکری، فەرموو.

بەڕێز امینە زیکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داخازیا مە بۆ پاش ئێخستنا فەقەرەی سەر ئەساسی هەندەك بنەمایەت قانوونی بوون کـو من ئاماژە پێدا ماددێ دووهێ مـاددێ سی و چـوارو پێـنج و هەشـت و مـاددێ دەهـێ ئەڤە وەکی نموونە من ئینان کو پێتڤیا راست ڤەکرن تێدا بهێنە کـرن گۆرانکـاری تێـدا بهێـنە کـرن هەنـدەك معـاڕزن دگەل دامودەزگـایی هەرێمـێ هەڤ گونجـا نیـنە دگەل دامـودەزگەهێ حکومەتا هەرێمێ هەندەکی شان ڤێت ئەسڵەن بهێنە لادان بۆ هەنـدی ددڤیـتن رەسـەدەکا وردتر لێ بهێتن تێبینیا من تێبینیەکا قانوونیە ژ بەر هەندێ بۆ هەندێ کـو پەرلەمـان دیسـان نازڤریتە هەندە ڤە کو وێ پرۆژێ یاسایی بهێتە راست بکەتەڤە ڤێت باشـتر دیراسـەت بێتە سەر کرن.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز امینە زیکری، بەڕێز ئێڤار إبراهیم، فەرموو.

بەڕێز ئێڤار إبراهیم حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو پرۆژە یاسایە کە بەس ئینفازە، تەبعەن لیژنەی مافی مـرۆڤ هەر هەمـوویـان ئیمزایـان کـردووە بە بەڕێـز سـەرۆکی لیژنەشـەوە، ئەگەر وایە بـۆ ئیمـزای دەکـرد بیگوتبـا ئیمزای ناکەم پێویستی بە تەعدیلە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز ئێڤار إبراهيم، دیارە ئەوە دووبارە کردن بوو، دووبارە کردنیش نابێت، لەبەر ئەوە باسی سەرۆکی لیژنەی مافی مرۆڤت کردووە، ماف بە بەڕێز سۆران عمر دەدەین وەڵام بداتەوە، فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعيد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیوادارم ئەم نەریتە لە لیژنەی یاساییەوە داهێنراوە بگۆڕدرێ، تەنها داوای کۆکردنەوەی واژووی ئەندامانی لیژنە کراوە، بەڕێز سەرۆکی لیژنەی داکۆکی لە مافی ئافرەت بەجێگری سەرۆکی لیژنە ناردوویێتی داوای ئیمزای لیژنەی کردووە، ئەم قەزیـیە نەهاتۆتە کۆبوونەوەی لیژنە، ئەوە نەریتێکە نازانم ئیستیعجالە چییە، هیوادارم ئەوە نەمێنێ، ئێمە جارێکی تر بەم شێوەیە ئیمزا نانێرین و من خۆم ئەم ئیمزایە سەحب دەکەمەوە، هیوادارم ئەندامانی لیژنەش سەحبی بکەنەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز سۆران عمر، بەڕێز زۆزان، فەرموو.

بەڕێز زۆزان صادق سعيد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیریا ئاخافتنی د. ڤاڵا و امینە خان دەکەم، هەمان دەمدا پێشنیار دەکەم کو بەری بەرنامێ کاری بهێتە دانان و بەری بەرنامێ کاری بهێتە دانان و پێتڤیا سەرۆکایەتیا پەرلەمانی و دگەل لیژنا یاسایی تەنها تەنسیقەك هەبیت بۆ هەندێ ئەو پرۆژەیەت پێتڤی خاندنێ و یان پێتڤی موناقەشە کرنێ پتر وەختی وەربگریتن داکو نەکەڤنە دوو سالا تەئجیل و تەئجیل کرنێ، لەوما حەز دکەم ئەڤێ پێشنیارێ بەرچاڤ وەربگرن بۆ هەندێ کو پتر خزمەتا وان پرۆژا بکاتن ئەوێت دهێنە موناقەشەکرنێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز زۆزان صادق، ئەوەی بەڕێزتان ئاماژەتان پێکردووە زۆزان خان ئەوە تەحصیل حاصلە، یەعنی بەرنامەی کار دانانرێت بی ئەوەی رەئی لیژنە پەیوەندیدارەکان وەربگرین بەتایبەتی لیژنەی یاسایی، بەڕێز ناظم کبیر، حەز دەکەم کۆتایی بە خاڵە نیزامییەکان بینین، فەرموو.

بەڕێز ناظم کبير محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار دەکەم بۆ ئەوەی کۆنترۆڵی نوقتە نیزامییەکان بکرێت، هەر بەڕێزێك کە کاتێك نوقتەی نیزامی دەگرێت بڵێت بە پێی فلان مادده و فلان بڕگە لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز ناظم کبیر، لە کۆتایی ئەوەی داوا دەکەن بڕگەی دووەم دوابخرێت بۆ دانیشتنەکی تر دەخەینە دەنگدان، دانیشتنەکی تریش حەفتەی داهاتوو دانیشتنمان دەبێت، تا ئەو کاتە ئەگەر بتوانن ئەو تەعدیلانە حازر بکەن زۆر باشە، زۆر گرنگە، جاری یەکەم ئەوەی داوا دەکەن دوابکەویت بۆ حەفتەی داهاتوو، دەنگدان لەسەر ئەوەی دوابکەویت، کی لەگەڵە تکایە دەست بەرز بکاتەوە؟ (35) کەس لەگەڵ ئەوەنە دوابخرێت بۆ دانیشتنەکانی داهاتوو، ئەوەی دەیانەوێت وەکو خۆی بێت و دژی ئەوەن دوابکەوێت؟ (15) کەس دژن، بەزۆرینەی دەنگ پێشنیارەکە پەسەند کرا دوادەکەوێت بۆ دانیشتنی داهاتوو، بەڕێزان بڕگەی (سێیەم) دەبێتە (یەکەم) زیادکردن و دەست لە کارکێشانەوە ئەم

ئەندام پەرلەمانانەی خوارەوە لە لیژنە هەمیشەییەکانی پەرلەمان بە پێی ماددەی (44) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان ژمارە (1)ی ساڵی (1992)ی هەمواركراو، دەست لە کارکشانەوەی ئەندام پەرلەمان بەڕێز دلێر مصطفی حسن لە لیژنەی کاروباری پێشمەرگە و شەهیدان و قوربانیاینی جینۆساید، ئەوەی لەگەڵدایە دەستی بەرز بکات؟ (34) کەس لەگەڵیدان، ئەوەی دژە؟ (4) کەس دژن، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، دوو/ زیادکردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز ئاری عبداللطیف مولود بۆ سەر لیژنەی ڕۆشنبیری و راگەیاندن و هونەر، ئەوەی بە پەسەند دەزانێت دەستی بەرز بکات؟ (47) کەس بە پەسەند دەزانن؟ ئەوەی دژە؟ کەس نیە، بەکۆی دەنگ پەسەند کرا، چوارەم/ گفتوگۆکردنی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان کە لەلایەن لیژنەی کاتی بۆ پێداچوونەوەی پەیڕەوی ناوخۆ ئامادەکراوە، بە پێی بڕیاری ژمارە (26)ی ساڵی (2014) بڕگەی (8) لە ماددەی (56)م یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ساڵی (1992)ی هەمواركراو پاڵپشت بە ماددەی (94)ی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ساڵی 1992ی هەمواركراو، داوا لە بەڕێزان لیژنەی کاتی دەکەین فەرموون بۆ شوێنی تایبەت بە لیژنەکان، خاڵێکی نیزامیشمان هەیە، بەڕێز فرحان جوهر، فەرموو.

بەڕێز فرحان جوهر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ دەست لە کارکێشانەوەی ئەندامێکی پەرلەمان لە لیژنەیەکی هەمیشەیی جاری پێشووتر وابوو کە دەنگی لەسەر نەدرێت، بەبی دەنگدان چووە لیژنەیەکی تر، بەلآم بۆ ئەمجارە دیتمان بۆ دەست لە کارکێشانەوەی ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان لە لیژنەیەکی هەمیشەیی بە دەنگدان لەسەری کرا، پێویستی بە روونکردنەوەیە ئەو مەوزوووعە، بۆچی گۆڕانکاری کرا لە نێوان دوو دانیشتن دا؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز فرحان جوهر، جاری پێشتریش ئەوە بە هەڵە دەرباز بوو، چاکمان کردەوە، بەڕێزان دەست بەبرگەی دووەم دەکەین، چوارەمە بووە دووەم، فەرموو بەڕێز د.فرست صۆفی، فەرموو.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە بەشی شەشەم وەستابووین، وەکو ئەو میکانیزمەی کە پەسەند کرا لەم پەرلەمانە بەڕێزە بۆ شێوازی گفتوگۆکردنی پەیڕەو، ئێمە ئێستا بەشی شەشەمی پەیڕەوی ناوخۆ کە لەلایەن لیژنەی کاتی ئامادە کراوە، دەیخوێنینەوە، دواتر داوا لە بەڕێزتان دەکەین ماددە بە ماددە بیخەیە گفتوگۆ، لە کۆبوونەوەی داهاتوو ئەو ماددانەی کە گفتوگۆیان لەسەر دەکری بیروڕایەکان دەخەینە دەنگدان و پەسەندی دەکەین، داوا لە بەڕێز د.ڕێواز دەکەم بەشی شەشەم بە تەواوی بخوێنێتەوە ئینجا هەموو بەشەکە ماددە بە ماددە دەخەینە گفتوگۆ.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو د.ڕێواز.

بەڕێز ڕێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی شەشەم سیستمی کار لە پەرلەمان:

یەکەم: بەرنامەی کاری دانیشتنەکانی پەرلەمان

ماددەی (48)

1-دەستەی سەرۆکایەتی بەرنامەی کاری دانیشتنەکانی پەرلەمان دادەنێت و بۆی هەیە راوێژ لەگەڵ دەستەی گشتی بکات.
2-هەموو دانیشتنێك بەرنامەی کاری نووسراو و پێشوەختەی دەبی (48) کاتژمێر پێش وادەی دانیشتنەکە سەرجەم ئەندامان لە ڕێگەی سکرتێرەوە لە بەرنامەی کار ئاگادار دەکرێنەوە بە پێچەوانەوە دانیشتنەکە ئەنجام نادرێت.
ماددەی (49)
1-بڕگەکانی بەرنامەی کار بەگوێرەی ئەو ڕیزبەندییەی لە بەرنامەکەدا هاتووە گفتوگۆیان لەبارەوە دەکرێ، پاش و پێشخستنی هەر بڕگەیەك لەسەر پێشنیاری سەرۆك یان سێ پەرلەمانتار و بە رەزامەندی زۆرینەی ئامادەبووان دەبێت.
2-تا گفتوگۆ لەسەر بڕگەیەکی بەرنامەی کار تەواو نەبێت بڕگەیەکی نوی گفتوگۆی لەسەر ناکرێت بەڵآم ئەگەر لەبەر هەر هۆیەك نەتوانرا گفتوگۆ دەربارەی بڕگەیەك تەواو بکری دەستەی سەرۆکایەتی دەتوانی ئەو بابەتە بە هەڵپەسێراوی بهێڵێتەوە و بە رەزامەندی زۆرینەی ئەندامانی ئامادەبوو بابەتەکە دوادەخرێت بۆ دانیشتنی داهاتوو بڕگەی دوای ئەوە گفتوگۆی لەسەر دەکرێ.
ماددەی (50)
1-هەر بابەتێك لە بەرنامەی کاردا نەبی گفتوگۆی لە بارەوە ناکرێ.
2-سەرۆکی فراکسیۆنی پەرلەمانی دەتوانی بەر لە (24) کاتژمێر لە وادەی دانیشتنەکە داوای زیادکردنی بابەتێك بۆ بەرنامەی کار بکات بە مەرجێك بابەتەکە گشتی و بەپەلە بێت و دواخستنی ببێتە هۆی لە دەستدانی گرنگی داواکارییەکە.
3-لایەنی کەم (10) ئەندام یان نوێنەرانی هەر پێکهاتەیەك لە پەرلەمان مافی ئەوەیان هەیە داوا لە دەستەی سەرۆکایەتی بکەن بۆ ئەوەی گفتوگۆ لەسەر بابەتێکی گشتی بخەنە بەرنامەی کار.
ماددەی (51)
یەکەم/
1-هەر لیژنەیەکی هەمیشەیی یان تایبەت دەتوانی لە ماوەی (48) کاتژمێر بەر لە کۆبوونەوەی پەرلەمان داوا لە دەستەی سەرۆکایەتی بکات لە دیاردەیەك یان رووداوێك یان هەر بارێکی گشتی بکۆڵێتەوە و داوا لە دەستەی سەرۆکایەتی بکات بۆ ئەوەی بە مەبەستی گفتوگۆ لە بەرنامەی کار دایبنێن.
2- هەر ئەندامێکی پەرلەمان مافی هەیە لە ماوەیەك کە لە (10) خولەك تێپەڕ نەکات بیرۆکەیەك بخاتەڕوو بەم مەرجانەی خوارەوە:
أ-(48) کاتژمێر پێش دانیشتنی پەرلەمان داوایەك پێشکەشی سەرۆکایەتی پەرلەمان بکات.
ب-بیرۆکەکە نووسراو بێت تا ئەندام پابەند بێت بە ناوەڕۆکی نووسراوەکە.
پ-پەیوەست بێت بە کێشەیەکی گشتی و پێشنیاز و چارەسەری لەخۆ گرتبێت.
دووەم/ دەکرێت گفتوگۆکردن لەسەر بابەتەکانی بڕگەی یەکەم لەسەر داواکاری لیژنە یان ئەندامان بە ئامادەبوونی سەرۆك وەزیران یان وەزیری تایبەتمەند یان هەردووکیان بێت.
سێهەم/ لە کاتی رازی نەبوونی دەستەی سەرۆکایەتی بە داواکاری لیژنە یان ئەندامان و پێداگری ئەوان لەسەر داواکەیان سەرۆك رێگە دەدات کەسێکی هاوپشت یان دژ بە داواکەیان لە ماوەی سێ خولەك بیروبۆچوونی خۆیان لەو بارەیەوە بخەنەڕوو ئەو کات بەبی گفتوگۆ پەرلەمان بڕیاری یەکلاکەرەوەی خۆی لەسەر دەدات.
چوارەم/ سەرۆك وەزیران یان وەزیری تایبەتمەند دەتوانن داوا بکەن گفتوگۆی ئەو بابەتە بۆ ماوەیەك کە لە دوو حەفتە تێپەڕ نەکات دوابخرێ.
بەڕێز گەشە دارا جلال:

دووەم: ریزبەندی و سیستەمی دانیشتنی ئەندامان:
ماددەی (52): شوێنی دانیشتتنی ئەندامان لە هۆڵی پەرلەمان بەپێی لیستی ڕیزبەندکراو بە گوێرەی پیتەکانی ئەلف و بێی کوردی دیاری دەکرێت بە ڕەچاوکردنی زنجیرە یەك بەدوای یەکی هەمان فراکسیۆن.
ماددەی (53)
کارنامەی حەفتانەی پەرلەمان بەم شێوەیە دەبێت:
1-رۆژانی یەکشەممە ئەندام بەدواداچوون بۆ کاری هاونیشتمانیان دەکات.
2-رۆژانی دووشەممە کۆبوونەوەی لیژنەکان.
3-رۆژانی سێشەممە و چوارشەممە تایبەت دەبی بە دانیشتنی پەرلەمان.
4-رۆژانی پێنجشەممە گفتوگۆکردن لەگەڵ حکومەت بەپێی پێویست.
5-دەستەی سەرۆکایەتی لە کاتی پێویست دا دەتوانی خشتەی کاری حەفتانەی پەرلەمان دەستکاری بکات.
سێیەم: دانیشتنەکانی پەرلەمان
ماددەی (54): سەرۆك لەگەڵ ئاماژەدان بە ژمارە و بەرواری دانیشتن و وەرزی یاسادانان و خولی گرێدان بە ناوی خوای بەخشندە و میهرەبان بە ناوی گەلی کوردستانەوە دانیشتنی پەرلەمان دەکاتەوە.
ماددەی (55)
یەکەم/ دوای کردنەوەی دانیشتنەکە ناوی ئامادەنەبووانی دانیشتنی پێشوو مۆڵەتدراوبن یان بی پاساو ئامادەنەبووبن دەخوێندرێتەوە.
دووەم/ پوختەی کۆنووسی دانیشتنی پێشوو بە مەبەستی ڕاستاندنی دەخرێتەڕوو دوای ئەوە ڕاستکردنەوانەی کە بە بڕیاری ڕاستەخۆی دەستەی سەرۆکایەتی یان لەسەر داوای ئەندامان تێیدا ئەنجام دەدرێت.
سێیەم/ پوختەی کۆنووسەکە ئەمانە لەخۆدەگرێت:
1-ناوی ئامادەنەبووان بەمۆڵەت بووبی یان بی مۆڵەت.
2-ناوی هەر وەزیرێك کە لە دانیشتنەکەدا نوێنەرایەتی حکومەتی کردبێت.
3-ئەو بابەتە سەرەکییانەی کە لە دانیشتنەکەدا تاوتوی کراون.
4-ئاماژەدان بە هەر یاسا و بڕیارێك کە لە دانیشتنی پێشوودا لەلایەن پەرلەمانەوە دەرچووبێت.
چوارەم/ دەستەی سەرۆکایەتی لە راستاندنی پوختەی کۆنووسەکەدا شوێنی پەرلەمان دەگرێتەوە ئەگەر لەبەر کۆتایی هاتنی خولی پەرلەمان دانیشتن ئەنجام نەدرا.
چوارەم: ئامادەبوون لە دانیشتنەکانی پەرلەمان
ماددەی (56)
یەکەم/
1-سەرۆك وەزیران و ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران لەسەر داوای خۆیان دەتوانن ئامادەی دانیشتنەکانی پەرلەمان بن لە گفتوگۆکانیان دا بەشداری بکەن بەبی ئەوەی مافی دەنگدانیان هەبێت.
2-ئەندامانی ئەنجومەنی وەزیران دەتوانن فەرمانبەرانی وەزارەتەکانیان بهێنن بۆ دانیشتنەکانی پەرلەمان بە مەبەستی راوێژپێکردن و پشت پی بەستنیان بە مۆڵەتی سەرۆك بی ئەوەی مافی قسەکردنیان هەبێت.
دووەم/